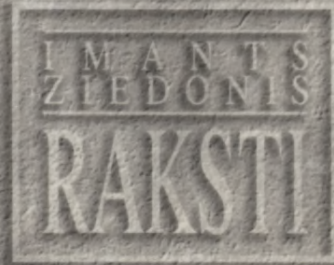

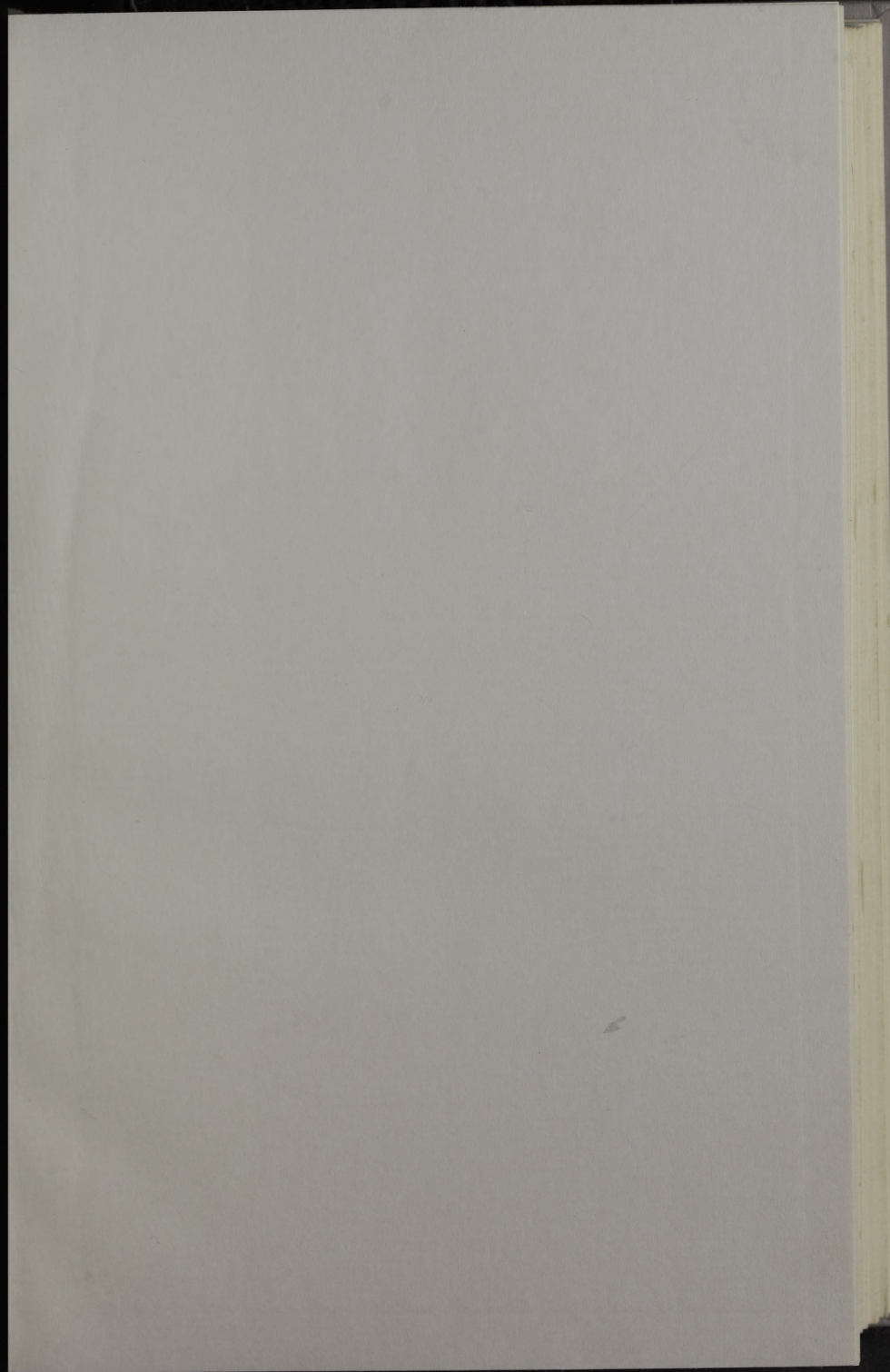
DZEJA 1972-1981

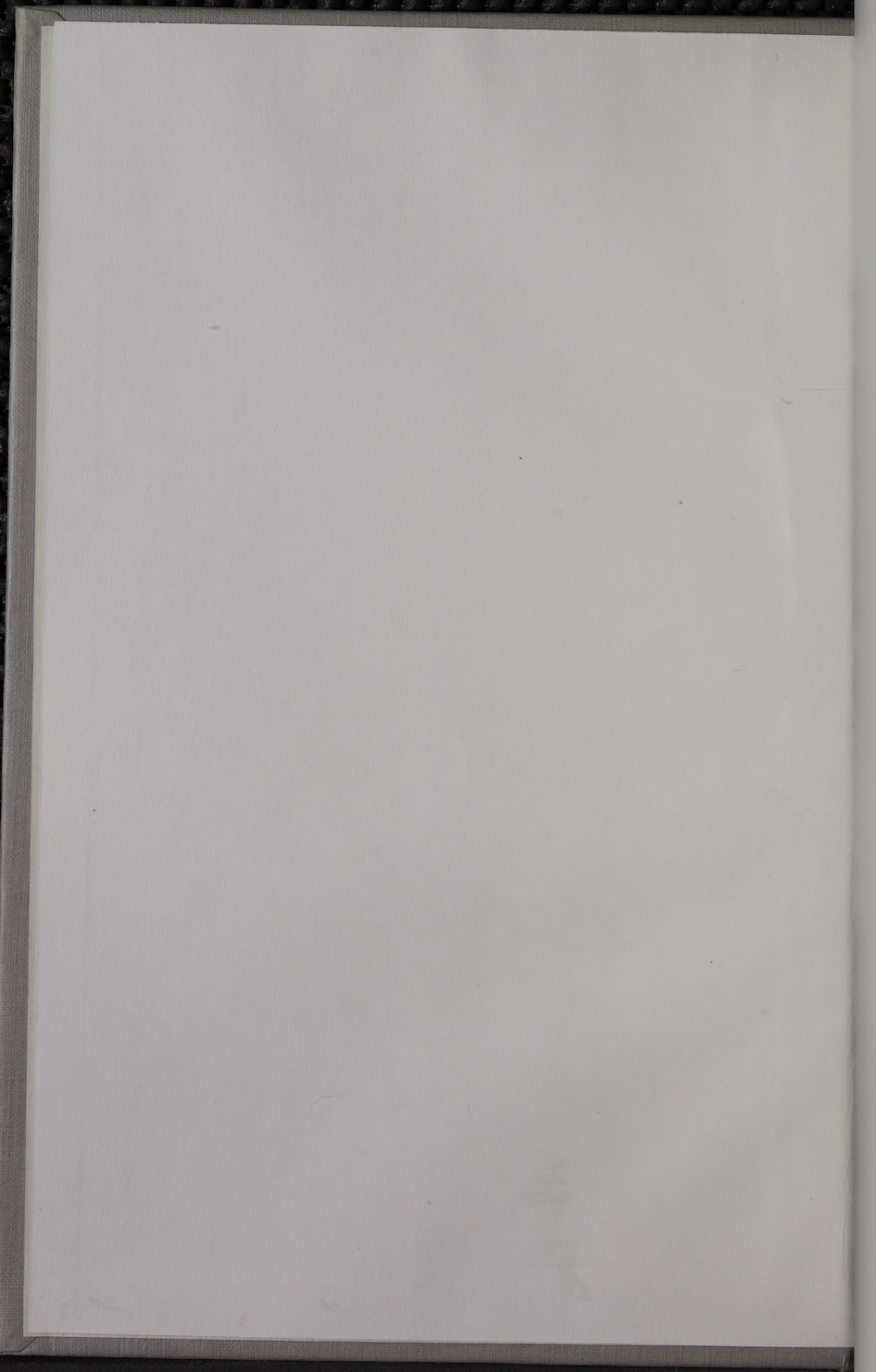
IMANTS ZIEDONIS

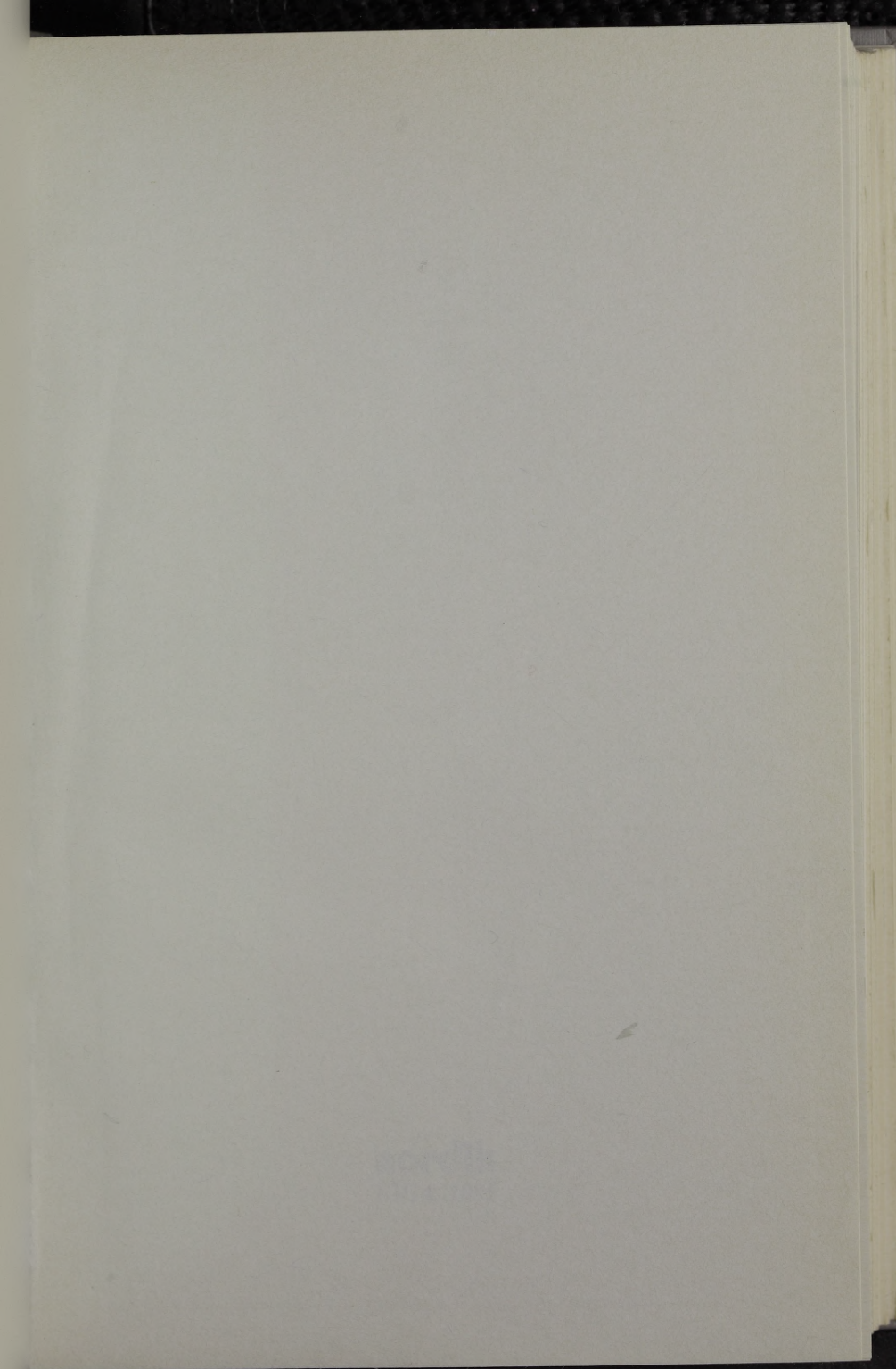

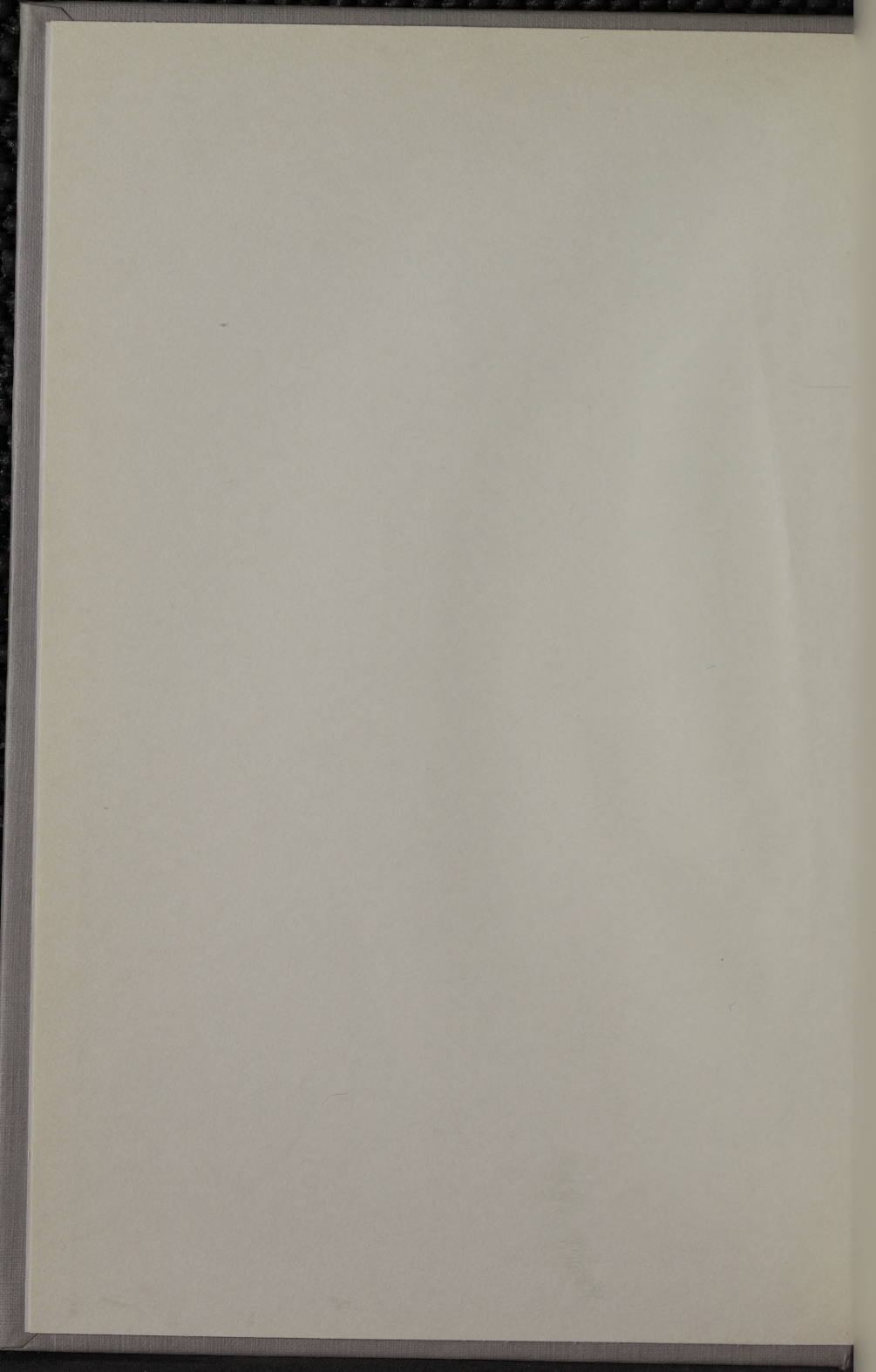
Wm. J. Fisher

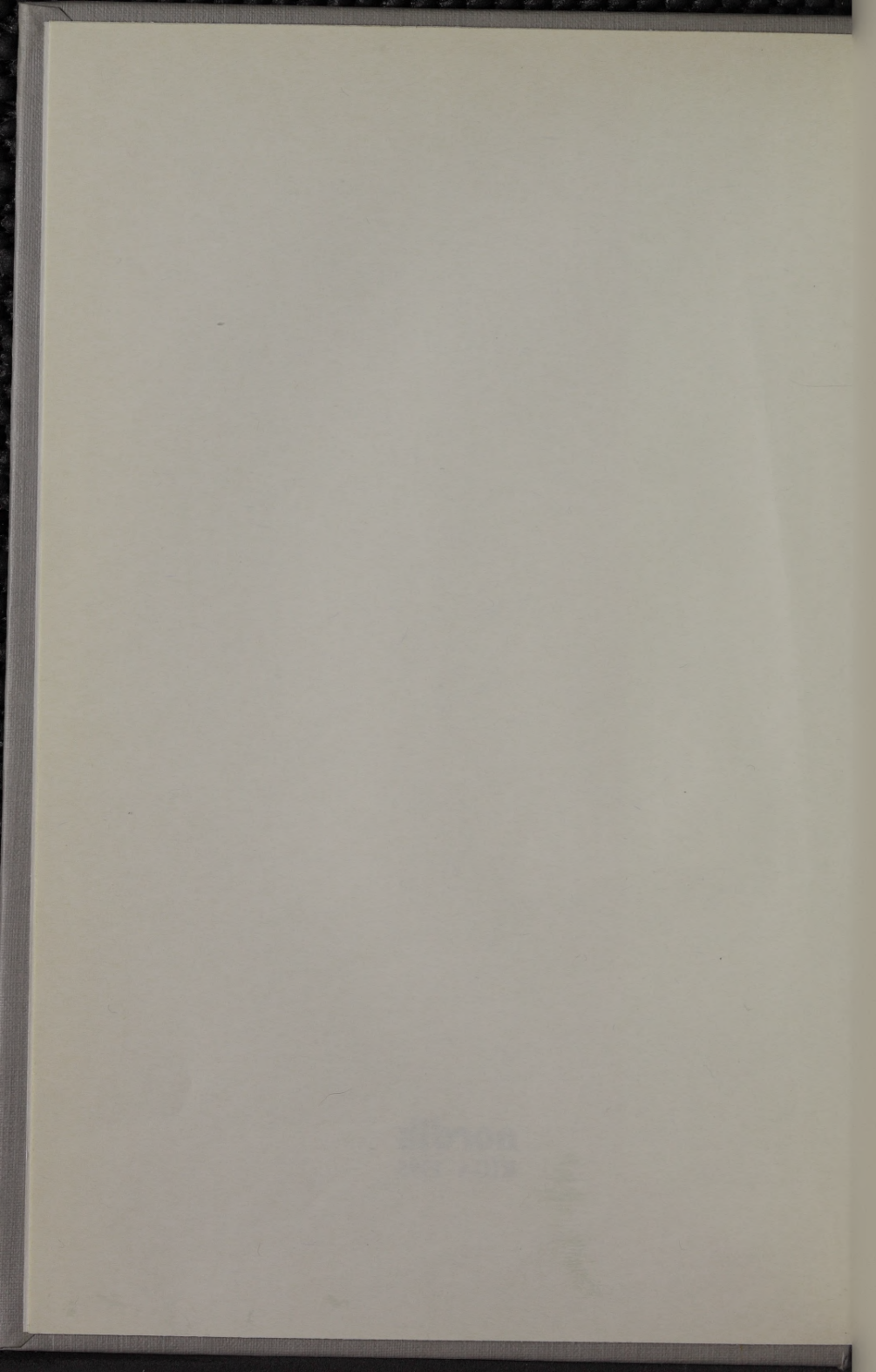

nordik
RĪGA 1995

RAKSTI TIEK IZDOTI
AR ATKLĀTĀ SABIEDRISKĀ FONDA
" I. ZIEDŅA RAKSTI " ATBALSTU

**I M A N T S
Z I E D O N I S**

RAKSTI

12 SĒJUMOS

95-3
L 326 L

L
810

Paul Ziden

RAKSTI

4. SĒJUMS

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

UDK-p 888.3 (081)
Zi 084

~~96-2.6.16~~

0300037082

ANDRAS KONSTES
sastādījums autora redakcijā

Galvenais redaktors
Dr. filol. JĀNIS ZĀLĪTIS

Redaktore
GUNA LEJASMEIERE

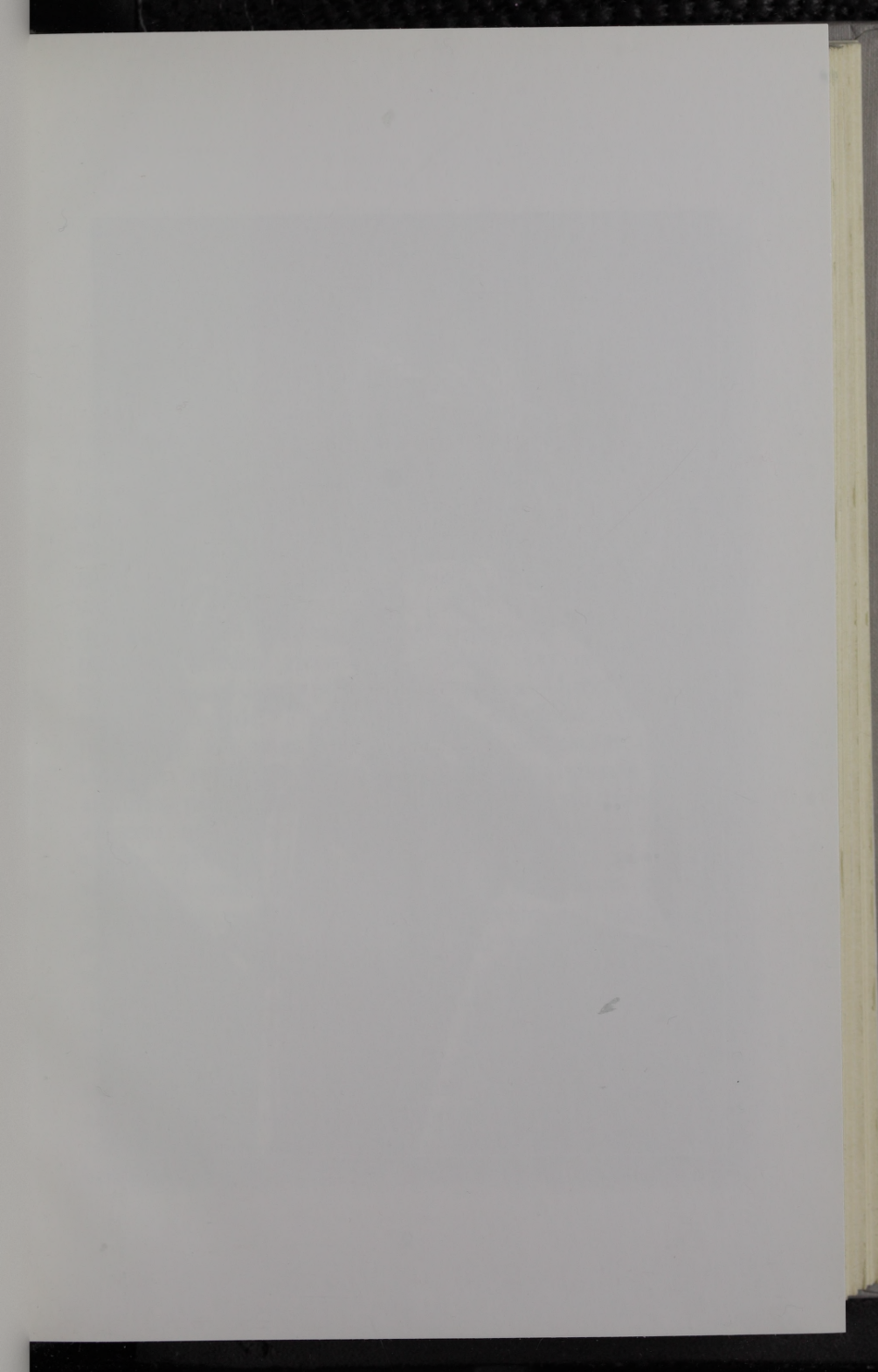
Mākslinieks
AIGARS OZOLIŅŠ

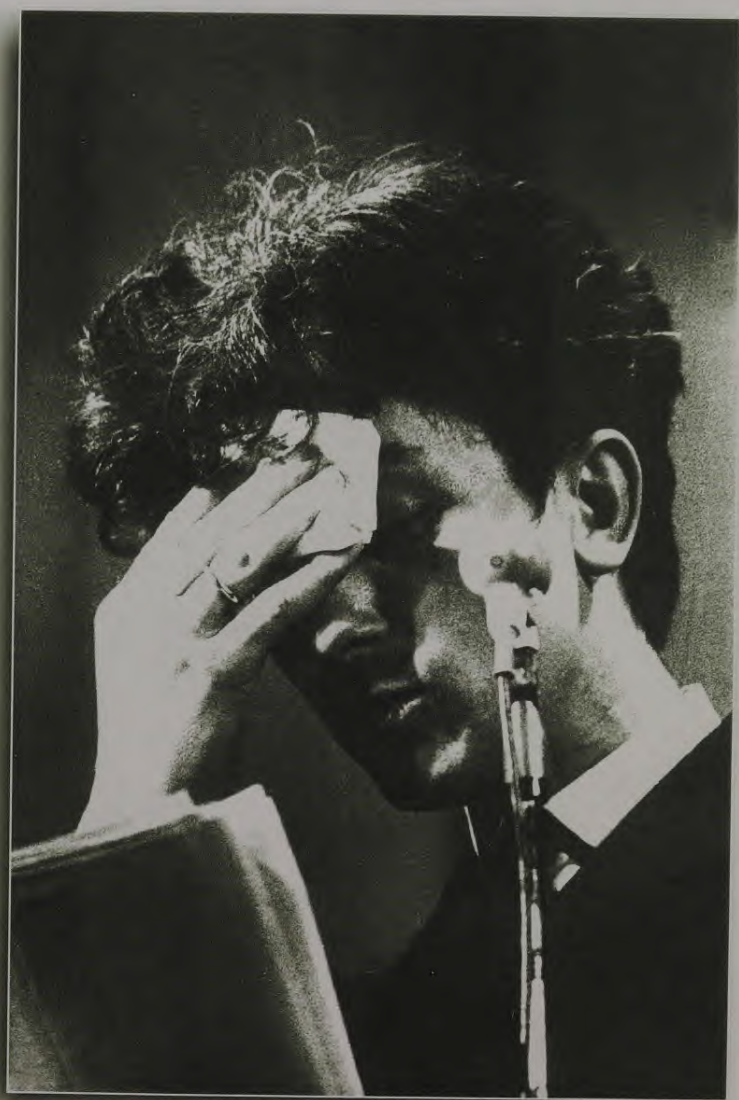
Fotomateriālu publicēšanai sagatavojis
GUNĀRS JANAITIS

ISBN 9984-510-73-5

© I. ZIEDONIS

© Izdevniecība NORDIK, 1995

AUTORA PRIEKŠVĀRDS

Septiņdesmitie gadi, astoņdesmito gadu sākums. Neatkārtojams laiks latviešu dzejas vēsturē. Saspringti dzirdīga publika. Pasaulei neticamas, milzīgi lielas dzejoļu grāmatu tirāžas, metieni, laidieni. Rindas pie grāmatu veikaliem — gadās, ka visu metienu izpērk nepilnas nedēļas laikā. Dzejoļu grāmatas veikalos pietaupa draugiem, pārdod zem letes, dāvanu veikalos kā pievilinātāju iesaiņo klāt neejošai precei, dzejoļu krājumi antikvariātos vis neparādās; dzeju vakaros pie zāles durvīm vienmēr ir gribētāji, kas nav dabūjuši biļetes; Dzejas dienu pasākumi novados — brīvā dabā vai telpās (Lielvārdē, Tērvetē, Liepājā, daudzkur, visur) — noskan kā īsti tautas svētki; dzejnieki iet skolās (ja tiek laisti) un runā ar skolēniem klasēs; Dzejas dienās notiek aizmirsto piemiņas vietu iezīmēšana, šodien jau apironizētā akmeņu nolikšanas kustība (lai vismaz vieta — latviska vieta — netiek padomju kopkultūras noslaucīta no zemes virsas!); dzejnieki ar visu Dzejas dienu svītu, kurā obligāti ir arī rajona partijas ideoloģiskais sekretārs, iet kultūrvietu drupās, māju krāsmatās, uzprasās tur būt, pierunā atdzīvināt, uzdod neērtus, svētku reizei nepiedienīgus jautājumus, runā ne par dzeju, bet par vēsturi; pamazām iegaismojas Friča un Antona Bārdas Rumbiņas, daudzās Raiņa vietas, Jaunsudrabiņa, Jūlija Dievkociņa, Poruka, Dinsberģa, Plūdoņa vietas. Bieži vien Dzejas dienās atbraukušie rīdzinieki aicina bariņā vietējos dzejas rakstītājus, "vietējos disidentus", pie vietējās varas rīkotā svinību galda pieprasa līdzī šos brīvdomātājus, varas cilvēku nemīlētos ļaudis. Daudzkas no

šādas dzejnieku "atļaušanās" tiek paciests un pieciests, to nosedz Dzejas dienu vai viena otra klātesošā dzejnieka autoritāte.

Ko visu šajā laikā nedara dzeja un dzejnieki! Viņi ir un urdās, tiekas, prāto (un arī prātvēdero) Dabas aizsardzības biedrības sanāksmēs, radošās jaunatnes ikvasaras nometnēs, Izglītības ministrijas auditorijās, ģimeņu klubā. Un viņi visu to runā, būdami un palikdami dzejnieki, ne instruktori, amatvīri, tauta ieklausās tieši dzejniekos, pat gaida — ko teiks viņi? Tie ir dzejnieki, kuri tiek pie teikšanas, tiek tribīnē, pie mikroфона, uz skatuves. Bet blakus dzīvo "putnu dārza dzeja", trimdas dzeja, pagrides dzeja. Savu neatkarīgo — it kā neatkarīgo dzīvi. Rakstnieku savienības Jauno autoru studija prasa pēc sava žurnāla, jaunas domāšanas žurnāla, pat pēc suverenitātes — atdalīšanās no RS. Tas viss ir, viss notiek tieši zem dzejas un tās gudrāko kritiķu karoga.

Bet dīvaini: tieši šo mutuļojošo progresistu laiku gribas nosaukt par noslēgtības laiku. Norobežošanās laiku. Pašsaglabāšanās, mūssaglabāšanās laiku. Kad dzeja ir kļuvusi par vienīgo patvērumu, par vienīgo glābjošo istenību, kurā pārnest paglābjamas (jau paglābjamas un vēl paglābjamas) vērtības. Te, dzejā, kurā mēs velkam iekšā savus piekritējus un paticējus, ir kāda liela glābšanās un stiprināšanās iespēja — no šīs pašas dzejas, ko mēs te iestrādājam savos līdzdomātājos un līdzgribētājos, iet visādas barošānās saiknītes. Pirmkārt jau uz kādu lielu, neizsmeļamu barotni — tautasdziesmu. Liels, milzīgas pašcieņas un pašlepnuma pilns ir tautasdziesmu masīvs. Bet oficiālā kultūras politika to tautai pieslēpj, noklusē, nolemj "atmiršanai". Dzeja neļauj sevi šķirt no tautas dzejas, pasludinot kopību. Un tāpēc cilvēki atkal meklē vecos Dainu sējumus. Šī meklēšana saaug kopā ar tautas "iešanu koros" un ar Dziesmu svētku patriotisko noturīgumu.

Tajās dienās dzeja ir arī tā, kas malduguņveidīgi pāriet pāri piepurvotajai, nebrīvajai ikdienai un, pa metaforu ciņiem lēkādama, ievēd brīvākā pasaulē — kur personība vēl var atļauties sevi piesaukt, izrādīt, iestāties par gara

un dvēseles ideāliem. Jo, raugi, metaforu pasaulē nav novelkamas robežas, nevar pajautāt, kurā barikāžu pusē tu esi. Un lasītājs pamazām pierod un sāk saprast dzejas mājienu, tie rāda senā un nesenā vēsturē uz Čaka pusi, uz Ādamsona, Poruka, Friča Bārdas pusi. Vizma Belševica sarunājas ar veco hronistu Indriķi jau daudz atklātākā valodā un tiek biogrāfiski spīdzināta. Šodien dzejas lielās autoritātes izskaidrojumu mēdz vienkāršot, sakot, ka dzeja varēja atļauties "špiļkot", durstīt ar mazām kniepatatām laika neļēdzību. Tas ir par maz teikts. Dzeja turēja kopā kultūras nepārtrauktību, visu latvisko kultūrvēstures masīvu un nelaida to sadalīt šķiras savējos un šķiras ienaidniekos. Dzeja neļāva paaudžu plostam izjukt pa baļķim. Dzeja jauniešiem atkalzināšanai atdeva senčus. Bet vecajai paaudzei — bērņus. Caur dzeju tie vecie, kuri nāca uz dzeju vakariem vai lasīja jaunākās grāmatas, ieraudzīja savus bērņus un saprata viņus to nesamierinātībā, uzbudinātībā un nepiejaucētībā. Dzejniekam savukārt nu vajadzēja būt gudram kā vecim un spēlīgam kā tīnim, kā kucēnam.

Vēl. Sabiedrībā pietrūkstot reliģiskajai dzīvei un audzinātībai, dzejnieki tajā laikā kaut kādā mērā remdēja tautas iekšējo prasību pēc reliģiozā pārdzīvojuma. Tā bija barotne, kuru uzrādīja dzeja, pati to nemaz neapzinādamās. Jo dzeja, pati būdama vārds no Vārda, savā veidā runāja par mūžības kategorijām un remdēja ļaužu garīgo norūpētību.

Arī pasaules latvietības stiprais gars un vienotības doma mums, vienai dzejnieku paaudzei, nāca pirmkārt caur dzeju. Bija arī citas kopības, kurām tā varbūt nāca caur ģimeņu vēstulēm, ārzemju radio, politiskajiem sakariem un citādi, bet personiski manu patriotisko domāšanu ļoti stiprināja tādu "pirmo bezdelīgu" kā Guntis Zariņš, Olafs Stumbrs, Velta Toma, Valdis Krāslavietis, Baiba Bičole parādīšanās Latvijā. Jā, un Uldis Ģermanis. Tie bija savējie no Vārda Valstības. Varbūt viņi paši nemaz nezināja, cik mēs viņus ieskatījām stiprus un latviskus. Dabiski, ka tas baroja dzeju Latvijā un tālāk, caur dzeju, — lasītāju, ļaudis, tautu kopumā.

Dzeja, par spīti visiem dzelzs priekškariem, uzturēja saikni — savukārt atkal caur atdzeju — ar pasauli. Vesela dzejas tulkotāju skola — Čaklais, Skujenieks, Briedis, Bērziņš, Viks — netverami izslidēja no ideoloģiskās kontroles, un, viņu atdzejoti, metaforiskiem zaķu lēcieniem septiņdesmito gadu latviešu padomju dzejas dārziņā atcilpoja gudri vācieši un turki, amerikāņi, rumāņi un dāņi. Pat apnicīgi izpropagandētā padomju tautu draudzība, dzejas pasaulē gudri uzturēta, radija īpatnēju savstarpējās palīdzēšanas veidu: kādā vienā republikā skaustus un nīdētus dzejoļus draugu tulkojumā varēja nopublicēt brālīgajās tautās — moldāvi Grigore Vieru un Liviu Damians meklēja brīvību latviešu izdevumos. Arī burjats Dondoks Ulzitujevs, Kaukāza dzejnieki, ukraiņi, nereti arī paši krievi. Savukārt latviešu dzejoļi no cenzūras bēga uz Igauniju, Lietuvu, Ukrainu, Kaukāzu — tas, ko pašu mājās nīdēja kā nacionālistu, "brāļu tautās" nereti tika slavināts un nopublicēts rubrikā "Tautu draudzība". To republiku cenzoriem ne vienmēr bija saprotama no svešas valodas tulkotā metaforika. Bet dzejas pasaulē dzīvojošie to saprata ļoti labi. Tāpēc tik svarīgi bija meklēt iedzīvotājus šai otrajai istenībai — samērā ar politisko ikdienu brīvākajai dzejas pasaulei. Audzēt un audzināt lasītāju. Tā dzīvojām — dzīves istenības pārspēlētā dzejas istenībā. Un šī dzejas istenībā pārnestā dzīves istenība ilgu laiku — savus 20 gadus — izrādījās ļoti dzīvīga. Jo to bija grūti ievainot. Mēs dzīvojām dubultdzīvi, un, uz mums šaujot, bija grūti trāpīt, t. i., trāpīt varēja tikai vienam no dubultniekiem — vai nu liriskajam varonim, vai arī pašam autoram. Un, ja trāpīja, netrāpītais trāpīto paglāba, iznesa. Trāpīja autoram — viņa dzejas liriskais varonis turpināja un gāja tik tālāk (tautā). Trāpīja liriskajam varonim — autors vai viņu piesedzošie dzejas kritiķi varēja advokatizēt: personāžam ir sava suverēna dzīve, un tas nav pilnībā identificējams ar pašu autoru. Liriskais varonis "piesedza" autoru, autoram savu lirisko varoni aizstāvēt parasti gan neizdevās — viņa argumentus vienkārši neņēma vērā.

Es pats laikam gan esmu bijis pārāk racionāls un piesardzīgs — neesmu rakstījis slēpjamus dzejoļus, bet tagad, mapēs rakņājoties, atklājas, ka šajā, minētajā, laikā noraidīti un grāmatās nepublicēti palikuši daudzi dzejoļi — gan par zemtekstiem, gan formālismu aizdomās turēti — saliekot kopā, vesels dzejoļu krājums.

Tā dzīvojam — sargājām latvisko pastāvēšanu uz salas (uz mākoņa?), ko sauc par dzejisko īstenību. Tajā pa visiem kopā (dzejniekiem, rakstniekiem, lasītājiem) tika pārnestas un saglabātas tautas pamatvērtības, lai, ja kādreiz būtu tāda vajadzība, tās atkal atdzimtu dzīvē, sadzīvē, tautas satversmē. Šobrīd, šo te rakstot, tas skan skaisti un cildeni, taču jāsaka, ka šī ticība nemaz nebija tik neizdeldējama, un tā dila, ai, cik ātri dila un nika! Taču notika brīnums, pareizāk, viens no brīnumiem: no šīs iluzorās dzejiskās salas (mākoņa?), projicējoties atpakaļ īstenībā — lai cik neiedomājami tas izklausītos —, pēc vairākiem gadiem radās nācijai glābšanas mezgls, varbūt pats pirmais, varbūt viens no pirmajiem — Radošo savienību plēnums. Un tālāk jau sākās cits stāsts — Latvijas neatkarības vēsture. Kuru ar nodomu un bez nodoma sagatavoja šī “dzejnieku sala”. Bija, protams, citas salas — varbūt politiski daudz gudrākas — “pasaules brīvo latviešu sala”, “Helsinku grupas” nesamierināmība. Bet man atkal un atkal gribas domāt, ka tās ļaužu pārpildītās dzejas zāles, ka tās rindas pie grāmatnīcām bija Dieva dots veids, kā norobežojoties, tieši norobežojoties dzejā, mēs radījām sevī slēgtu īstenību, no kuras atdzimt. Es domāju, ka šis dzejiskais nolīgums bija un, Dievs dod, ir un būs nācijai fenomens, savpatna vērtība, kurai nedrīkst ļaut izplūst un iztecēt pasaules mākslu aiztekās, iztekās un patekās.

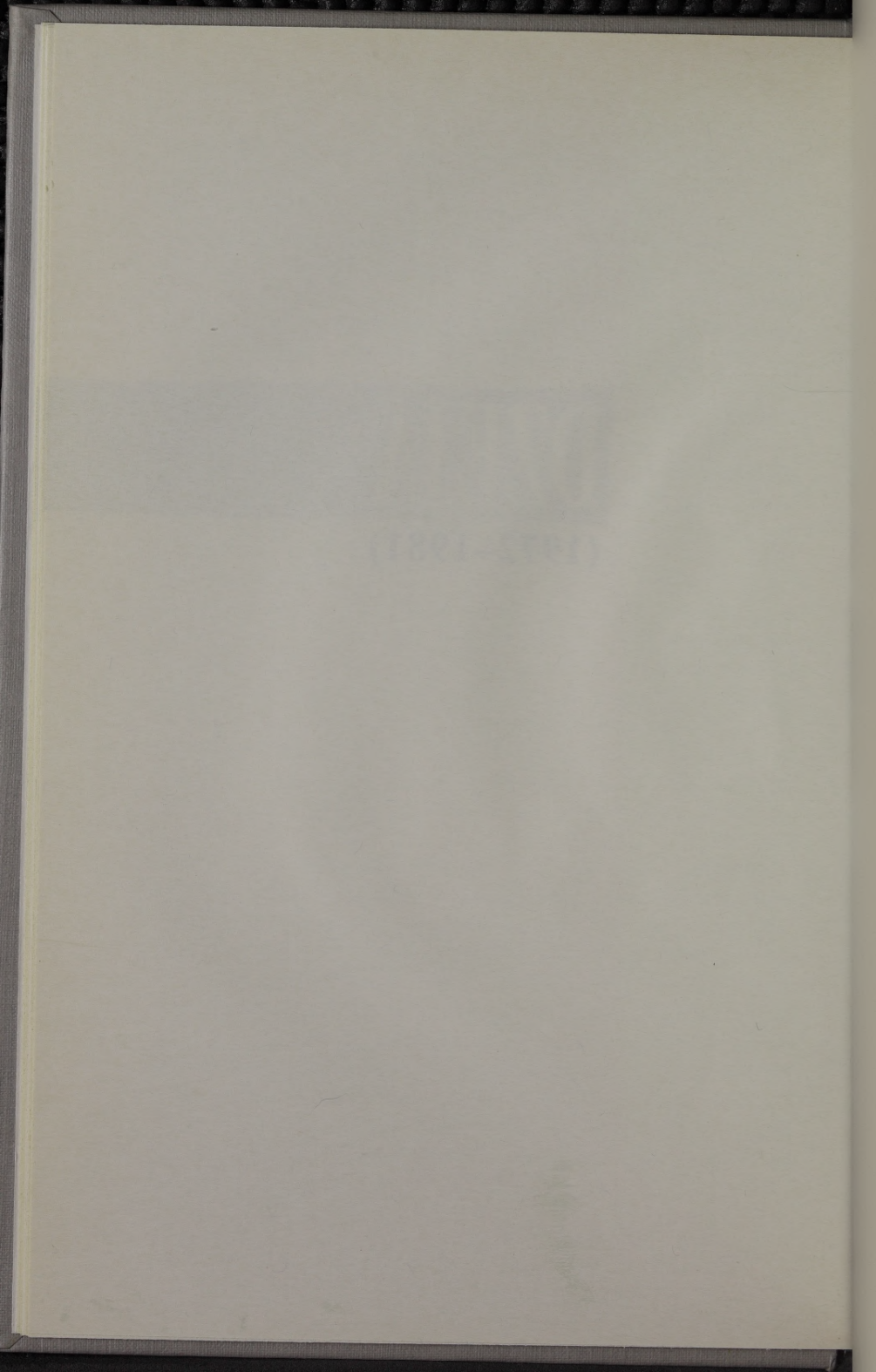
Rīgā

1995. gada oktobrī

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

DZEJA

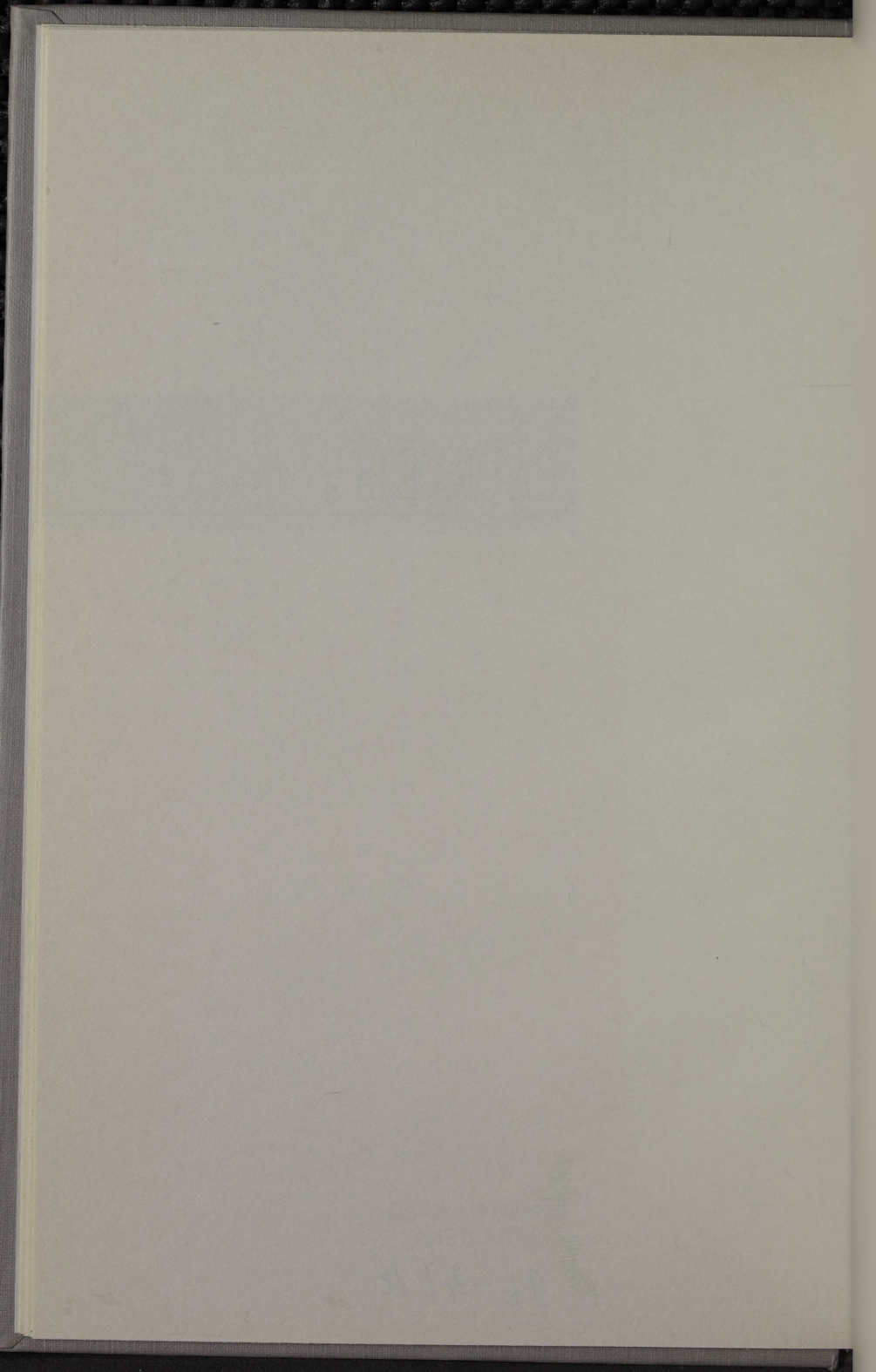
(1972-1981)

CAURVĒJŠ

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

96-2616

* * *

Tad apstājās laiks,
Un tā bija mīlestība.
Jo tikai mīlestības priekšā tas apstājas.
Un sekundes varēja grābt kā smiltis
Un sviest uz vienu vai otru pusi —
Tam nebija nozīmes.
Un nebira ziedlapiņas.
Un nerūsēja dzelzs.
Un mēs vairs nemācējām skaitīt.
Un tas ir tas skaistākais —
Ka mīlestība neprot skaitīt.

* * *

Ha-hā! It kā nevienu biedru nedrīkstētu
saukt par muļķi!
It kā nedrīkstētu dzejā
ne ar vienu lamāties!
Katrs grib, lai kā mazulim
tam iegruž dzeju mutē kā ļuķi.
Kā knupīti, kā mānekliti —
un būs miers!
Ha-hā! Ne pigu jūs gribat redzēt,
ne savas dvēseļu skrandas.
Nepatik, ja dzejoļu vākos
iesiets kulaks —
Es jums parādišu jūs pašus,
pašus sevis arestantus,
Un viens būs dulls, un otrs
būs vēl dullāks.
Ak, nē jau, neuztraucieties —
to dzejā nevajagot.
Jūs esat stipri un radoši,
nevienas skrandas, kur nu!
Celiet mājas,
taisiet tranzistorus,
ejiet kartupeļus vagot.
Mēs ar Majakovski
sadosim viens otram pa purnu.

MARETE
TOMAM NIPERNĀDIJAM

*Kad Tu ienāksi manā būdā,
Tev būs migla matos.*

*Putna oliņas ir Tavas acis.
Nekad nevar zināt,
kas no tām izšķilsies:
acīgs vanags
vai ķīvītes kļiedziens.*

*Pamelo vēl,
pamelo man par sudraba ceļiem,
ko minušas Tavas pēdas.*

*Taureņi pavasarī laižas no
sirds uz sirdi,
kurmji alās sten no laimes.
Stāsti, ka Tu mani pazīsti jau
kopš bērnības,
mīļēji jau kopš milestības.*

*Melo man lielus vārdus,
es ticēšu.*

* * *

*Pasaules albumā — linija smalka,
Zīmējums filigrāns:*

Nenobeigts cilvēks — ar baltiem cimdiem.

Kā vaļā krāns —

Aiztekošs, nenoslēgts. Un turpatās

Starp atvērtu līniju simtiem —

Nobeigts cilvēks. Ar punktu uz "i".

Melniem cimdiem.

Dialektikas spoku stunda:

Skaidri var redzēt to, kā

Atkal pie manis cilvēks nāk

Ar baltu cimdu rokā.

DZIESMIŅA PAR PRIEKU

Un, ja nu kādreiz nozākāts
Un triekts, un lamāts tieku,
Es apsēžos un uzrakstu
Vienu dziesmiņu par prieku.

Par prieku sev es uzrakstu
Par savu paša prieku,
Un no šīs savas dziesmiņas
Pats priecīgāks es tieku.

Jo nevajaga nemaz daudz —
Kādreiz pavisam nieku,
Lai uzrakstītu sev par prieku
Dziesmiņu par prieku.

Un, ja nu arī tu kaut kā
To neatrodi lieku, —
Tu arī vari uzdziedāt
Šo dziesmiņu par prieku.

Par prieku sev, par prieku tev
Un ļautiņiem par prieku.
Ja grib — lai citi arī dzied.
Jo — kur lai es to lieku?

* * *

Es nokritu no debesīm, un tā es křitu.
Kritiens turpinājas.
Nekur, kur esmu nokritis,
Nav bijušas manas mājas.

Křit sēkla zemē, křit krūze no rokām,
Pilna alus un apiņiem.
Tu křiti pār savu kāju, bet naktis
kā mērkaķis
Tu křiti no koka pa sapņiem.

Bērni mācās staigāt un křit. Zvaigznes křit.
Smiltis kapā křit.
Jūs domājat — vēji pār zemi slid?
Vēji arī křit!

Saule křit aiz mežu galiem,
Un visa Zeme kaut kur Visumā křit.
Kā es křitu, kā es
Nepārtraukti křitu,
Es jums nevaru izstāstīt.

Ja būtu ar varu, varētu pretoties.
Ja būtu trieciens!
Vai — sitiens!
Bet nav nekā. Tikai aizturi elpu.
Un — kritiens!
Un atkal kritiens.

* * *

Caur vakara krēslu,
Caur vakara miglām rēnām
Mēs aizejam
Un pamazām kļūstam par ēnām.

Mēs aizejam.
Un neviens vairs mūs neredz vaigā.
Tikai paliek nojausma,
Ka kāds kaut kur garām staigā.

It kā ieraudājās durvis.
It kā uzlidoja lapa čabot.
It kā kāds burvis
Gribētu tavu sirdi labot.

It kā aizlidoja no galotnes
Pēdējās lapas bārās.
Kāds tevi gribēja noglāstīt,
Bet aizgāja...
Un nepieskārās.

* * *

Pagaidām dzīvoju, pagaidām —
kamēr nokārtosies.
Es līdz šim tikai tam —
tikai tam, kas nāks, esmu posies.

Esmu nūpējies, gaidījis,
kārtojis esmu un plēšies,
nu jau, nu beidzot, liekas,
viss nostabilizēsies.

Gaidām. Un vienu to pašu
arī sagaidām.
Pagaidām dzīvojam —
pagaidām.

* * *

Aukstā dvēsele
aukstajai dvēselei
roku uz pleca liek.

Auksta dvēsele
blakus aukstai dvēselei
aukstā vakarā mieg.

Auksta roka
blakus aukstai rokai
mostas no rīta.

Nav izdarīts
auksts noziegums,
nav vardarbība izdarīta,

tikai auksta bišu māte
aukstas oliņas dēj,
kas pārvēršas aukstos peros.

Kāda auksta atmiņa:
es vairs siltumu neatceros.

* * *

*Ir jau ļoti vēls. Te starp svešiem —
Ko es tik ilgi kavējos?
Es viens te, zem svešiem padebešiem, —
Es iešu meklēt savējos.*

*Alus kļūst rūgts, sirds kļūst smaga
Un maize arvien sājāka.
Man pašam sevis tā nevajaga,
Kā vienu savējo vajaga.*

*Es slavētais, es lamātais, nīstais,
Es bīstamais un es baidītais —
Es arī gribu draugs būt istais,
Kādam cilvēkam — gaidītais.*

*Kājas noaut. Galvu nolikt.
Lai kādam arī par mani ir prieks.
Sēžu savās mājās sirdi rokā kā oli,
Dziedu savās mājās kā svešinieks.*

*Triekt savu sirdi kā oli grīdā!
Vienas kapeikas dzīve! Viens sū! Viens cents!
Triekt un vairs nepamosties rītā.*

*Sentiments.
Nolādētais sentiments.*

* * *

Pirms dzērves atkal projām dodas,
Tās gaidot skatās vēl uz mums.
Un nesagaida. Kur viņš rodas —
Starp mums šis mēmais pārmetums?

Balts putns lido debess klajā
Un pēkšņi krīt, un viss, un beigts,
Un paliek mutē aizslēgtajā
Tas pārmetums, kas nepateikts.

Viens otru dzērām, kad mums slāpa,
Bet tagad balta puķe lūdz:
Tu, lūdzu, aiztaupi man sāpes!
Kāpēc tev mani jāapsūdz?

Vai lapai var ko pārnest lapa?
Un ko drikst pārnest ziedam zieds?
Bet manu galvu kā pie kapa
Kāds dīvains smagums lejup liec.

Un, kad tu balta nāc pār pelniem,
Man spēka nav tev pretī iet.
Ak, kādiem ziediem smagi melniem
Pret tavu sirdi mana zied!

* * *

Tik lielīgi viņa trompetē pūta
kā Leghornas gailis,
un viņšētas vistas sacēla sekstes
un mira no slāpēm.

Tik prasīgi viņa trompetē lika
roku ap vidu,
ka meitenēm tieši uz karstajām krūtīm
izkusa perlons.

Es redzēju skaidri — ap viņas galvu
viņš apmeta cilpu
un pievilka viņu pie trompetes mutes
kā sarkanu tulpi.

Es negaidīju, kas notiks tālāk,
es negaidīju.
Es saprātu savu kā pēdējo naudu
sviedu uz letes

un pielēcu, aptinu viņa šlipsi
sev ap roku
un izdzēsu viņu pret paneļa sienu
kā cigareti.

TĀS PUĶĪTES

Ak, tu biji pusnakts princese,
Kas dejoja pusnakts hanam.
Es atceros mazās puķītes,
Kas ziedēja tev uz drānām.

Bij mēness aiz loga kā uzvilks loks,
Un zvaigzne bij zeltā un traka.
Es atceros mazās puķītes,
Kas cēlās uz krūtīm un plaka.

Bij tumsa ap mums, pār mums, zem mums,
Un dziļi sirds priekā smējās,
Un laiku pa laikam uz krūtīm tev
Tumsā puķītes iemirdzējās.

Es nezinu, vai maz ir jāpiedod,
Bet, ja cilvēki ne, Dievs piedos —
Vēl tagad mana roka jūt, kas guļ
Uz krūtīm tai mazajos ziedos.

Bij zvaigznes kā kazas debesīs
Un mēness — kā auns šais kazās.
Kā šodien, kā šonakt vēl atceros
Uz krūtīm tās puķītes mazās.

* * *

Lūdzu, lūdzu! Lūdzu! Ko lai lūdz?
Kura roka zin, kāds tevi bads?
Un kāds tevi smagums melns un grūts —
Tikai pats. Tu pats. Un tikai pats.

Lūdzu, lūdzu! Vārds uz lūpām dilst,
Atkal lēni sevī norīts tiek,
Un uz krūtīm, gaiss kur sadeg zils,
Pacietība savu roku liek.

Lūdzu! Vēl, caur zobiem, tikai sev.
Ko no tevis saprot sveša acs?!
Ko gan viņi palīdzēt var tev?
Tikai pats. Tu pats. Un tikai pats.

Paša pilnais galds un paša bads.
Pats tu esi brālis sev un rads.
Un, kad tevi samals lielais rats,
Viens tu būsi.
Cits neviens.
Viens pats.

1979. gada Dzejas dienas. Rakstnieku savienībā. Manējie.

Guļ teikums uz sirds. Guļ smagums uz sirds!
Zem sirds simt septiņi most.
To smago teikumu, kas uz sirds,
Dodiet man norakstīt nost!

Pirmais teikums ir akmens avota rīklē.
(Rīkle pilna lūžņu un drāšu!)
Noveliet teikumu man no sirds,
Un es jūs dzejoļos noslicināšu.

* * *

Kādām divainām kustībām, greizām un
lauztām,
Kādām divainām drēbēm, kas zin no kā
austām,
Kādām divainām acīm — kā paegļu mežs —
Gar mūsu vārtiem gāja cilvēks svešs.

Un tu man teici: "Tas cilvēks tēlo.
Kāpēc viņš tā iet viens caur vakaru vēlo?"

Pie vārtiem viņš apstājās, sauca mūsu
suni,
Kā kaulu tam pasvieda malduguni
Un prasīja: "Kā jūsu krupi sauc?
Vai viņš izlien no paklētš, kad govīs slauc?"

Un tu man teici: "Tas gājējs tēlo.
Kāpēc viņš tā runā caur vakaru vēlo?" —

"Vai deg jums svecītes pirkstu galos?
Man ir zelta sirds. Vai jūs gribat, lai ar jums dalos?
Un kuru daļu lai jums dod —
To, ko saprot, vai to, ko nesaprot?"

Un tu man teici: "Tas cilvēks tēlo.
Kāpēc viņš tā runā caur vakaru vēlo?"
Mēs toreiz pa vārtiem to neielaidām.
Tagad nu gaidām. Vēlreiz gaidām.

Bet nakts kā nakts,
Un diena — kā diena.
Govs gadā noēd kaudzi siena,
Bet nenāk krupis pēc mūsu piena.
Un divaina cilvēka — arī nav neviena.

* * *

Tu neej prom! No savas rozes
Tu neaizej, kamēr tā zied!
Varbūt jau rīt laiks vēju grozīs,
Tu neej prom no savas rozes.
Pār kalniem agra salna dosies
Un aizvērs viņai acis ciet.
Tu neej prom! No savas rozes
Tu neej prom, kamēr tā zied.

* * *

*It nekas tā nenotiek,
kā mums liekas.
Vienas uguns dzirksteles
nesatiekas.*

*Vienā oglē dzimušas
un no vienas malkas —
uzdzirkstam kā dzirksteles
priecīgas un smalkas.*

*Tuvu, tuvu, gandrīz klāt,
ak, tepat, tepatās
tumsā uzzibēja man
tavas acis platās.*

*Tas ir Lielās Uguns likums,
pār ko mums nav varas:
vienas uguns dzirksteles
mūžam nesaskaras.*

*Tumsā divas dzirksteles
tuvu blakus skrēja.
Tumsā nāca, tumsā zūd.
Tumsā aizzibēja.*

* * *

Vairs neviena negaidiju,
Ienāk māsa Vientulība.
Bēras acis, dūki mati,
Mana māsa Vientulība.

Aiziet sieva, aiziet brāļi,
Aizbēg suns no tavām mājām,
Un, kad visi aizbēguši,
Atnāk māsa Vientulība.

Uzklāj gultu, vāra tēju,
Lāpa tavas vecās zeķes,
Naktis neguļ, stāv pie gultas
Tava māsa Vientulība.

Un, kad tevi kapā gulda,
Dzīvie paraud tev pie zārka,
Un tad katrs bēg uz mājām
Dzīvot tālāk savu dzīvi.

Tikai viņa viena pati
Uzticīgi paceļ vāku
Un tev klusi ielien blakus —
Tava māsa Vientulība.

* * *

*Medus nelīp pie mēles.
Ne uz ko vairs nejūtu kāri.
Kāds manai dzīvei
Velk krustu pāri.*

*Pagaidām ir viena svītra
Tai virzienā, kurā es kustos.
Bet no augšas nāk vertikāle.
Kad manu horizontāli tā krustos,
Tas būs punkts,
Kurā es pēkšņi stāšos.
Krusts turpināsies.
Es neturpināšos.*

KAUNS

Vējš vaidēja kā nāve. Un man bail
Bij no šīs nakts. Tā ķērās rokās manās.
Nekad man nebija tā bijis bail.
Es sajutu, ka tā būs padošanās.

Tā kauja pēdējā. Kur neuzvar.
Jo es pat vairs par sevi nekaunējos.
Es tikai klausījos, kā mani ar
Un sikus pelnus izputina vējos.

Par to nav jārunā. Tad kāpēc gan
Tev stāstu par to nakti vaidos melnos?
No kurienes tu piezvaniji man,
Un kas tev teica, ka es guļu pelnos?

* * *

Saulrieta vējš, sarkanais vējš!
Drīzi būs nakts, un drīzi
Nakti, kad tumsa visu dzēš,
Tu mani nepazisi.

Saulrieta vējš tumšsarkanais
Lēni aiz eglēm sarec,
Klusi zem spārniem nošalc gaiss.
Aizlaižas putns paretis.

Kreisā pusē vēl truli dur
Sāpe vakarējā.
Nu es iešu. Varbūt kaut kur
Tiksimies saullēkta vējā.

* * *

Drīzāk kā maldugunis,
Bet varbūt kā uguni skalos
Es savu dzīvību nesu
Pirkstu galos.

Pasaule tik skumja,
Pilna vakarlēpju.
Es savus pirkstu galus
Dūrē slēpju.

Stingri turu
Dūri sažņaugtu ciet,
Bail, ka dzīvība neaiziet.

* * *

Tumsa nāk. Un tumsa aprīs
Mani kā gaismas kvantu.
Un es zinu: šis ir tas lielais brīdis —
Es varu sadedzināt savu mantu.

Ar benzīnu apliet, uguni pielaist,
Palikt gaisā kā cīrulis pliks.
Vai pavisam pazust. Man tikai bailes.
Kur manu sirdi liks?

Kaut kur atdot! Atstāt kādam!...
Griežas velna rats.
Un manu sirdi man samals līdzī.
Bet viņa ir labāka nekā es pats.

* * *

Ak, kā tu sevi iežēlini, čalit!
Ak, kā tu gribi citiem dalīt
Savu smagumu, lai tie palīdz,
Ak, kā tu negribi lietū salīt!

Ak, kādas tev ir mokas!
Kā zibens izmisīgs lokās!
Un pasaulē nav nevienas
Palīdzīgas rokas...

Tu esi govs, citi — kazas.
Citiem jau sāpītes tādas mazas,
Tikai tavas sāpes ir lielas
Kā štikas. Kā cūkkaujamais nazis.

Pat nāve būs lielāka tev kā citiem,
Ar citiem kauliem un citiem rifiem.
Un pēc taviem darbiem padarītiem
Pat nāve tev lielāka būs kā citiem.

Un nekāda glābiņa nav...
Gandrīz tu esi miris jau...

— — — — —
Un kā tas tev nepiestāv!...

* * *

Cilvēki žvadz
kā sīknauda kabatā manā,
es pagrābju sauļā —
nabadzība.

Vienu sudraba dālderī
uzsvied uz mana galda,
likteni!

Ja tev ir.

* * *

Tā kā starp durvīm un stenderi
eņģes kauc,
tā kauc visi —
vai īsi vai bezgala daudz.

Un es domāju: acīmredzot
kauc un čikst
tikai tas, kas šai pasaulei
ir vajadzīgs.

Dvēsele vai miesa,
tas pats likums:
beržas gar plikumu plikums.

INERCE

Kas pirmais pagrūda, kas velties lika?
Bet veļas akmens tā kā sniega pika
Un kļūst arvien lielāks.

Mazs akmentiņš no kalna velties sāk,
Un nu tas veļas arvien varenāk
Un kļūst arvien lielāks.

Bēg gudrā čūska, aizbēg lapsa smailā,
Liels, milzīgs akmens ripo laukā kailā
Un kļūst arvien lielāks.

Nost pabēg zilonis un hipopotams,
Jo akmens ir par viņiem lielāks, protams,
Un kļūst arvien lielāks.

Liels akmens, milzīgs veļas arvien smagāk,
Un sašķaidītas mājas paliek vagā,
Un — neapturēt.

Un tad mēs gājām. Pirmais Andrievs bija,
Un Andrievu tas akmens izšķaidīja
Un vēlāk tālāk.

Ak Die's, šī dziesma jau tik ļoti veca.
Tad Mārtiņš un tad Krišus pretī lēca.
Un — it nekā!

Ciems ļāvās, pļava ļāvās, meži ļāvās,
Tik muļķa Ansis atkal kājas āvās
Un lēca pretim.

Un vēl simt Anšu sašķīda kā kāļi,
Bet Mikus pamodās, un Mikum bija brāļi,
Un tad es redzēju, ka akmenim ir bail.

Un nu tas apturēts. Guļ, apaudzis ar zāli.
Es gurķus sālu, un tu sēnes sāli.
Un mums nav bail.

Neviens pat netic, ka šis — akmens bija,
Kas Andrievu un Krišu izšķaidīja.
Tāds parasts akmens.

Bet driz mazs akmentiņš no kalna
atkal rīpos.
Un vēzis vēžosies, un zaķis ļīpos,
Un visi bēgs.

Un ko tu darīsi? Ak Die's, cik ļoti veca
Tā dziesmiņa, kā Mikus pretim lēca
Tam akmenim.

* * *

Tā māte, kas man vizbulītes dāvāja,
Tā latvju māte — tā ir mana māte,
Un daudzi labi, sirmi cilvēki
Tā arī paliks kaut kur nezināti.

Kāds grumbains vaigs, kāds acīs siltums maigs,
Varbūt no dārza nāca vai no ielas.
Un kāda sirds — kā pūkains kaķa bērns,
Un kādas rokas — sastrādātas, lielas.

Tā māte kādu auklējusi ir,
Un kāds šai karā vai tai otrā karā
Ir nomocīts vai nošauts tāpat vien,
Vai pakārts ceļa malā liepas zarā.

Varbūt ne tas. Varbūt pavisam cits.
Var būt, ka rudzupuķes atcerējās
Vai to, kā lēca pāri ugunij
Un apmaldījās Jāņu naktī meijās.

Jā, dzīve būs. Un jauna dzīve būs —
Un saule rītiem, mēness pusnaktij.
Un tā, kas vizbulītes dāvāja,
Tā māmuļa — tā mana māte bij.

MĀTES PIENS AIZ LŪPĀM

Jūtu — vēl aiz lūpām mātes piens,
Es šī piena vairāk nekaunēšos.
Atceros, kā kādreiz mazs un viens
Lieliem puikām velti preti plēšos:

Ka man nav aiz lūpām! Taisnojos,
Aizrīdamies vilku smēķa dūmu
Un, lai nezaudētu zēnus šos,
Arī šņabja glāzi neatstūmu.

Ne par šņabi, zagtiem āboliem,
Bet par to, ka nācās man tos bities
Un ka gribēju būt klausīgs tiem
Un no mātes piena atsacīties, —

Lūk, par ko man kremt! Bet man vēl ir
Mātes piena garša katrā vaigā.
Un, ja kāds to teic, kam mute smird,
Un man pierunādams pakaļ staigā

Vai pie manis uztiēpdamies nāk
Aizliet muti man ar svešām zupām, —
“Negribu,” es saku. “Nevajag.
Man vēl pašam mātes piens aiz lūpām.”

Un visvairāk tagad man ir žēl,
Ka es pazemots tā biju cieties.
Lāvis sevi smiet un ļāvis vēl
Šiem par savas mātes pienu smieties.

LATVIEŠU JŪRNIEKIEM

Ainažu vecajā skolā
Es skatos tai vecajā bildē:
Kādi jauni un skaisti vīri!
Un brauca viņi uz kuģiem.

Paskaties, kā viņi skatās —
It kā binokli skatītos.
It kā ar miglas tauri
Gribētu mums ko teikt.

Tur ir arī mans vecaistēvs,
Stiprs un lepns kā velns.
Tagad viņš kapos guļ
Zem zilām atraitnitēm.

Un nebrauc vairs uz kuģiem,
Bet Ainažu vecajā skolā
Spokojas viņa gars,
Un naktis enkuri zvana.

Sevišķi vēja naktis.
Iedziedas cītara vecā,
Un bocmaņa balss dzied lidzi:
"Odesa, Hamburga, Rīga..."

Odesa, Hamburga, Rīga.
Jūra un saule, un vējš.
Trai-raira-rai, raira-rai-rā!
Trai-raira-rai, raira-rā!"

Bula dūmakā zilā
Peld kuģi. Bet Ainažu kapos
Zem zilām atraitnītēm
Vakaros vectēvs dzied:

"Karsta asins pil no lauvām,
Puikas pārgrauž mezglus tauvām,
Tā, lūk, mūsu jautrā dzīve rit."

Vai: "Odesa, Hamburga, Rīga.
Jūra un saule, un vējš.
Trai-raira, trai-raira, rai-rā!"

Un nebrauc viņš vairs uz kuģiem.

* * *

Ver savu pirkstu
Caur manu pirkstu,
Liec manu galvu sev
Pagalvī.

Liekam, bāliņi,
Zemi kopā,
Tev tava Dagda,
Man Dundadzīna.

Kāpj mana karote
Tavā bļodā,
Guļ tava roka
Man kabatā.

Un, kad reiz kritis
(Ja nu pirms tevis)
Uz karalauka
Mana sirds,

Neatstāj viņu
Melniem kraukļiem,
Iekārpi, bāliņ,
Zemē to.

* * *

Kas radijis visus mūs
Un mani vārdos manos?
Mēs esam zvanu mēles
Sudraba zvanos.

Un vienmēr, kad agros rītos
Sāk skanēt zvani,
Es vienmēr brīnos:
"Kas radijis tādu mani?"

Bērniem tik priecīgi zobi
Kož maizes melnā šķēlē;
Es zvanu.
Kāds milzīgs spēks
Ir manā mēlē!

Atvadas kapu kalnā
Misiņa taures spēlē;
Es zvanu.
Kāds milzīgs spēks
Ir manā mēlē!

Un, kad zemu pie zemes plok
Cilvēku bailes un vājums,
Pār manu zemi skan
Apliecinājums:

"Vajga ņemt jūtas, kuras pastāv taisni
iekš nākotnes meklēšanas, iekš cerībām,
ilgām, iekš visa, ko mēs turam
par pastāvošu arī nākotnē, mūžīgi..."

(Rainis)

*Pelavu maizi ēd,
Dūmistabā sprakst skals.
Es tevi pieceļu, balss!
Celies augšā, balss!*

*Ugunis Spīdola stāv,
Vēl tavai gaitai nav gals.
Es tevi pieceļu, balss!
Celies augšā, balss!*

*Tīreļa purvā sarūs
Stobrs un sapūst spals.
Es tevi pieceļu, balss!
Celies augšā, balss!*

*Eduard Bērziņ, Kolimā
Izsilst līdz kaulam sals.
Es tevi pieceļu, balss!
Celies augšā, balss!*

*Krišjānis Barons, Andrejs Spāģis, Krišjānis Valdemārs,
Eduards Bērziņš, Linards Laicens, Jēkabs Alksnis, Aleksandrs
Spunde, Roberts Eidemanis, dzimušie nemirušie, mirušie
nerimušie, Čaks un Rudzutaks —*

kāda sviedru un asaru jūra!

*Izdalies kristālos, sāls!
Vēl mūsu gaitai nav gals.
Es tevi pieceļu, balss!
Celies augšā, balss!*

* * *

No degļa tikai dūmi paliek,
No baltas sveces — tikai tvans.
Un tur, pār augsto egļu galiem,
Tiek vējā aiznests liktens mans.

Bet zemē, kurā dzīvo mūžos
Mans brālis Ābels, brālis Kains,
Var būt, ka kādu brīdi būšu
Es bijis gaišums brīnumains.

Tai brīdī, kad mēs degām daktī,
Kāds kaut ko gaidīja no mums.
Kā balta krizantēma naktī
Te paliek mūsu atmirdzums.

Tu pats jau biji gandrīz dzisis,
Bet, kādas sveces žilbināts,
Tu, apnikušais, pusizrisis
No jauna atkal visu sāc.

Un tā vienmēr: kā saule akā
Man sveces gaišums bijis svēts.
Bij tumsa. Svece deg. Un atkal
Es eju liels un izbrīnēts.

SAIKĻI

Un

Un saiklis UN. Bruža akmeņi dun.
Sliedēs riteņi dun. Un saiklis UN.
Aiz loga ir logs, aiz nama ir nams,
Un aiz nebeidzama ir nebeidzams.

Un dzims un augs. Un šaus un kārs.
Dievs — lineārs, velns arī — lineārs.
Un $n + n$, un $n + 1$,
Viens virziens, un tas — taisnvirziens.

Pirms dinozauriem — tik bezgala sen
Kaut kur ir sācijas viens maziņš n ,
Un šis n ir izdzisis jau sen,
Bet turpinās n un n , un n .

Un n un n , un atkal UN,
Un paģērot prasa un solot dun.
Un uzvar, vienalga, vai to ceļ vai zākā, —
UN patiesība.
Visvienkāršākā.

Bet

*Bet no dziļumiem $n + 1$ rindai pret,
Sagriezies šķērsām, izlec BET
Un saka: "Šim UN tāds spēks ir dots,
Tāpēc ka viņš ir aprobežots."*

*Ja viņš maļ, tad tikai uz priekšu maļ.
Uz priekšu viņš redz, neredz atpakaļ.
Viņš ir ābece kalps no Alfa līdz Zet,
Viņš ir taisns: es, tu, viņš, viņa et
cetera.*

*Et cetera stāvēs kā mūris pret,
Kad tu nāksi un UN vietā liksi BET,
Bet tu liec! Saki katram: "Neej līdz,
Ar BET kamēr neesi apšaubīts!"*

*Un tikai tad lai notiek tavs prāts,
Kad caur BET tu tiks apliecināts.*

Jo

Cik pamatīgi visu iegalvo
Tas pamatīgais, pamatotais JO.
Vienmēr jau iepriekš kaut kas tev ir dots,
Un tālākais ar to ir pamatots.

Tu ļoti gribētu sākt šeit, sākt no...
Bet šeit nav atļauts sākt nevienam, JO
Tu esi iekļauts, citu nosacīts.
Uz tevi skatās, klausās un tev tic.

Tu esi tēvs, vīrs, brālis, pilsonis.
Tu esi biedrs, draugs, bet vēl nav viss.
Tev noteikti ir jābūt loceklim,
Tas nozīmē — tam vidējam no trim

Šai ķēdē, rindā, kaulos, skeletā.
Tu esi tas un driksti tikai tā.
Uz patvaļībām tiesību tev nav,
JO kāds ir bijis te pirms tevis jau.

Kā vienādmalu trīsstūris, kā disks
Viņš bijis precīzs un tik siloģisks,
Ka noteicis: "Es esmu pirmtiesīgs,
Un tik aiz manis nākt vēl cits kāds drikst."

Un tev kāds siloģiski iegalvo:
"Tā jābūt, viss ir pamatots ar JO."

Es negribu būt it nevienam JO.
Lai katrs sāk, kur grib, no kura NO.
Ko grib, lai dzied! Lai iet!
Kur grib, lai ar!
Lai nosplaujas uz JO!
(...Ja vien viņš var...)

MULDAMDZEJOLIS

Es uztrišu savu mēli,
Lai griež asa valodiņa.
Spēlēsim vārdu spēli,
Tu man būsi galodiņa.

Mulda, mulda, pilna mulda,
Muldā miklu mīci, mās!
Mulda, mīca, mulda, mīca,
Mulda, kamēr aizmuldās.

Aizmuldās, aizmaldās
Trejviņgalu aizgaldās.
Kur nu mikla? — Kura mikla?
Kuru mīca? Kuru min?

Kas kājām miklu mina,
To ar labu neminēs.
Sirds minēja — pieminēja.
Min ar galvu — pieminēs.

Kūti jēri, sivēntiņi,
Kūti govīs, zirgi mīt.
Tur gailītis vistām mina,
Kā čigāns zirgiem mij.

Muldam, muldam, aizmuldam,
Aiz muldām aizmuldam.
Aiz abrām, aiz ķērnēm,
Aiz ozola mucīņām.

Uciņā, uruciņā!
Milst miestīņš mucīņā.
Div' miestīņus, trīs miestīņus,
Četrus miestus nodzērām.

Piektajā miestīnā
Pretmiestiņa sievas brēc:
Muca muld, vīri muld,
Tavu lielu muldēšanu!

Ak, bij dzerts! Ak, bij miests!
Ak, bij mests! Ak, bij sviests!
Ek, sviestiņš muldiņā,
Ek, muldiņa gultiņā!

Muld muldiņa muldētājs,
Pie žokļiem mēle lip.
Zib zobiem zobotājs,
Zobot nāks cita dziesma.

DOPINGDZIESMIŅA

Zirgs līdz ceļiem iebridis

Zelta skarū auzās.

(Mazliet kafijas par daudz,

Sirds kā dulla dauzās.)

Zvejnieks nārstā iebridis,

Pilnām rokām zvejo.

(Mazliet kafijas par daudz,

Sirds kā dulla dejo.)

Aug un aug, un sapinas

Lielu domu pītis.

(Pin un pin, un iznāk vien

Nervozs dzejolītis.)

Rucavietes — Rucavā,

Nīcietes dzied Nīcā.

(Maza neiro dziesmiņa

Plīvo kafejnīcā.)

Uzplaiksnī un uzzibsnī

Asa jūtu driska.

(Erudita? Sensibla?

Varbūt zemnieciska?)

Tīriem burtiem "latvietis"

Rakstīts manā pasē.

(Beidzas dopings. Dzejolis

Aizmieg apakštasē.)

FRIVOLĀ DZIESMIŅA

Viens jau arī panest var,
Divi labāk panes.
Vienam arī labi skan,
Diviem labāk skanēs.

Ja tu puika neesi,
Bet tu esi skuķis,
Ej pa lauku, skaties, kā
Daba audzē puķes.

Katrai puķei palīdz kāds,
Tā ir liktens lēmis.
Bālo krizantēmiņu
Paceļ krizantēmis.

Vai tu esi īstens draugs
Vai tikai tāds viesis?
Blakus gaiļapiesītei
Uzzied gaiļapiesis.

Tā kā nakti jāntārpiņš,
Tā kā labais gariņš
Katrai Super Stariņai
Atnāk Super Stariņš.

VĪENĪGAIS GRĒKS

Ādamam piemita tikai viens grēks:
Viņš iemilējās Ievā.
Un pēc tam Ādama un Ievas lieta
Nonāca pie Dieva.

Dievs teica: "Nezinu, kā tu, Ādam,
Varēji tā darīt!
Tu taču zināji, ka Dievs ir milestība."
Ādams teica: "Nē, es arī!"

"Nē, tu neesi!" teica Dievs.
"Tu esi velna kruķis!
Kā tu varēji tik zemu krist
Ar Ievu, to platdibena skuķi!"

"Zemāk ar viņu es neesmu kritis
Par tevis radīto zemi,"
Strīdējās Ādams. "Vai tas ir tāds grēks,
Ka tu paradīzi mums tāpēc ņemi?"

Dievs izdzina, atņēma paradīzi,
Un labi! Un paldies Dievam!
Mēs tagad varam darīt, ko gribam,
Ar savām sievām.

Vīģes lapu mēs vējā palaižam
Un attinām Ievai bizes.
Jo tas ir vienīgais grēks, kas nenāk
no zemes,
Bet nāk no paradīzes.

Nekad jau mēs vairs tur netiksim.
Un šis grēks Ādamam varbūt
Atļauj kaut vai uz mazu brīdi
Atkal paradīzē būt.

* * *

— Še tev zelta dālderis.
Nesaki ne jā, ne nē,
ne melns, ne balts,
to tev nav brīv teikt.
Tikko jā vai nē,
tikko melns vai balts,
spēli nākas beigt.

Ko tu pirkī par dālderī to?
Vai tu nenopirkī nekā?
— Es nopirku milestību.
— Milestību?
— Jā.

— Ne jā, ne nē,
ne melns, ne balts,
to tev nav brīv teikt.
Tikko jā vai nē,
tikko melns vai balts,
spēli nākas beigt.

Nu tad atceries! Sākam vēl vienreiz.
Ko tu pirkī šai pasaulē?
Nu, bez milestības, vēl citureiz.
Vai tu nopirkī citu ko?
— Nē.

— Ne jā, ne nē,
ne melns, ne balts,
to tev nav brīv teikt.
Tikko jā vai nē,
tikko melns vai balts,
spēli nākas beigt.

*Un mīlestība tev sāpēs un dzīs,
degs, sadegs, kļūs sudrabā salta
un tik un tā reiz pazudīs.
— Bet tik un tā tā ir balta! —*

*Kopš Ievā un Ādamā sākušies,
šo spēli mums neizbeigt.
Ne jā, ne nē,
ne melns, ne balts,
to tev nav brīv teikt.*

* * *

Par daudz ir smagu vārdu sacīts,
Viens otrs smagāks teikums teikts,
Un, kad es paskatos tev acīs,
Es redzu: kaut kas ir jau beigts.

Kā akmens atlūstam un risam —
Slid lavīna, nāk velšanās,
Un kaut ko aprok. Un — pavisam.
Un nebūs augšāmcelšanās.

* * *

*Tur viņa aizpeld
Caur ievām. Naktī. O, mēnes!
Baltas zied ievas. Tumši zied naktī purenes!*

*Tur viņa aizpeld.
Naktī. Ievās. Kādas miglainas salas!
Nevar saprast, vai ievas smaržo vai lakstīgalas.*

*Nevar saprast,
Vai viņa no ēnām nāk vai no gaismas. O, mēnes!
Ja tu vēl vari, lai viņa paliek vēl. Nenes!*

*Lai viņa paliek.
Lai pasēž uz akmens naktī manā
Ievu tumsā un upes mirdzēšanā.*

* * *

*Kā skursteņi kāpj debesis,
Kā grib debesis piedūmoti.
Man tur debesis ir viena kaija.
Kaijiņa. Balta ļoti.*

*Es nekā vairāk nesacišu
Kā tikai vienu, proti —
Man tur debesis ir viena kaija.
Kaijiņa. Balta ļoti.*

* * *

*Nu lai! Lai visas durvis ir ciet.
Man nevajag daudz — man vajag mazliet.
Jo viss, kas ir liels bijis, izzudis,
Un paliks tikai mirklis īss.*

*Pār visiem sniegiem mirdz pirmais sniegs,
Uz mirkli debesis dzērve kliegs,
Un ilgāk par mirkli — nekas nespēj būt,
Un vairāk par mirkli — mums neiegūt.*

*Mums tālu nav jāiet un nevajag iet,
Dod man no sevis tikai mazliet.
No VISA —
MAZLIET tikai neizris.
Un daudz tas nav, bet tas ir viss.*

* * *

*Esmu svešāks palicis. Man jāiet.
Prom. Un negribas pat domāt — kur.
Es jau jūtu — pie šī lielā koka
Saule mani vairāk nepatur.*

*Kaut kā savādi. Tik ļoti es te centos
Notikt, būt. Un katrs stāds un augs,
Likās, nāks un runāsies ar mani
Un pa naktīm mani vārdā sauks...*

*Viss tik sveši. Pat tā mazā zvaigzne,
Kura man tepat uz plaukstas kūst,
Pat tā mazā, iedegusi zvaigzne
Mani sveši uzrunā ar "jūs".*

* * *

Par kliegšanu, par klusēšanu piedod,
Par lielību, par to, ka biju siks!
Šī dzīve savās drīģenēs un ziedos
Kā mušas spārns tik plāns un caurspīdīgs.

Kāds dzidrs "jā"! Un tikpat dzidrs "nē".
Šī dzīve — klusē, un tā arī klusē.
Un viss tik skaidri redzams šaipusē.
Un viss tik skaidri redzams otrā pusē.

Cik dzidra saule! Tā kā akvārijs.
Caur sauli aizbrist tā, kā kādreiz bridu...
Cik viegli aiziet — nekās nekavē.
Peld tikai zelta zivtiņas pa vidu.

NO CIKLA
"NĀRAS PARĀDĪŠANĀS"

* * *

Pie upes beidzas skudru ceļš
Un sākas zivju ceļš.
Aiz upes beidzas zivju ceļš
Un sākas skudru ceļš.

Un, ceļš kur beidzas ašaram, —
Ceļš spārei vasarā.
Un tur, kur beidzas smieklu ceļš, —
Ceļš sākas asarām.

Kur izbeidz viens, tur otrs sāk:
Vai kurmis, zivs vai ods.
Un dzīvot divās pasaulēs —
Man ar tas prieks nav dots.

Un tikai varde peld un lec,
Un dzied, un man ir prieks,
Ka vieninieku korī dzied
Tāds priecīgs abinieks.

Es kādreiz biju abinieks,
Es biju apžāunots.
Bet nu es esmu cilvēks vien,
Un man tas prieks nav dots.

Uz ūdensrožu lapas varde
Sēž un saka: nāc!
Es nevaru. Es esmu vienāds,
Nevis abējāds.

No turienes

No turienes iznāk krastā ūdris,
iznāk apēst zivi.
Mēs vienkārši esam kūtri
dzīvot vēl otru dzīvi.

No turienes bebris krastā
iznāk apsi grauzt.
Dzīves divas pastāv —
jums nenojaust.

Nāras lielais aicinājums

Lieli, lieli plūdi nāk,
Nebēdz augstu kalnos!
Ūdens visu apēdis,
Es ūdenim ticu.

Tas tecēja visu mūžu,
Satecēja jūrā;
Jūrā visi satecēja,
Kas bij tecētāji.

Tek saulīte, tek māmiņa,
Tek sidraba upe;
Tek rīta agrumā,
Vēlu vakarā.

Lieli, lieli plūdi nāk,
Nebēdz augstu kalnos!
Tāla, tāla jūra būs,
Es ūdenim ticu.

Nāras mazais aicinājums

*Tā kā mīl mīla nāra,
Kura vēl tā mīl?
Man no visām astes spurām
Mīlestība pil.*

*Kādi dēli augtu mums!
Kādi stipri, lieli!
Nāc pie manis noslaukies
Ūdenslinu dvieli!*

*Es pie tevis gan aizietu,
Nevaru es iet.
Manos smilšu svārciņos
Ūdensroze zied.*

DIVI SAUCIENI IEEJOT

I Dramdamdam!

Kas nolauzis man kājas
Tur zem ūdens upē?
Kad es no augšas skatos,
Kāds kājas man
(dramdamdam!).

Es iebāžu spieķi upē,
Un
(dramdamdam!)
Kāds spieķi man
(dramdamdam!)
Zem ūdens
(dramdamdam!).

Jūs ejiet tai upē droši,
Bet ziniet — tur pasaule cita
Sākas, sākas un sirdi
Salauž kāds
(dramdamdam!).

II Iedod mazo pirkstiņu

Ak, nāra, iedod mazo pirkstiņu —
Visapkārt milzīgs ūdens plašums pleties.
Ak, nāra, iedod mazo pirkstiņu
Un atļauj man mazlietiņ pieturēties.

Ak, nāra, iedod mazo pirkstiņu!
...Un zivis meta sudrabetu loku
Ap mums, pār mums... Un es vairs nezinu,
Kā viņa atdeva man visu roku...

Ak, nāra, iedod mazo pirkstiņu!
Un zivis šaudījās ar žilbinošu zību,
Un, kad es biju roku paņēmis,
Es sapratu, ka visu nāru gribu.

Bet straume tecēja uz bezgalību,
Tā visu laiku tecēja uz bezgalību.

Es dziedu viss

Aizturi — — — — (elpu),
Acis lai pašas — — — — (dzied!)!
Neatver — — — — (muti),
Dziesma lai pati — — (iet!)!

Tava mute ir jasmīnu pilna,
Ziediem — — — — (piebirusi!).
Tu nevari — — — — (parunāt).
Lai dzied acis!

Rokas — — — — — (lai dzied!)!
Mati — — — — (lai dzied un!) sprādzes!
Kājas — — — — — (lai dzied!)!
Papeži! Potītes!

Aizturi — — — — — (elpu!)!
Vārds nevar visu — — — — (izteikt).
Es dziedu viss,
It kā es būtu kails.

Pliks kā baznīcas žurka!
Pliks kā ozola zīle!
Es aizturu — — — — (elpu!)
Un dziedu viss!

Nāru puikas dziesma

Es, nāru pui-ka,
savu tēvu nepazīstu.
Es, nāru puika, pa
mēness staru augšup listu.

Bet nāru puikam — man —
neļauj — varot aiziet bojā;
teic — jūrā jādzīvo
tā, māte kā dzīvoja.

Es, nāru puika, man
naktī, māt, sāj spuras;
naktī mēness dur ass,
mēness naktī sirdī duras!

Es, nāru puika, raudu:
aiz liedaga bāka mirdz;
man, māt, sāj sirds,
man, māt, ir tēva sirds.

Nestāsti, ka jūra vien bez-
malīgā, bez-galīgā!
Laid, māte, es gribu!
Saukšu tēvu palīgā!

Burbuļojot

*Tu puspasaka, tu pussieviete,
Tu nāra, tu meitene zviņās!
Tā mēs tiekamies, tā mēs redzamies
Tikai teikās un pasaciņās.*

*Tu pussieviete, tu puspasaka,
Beidzas elpa, man jāiet krastā.
Ne tev piezvanīt var, ne tev uzsmaidīt var,
Ne tev vēstuli iesviest pastā.*

* * *

Krīt lapa,
Rudens lapu es nolieku tev uz pieres.
Krīt lapa.
Uz krūtīm es tev lieku rudens lapu.
Es tevi apaunu rudens lapām.
Es tevi apsedzu lapām.
Un palieku pats tev blakus
Zem rudens lapām.

Skrien vilņi
Mums pāri! Mēs guļam zem lapām.
Skrien vilņi.
Mēs esam eži, lapu siltumā satinušies.
Tu nečabinies, stāvi klusu! Lapsa
Lapas osta.
Tu nečabinies! Aizturi elpu!
Ka mūs neizposta.

PUSĪTES

Trusis saka otram trusim: "Trusīti!
Es tev došu āboliņa lapiņas pusīti."

Šīto polietilēna plēvi mēs uz pusēm dalisim.
Cītādi tu, brālīt trusīt, salisi.

Es kā savus, trusīt, tavus bērnus apostu.
Es — lai ēd! — tiem došu savu kāpostu.

Saki, Kain, — kāpēc tādas skaudības mēs
Kāpēc, Kain, savu brāli Ābelu tu nosīti?^{plosīti?}

Saule apgaismo tik vienu zemes pusīti.
Tumsā lauva apēd savu brāli trusīti.

Saki, Kain, — kāpēc tādas skaudības mēs
Kāpēc, Kain, savu brāli Ābelu tu nosīti?^{plosīti?}

Nevar labi dzirdēt — diezgan patālu,
Divi mazi trusiši brien pa atālu.

Trusis saka: "Trusīt, apēdisim klusītēm
Šīto āboliņa lapiņu uz pusītēm."

* * *

Maza lapa pacēlās.
Ak, no maza vēja;
Doma smagi gulēja,
Doma nepaspēja.

Dzeltens ziedu puteksnis
Pacēlās no koka;
Bet gar sāniem nokrita
Smagi mana roka.

Zili, balti taureņi
Laidelējās, sviedās;
Un es dziesmu gaidīju,
Gaidīju, ka dziedās.

Nedziedāja it neviens.
Dzimas smagi rūca;
Un pie durvīm dzimavnieks
Melnu vērsi jūdza.

Dievam sūdzēt debesis
Kāpa balta kaza;
Ak, cik lielais viss ir smags,
Gribas kaut kā maza.

Es redzēju tēva tēvu,
Savu tēvu neredzēju;
Es gribēju naudu sēt,
Viņš sacīja — neaugot.

(T. dz.)

* * *

Vai domā — tāpat vien
Es uzaugu?
Vecais vecis aiz upītes
Sēja raugu.

Tur izauga maizes klaipi
Tā kā sievu gurni,
Murķeļi un ķēvju pupi,
Lāčupumi.

Nāca, kāva, pilis cēla
Mūru, torņu, skanšu.
Es uzaugu — miežu grauda,
Sešu kanšu.

Es ierūgu rautinrauga,
Sasperspītes.
Tad, kad vecais
Raugu sēja aiz upītes.

Sirsniņ mana, lētdabite!
Driz dziedāju, driz raudāju,
Izdziedos, izraudos,
Šķietos nieka neredzējis.

(T. dz.)

* * *

Es atnācu klusēdams,
Klusus vārdus domādams;
Klusi krūkļi, klusi ciņi,
Galotnē krauklis mēms.

Šie runāja, tie runāja,
No manim vārdu gaida.
Es nesviedu savu balsi
Šķidrajā ūdenī.

Tēvs mans bija laukakmenis,
Māte — māla kukurznītis.
Mani brāļi — māla mēles —
Lieku vārdu nepateica.

Ar akmeni akmeni,
Mūri metu, pierē sviedu.
Lingā liku Dāvidam,
Lai vēlās Goliāts.

Tālāk iešu klusēdams,
Klusus vārdus domādams.
Nerunāšu, nerunāšu,
Nav nekādas vajadzības.

Visas dziesmas izdziedātas,
Tēva dziesma nedziedāta.
Kad es kāpšu kumeļā,
Tad dziedāšu tēva dziesmu.

(T. dz.)

* * *

Mans tēvs ir pazudis,
Man — viņa nams.
Mans tēvs ir aizgājis.
Teic, dziesmu dziedādams.

Par ko mans tēvs ir dziedājis?
Kas zinās?
Es prasu visiem,
Neviens neatminas.

Par zemi vai par
Putekļiem, kas putēs?
Guļ vectēvi —
Un zeme viņu mutēs,

Bet tēvs ir aizgājis...
Vai nāks? Bet krīt jau sniegs.
Es — viņa dēls.
Es — viņa mantinieks.

Es zemi, varu
Mantoju no viņa.
Bet kur viņš jā
Un sēž uz kāda ciņa,

Un kādu dziesmu dzied?!
Kāpēc viņš jā? —
Un kāpēc dēlam
Dziesmu neatstāj?

Līdz gadiem piecdesmit
Viņš zemi rušinājis.
Tad esot piecēlies
Un projām gājis.

Es aru zemi,
Smagas manas kājas.
Man pieder tēva vārds
Un tēva mājas,

Bet kur viņš aizgājis?
Un kad viņš nāks?
Nu redzi — kaut kas ir
Vēl varenāks

Par zemi, rudziem
Un par maizi galdā.
Ej atved zirgu,
Manmāsiņa baltā!

Tek saulīte. Lai tek!
Bet, pirms tā riet,
Man savu
Tēvu vēl ir jāuziet.

X Y Z

Kad es piedzimu —
un kaut gan
es biju vēl mazs un plīks — ,
neviens nezināja, kas es esmu.
Es biju šai uzdevumā X.

Šķilās cāļi,
zivīs pārvērtās ikri.
Es kļuvi arvien nezināmāks —
XY.

Un pienāk tas laiks,
kad pāri tev smiltis met,
un tu esi kļuvis vēl nezināmāks —
XYZ.

Cīnījāties par 1, par 0,
dēļ iztikas,
un neiznāca laika apjēgt
kaut ko pašiem no savas mistikas.

Veļi, spoki, ķēmi,
lietuvēnu jātī —
tie esam mēs paši —
neatrisinātī.

Pie eglītes eņģeliši dzied
ar velnu astēm un taisa kniksi.
Tie arī ir mūsu pašu.
Bērniņi.
Iksi.

* * *

Šis ir mans spēļu galdiņš:
Zils, zaļš un sarkans mirdz.
Ai, ričuraču kauliņ,
Tu seškantainā sirds!

Tu zilajam met divi
Un zaļajam met trīs.
Bet sarkano ne zilais,
Ne zaļais nesadzīs.

Un dzeltenais bez briesmu
Ir ticis mājā jau.
Jo laime — tā ir spēle,
Kur likumības nav.

Šī dzīve ir par īsu,
Lai spētu samaniņ,
Cik reižu krit uz "divi",
Cikreiz uz "seši" krit.

Skrien kauliņš... Nesagaidīts
Un kaut kas gaidīts mirdz.
Skrien sešu kanšu kauliņš,
Un tā ir mana sirds.

* * *

Tu domā par ātru, mans draugs.
Augs lēnāk mans bērns, kad augs.

Tik lēni, kā aust un tumst.
Mans bērns domās lēnāk par jums.

Es mācīšu viņam ciest
Tik lēni, kā puķe dziest.

Un lēni, lēni viņš sils —
Kā ezers ar miglu pils.

Bet no dzirkstīm, ko lēni šķīls,
Nodegs barona stiprā pils.

Varbūt tāds kā piebaldzēns
Būs mans zēns.

PUĶU DOBE AUTORIEPĀ

*Ak, nelaimīgā puķe riepā!
Ak, nelaimīgais puķu stāds!
Dzied zīle krūmā, žube liepā,
Un krupim grāvī priecīgs prāts.*

*Tu vien šai riņķī iemānīta,
Kur apkārt smirdīgs gaišs un dvaks,
Kur debesīs, pilns lepna spīta,
Skrien skurstenis kā maniaks.*

*Kas gudrs, aizies tālos silos.
Un ciekurā brīvs dzenis knābs.
Es raudu par to puķi zilo.
Man liekas, ka to neizglābs.*

* * *

Kas liels un stiprs — tam viss atļauts brīvāk.
Tas varētu vēl vieglāk un vēl dzīvāk.

Kož maziņajam dūmi acīs sīvāk,
Bet viņam viss rit kaut kā intensīvāk.

Viņš kaut kā ātrāk izsvempjas no gultas,
Un viņš pat kaut ko izdomā, kad guļ tas.

Viņš jūt, ka vēl viens pipars jāmet zupā
Un cik būs govij piena katrā pupā.

Tiek viņa dārzā tomāts ātrāk stādīts.
Tas gan ir pierādīts, bet vēl ir nepierādīts.

Bet cieniet mazā cilvēciņa dabu!
Jo — ja kāds maziņš ir — tas ir uz labu.

* * *

*Es sargos cilvēka, kas vēl nav vecs,
Bet drīz tāds būs. Man liekas, viņš ir bīstams.
Viņš peldas vēl ar mums un skrien, un lec.
Bet liekas, ka viņš dara to, jau nīzdams.*

*Viņš vēl ar mums. Kā mēs. Un vienuprāt.
Bet iet viņš sevī, it kā kaut ko lauздams
Un kādu robežu, nupat, nupat
Kas nogulsies starp mums, jau sevī jauzdams.*

*Kas vecs, tas vecs. Viņš mums ir noskaidrots
Un saprotams: vai sirdij dārgs — vai nīstams.
Bet tas, kas vecs vēl top, — kā Dieva sods
Tas nāk ar mums — savs gan, bet kaut kā — bīstams.*

*Mēs visi kļūstam vecāki — ak Die's!
Cits žēlojas, cits pasmejas, cits paraud.
Un tomēr uzmanieties, kad viņš ies, —
Var gadīties, ka viņš grib līdzī paraut.*

* * *

Vai tu no krējuma pudelēm
Vai tu gar zābakiem laizies,
Vai tu izlem vai neizlem —
Viss, kā nācis, tā aizies.

Vai tu ar smiltīm tuksnesī
Vai tu ar graudiem kaisies,
Vai tu krīti, kā zvaigzne krīt, —
Viss, kā nācis, tā aizies.

Pat ja tu it nekur netaisies,
Pat ja tu visur maisies —
Arī tad viss, kā iet, tā ies,
Viss, kā nācis, tā aizies.

Tikai — es esmu ziedpumpurs,
Un man jāpiedzimst parīt.
Kas tur man salnā uguni kurs?
Saki — tad ko man darīt?

Jāpiedzimst, draudziņ, jāpiedzimst.
Nakts tā kā ieži trusē.
Un, kamēr asinis ceļas un grimst,
Jāturas saules pusē.

* * *

Un pret savas tautas dziesmu
var tikai savējie.

Un pret savu tautas dziesmu
cits nevar it neviens.

Jo cits nezina, kā bārenis
pie ābeles stāvēja

Un kāds no tā laika mūs
kopā sien pavediens.

Un tu pacel roku,
un tu brūķē mēli lieki,

Un tu saki: tas viss
ir māņi un pagātnē placis.

Un seši mazi,
maziņi bundzinieki

Jāj pa ceļu bungodami,
pazaudējuši mātes acis.

Jo pret savas mātes dziesmu
var tikai savējie.

Tie paši, kam jauna dzīve
un jauni nami.

Tikai tie var pa istam samīdīt
savas mātes dziesmu —

Pašu auklētie, pašu auklētie
pekaināmi kājiņāmi.

* * *

Uz viņiem nevar atsperties —
tie grimst.
Bet i par zivīm viņi nepiedzimst.

Pie viņiem nevar turēties —
tie ļimst.
Un i par zaķstaipekņiem nepiedzimst.

Es nesu ūdeni pats savās saujās —
es zinu, uz ko man ir jāpaļaujas.

PĒC VISĀDIEM MAZIEM VĒJIEM

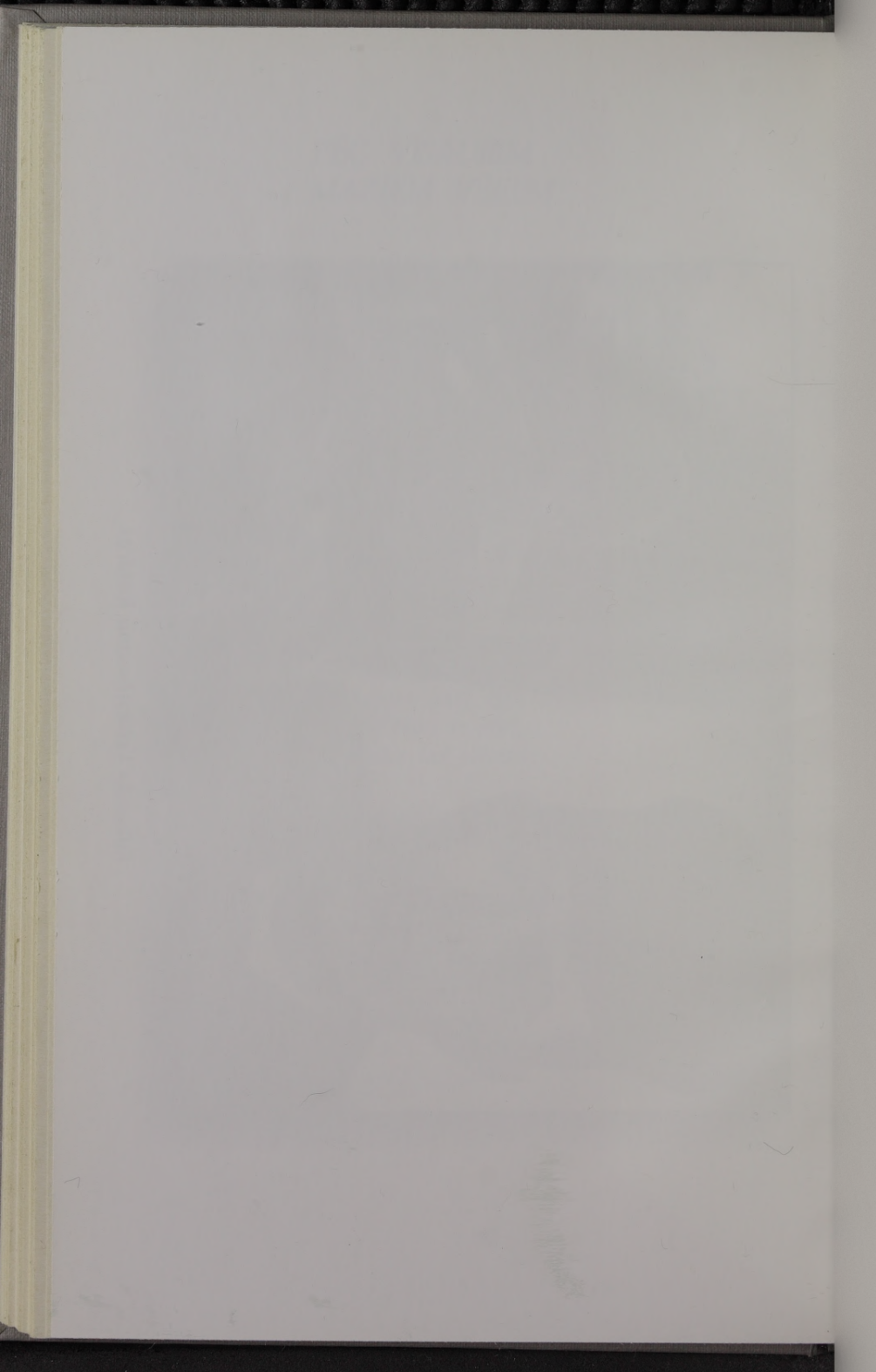
Nāk ziemeļa vējš
Un tālu nes egļu sēklas,
Caur mežu ar spēku laužas
Stiprs gaiss.
Es te dzīvoju visu mūžu,
Te sargāju savas ēkas,
Un visu laiku es domāju,
Ka es esmu stiprākais.

Es aizslēdzu mājai slēģus.
Es aizslēdzu savas ēkas.
Es īsti nezīnu pats,
Kas man darīt tā liek.
Nāk ziemeļa vējš,
Pie kājām viež egļu sēklas,
Un nu man ir jāiet,
Uz lauka tas jāsatiek.

Ar visādiem maziem vējiem
Gadu gadiem pilna bij sēta.
Nu tas nāk!
No ziemeļiem. Pagaidām aiz
Meža. Ja neatgriezīs —
Šī stunda ir izredzēta.
Man jāiet! No meža jau laužas
Stiprs gaiss.

Eduarda Veidenbauma Kalāčos.

* * *

Pāri tiltiem,
pāri lieliem akmeņu mūriem —
tik stipri,
cik asinīs stipruma jums.

Lieli akmeņi.
Akmeņi ir mums ceļā.
Un vēl lielāka
ir vientulība.

Liela ir vientulība,
vēl smagāka par visiem zobeniem,
bet vēl stiprāka
ir aizmirstība un nāve.

Un vispār mīliet
pāri lielām un stiprām lietām.

* * *

Sit Prustā mani, piesit mani Kafkā!
Es atkal nezinu, kur galvu likt.
Stāv maza skudra lielā, klajā laukā
Un nesaprot, kā skudru pūzni tikt.

Nav sērkociņus atpakaļ ko gaidīt,
Tie kastītē vairs nenāks atpakaļ.
Un, kukaiņus no priedes laukā baidot,
Jā, laukā baidot, priedē dzenis kaļ.

Un visi domā: ārā izdabūtais —
Kā ārā dabūt, un pēc tam — kur likt.
Es ārā negribu. Ir cilvēks divu dabu:
Es domāju par to, kā iekšā tikt.

Un visi domā: ārā izdabūtais —
Tas ir kaut kas. Jā, tas ir kaut ko vērts.
Es nezinu. Es to uz iekšu jūtu.
Es dzirdu: vārna pat uz iekšu ķērc.

Un man vienalga — diena lai ir kaza,
Un nakti sauciet kaut par cūku daglu.
Tas man nav svarīgi vairs it nemaz.
Es jūtu: kāds dzen mani zelta naglu.

* * *

*Ap sešiem uzrakstijās dzejolis.
Tā — ne par ko. Bet vienkārši — ap sešiem
Mēs izslāpuši gaidijām, ka līs
No melniem it kā lietus padebešiem.*

*Un nomira trīs māsas vālodzes,
Un svešie lūdza ūdeni no svešiem,
Un nezin kāpēc uzrakstiju es
Šo dzejoli. Par ne par ko ap sešiem.*

* * *

es iegāju spoguli, otrādi
un spoguli viss bija otrādi
tur čigānietei es zilēju
tur tevi es otrādi milēju
tur projām, tur spoguli atpakaļ
kur tavi kauli manus kaulus maļ
no aubes jau vecīgi čaganās
jā, vellatās, jā, raganās
jā, medus, mēnesis, medījums
medus gadījums, medīgs radījums
jā, āzis, jā, kazenēs, ievainē
kur Ādams nav teicis vēl Ievai "nē"
vēl tālāk, vēl tālāk otrādi
prom spoguli, dziļāk otrādi
kur pēc visa reiz kādreiz vienreiz uzreiz
es satiku tevi pirmoreiz
tālāk — skolas, bērnudārzi un nami
un neesam mēs vēl pazistami
tu izzūdi, un tu man pazūdi
mazi meitēni, rīti rasoti
bizbizmārite uz pirksta man sanēja
bizbizmārite kura būs manējā
kura no viņām — caur pasaciņām
tevi nes sevī — kura no viņām
bet viss zūd vēl tālāk bijušā zībā
vēl dziļāk — otrādi bezgalībā
un es izkāpjos lēnām atpakaļ
te, kur zile dzied, te, kur dzenis kaļ
un apgriežu savu otrādi
apkārt uz mutes, otrādi
kāda divaina iedoma
atpakaļ zilēt
spoguli milēt
spoguli zilēt
atpakaļ milēt

* * *

I

Pasaki man vēlreiz,
Kā tu teici daudzreiz:
"Kam savs draudziņš,
Tas ar savu draudziņu."

Ai, rudzu lauki
Jūlija miglā!
Muzikanti nokliedz
Pēdējo valsī.

Tumša nakte ziedēja,
Zaļa zāle elpoja,
Lakstīgala klusēja,
Vairs nespēdama.

Tā es tevi mīlēšu!
Tā es tevi mīlēšu!
Kam nav draudziņa,
Tas ar cisu maisu.

II

Ak, traka nakts! Vējš salmus nes pa gaisu.
Es ceļos nometos un viņas kurpju siksnas raisu.
"Kam savs draudziņš, tas ar savu draudziņu,
Kam nav draudziņa, tas ar cisu maisu."

Vēl spēlē vijolnieks. Un acīs karstums sauss.
Un mutē tavas mutes garša salda.
Vēl spēlē vijolnieks. Bet velns drīz viņu raus,
Tik paliks tukša vijole uz galda.

* * *

Nāc, pabrauksimies liftā!
Ko tava mute vairās!
Kā trifeles, kā jifte
Zied tavas ogas kairās.

Ak, Dieviņ, lifta tētīt,
Jel neliec liftam stāties!
Un mūsu rokas svētī
Un ļauj tām parunāties.

Deg pirkstos mētelpoga,
Un nu jau vairs nav laika,
Krit mana tukšā roka
Kā nelķe tev no vaiga.

Šai mūžībā mazs sprīdis
Tu esi, nenozagtā.
Kā izsmiekls uz grīdas
Guļ nelķe lifta kaktā.

* * *

*Ja ticīgs es būtu, o, daiļā,
Es dziedātu Oziannā,
Ka beidzot sev ļaujāt bez baiļu
Nākt peldēties manā vannā.*

*Ka beidzot te mazgāsities,
To abi mēs sen taču jutām.
Ai, daiļā, jums nav ko būties
Un slēpties zem ziepju putām.*

*Lai notiek! Es esmu blēdis.
Lai notiek! Es esmu melis.
Un ņemiet — šis ir, kundze,
Mans frotē peldmētelis.*

* * *

Ai, kurkuli, ai, kurkuli,
Kāds skaists tev vārds!
Briest zeme atkal auglībā
Un vārdes kvārc.

Šai naktī, ja nav kādam sirds,
Tad lai tas iet un lienē!
Pat mēnesim man blakus rādās
Plika mēnesiene.

Un alksnis šonakt iebrucis
Ir eglē adatainā...
Tik vienkārši tas nebeigsies.
Bet tā nav mana vaina.

Ai, kurkuli, ai, kurkuli,
Tavs vārds tik skaists šonakt!
Logs vaļā! Un es kāpju iekšā
Milēt, krāpt un zagt.

* * *

Muša ielida krūzītē,
Gribēju uzlikt vāku.
Padomāju, ka tomēr — nē.
Gribas ko varenāku.

Var būt, ka vajag ozolus glābt,
Paglābt no lapu utīm?
Var būt, ka — palīdzēt nārstā kāpt
Uz Karibu jūru zutim?

Varbūt šo meiteni apkarināt
Jauniem un spīdošiem rubļiem?
Varbūt tev palīdzēt, Nilzirga māt,
Notirīt bērnus no dubļiem?

Saule man miedza ar aci tā,
Tā kā tu tikai mēdzi,
Un es tai līdzēju vakarā
Atpiņķēt rāvējslēdzi.

Nemuldi, nakts, tu tur nebiji klāt!
Kas notika otrā pusē,
To tik un tā jums nezināt —
Par to arābi klusē.

* * *

Numuri pielikti pie katra nama.
Ar ko tikai nenobakstās!
Mēness ir apaļš kā mana mamma,
Un tā man labāk rakstās.

Nakts ir miksta kā melna torte,
Zvaigznišu dekorējums.
Un es pār malām listu kā forte,
Balts kā krējums.

Kreimeņu ziedi gar visu pamali
Pieceļas kājās
Un kā ar dalailamu
Ar mani sveicinājas.

Tagad tik zirņus grābt un sabērt,
Grābt — un atpakaļ pākstis!
Kārt tikai vītenos atpakaļ, kamēr
Teiks: ko tu āksties!

* * *

Skrien atkritumu papīriem pilns vējš,
Ar sniegpārslīņām ielas dubļi žūpo.
Bet debess tilta galā Dieviņš sēž —
Uz kājas tā kā bērnu zvaigzni šūpo.

No mēslu kaudzes maijvabole dīgst
Un zaļa mirdz, un apžilbusi pozē,
Un redz: tepatās balta roze tvikst, —
Un tā kā gultā iekrīt tajā rozē.

Ir šonakt mēness tāds — gandrīz vai īsts,
Ne tāds kā citkārt — blēdis melnā frakā.
Un dzīves izslāpušais skopulis
Pats savus zobus ieslēdz naudasmakā.

Šī dzīve skaista ir tik tam, kas redz.
Bet aizmirst acs, ka otra acs tai blakām.
Tā katru mīļu rītu saule lec,
Un man ir bail, ka neielec tā akā.

Jo brīnumi jau notiek pasaulē.
Kāds man zem mēles zaķkāpostu līmē.
Un visu šo tik skaidri ausī lej,
Tik ritmiski, ka man tas jāsarīmē.

Cik prieks ir visu aptverošs un sens,
Tik bēda nāk — kā žurka veca, tizla,
Un man no mutes izkrit dārgakmens
Un pārvēršas, un paliek tikai vizla.

* * *

Bij caurvējš ērģelēs.

Ērģelnieks sala.

Tā nebija eņģeļu aurošana ar pilnām un noreibušām mēlēm.

Tā nebija ieslodzītu sikspārņu marseljēza.

Tā nebija akmeņu plisdama dziesma.

Tā varēja arī notekcaurules pie stūriem.

Manas rokas skrēja kā tīģeri pa klaviatūru,

Kā drebulis pa ezera virsu...

Nekā!

Ne aiz viena sprūda nebija aiztures.

Neviena rikle neplīsa valā.

— — — — —
Lēni un vienmērīgi vilka caurvējš.

* * *

Tā ir tik čaulu grabēšana tāda
Gar citām čaulām. Rieksts ir nepārkosts.
Ak, mēmais arī kaut ko rokām rāda.
Tā manī kaut kas, desmit kārtām jozts,

Guļ nokritis uz mutes tā kā sūnās.
Kā dūņās guļ. Es netieku tam klāt.
Un mana mēle atkal kaut ko runās,
Bet to — es nevarēšu parunāt.

Es aizslēdzu aiz sevis durvis. Mājā
Es esmu. Viens. Un nedzirdami kluss.
Nu runā tas, kas manī nerunāja.
Nu runā tas, kad mana mēle dus.

* * *

Arvienu mazāk gribas runāt,
Vienalga, neklausās vai klausās.
Un vārdi paši savā dunā
Tur iekšā kādu brīdi dauzās
Un apklust. Kad pēc ilgiem gadiem
Tu grīdu lauz un namu ārdi,
Tur guļ sengados noslāpēti
Un apklusuši zelta vārdi.

* * *

Kā saules laukumiņi meža mētrās —
Tā mana diena — maza mozaika,
Kur praulu ostās, piparmētru vētrās
Pie kājām ņirb man dzīvibiņa sika.

Pie celma čūska guļ, uz zaļas spilves — spāre.
Un zaļā sūnā gaisma ņirb un ņudz.
Un te ir slepkavība, augliba un kāre,
Un tārps spiež mazu tārpiņu pie krūts.

Ak, rāpuļu un posmkāju cilts,
Lai guļ, lai skrien, lai lec — kas man ar viņiem!
Bet — meklē ķirzaka, kur akmens silts,
Un varde lec pa saules laukumiņiem.

* * *

Lapsene nomirusi —
Saulē guļ un pa atomam irst.
Cik nesaprotami —
Kāpēc lapsene mirst?

Bite ir strādājusi,
Te uz zemes ir dzīvojusi gaidās,
Gribējusi kaut ko panākt,
Un tāpēc nāves tā baidās.

Un cilvēks tāpat — iet, skrien,
Kopj govīs un sienu žāvē...
Cik nesaprotama,
Cik nesaprotama tāda lapsenes nāve!

Kas tāda lapsene mums?
Mēs pat nezinām, kur viņa sākas.
Un tā gribas apgalvot —
Ka pat nāve tai nepienākas.

JĀ! JĀ!

Jā! Jā! Un nevaru nekādi pateikt "nē" jums.
Tas Lielais Piens, no kura iznāks Krējums...

Jā, jā! Bet apakšā kā liels vienreizviens,
Kā Gobi tuksnesis guļ rūgušpiens.

Tad uguns nāks — jā, jā! — kā sarkans kāravs
Un vienā lielā kunkuli jūs saraus.

Jā, jā! Uz centru, tik uz centru ies piens,
Līdz tā kā Galaktika saies biežpiens.

Un lēni sūkalas sāks pilēt spaini...
(Vai tāpēc gribēji tu kaut ko mainīt?)

Man laime — biežpienā. Jums laime — sviestā.
Varbūt jūs liktens sakuls savā piestā.

Tad atceries, kaut būsi citas krāsas,
Ka sūkalas ir visas sviesta māsas.

Es, biežpiens, un tu, sviests, kas kūst uz mēles, —
Mums vēlreiz tikties būs uz maizes šķēles.

Un kas tu būsi tad tā kunga mutē?
Jā, jā, tik veids. Tik vielas veids, kas rotē.

"Bet TIK UN TĀ mēs gribētu būt KRĒJUMS!"
Jā! Jā! Un nevaru nekādi pateikt "nē" jums.

VĒJA AUGLIS

Aizkarus vējš izrauj vaļā logā,
Atkal zili vējains vakars ir.
No tās klusās sēklas klusā ogā
Mani neizsakāms tālums šķir.

Mierīgi briest kaut kur augļi kokā,
Mierīgs smagums zarus lejup liec.
Tikai vējš lauž kaklu manā logā,
Un es laikam esmu vēja zieds.

Vēja ķirsi, vēja bumbierītē
Viegli uzzied vēja zieds un dziest...
Vējš ar tādu spēku riklē blietē,
Ka es jūtu: vēja auglis briest.

* * *

Vai vēja ziedi zied tāpatās —
No it nekā un ne par ko?
Un kur tā mazā puķe skatās,
Pie kuras bites nelido?

Briest ķirbis. Bullis milē spoži.
Un ērzēļi kā traki zviēdz.
Bet kāpēc jūs tik nicinoši,
Kad sakāt "tas ir vēja zieds"?

Ir vēja ziedi vēja bērni,
Tiem piedzimt kāds no sēklas liedz.
Bet vēl vienmēr, tāpat kā pērnīe,
Tie dzimst un šogad atkal klie dz.

Bez putekšņa, kas ceļo driksnā
Ne piepildīts, ne apaugļots...
No augļu prieka smagā, mīkstā
Ne sulu piliens tam nav dots.

Kas ir šis zieds, jūs ziedi čaklie?
Un kāpēc vispār jābūt tam?
Es nezīnu. Mēs esam akliē
Un vēja augļus neredzam.

* * *

SAULRIETEŅA DZĪVĪBIŅA

Noriet vēlu vakarā.

Māte teica promiedama:

"Sargā, dēls, puķu kausus!"

Visu mūžu mežā gāju,

Puķu galvas paceldams.

Augstāk galvas, šņupdegunes,

Pilnam dots un dieszingan!

Lauzto sirdi es pacēlu,

Liku blakus apinim.

Paskatos citu ritu:

Pavisam pārlūzusi.

Naktsvijole bālu vaigu

Visu nakti raudājusi.

Visu sirdi izlējusi

Mitrajās papardēs.

Gan es lūdzu, gan draudēju:

Tik daudz puķu noskumušu!

Ar nātrēm stāvus cēlu

Bālas sila pulkstenītes.

Velns tev, manu sūru dabu:

Nemācēju nosargāt.

Tīra, dzidra medus rasa

Pil atkal zemītē.

Es nevaru, mīlā māte, —

Tavus grūtus puķu kausus.

Tik daudz skumju,

Tik daudz smaržu —

Pil atkal zemītē!

* * *

Uz priekšu mēness kraulā tika.
Un saulei labāk patik brass.
Ir tikai punkta dinamika.
Punkts pats par sevi nav nekas.

Nāk vistas perēt, nevis tupēt.
Ne gulēt laktā nāk, bet — dēt!
Un, ja tu gribi, — iebrien upē,
Un vari lēnām aiztecēt.

Un nestāv sievietē tur plika,
Bet vienkārši — kā zvaigzne mirdz!
Ir tikai punkta dinamika.
Un tā nav vienkārši tā sirds,

Bet aizejošā. Neredzēšu
Es viņu vairs. Nekad. Nekur.
Un tā ir uguns, ko es dzēšu.
Un zvaigzni Dievs aiz matiem tur,

Lai neaizmūk. Bet, tikko vaļā
To palaidis, tā projām bēgs.
Un tas nav punkts, bet pļava zaļā!
Un muti jau man neaizslēgs.

NEKĀ JAU
NEPIETRŪKST

*Ir saule, debesis,
Un maize abrā rūgst,
Un bērni dzimst —
Nekā jau nepietrūkst.*

*Bet skaidri jūti,
Pirmais sniegs kad snieg,
Ka nepietrūkst,
Bet arī nepietiek.*

*Jo tas, kas dabūts,
It nekur nav liekams.
Un tas, kas liekams,
Ir tik nepietiekams.*

*Un tad, kad zvaigzne krīt,
Tā it kā iekož:
Viss nepaliekošs ir
Un nepietiekošs.*

* * *

*Ir Jaunaisgads.
Un laimes lej no alvas.
No kalna akmens krit
Un uzkrīt man uz galvas.*

*Un smagi mani ķer
Un tālāk rit.
Paldies tam akmenim,
Ka nenosit.*

*Jo tikai tas, kas akmens ķerts,
Var dzejot.
Paldies, ka ķēra
Tikai garāmejojot.*

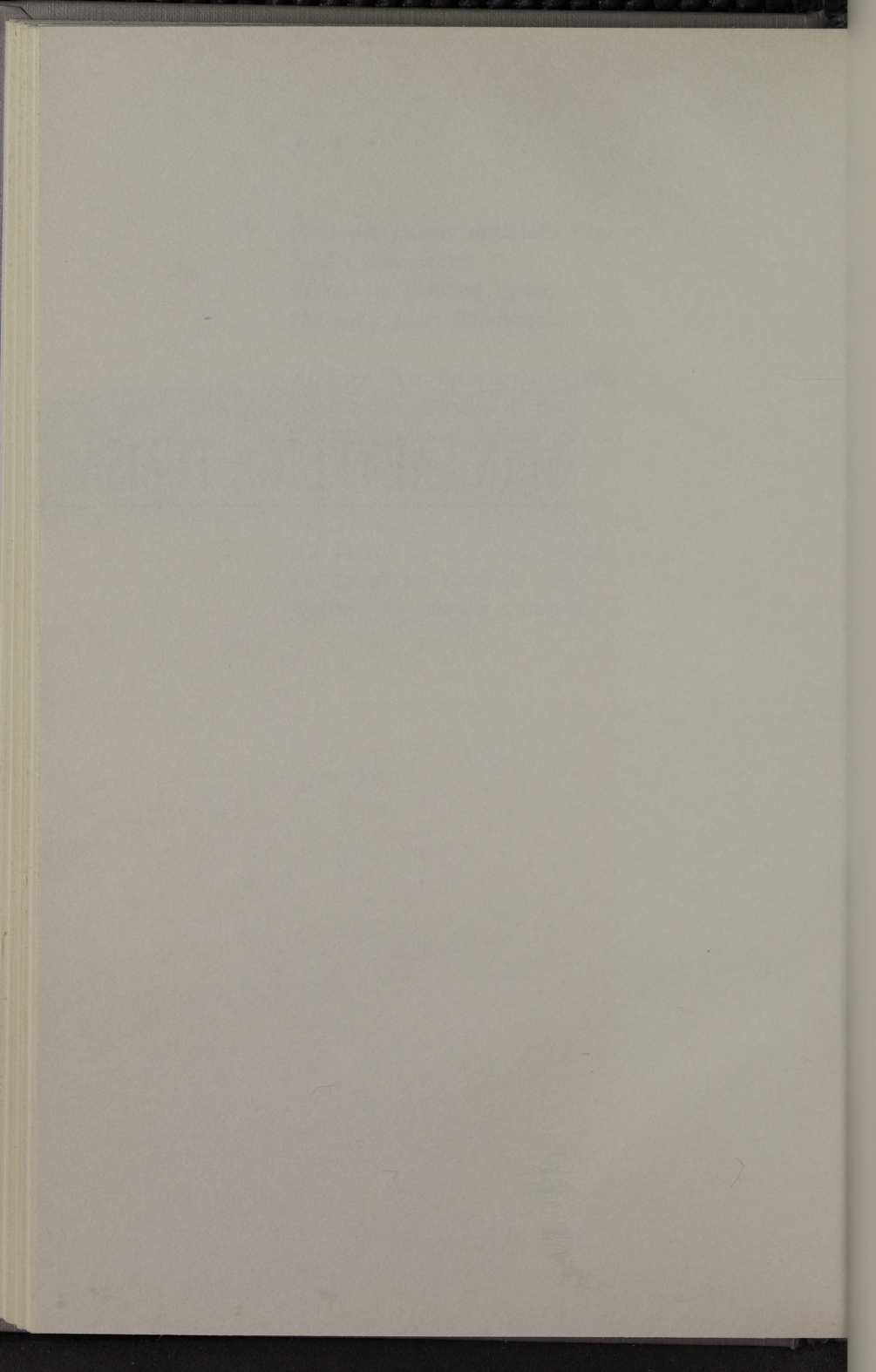
* * *

Pieej pie krāsns durtiņām tuvu,
Kad uguns kuras.
Ej tā, lai neierauj uguni,
Un saki: man jānoturas!

Aizbrien līdz ūdenskrituma riklei
Un paskaties lejā.
Tur tavas bailes mutuli aizpeld
Un krituma vējā.

Tas ir labi, ka vienmēr kā liekot,
Kā lūdzot uz tevi kāds raugās.
Un tu eji un caurvējā stāvi.
Šķirbās. Un durvju spraugās.

MAN LABVĒLĪGĀ TUMSĀ

* * *

ES ESMU MĪLESTĪBAS BĒRNS
UN PIEDZIMSTU TUMSĀ.
KAS GUMZA MANU MĀTI?

GAISMA GUMZA MANU MĀTI.
TUMSA GUMZA.

ES ESMU GAISMAS UN TUMSAS
IZGUMZĪTAIS.

DŪMU VĀRDI

* * *

Dievs būvē kontinentus —
un noslēpj galus ūdenī

kur iedami ceļi —
visiem gali ūdenī

skaistas ir laipas un tilti
ja nerasniedz krastus —
ar galiem ūdenī
(vēl skaistāki ir tilti
gareniski upei)

rakstu dzejoli — cik grūti
ir noslēpt galus ūdenī

* * *

*lido trīs zelta mušas
trīs zelta adatas izbirušas*

*labrīt! saka zeltamute
tev zelta vēders, bute*

*un no zelta lodes, ko šaus
zaķim uz mēles sauss*

*viss zelta tīra
zelta princese pieķepst pie vīra*

*un arī nāve lokās
ar zelta izkapti rokās*

* * *

kleptomānija

kaut ko nozagt savai mātei un

paslēpt pie sievas

kaut ko nozagt savai sievai un

paslēpt pie sevis

kaut ko nozagt sev un

paslēpt dzejoli

kaut ko izzagt no dzejoļa un

paslēpt vēl dziļāk

kaut ko izzagt vēl dziļāk un

nezināt vairs, kur likt

* * *

*Ir svarīgi,
lai dūmu stabs kāpj debesis, —
ja tev ir seši krēsli,
sadedzini trīs.*

*To rožu kroni,
ko ap logu pinat, —
ir svarīgi,
lai jūs to sadedzināt.*

*Un to, kā sadeg vārds,
jūs arī zināt.
Pirms nesadegu es,
jūs mani nepazināt.*

*Un viss, kas tiek
pirms sadegšanas svērts, —
cik dīvaini —
nav savu pelnu vērts.*

* * *

*dūmus es lasu uzmanīgi
dūmi ir divdomīgi
it kā beigu baldahins
it kā dzīpars dzimstošam*

*dūmus es lasu uzmanīgi
tie ir visgrūtāk tulkojamie
mūsu valodā
nav dūmu vārdu*

* * *

uz loga mani uzraksti, kas izbirs
uz zeķes papēža — kur ātrāk plīst
uz sniegpūšas, rijkuris es esmu
un tik man sejā, cik no krāsns blāzmo
cik vārti iečikstas, cik papīrs čaukst
cik dzirksteles krīt salmos — tik es esmu

pa ausu galam eju medībās
un ticu pelniem ļoti, ticu dūmiem
un mazam pilienam uz karsta akmens

* * *

kāda sika džinkstoņa ausis
no pērkona, no akmeņu plīšanas
jāpieliek auss lielgabalam
lai var sadzirdēt

pavisam klusu iet riteņi pa bruģakmeņiem
arī vējš ir tāds nejutams — kurls esmu palicis
nedzirdu Everestu apgāžamies
tikai sūbējums no saktām ir dzirdams

* * *

un plūmes plivinās, un ķirši ķepst
un bumbieri ar talantīgām pierēm
un pliki persiki un aprikozes krūzēs

un kāposti tā uzposti nez kā

ko es te viens šai apaļajā dārzā
es labāk runāšos ar tuksnešaugiem
no dzelkšņu tēva dzimis dzeloņbērns

* * *

Silti, silti vējiņš pūta,
Silmalā siļi svilpj.
Tā ir tāda veca dziesma
Ar mēnesi padusē.

Uz apakšas uzkrituši,
Viršējie kaklu lauza.
Kur tiem bija nosisties,
Kam uz augšu jāgāžas?

* * *

Izsmējis vēju,
es izsmēju stabu un celmu.
Izsmēju klejotājus
un pavarda sargātājas.
Par gaismu man nāk smieklī,
par miglu nāk smieklī, un
vēl dziļāk
man nāk smieklī par tumsu.

Es smejos par sevi.
Kas vēl te vērtīgāks ir
par mani,
par ko lai es
vēl te smejos?

* * *

ES — gājējs
es — gājējs gar stūri
eju tuksnesī stūru cerībās
meklēju paradizes stūri ābolam

redzu — riņķis stūriski stāv
te manas grāmatas
sākuma stūris

* * *

brīva kā durvis gaisā
virinās saule
atradusi
kaut kādu eņģi

es arī iesitu
eņģi miglā
parastu eņģi vienkārši
miglā un lietū

kādreiz varbūt
lidos kādas durvis
atradīs eņģi
un neteiks, ka neticami

* * *

un nokrīt zvaigznes uz ceļiem
un lūdzas, lai pastāsta

ceļmallapu

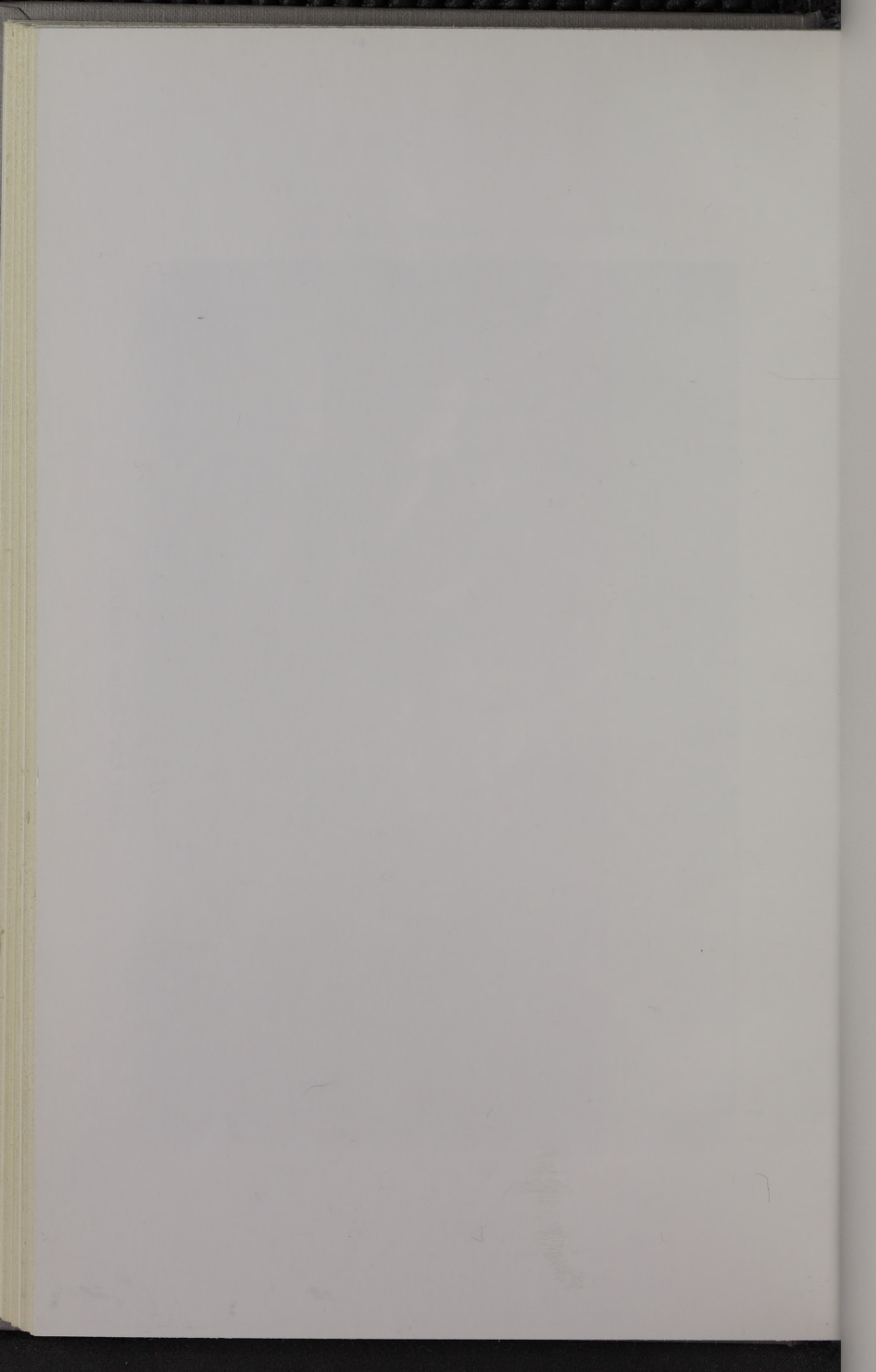
ceļmallapa ir pierakstīta
ar dzīves sīkumiem

bet zvaigznes klausās kā pasakā

izrādās, ka zvaigznēm
nav sīknaudas
un tās neko mazu un skaistu
nevar nopirkt

Kaut kur Dzeļas dienās...

* * *

Ko varu es tev teikt no tiltapakšas?

*Nekas, ka pilēja, nekas, ka vilka vējš.
Bet kariete tev skaista bij kā gredzens,
Kad ripoja man pāri prom pa tiltu.
(Un, protams, varēja tā izripot
Caur margām, taču aizripoja projām.)
Ak, varavīksne! Katrā galā zeme.
Tā pati zeme, tikai upe vidū.*

*Ko varu es tev teikt no tiltapakšas?
Ir zemu jākāpj, lai var augstu redzēt.
Un laimīgs, kas no tiltapakšas nācis, —
I varavīksnes lielais milzu tilts
Caur tiltapakšu iet. Vēl citam tiltam.*

* * *

Diez kāda tagad izskatās
Kuldīga?

Meldri Ventā sāk dzeltēt,
un Rumba griežas ap savu asi
un ripina prom
mazu pilsētīnu.

Aizripina ātrāk,
nekā mēs paši ejam.

Nekad nebiju domājis,
ka tik ļoti kādreiz
būs jāskrien paķaļ
pagātnei.

* * *

*Mēs esam putni, vijam lizdas
uz depo sirēnas cepures.
Vai kāds brīnums,
ka mēs esam kurli?*

*(Tik šausmīgi brīdina, ka
nedzird palīgā saucienus.)*

* * *

Vilciens pazūd.
Un taurenis raibs,
pļavā sviedies un vijies.
Vēlāk ziņo man teletaips:
mans draugs esot
apmaldījies.

Apmaldījies? Nevar būt,
ka būtu pa taisno skrējis:
mans draugs katru elpu kā pavēli jūt,
Dieva pļavā tik pieredzējis.

* * *

taureņiem tik savādiem pilns gaiss
laikam neesmu te vienīgais
un tas salauzītais lidojums
gan jau kādam vēl te ir no mums

gaiss pilns taureņiem tik savādiem
jums nav jāgrib it nekas no tiem
gan jau virs tām rētām, kuras dzis
viņi debesīs ko ierakstīs

ķersies rīklē kumos, taisni kampts
satrūdēs zem zaļas zemes samts
mana dzīve: salauzītā šī
mana ticība: ir taurenī

* * *

Zied divas ievas —
augšā tur un lejā.
Krit divas sēklas,
izbirušas vējā, —
no abām pusēm
šurp uz vidu krit,
un šurp uz vidu
divas saules spīd.

Vai ticēt tikai vienām kā līdz šim,
ja dzīvoju starp divām debesīm?

NO ABĀM PUSĒM

Salikt kopā
nesaliekamas lietas:
nepienākušas,
nepieietas.

Šķūneli kopā
ar veco sienu
iemīdit pantā
parītdienu.

Vienā ķēdē
ar durvju zvanu
iemontēt nāvi
un piedzimšanu.

Nebūt ne vakar,
nebūt ne rīt:
abas šīs gaismas
uz mani krit

šurp. Un te, manī
satiekoties,
rāda, ka citur
nav kur doties —

no abām pusēm
spiež zelta gaiss —
un kurp iet: tu sev pats
esi vienīgais.

* * *

*Nogurušais ceļinieks.
Nenogurdināmais prieks.
Lejā — izkusušais sniegs.
Kalnā — kuru neaizsniegs.*

*Dubļi. Jūras dibens sauss.
Cīrulis aiz Dieva auss.
Svina zābakus kas aus,
Tam tos spārnus ļaus.*

AKMENI SATIKT

I

iet pa gravu
un akmeni satikt
akmenim
palikt

pa labi, pa kreisi
akmeņus salikt
pa vidu palikt

tad vienam akmenim
zemi rādīt
nest līdzī
stādīt

to vienu akmeni
kopt un kaplēt
kopt un apliet

kamēr sāk vaidēt
kamēr sāk vizēt
un
puķe iziet
no paša vidus

sāk pumpurs cietēt
sāk
ziedēt

*kad bite sāk
ziedu aiztīt
vēl vairāk laistīt*

*kad auglis aug, sāk
galvu valstīt
balstīt*

*kamēr ap augli
cieto gaiss
sāk kutēt
sāk
sēklas
putēt*

*pie sirds likt
pie sirds nēsāt*

*tikmēr vēl esat
kamēr akmens
sēklas smagās
pie sirds sev nesat*

II

*Atsperes akmeni savilktas — mans akmens neguļ.
Neiztaisnotas atsperes akmeni — mans akmens neguļ.*

*Ne rauda dziļumos guļ, ne
ūdenszāle, ne tārps serdē — neviens.*

*Akmens savākšanās — tā notiek katru dienu.
Uz iekšu akmeņi aug — katru dienu.*

*Putns lido uz āru, dūmi
lido uz āru, tu ne.*

Nav citas izejas, izeja ir uz iekšu.
Nav citas izveicības, vien iekšējā izveicība.

Cildens kā cielava lido
uz iekšu — akmens lido uz iekšu.

III

Mēs satiksimies,
iekšup vidamies.
Kas parādās,
tas parādīdamies
vēl neatklājas.
Zieds ne tāpēc zied,
lai kāds
pa ziediem aplaimoti iet.

Kad ziedlapiņas
projām no mums šķirs,
mums paliks
kauslapas, kas nenobirs.
Birst zieds un irst —
pa visiem vējiem ļauts.
Briest auglis kauslapās —
uz iekšu rauts.

Vējš aiznes ziedlapiņu smaržu vāru,
pats zieds nekad nav ziedējis uz āru.
Un cik daudz ziedā skatās acu kāru,
bet netiek tiem.

Un nezied zieds uz āru.

IV

Par akmeni lai nerunājam.
Par viņu ne. Ir akmens svēts.
Man pelēks akmens aust aiz kalna,
Tāpat kā visiem — saule lec.

— Kā pelēks akmens? Un būs augšā,
Kad pulkstens rādīs divpadsmit?

— Jā, ceļas debesis tas akmens,
Tāpat kā visiem saule rit.

— Un pelēks?

— Jā, pavisam pelēks.

— Nu, tad jau tev ir gaismas maz!

— Nē, man ir gudrie mācījuši,
Kā viņa gaisma sadalās.

— Kur ir tie gudrie, kas to māca?

— Ja gribi atrast, miglā ej

Un apjautājies rudziem veldrē!

Un prasi tumšai rugainei!

(Uz lauka paipalēns, ko vajā,

Lien mātes sagšā nomestajā.)

— Bet akmens tomēr — kur tas aiziet?

Un kā tas tomēr mirdzēt sāk?

— Tā tāda krāsa — nevar pateikt.

Tad jārunā vēl latviskāk.

V

*ak, akmeņu valoda
nav nemaz samocīta*

*vesela guļ zem ūdens
un celsies augšā*

*stundām var stāvēt
un klausīties straوتا malā
dēļ viena vienīga
akmens vārda*

* * *

ielaidās doma liepā
un sacēla bites

aizlaidās doma līdzī
bitēm uz stropu

uztrauktām, pustukšām bitēm
putekšu pustukšām kājām

ielaidās doma stropā
un ienesums strauji krita

rudenī dravinieks
stropu sadedzināja
glābdams no domas
dravas pārējos stropus

bites, kas izglābās
teica, ka tā esot
bijusi doma
par labāku medu

* * *

Lec, draudziņ, uz vienas kājas
tālu, tālu.
Kad atrodi otru kāju,
lec vēl tālāk.

Runā ar visiem
šķērsu, šķērsu,
kamēr satiec, kas runā
vēl šķērsāk.

Pipari uz tavas mēles,
man sāls ausī.
Meklēsim trešo,
kam acīs lielāka inde.

* * *

Vēja ziedi nāk no vēja.
Vai nepastāvības misija?
Varbūt vēja zieds ir atbalss
no kādas balss?
Varbūt tuksnesī mūks,
kas smagi domā
kādu mums nezināmi
apaugļotu domu?

* * *

liktenupe baismīga
ja man nebūtu
savu vēžu

viss tek uz jūru
bet vēži
lēni lien atpakaļ
uz avotiem

* * *

*ir divi tilti
tālais labais
un tālais kreisais
un uz abiem, protams, var paļauties*

*peldi pāri tepat, kamēr esi jauns
upe vecus slīkoņus nemil*

* * *

četrū caurvēju centrā
četrū caurvēju, kas nāk no visām debesmalām
četrū caurvēju centrā
es smējos par iesnām

mākoņi
kā smaržīgi kabatas lakatiņi
ko pazaudējušas jūras un citas lēdijas
mētājas gar debesmalām

četrū caurvēju cerību pilns
četrū caurvēju cienīgs
es slavīnu šo veco šķūni

* * *

Krupis nesa ūdentiņu
sakumpušu muguriņu —
dziļi smel, tālu nes,
mucai lej vēderā.

Jo mucai milzvēders,
jo milzīgi jāpūlas:
karsta diena, vēja nav,
sviedri list aumaļām.

Gadsimteni pagājuši,
nav ne puse vēl pienesta.
Karsta diena, vēja nav,
krupis jūt: ūdens pūst.

Nesa, nesa — nesaprata —
sakumpušu muguriņu:
ja augšā iekšā lej,
apakšā jāiztek.

Sapūs muca, sarūsēs,
sapiepēs sanestais.
Kas mucā caurā lies,
tam mūžam nesapūs.

* * *

tas tāds darbiņš
jūrā arams

rokturis
bet neaizskarams

tas tāds milzums
no neniēka

tas tāds kroplis
vienā priekā

tāda uguns
dūmus būvē

tas tāds zelts
gāž izgāztuvē

tukša muca

tālu skan

tas tas darbs
kas darāms
man

VIENS BAHS

Kamene dūc Bahu.

Nu jau divas kameses dūc Bahu.

Nu jau trīs kameses, četras un piecas.

It kā vajadzētu būt pieciem Bahiem,

Bet visas piecas dūc vienu vien.

Tas nu gan ir liels —

piecas kameses

nevar izdziedāt!

Zemestrīce trīc Bahu.

Nu jau divas zemestrīces un viens vulkāns.

Nu jau trīs zemestrīces trīc, četras un piecas.

It kā vajadzētu būt pieciem Bahiem,

Bet visas piecas trīc vienu vien.

Tas nu gan ir Bahs —

piecas zemestrīces dun,

nevar izdunēt!

Planēta iekrita puķē.

Nu jau divas planētas ieplanē puķē.

Nu jau trīs planētas, četras un piecas.

It kā vajadzētu būt piecām puķēm,

Bet piecas planētas iekrīt vienā vien.

Tā nu gan ir puķe —

piecas planētas

iekrīt un pazūd...

* * *

*un pēkšņi tāds klusums
ka saule apstājas debesmalā
un arī stāv, elpu aizturējusi*

*varbūt mainīsies vējš
varbūt mainīsies sardze
varbūt mainīsies balss:
pārāk ilgi esmu bijis jauns*

TUMSAS MĀTE

* * *

Nakts jau atkal man vārdu prasa:
tur tārpīņš, tur
jāntārpīņš — raug! —
aug
tumsas
melnā rasa,
vasara aug.

Nakts Māte,
Nakts melnā māte
tumšzaļi melna — zaļā rūta
(piebriest briedis
nakts nesaprāta!)
piebriest grūta.

Naktsmeita saule
vēl
guļ
tira, kā pašā sākumā bijusi,
vēl nav lēkusi,
vēl nav aususi,
vēl nav diena
to aptraipījusi.

Tirā nakts...
Tirie nakts dēli.
Vēl kas ne soļā nav sākumā.
Un es vidū.
Vēl gaisma ir vārds.
Vārds —
un tikai vēl sākumā.

* * *

tumsa
bieza
kā lampa iet mana miesa

tek tumsas tece
kā ligava aizlīgo svece

un tur, kur pasaulei gals
sprakšķ skals

es apēdu brokastis
mazu tumsas gabaliņu
jau mūžība pagājusi
tumsas vien gribējās

* * *

kāds manas zeķes lāpa
kāds miļi saka: plāpa

tumsā, tumsā
zem tumsas koka

tie mani milzu nami
tie sver — neko; trīs gramī

tumsā
lielajā tumsā

un kāds man klusu taujā
diez kur te būtu Gauja

tumsā, tumsā
zem tumsas koka

jūs acis neaizklājiet
ja jāiet — tumsā jāiet

varenā tumsā
jā

ja kādreiz mani padzīs
tumšs mirdzums būs man acīs

no tumsas
no lielā tumsas koka

* * *

*Es milu nakti ābolu, kas peld
Bez kāda zara un bez kāda koka.
Es milu nakti ābeli, kas peld,
Bez kādām saknēm tumsā zarus loka.*

*Un visu zemi, kura nakti peld,
Neviena necelta un nebalstīta.
Es milu tumsu, kura nezudīs,
Kad atkal piecelšos es rīt no rīta.*

*Bet stāvēs tālu, nesaredzama,
Un tad, kad saule rietēs, pietuvosies.
Es redzu kādu cilvēku, kas nāk:
No tumsas nācis, atkal tumsā dosies.*

* * *

I

Ietin mani, tinteszivs,
zilajā vakarā!
Ai, zilās tavas lejas,
ai, zilās lejas kūp!

Viena bāla mēness puķe —
ai, zilā vakarā! —
Vidū jūras nolūzusi
zilajā vakarā.

Kā vemj dūmus uguns kalni,
kā guļ migla galotnēs, —
pazudīni, tinteszivs,
manu vārdu šovakar!

II

Un pazudināja tinteszivs manu vārdu
un izcēla lielākus vārdus.

III

Un pazudināja tinteszivs manu vārdu
no krastiem, kurus es pazinu,
un no vēstulēm atlipa markas,
un vēstules pašas zināja savu ceļu.

Un pazudināja tinteszivs manu vārdu,
un es cirtu uz iekšu.
Tas ir tā, it kā tu zinātu, no kā
ceļas avots,
it kā tu zinātu, pie kura akmens
pakavs izšķils,
kurā sūnā kāds iemetīs ugunsgraudu,
kāds nerrs vai Nerons,
vai vienkārši nervozs.

Un pazudināja tinteszivs manu vārdu
no krastiem, kurus es pazinu,
un es pametu palmas un psalmus,
tērpus un tārpus un ārpus
tā visa, pareizāk, iekšpus tā visa,
vēl vairāk iekšpus, gāju līdz
mākonī, miglā, virpulī, kas vilka
uz iekšu.

NAKTS RADĪBA

Naktī, kad visi krāc,
aizmiguši bez kauna,
man kļuva ļauns prāts
un es piedzimu no jauna.

Mēness dzelteno lini
aprija melns gārnis.
Es piedzimu nakts žurka,
sikspārnis, sikspārnis.

Tāds sikrikle, sikzobis,
sik-nadzis —
es būtu jums
acis no pieres zadzis.

Es gribēju atriebties
(bezmiegā klidējs).
Par laimi, es aizmigu
(siks asinszīdējs).

Kad pamodos — atkal dvēseli
redzēju katrā lietā,
es biju tāds pats kā visi.
Un viss bija savā vietā.

Tikai naktis — mazs, melns vīriņš
izlien no slēptuves klajā
un mana labā roka
pārdzimst nelabajā.

* * *

Šai klusā vakarā,
Kad tālums liekas naidīgs,
Kāds zvana man.
Kāds zvana neatlaidīgs.

Ir kaut kas noticis,
Tā nelaimi jūt suns.
Varbūt kāds purvā turas,
Pieķēries pie malduguns?

Varbūt kāds zaglis
Zvana man no kāda grausta,
Pats zagto seifu nevarot viens
Nocelt sev no skausta.

Varbūt aiz iekāres
Uz manu pusi
Nāk kāda meita
Pikanta un paklidusi.

Vai grib pa purnu dot...
Vai mani atbruņot...
Vai pārlicinot lūgt:
Tev jāsaprot! Tev jāsaprot!

No citu dzīvības
Nāk zvana skaņa saucoša un smaga.
Un neceļu es klausuli
Un lūdzos: — Piedod man! Man nevajaga!

* * *

Sarkana tulpe izlīda no glāzes,
Tenisa bumbiņas skrēja no stūra stūrī,
Šovakar arī es gribēju saradoties —
Šķērsām! Pa diagonāli! No kakta kaktā!

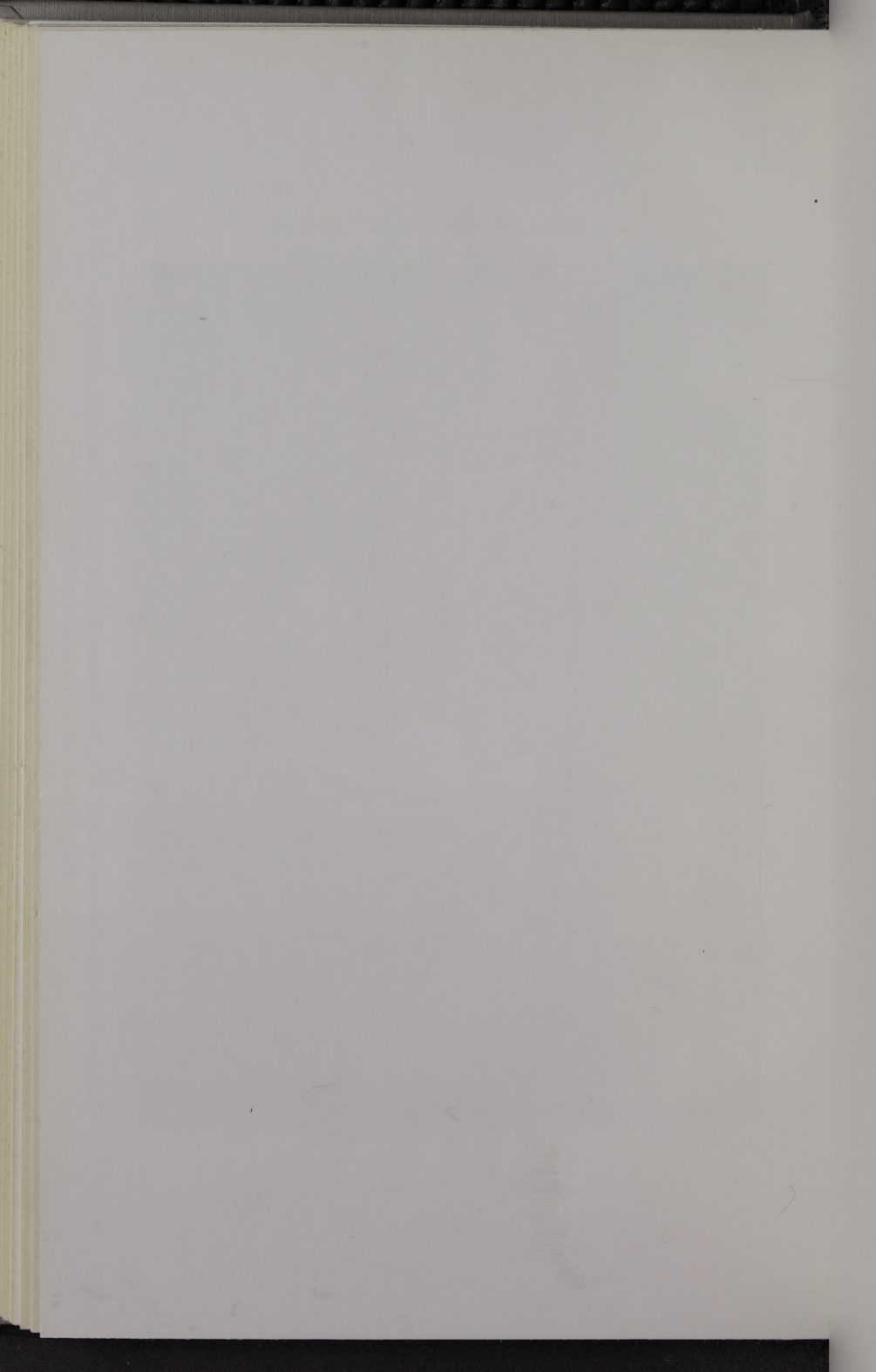
Kā es milu tavus sākuma burtus,
Ābece mana, bize, maijvabole!
Baltajā smiltī ir sīciņas, sīciņas pēdas —
Tur man sirds ir gājusi uz upi.

Sarkana tulpe izlīda no glāzes,
Tenisa bumbiņas skrēja no stūra stūrī,
Zābaku zoles, zābaku zoles šajā
Zigzagu naktī bij grīdu apēdušas.

Neticami balta ir mēness gaisma,
Neticami balta ir pamale visa.
Sarkana tulpe izlīda no glāzes
Un, kad es gāju, aizlika man kāju priekšā.

*Tautas lielo sanācšanu vilnis. Dzejas dienas, teātra dienas, mākslas dienas...
Un pāri visam — Dziesmu svētki.*

* * *

februāra vidū
kad sala jūra ciet
nakti man iekūkojās
dzeguze

uzvilcis baltu kreklu
uzsējis kaklasaiti
un paņēmis dvieli uz rokas
es izgāju liedagā

tonakt pie "Jūras pērles"
es apkalpoju viesus
bija Pelnu diena
mani radi bij atnākuši

atnākuši no jūras
visvairāk no jūras
es te viņiem biju
tuvākais rads

tonakt februāra vidū
es devu visu, kas man bija
Roņu salā dzērām
un sīgu sarmā

otrā rītā meklēju
pelnu pēdas
atradu tikai kaiju
un savējās

VEĻI

Klist klaipi klusumā,
List krūmos veļu migla.
It kā no debess nāk
Vai diļa elpa mikla.

Vai tas bij viņpusē?
Vai tas bij šaipus?
No rīta pamodos:
Bij noēduši klaipus.

Bet vakarā, lai klist,
Es jaunus klaipus miglā laidu.
Vai taisnība, ka es no viņiem
Kaut ko gaidu?

* * *

Atnāca abra, Alvīne miklas
noķepušām rokām,
atnāca Alvīne no miglas un
teica,
ka mēs zogam.

Atnāca aka (dziļumā varēja
redzēt skaidru gaišumu kvēlojam)
un teica mums, ka tā, kā ejam,
mēs melojam.

Atnāca zvaigzne,
pat zvaigzne nebija, kur tai
jābūt,
atnāca, prasīja,
kur te kas viz,
kur var mirdzumu dabūt.

* * *

Kāpēc mēs milam vecas ēkas?
Vecās ēkās ir droša gaisma.
Jauno māju visā tai spēkā
Ir kāda tumsa mazliet baisma.

Tumsa, no akmens pielipusi.
Tumsa, kas vēl nav apsildīta.
Tumsa, kas guļ bez cilvēka klusi
Aizvēsturē, zem antracīta.

Arī no cementa pelēkās sienas
Runā caur mūžību dinosauro.
Masa. Smagme. Un mitras dienas,
Kurām izaustas bailes cauri.

Kāpēc mēs milam vecas ēkas?
Vecās ēkas ir iedvesmotas.
Vecās ēkas — no laimes un grēka,
Un no mātes siltuma dotas.

Tumsā mēs ejam uz jauno māju.
Tumsā raudāt un tumsā smieties.
Tumsā, ar cilvēka sirdi vāju.
Tumsā. Bet tāpēc nebaidieties!

Arī viņi ienāca tumsā.
Didži un Jāņi jaunajā mājā,
Tikai to veco, ko vēji gumza,
Viņi pa smieklam nebradāja.

Arī viņi uz tumsu gāja
Un uz vēl neiesildītām ierēm,
Tikai promejot vecajā mājā
Klusu pie sliekšņa pielieca pierēm.

Nav jau pie mums nekā tik jauna.
Dzīve tā pati — uz priekšu — trakā.
Sāk mans Jānis visu no jauna,
Sāk un nosplaujas vecajā akā.

Kāpēc mēs milam vecas ēkas?
Vecās ēkās ir droša gaisma.
Jauno māju visā tai spēkā
Ir kāda tumsa mazliet baisma.

* * *

Naktī pa klinti augšup no dzelmes rāpjas kuģi.
Augšā tur būdā vecais kapteinis guļ.

Mēs, kas pa naktīm guļam, to nebūtu zinājuši. Ja
nebūtu enkura ķēdē viens kuģis pakāries.

Tas bij no rīta. Starp diviem milzu klints zobiem —
iesprūdis enkurs. Tā karājās kuģis pār fjordu.

Un tad mēs sapratām, ka augšā uz klints veco būdu
naktīs pie vecā kapteiņa kuģi lien.

* * *

Mums ir Mēmele un Mūsa,
Ukraiņiem — kukurūza.
Pār stepi pland rūsa —
Tā Tarasa Buļbas ūsa.

Mums ir īsiņi, mazi siena vāli,
Stepē — vaga aiziet un pazūd caur tāli.

Tur, mans brāli,
Mūsu strēlnieki apaug ar zāli.
Katru pavasari ar zaļu stepes zāli.

* * *

neviens šo nakti
neviens šo nakti nevar nodzerties
kā karotīti karstā tējas glāzē iegrūd mani
lai dziest

kur mēle necieš
kur nevar paciest
iegrūd mani glāzē
lai atdziest

aizvadi caur mani
bet viņus saudzē
verdošs lai
viņus nenoplaucē

verdošs verdošs
čulājošs

grūd mani glāzē
es esmu drošs

kā karotīti karstā tējas glāzē

NAKTS NOGURUMS

*Kad galva iekrīt grāmatā,
Tad ver to ciet!
Lai tava galva paliek tur
Un aizmigusi zied.*

*Kā herbārijā virši zied
Vai cits kāds stāds.
Varbūt tu kādreiz modisies
Vai tiks modināts.*

* * *

Dvēsele pamodusies. Mašīna aizmigusi
ielas malā sniegā.

Kāds par tevi runāja man nupat
arī miegā.

Arī debess aizkrāso mani
kā balta ota.

Arī mana kabata tukša, sirds pilna
un iedvesmota.

Arī pulkstens nesit sāpīgi, bet saudzīgi,
kā glaudot.

Arī milzis neko nevar paveikt,
kādu asaru nenoraudot.

Arī es padodos — negribu plēsties — gaisma
tik balta un liela.

Dvēsele pamodusies. Mašīna aizmigusi.
Un tukša iela.

* * *

*Ari es padodos, nolaižu rokas:
vienalga, tagad kur dotos,
man šonakt pietiek vien ar to —
es balts jūtos.*

* * *

Vēl kaut soli, kamēr tumšs,
Tumsā svaigā, neatklātā!
Tikai nedomā, ka skumjš,
Drūms un skumjš man kaut kas prātā.

Drūms un skumjš ir tikai tam,
Kas jau sauli izbaudījis.
Kas jau cauri dienvīdam
Un pie rieta malas bijis.

Tumsā stāvu drebēdams
Tā kā nedegts uguns malkā.
Tumsā esmu dubļu kams,
Tumsā — zeltarūda smalkā.

Ak, tu saulīt, pasaulīt,
Nenāc, neausti vēl brīdī!
Ļauj vēl brīdī izbaudīt
To, ko tu vēl neapspīdī!

Tumsā ievas baltāk zied.
Tumsā balti vārti sētām.
Ļauj pa tumsu man vēl iet
Neredzot un neredzētām.

* * *

*Man šodien noreibuša cilvēka gars.
Vai mūks es esmu: mans svētvakars.*

*Vai kurmis alā: kā samtā viss.
Vai ķeizars: un dēls man ir piedzimis.*

*Un tāpēc dziediet to dziesmu man,
Kas otrreiz nekad vairs neatskan:
"Nekad savu gaismu vairs neatkārtos
Sniegs pelēkiem spārniem tavos vārtos."*

*Ir krēslas brīdis — un gaisma zūd.
Cik viegli starp tumsu un gaismu būt!*

*Ne melnais ir melns, ne baltais — balts.
Ne zobens vēl pacelts, ne dukāts kalts.*

*Sirds, paturi ilgāk šo brīdi un kop:
Ne tumsa vēl top, ne vēl gaisma top.*

* * *

Par miegu, nē, laimi (bez dzīves?)...
Par miegu (pirms pamošanās).
Kad esmu vēl savādi brīvs,
Ne zinu ko daudz, ne maz...

Nevienam vēl solījies, arī
Pats sev ne. Un rīts vēl un gaiss,
Un koku mirdzošie zari
Nav pasaulē vienīgais.

Jo tu esi bijis tai bridī,
Ko tikai uz robežas jūt,
Kad nezini, ēnas kur krit,
Kad nezini, saule kur zūd.

Tu esi uz robežas bijis,
Kur nomiedzī varēja jaust,
Kā pārplūst uz to pusi viss
Un atpakaļ šaipusē aust.

Par laimi, nē, miegu (pirms ausmas)
Tai divdaļu dzīvībā jau,
Kad tev ir jau divas jausmas
Un nevienas no tām vēl nav.

* * *

Pēkšņi liekas, ka jāraksta dzejoļi —
un tieši par kaislibām mazām:
par sīku lietu gar logu skrejam,
par granti un dražām.

Par smaržu, kas paliek no jaunkundzes vējā,
par kaut kādiem skatieniem ciešiem,
par mirušu dzirksteli jāraksta dzeja,
par apēstiem peļu kviešiem.

Par sevi arī, par sevi visvairāk,
par sīko, sev pašam doto;
par sevi: starp mēnesi un sauli —
tumsā
un apgaismoto.

Putekļi spoži, maza, nepilna gaisma
atspīd un atkal klist...
Tumsa visapkārt ir tā kā rēta —
milzīga rēta, kas dzīst.

* * *

Kāpēc to bārenīti neņem lidzi gar jūru pastaigāt?
Viņai jūra ir vairāk saprotama kā nevienam citam.
Jums jau ar mūžību nav bijusi darišana.
Viņai ir bijusi.

Ko jūs to bārenīti atstājat mājā?
Un paši gar jūru. Vai tā ir jūsu jūra?
Vai tad tā bija jūsu māte,
Kas mūžībā pazudusi?

Vai tad jūs nedzirdat, ko mājā bārene dzied:
"Kas var smiltis izskaitīt, zvirgzdus izlasīt?"
Vai tad jūs nejūtat, ko bārene meklē,
Kad smiltis skaita, zvaigznes
skaita un zvirgzdus
skaita?

* * *

Viņš izkāpa sestā stāvā.
Svešs cilvēks. Un es viņam līdz.
Tas nav mans stāvs, tas nava.
Un kāpēc es izkāpu līdz?

Es izkāpu devītā stāvā,
Un kāds man izkāpa līdz.
Tas nav tavs stāvs, tas nava!
Un kāpēc viņš izkāpa līdz?

Es uzbraucu bezgala stāvā,
Kur tumsā tik zvaigznes trīc.
Tur bija tik dvēsele tava.
Un es tai izkāpu līdz.

* * *

*Kur biju? Nezinu. Mans bijums
tik melns kā ievu ievārijums.*

*Un atvars ačgārniski maļ
uz ievu ziediem atpakaļ.*

* * *

*Es stādu bērziņu nakti —
tā baltāki izskatās,
dienā jau praktiski
gaismas par maz.*

* * *

Lampa atkal blāzmo
un sēj atvēzējusies
manā lapā.
Bet augšāmcelšanās
vēl nav:
viņš guļ kapā.

Lampa atkal stāsta,
un es rakstu, uz pusēm šķelts.
Ne no manis,
ne no viņa
akmens ir nenoverts.

Jau rīts, es sabrūku
pats sev pie kājām
pašsadzēlies.
Mans mirušais
(viņš? es?)
ir augšāmcēlies.

* * *

Uzbāzīgi, uzbāzīgi —
Runāt tik tieši un taisni.
Re, cik klusu un nemanot
Zeme ar baltu aizsnieg.

Re, cik klusu un nemanot
Mana māmuļa sirmo.
Nemanot pavasars atplēsis
Ķiršu pumpuru pirmo.

Re, cik nemanot iznācis
Tas, ko mēs ļoti gribam.
Un māju ugunis sagaidot spīd
Mūsu zirdziņam klibam.

Kas tur ko runāt — nerunāt:
Zieds pie pelēka laksta,
Redzi, kā tumsā un mījkrēsli
Pats par to raksta.

* * *

aptvert krusu
aptvert sniegu
aptvert visu radibiņu
visu Dieva radibiņu
auksto

pilni viņu mani mati
skabargaina upe tek
tā ir cita mīlestība
(neticēs, ja tajā pašā
vārdā sauks to)

* * *

Nesaules kalnā
bezmēness nakti —
noliec savu galvu!

Tumsa ir liela
bezzvaigžņu naktī —
noliec savu galvu!

Noliec savu galvu,
noliec sāņus stobrus
un noliec egļu zaru —
ar uguni un zobenu
tumsa
nav uzvarama.

Noliec galvu un
pieliec celi pie zemes,
un stāvi tā ilgi tumsā —
līdz acis aprod.

Un tad tu redzēsi —
cīnīties drikst tikai tas,
kas redz (arī) tumsā.

VIENA SAULE

VIENA SAULE

*ar vienu aci visu laiku
skatās uz mani debess
otra it kā noslēpusies*

*kad būs
kad otru uzies*

*viss
tepatās*

*ar vienu aci
debess uz mani skatās*

*kā no stūra
kā aiz koka kāda
kaut ko parāda neparāda*

*drebulis skrien pa kauliem
cik
jābūt
saulēm*

*neomulīgi
pavisam neomulīgi kreisajā pusē
ar vienu aci skatās debess un klusē*

* * *

viņu piemeklēja gaismas nelaime
nelaikā viņš atvēra acis
un pārbijās no saules

par viņu apžēlojās saulespuķe
nu saulespuķe viņu slēpj
sev aiz muguras

* * *

Sirds tik savāda, kad
rītos saule lec.
It kā tur aiz saules
man kas pazaudēts.

Droši vien viss ir saules otrā
pusē... Visums ir ļoti gudrs, zina,
ka tumsā neko nevar noslēpt.
Visvieglāk ir noslēpties, kad milzīgi
stipru gaismu spiež otram
acīs.

SAULE NETIEK ATPAKAĻ,

I

arī SAULE netiek atpakaļ
(tātad velti?)
dzirnas uz vienu pusi maļ
(tātad veltīgi?)

mēs skatāmies bērnos kā sevi
(ka tikai atpakaļ)
un meklējam atpakaļ sevi
(bet dzenis kaļ)

kad
kur dzenis kaļ
jā, vienmēr tai priedē saules rietā
nē, ne saule, ne priede
ne tai laikā vairs
ne tai vietā

vienu jaunības smaidu —
ak Die's! — vēl uz vaiga jāsaglabā

un Lata sieva
pārvēršas
(par to!) sālsstabā

II

kukainītis nepūlas
tikt atpakaļ
un būt mazs

kāpēc tad tu, lielais
kam ceļš augstāk ies
kāpēc tad tu, lielais
nobijies

ne pie kādām durvīm
nenobeigsies nekas
ne sveicienus prasīs
ne atvadas

nekas nenoslēgsies
tev zināmā daļā
vienkārši
loks paliek vaļā

* * *

*kad lapas norakstītas
no vienas vietas
guļ sasalušas
jau uz zemes cietas*

*kad lapas aprakstītas
kā manta aprakstīta
un izūtrupētas
tiks rīt no rīta*

*kad lapas pierakstītas nav
vairs te pie rudens zara
un dara tā
kā lapas kritot dara*

*es ņemu lāsteku — man nav ko bities —
es eju tālāk — ziemā ierakstīties*

* * *

I

ak, zeme ziemu triec, un mežs ir putās

II

*stāv pārskrējies un sastindzis: jā — sviedri
tie — zemes baltie sviedri sastinguši
te tos par sarmu sauc, un lai tā ir*

III

*tu arī stāvēsi reiz sarmā balts
un jutīsi — viss zemes grūtums tevī
caur skrējienu tiek iztriekts baltās putās
un viz, un miers, un apkārt saule laistās
stāv sarma apkārt, grūti noticēt*

IV

*kad stostīgā un nolādētā zeme
tik pēkšņi balta apstājas un dzied*

PIRMAIS SNIEGS

Var rakstīt dzejoli: ir atkal melni balts,
Un ābolam ir ledus aukstums salds.
Un sniegs ir atkal zemei acīs bērts.
Vai atkal rakstīt dzejoli? Nav vērts.

Nav vērts tā dabai iztapt katrā ritā.
Cits — baltāks sniegs krit kādā mežā citā.
No citas mūžības tas iet un nāk.
Un arī mežs tur pats aug mūžīgāk.

* * *

Nesacel dulķes i manā krūzītē, Annele.
Dulķu pilni ir okeāni un jūras.
Vienu krūzīti skaidribas gribas aiznest,
 neizliet izlietnē,
 izliet tur tuksnesī.

Zaļa bērza slota uz pirtsakmeņiem.
Jūra, gar krastu novalāta, vidū ir skaidra.
Pirms es tavu vārdu izrunāšu,
 es savu mēli
 mazgāšu ķengura pienā.

Visa uzartā zeme ziemā ir balta.
Visas vārnas ziemā ir apsnigušas.
Kad es kritīšu, ņem manu balto karogu.
 Tā nav padošanās.

* * *

silts salmi salmenes un salmenīcas
tādā siltā pasaulē atnāk graudi
un tiek apēsti

zeltā ir mans krēsls
kad es sēžu rudzmalā
un zeltā ir mani irši
ko ķer vējš

arī zelmenis beigs zaļot
zeltā

* * *

Meitene dzīvo starp priedēm.
Skujām aizaugusi taka.
Meitene dzīvo ar priedēm
Un manu vārdu saka.

Plava. Nora. Saule.
Uz puķainiem deķiem.
Meitene manu vārdu
Glabā zem sveķiem.

Re, kāds meitenei vientulīgs,
Savādīgs spēks dots.
It kā mans vārds pie viņas
Uz mūžu nu atbrīvots.

It kā viņa ar mieru
Būtu stāvēt man klāt
Un tai mūžībā mani
Līdz dzintaram pasargāt.

* * *

Nekas tev nepaliks no maniem pirkstu galiem,
Tas tikai pieskaršanās mirklis mazs.
Nāks diena, un ar cilvēkiem un paliem
Tā mani atkal projām aizmazgās.

Nekas tev nepaliks no tā, kā paskatījos.
Varbūt kādreiz — tik acis piemiegsies.
Un kādos vientulīgos brīžos trijos
Trīs acumirkļi atkal garām ies:

Nekas. Neko. Nekam.
Trīs mazi sprīži,
Dievs dod, lai tevīm gaismu neaizsedz.
Un varbūt vienīgie. Un varbūt tiši
Tik maziņi, ka tikai viņus redz.

Lai tavas pēdas, plavu ejot, nejūt,
Kā iedur dadzis trejžuburu ass.
Nekas lai nepaliek. Viss bija garāmejojot.
Un arī garāmejojot — nebija nekas.

* * *

*telts dzīvība vējā
es ticu telts dzīvībai vējā*

* * *

*Es tevi pamilētu tā,
Ka tev pat sarma nenobirtu.
Es tevi pamilētu tā,
Pēc tam es varbūt arī mirtu.*

*Bet varbūt arī citādi —
Tas, kas mūs savedis, tas šķirtu:
Es aizietu tik nemanāms,
Ka tev pat asra nenobirtu.*

* * *

*tapešu tālumā
gar zelta un sudraba rozēm*

* * *

Mana māte kasa man burkānu.
Neko es tik labu viņai
Nevaru izdarīt.
Māte lasa pie ciņa burkā
Mellenes — zilas minūtes krīt.

Burkāni apēsti. Kas mātes minūtes...
Vai pats Die's Tē's tās diez nes?
Kur ir tā vāga, tas pura cinitis,
Kur lai atpakaļ sēju es?

Miglas māte, mākoņu māte.
Gaisma gaisā to vāgu ar.
Tā ir vāga, ko apsēt pati
Saule var, tikai saule var.

* * *

paldies, ka viņa bija māte
un nebija vairāk nekas
jau tā te
ziedu tik maz

paldies, ka viņa māte bija
mana galva pilna ziepju putām
paldies, ka viņas pirkstus
matos jutām

ak, kādi skaisti tālumi
arvien mānošāk un kairāk
paldies, ka viņa meklēja mani
un neko vairāk

* * *

*pirts mazais logs
un tārpa caurums sēnē
un tunelis, kur pazūd kalnu vilciens*

*tā gribas mājās!
ieiet vēl dziļāk
un atrast vecos alu vecīšus
pie kuriem neesmu tik ilgi, ilgi bijis*

*pirts mazais logs
un peļu ala pelūs
un tunelis, kur pazūd kalnu vilciens*

IERAUGS

Vienu vakaru mani pamodās Latvija.
Un es ieraudzīju papīru ar ūdenslinijām.
Un uz tām bija rakstīts
ūdensburtiem:

“Ūdensburti ir vienīgie,
ko laiks nenoskalo.”

Tad vienu vakaru mani pamodās Latvija.
Es ganiju cūkas,
milzīgi mākoņi man stāvēja pāri,
un garām jāja ķēniņš.

Un viņš lūdzās paturēt rokā
manu cūkgana riksti.

Un vienu vakaru mani pamodās Latvija
un es salasīju pēdējās maizes drupatas no galda
un izkaisīju esperanto
un citiem putniem.

Un nakti es redzēju: Rainis kasa abru
un aizlaiž pasaulē mazo abrkasi.

Bet no rīta, gar abras malām
kā pastala kaltis, gatavs gājienam,
pamodās ieraugs un peldēja abra
kā Noasa šķirsts, un, tikko tā
piestās pie augstākā kalna, —
mēs ieraudzīsim ierauga siko dzīvību,
ierauga siko dzīvību
tevi un mani.

Jo saule grib dēt un arī meklē padēkli.

* * *

kā eleganta cūku pupa
ir mana tauta
aug debesīs
pa to kāpj bārenīte
un satiks vecīti
un nomazgās
būs zelta lietus

jūs pelņus vējā neizkaisiet
kad pupas izlasītas

mums noderēs
kad garā pupa augs

* * *

Teica: augsnes virskārta — lāpstas biezumā.
Es raku bedri pāri galvai.
Un bēru auglīgu zemi dziļumā iekšā.
— Kāda muļķība, — teica, — kāda muļķība! —

Ko es esmu noziedzis?
Augs koki dziļākām saknēm —
un tiem vajadzēs.

Toreiz, kad auga garā pupa,
taču bija dziļāka augsne?

* * *

Tu saki: zvērs. Un vajag iznīcināt.
Es domāju: kas zvēram atriebt ies?
Vai nenācās man jau kopš laikiem zināt:
Suns ries, un tā ir likts. Ko atriebties?

Un krokodili visu rīs vienalga,
Žņaudz pitons, čūska dzel, un vēzis kniebj.
Un dvēselei — kas beidzot ir tik smalka —
Nekas šai pasaulē nav jāatriebj.

Kā sēkla neatriebj, bet lēni tinas
Uz iekšu sevī, kamēr sevī plīst.
Kā čūskas mēle asns atritinās,
Ar asu smaili meklē debesīs.

Tu saki: zvērs! Un: nu mums laiks ir atriebt!
Man nav nekas šim zvēram atriebjams.
Mans nams tiek plēsts pēc gadiem diviem katriem,
Pēc gadiem trijiem liesmās nodeg nams,

Pēc gadiem četriem katriem indē dēlus,
Pēc pieciem gadiem vectētiņus žņaudz,
Bet redzu es: man roka atkal kvēlo
Un pirksti šispasaules vārdu sauc.

Nu tātad — te! Tūliņās un tepatās
Kāds asns atkal cauri zvēram ies!
Es sēju sēklu zvēra pēdās platās.
Bet atriebties? Kauns zvēram atriebties.

* * *

*divu alu satuvīnāšanās
trīs alu, trīssimt alu
satuvīnāšanās*

*trīstūkstoš alu
solidaritāte*

mēs atraksim eļļi

*trīs miljoni alu
trīs miljoni alu, kas nebaidās tumsas*

MAZS REKVIĒMS

Es varētu teikt arī tieši:
uz kapa guļ zelta pieši.

Bet tā nav: pa vidu bija arī cita labība, kvieši, mieži.

Un cauru mucu gribēja pieliet arī malēnieši.
Un, kad laime, likās, pienāca jau pavisam cieši,
to aiznesa ziemeļbrieži.

Septiņdesmit vasaras kāvās ar tumsu Saulesgrieži.
Tas nu ir garām. Un tāpēc tik neticami tieši

Pieši uz kapa guļ. No zelta.

Vienīgās dārglietas.

(Nem un jāj tālāk, ja nav bail!)

TURI SAVAM SUNIM MUTI CIET

*Sienāži sisina, pērkons iet.
Turi savam sunim muti ciet,
Turi ciet purnu, lai nedabū riet, —
Sienāži sisina, pērkons iet.*

*Sienāži sisina, pērkons iet.
Brīnumu laiks. Turi muti ciet!
Turi arī sunim muti ciet —
Sienāži sisina, pērkons iet.*

*Sienāži sisina, pērkons iet.
Turi savam sunim muti ciet!
Tas ir tāds laiks: turi muti ciet —
Sienāži sisina, pērkons iet.*

*Tu te esi atnācis tikai mazliet,
Tikai pa vasaru puķes liet.
Kamēr vari nākt un vari iet —
Turi savam sunim muti ciet!*

* * *

*mans labais draugs
mans piparmētru draugs
es arī esmu krastā
maziņš augs*

*man arī zieds
kad briedis tumsas raugs
pats piecelsies
un sevi vārdā sauks*

*man arī lapa
zaļa lapa plauks
kad mani pļaus
varbūt vairs neataugs
nekas*

*mans draugs
mans piparmētru draugs
es arī esmu krastā
vien maziņš augs*

* * *

Jauns brīnums parādījās
no manis paša;
jauns brīnums — viņam
bija mana dvaša.

Viņš ņēma no manis
tikai vienu pusi
un neņēma otru,
kas piegurusi.

Un vēl: no šīs puses
tikai vienu gramu —
tai brīdi degdamu,
raidīdamu.

Un no tā grama
tikai vienu brīdi:
kad tu spīdi tīrs
un tikai spīdi.

Tas nebij tas brīdis
par pilsētu grautu;
tas nebij par tautu,
karā kautu,

bet tas bija brīdis —
es teicu — par namu,
par baltu namu,
par radīdamu.

Tas bija tik īss
kā vējš pie vaiga;
man liekas — tas nebija
arī šī laika,

bet vēl kāda laika
ar savu gaitu,
ko, reizēm tik saprazdams,
savu skaitu.

* * *

*nav Dieva rozetes debesis
lampai kur pieslēgties
dedz tāpat, saka Die's*

* * *

*Kur tumšs, tur prauli
baltu gaismu sāk.
Un arī zvaigzne
tumsā balta nāk.
Un arī mēs
ar savām kājām basām
pa tumsu gaismas
ceļu (kopā) lasām.*

* * *

Pirmais, kad gaismu dedzu,
es savu zīmuļgalu redzu.
Kādā viņš dzīvo spēkā?
Kā viņš redz tos ciņus, kad lēkā?

Balta lapa kā purvs —
tundra, kur pazust.
Kā viņš atrod, kur turēties, —
vārdiņus mazos?

Pārļaipe suns pār purvu,
pār baltu lapu.
Kad es gāju tur viens,
nekā es tur nesastapu.

* * *

*vienalga, vienatnē
viens ir tāds darbs
kas darāms tikai vienam*

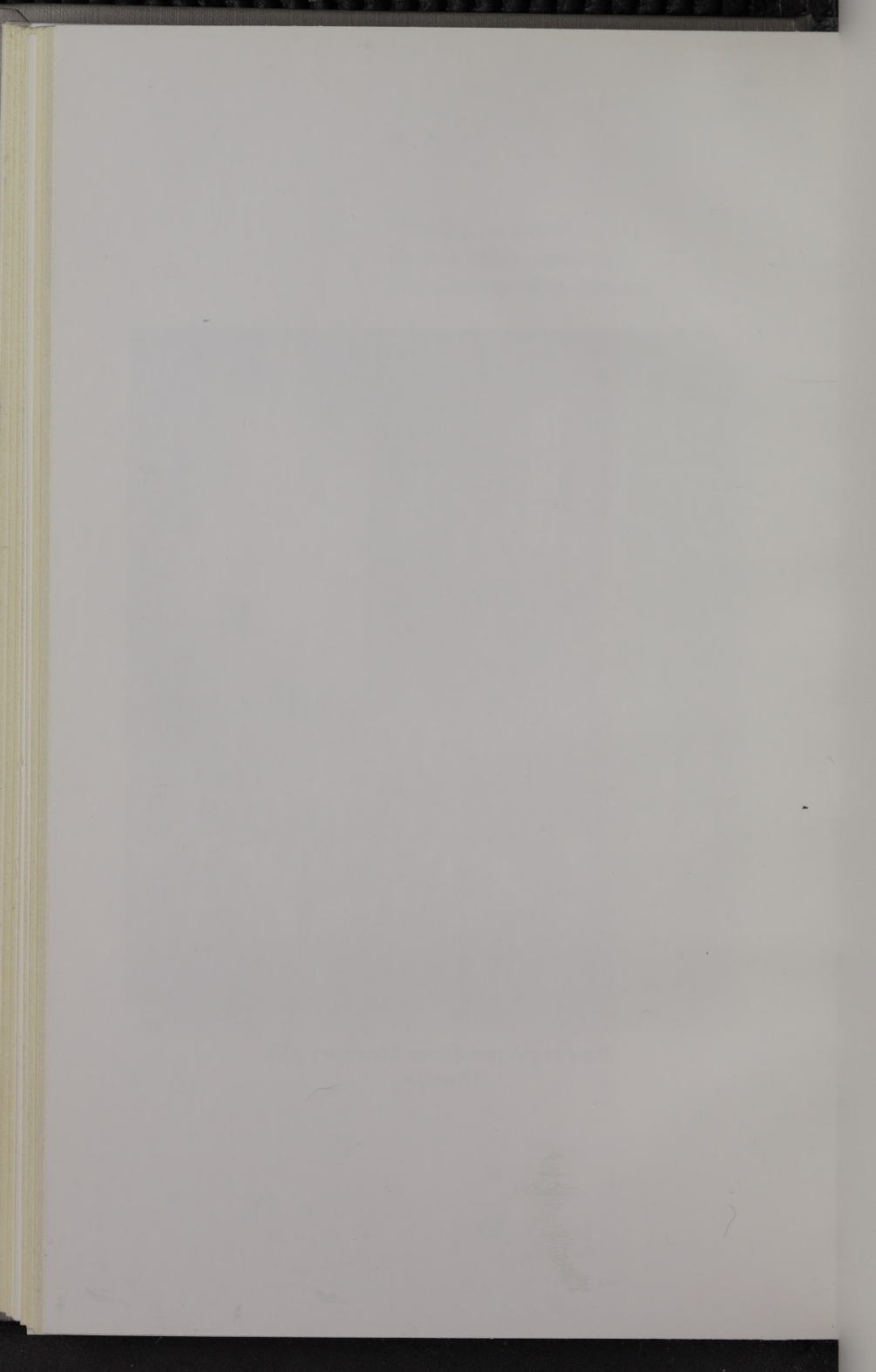
*to sauli zīmēt
kas ir visiem augšā*

*un piezīmēt
tai pašam savus starus*

*visapkārt pasaule?
vienalga, vienatnē*

*Dzejas pēcpusdiena Straupes pilī.
Manējie.*

* * *

*pamēģiniet atrast
neitrālu ābolu*

*visi viņi ir smagi cīnījušies
pret smago zemi
un smagi krituši*

*tie zaļie potstādi
ir liecinieki
ka neitrāls ābols
nav iespējams*

GĀJAKMENS

Mēs izrausim šo pagrabu no zemes
Un uzcelsim par putnu būri gaisā.
Vai paņemsim tos debeszilos dūmus
Un pārvērtisim zemes brūnā kūdrā
Vai dzērvēnē. Kas to var apstridēt?

Ne akmens mūžīgs ir, ne pastāvīgs.
Es redzēju, kā akmens tornī kāpj
Un lizdu vij starp melniem kovārņiem,
Un perē puspelēkus akmenteljus.
Pēc tam tie mācās lidot. Kāds
tur brinums,
Ja redzam gājakmeņus debesis?

Ak, pavasars ir zaļš kā zaļā mirte,
Un, tikko atnācis no siltām zemēm,
Pie būra bērzā gājakmenis dzied.

Par saviem spārnjiem, laimīgais,
par spārnjiem.

* * *

un velk arvien zaļākus velkus
un drīz būs bērzs aizausts
ar zaļu, un drīz būs pilādzis pieausts
ar zaļu un ieva ar
balti zaļu, un tad ieaudīs vēl
lakstīgalas un vālodzes, un vienu
dzeguzi — un sāksies
lielas kaislibas

zaļumos, kuri vairs nebūs caurredzami

viena bērniņa būs aizgājusi un
aizmaskējusies
tāpēc es saku: runājieties ar bērniem
kamēr tie nav
aizausti
ciet

VIENA SAULE

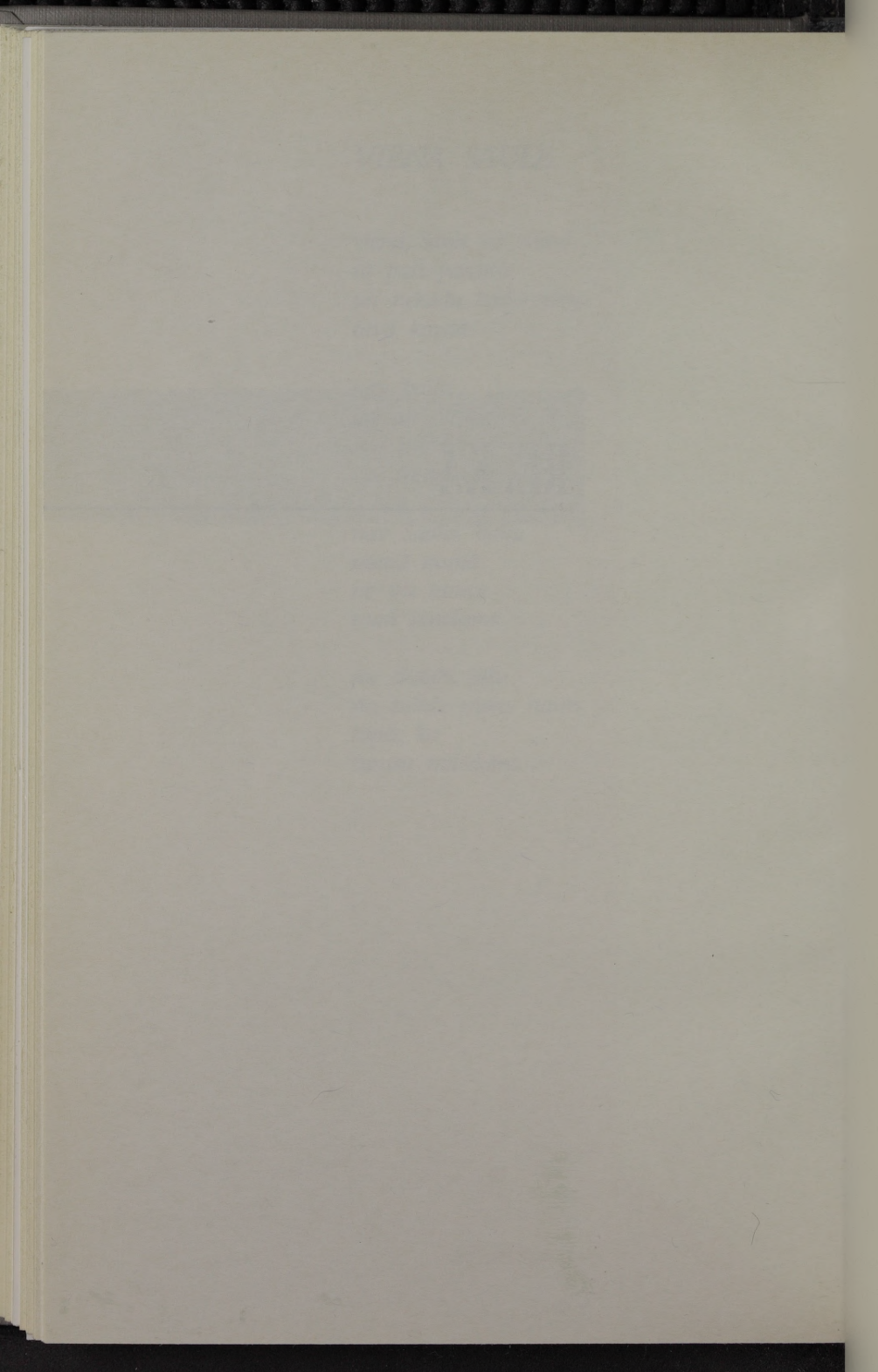
viena Saule uz mani
tā pati parastā
un nekādu baiļu vairs
tavā krastā

nav baiļu
lai arī otrpus
deg miriādes
vai tumsa dus

nav Saules baiļu
manā namā
ne arī tumsa
man jānolamā

nu skaidri jūtu
nu mirdz mans nams
tāpēc ka
tumsu mīlēdams

RE, KĀ

* * *

KUKAINĪT,
RE, KĀ SAULE SPĪD!
IEMĀCIES SAULI, KUKAINĪT!

RE, KĀ LAPELE, ZAĻĀ UN VĀRĀ,
ELPO
IEKŠĀ UN ĀRĀ!

SKUJA NEDUR
TAM, KAS NAV SKUJĀ GĀZIES.
KUKAINĪT,
NEUzbāzies!

KUKAINĪT,
RE, KĀ SAULE SPĪD!
IEMĀCIES SAULI,
KUKAINĪT!

I

* * *

*Un, re, kā nolādēts suns
atkal no rokām raujas;
un, re, kā pasaule mums
atkal nepakļaujas.*

*Nu, re, kā mākonis nāk
sauļošanās laikā;
un tu gribi gulēt, bet sāk
pagalmā bērni klaigāt.*

*Sprediķis vēl nav beidzies,
bet liēn jau man ausī mušas;
un kā tišām, tieši kad steidzies,
atslēgas pazudušas.*

*Ari tagad biju nodomājis
valdīt vārdus stipri un krietni,
bet iznāk vāji.
Un skan kaut kā nenopietni.*

*Nu, re, kā pasaule bez manis
aizplūst brīvos vējos:
negrib, ne ka to lauž,
ne ka es uzkundzējos.*

* * *

Es domāju par Karību zušiem.
Viņi jau nezina, ka grūti.
Viņi ir atnākuši
tāpat — lai būtu.

Ko es te mokos, nomokos
ar cīņu, ar pašizcīņu!
Re, kā vabole peld kokos
ar savu naktslampiņu!

Citi kukaiņi arī, arī
tāpat spīd un kuras.
Arī neko negrib darīt
un debesīs turas.

Tā arī zuši no Karību jūras
nemokās nemaz tik tiši.
Tā arī putni būros
un citādi spēlmaniši.

Un avots no meža pats tek klāt.
Ko tad, māt, aku mēs rakām?
Un to zirdziņu arī negribas jāt,
paskriešos tepat blakām.

* * *

Es esmu vaļā tā kā vēna,
Un, kaut tas skaisti nav varbūt,
Ak, miļā Marij-Magdalēna,
Man ir tik skaisti un tik grūt'!...

Kā bērnam, kurš ir apmaldijies,
Un apkārt meža tumsa tvan.
Es visu mūžu esmu bijies,
Un tāpēc nu tik labi man.

Es arī tagad ļoti bistos —
To sniegu, kas te mirdz un gail.
Un, kaut es arī neatzistos,
Man vēlvairāk ir saules bail.

Tā, liekas, pēkšņi ņems aiz rokas
Un plēsis visu tumsu nost.
Un lielā gaismā, lielās mokās
Es pēkšņi akls palikšos.

Es stāvu bijīgi un bijies.
Pats nesaprotu, kāpēc gan
Šai brīdī, kas ir apmaldijies,
Tik skaisti ir un labi man.

DIVMĀSIŅAS

*Pulksten deviņos es prasu:
"Ko tu bradājies pa rasu?"*

*Viņa saka: "Mīlā mās,
desmitos vairs nebūs tās."*

* * *

Re, kā nu atkal sāp,
un liekas, ka es drīz miršu.
Bet, re, kā meitene krūmā kāpj,
un rokas tai pilnas ķiršu.

Tik nolādēti atkal sāp,
ka sirds no sāpēm auļo.
Bet meitene, re, no jūras kāpj
un blakus man kājas sauļo.

Un viss ir vienkārši jāpacieš,
kaut sāpes deg tā kā lāpā.
Bet meitenei — viss tik piegulošs, ciešs,
un strazda balsi tā pļāpā.

Gar pamali, re, saulīte
vecu mākonī projām vazā.
Un meitene smejas un saka: re,
lai pasauli nepiedrazā!

Sāp. Bet, re, kādi pilni zari
balsu, ķiršu un nošu.
Un meitene saka: es tevi arī
neatdošu.

* * *

*Re, divdūjiņas gaisā skrēja —
cik bezgalīgi var tā skriet! —*

*un aizmirst tēva mājas lejā
un fuksiju, kas logā zied.*

*Un nu jau visvisādus kokus
nāk mākonis un nodzēš nost.*

*Un, re, kā saule pastiepj rokas
un ne par ko man tevi dos!...*

*Cik grūti ticēt, ka šai dzīvē
kāds atkal dod man ne par ko*

*un ka es esmu viens no diviem,
kur divdūjiņas aizlido.*

* * *

Re, pāri pār tumšzaļu lauku
apaļa meita iet,
un varbūt uz laiku jauku
koši sarkana saule riet.

Viss tik pilns: tur augstāk un zemāk.
Un tā saule: tāds piebriedis disks.
Un es citādi šovakar, citādi nemāku:
ko lai daru, ka juteklīks

esmu nācis šai pasaulē zaļā,
kas tik saldi un draudzīgi zied,
ko lai daru, kad acis man vaļā,
kad pār lauku...
jā, meita iet!

* * *

Re, kā nogurums nāk
kā kristāla vāze!
(Re, kā vecaistēvs noguris
bāž šņaucamtabaku nāsē.)

Re, kā nogurums nāk
un viss man no rokām krīt.
(Bet, re, kā roka vēl
kā lampa kabatā spīd.)

Re, kā nogurums nāk
un acis krīt ciet!
(Re, kā pasaule nu tik
tā īsti gar acīm sāk iet.)

Re, kā nogurums nāk,
miegā tumsa sāk acis rasot..
(Re, cik daudz cilvēku preti man nāk.
Ceļu prasot.)

* * *

Silti un sievišķīgi pleci,
silta un sievišķīga daba.
Tā arī vectēvi vecie gadijās
tikai no laba.

Tā arī rijā sirds kut,
tā arī maltuvē put milti.
Vēlāk? Iemilēs vēlāk varbūt...
Un pleci sievišķīgi silti.

Re, kā tā sirds tik vareni skan,
kad es pie tevis nāku.
Iemāci, iemāci roku man
vēl siltāku!

* * *

Šis skumjas jāizmanto, apelsīn,
Kamēr vēl tās te ir, jo kas to zin,
Cik ilgs šāds vakars būs. Mums jāņem klusi,
Ko diena mums ir beidzot iedevusi.

Ir tā, ka gaisma aizbirusi ciet.
Un man pie abām rokām vakars iet.
Gar debesīm jau nāk uz mājām gani.
Es viņus redzu. Viņi neredz mani.

Tā saka: kluss... tik kluss, ka ausī zvana...
Bet skumjas tieši ir kā klusēšana,
Kad apkārt visa daba runājas,
Bet tu tik ne. Jo tev tas ir par maz.

* * *

Re, cik maz no tādiem priekšmetiem,
re, kā viņi apsnieg katru ziem'.
Re, kā viņi sadeg jaunos karos,
re, kā viņi acu priekšā sarūs!

Vai nav zīmīgi, ka — ilgāk drikst
dzīvot tas, kas mazāk noderīgs.
Re, kā rotaslietas senas dzimtas
dzīvo nu jau ilgus gadusimtus.

Ja tas zelts reiz būtu naudā kalts
vai kā nauda lietots esmeralds,
sen tas būtu mirdzēšanā stājies,
nodeldēts un pirkstos novalkājies.

Vai nav zīmīgi, ka vienīgais,
ko vēl nesaindē mūsu gaiss, —
tās ir lietas, dailei izveidotās.
Cilvēks, re, visilgāk dzīvo rotās...

Re, kāds starojums no tevis nāk!
Re, kā gribam dzīvot vēl skaistāk!
Viss iet bojā. Paliek tik — no gara.
Kaut kāds nieks, kas tevi skaistu dara.

* * *

*Re, cik lēni transformējas diena.
Vēl tumšāk un vēl tumšāk mazliet.
Re, kā stunda, krēslas stunda viena
Tā kā durvis lēni veras ciet.*

*Nav ne pamošanās vēl, ne dusas,
Tikai gaisma salūzusi čaukst.
Krēslas būtnes, krēslas būtnes klusās...
Pelēkais un neitrālais lauks.*

* * *

*Re, gribas viegli, viegli nopūsties...
Nē, tas nav tā, ka spiež, nē, tas nav grūtums.
Bet tikai tā, it kā tu būtu Die's
Un priekšā lieli milzu darbi būtu.*

*Es jūtu mūžam nepieveiktus tos.
Vēl nepieveiktāku es sevi jūtu.
Es viegli, viegli sevi nopūšos...
Ak, tas ir tā, it kā es priecīgs būtu.*

* * *

Es esmu domājis par bērziem vējā.
Tie skaisti tāpēc ir, ka atgādina mūs.
Pēc pāris mirkļiem arī tavā sejā
Tā pati promnesošā strāva būs.

Ar brīviem zariem prom un lidzi vējam,
Re, zari vien, un sakņu nemaz nav!
No savas brīvības — mēs arī skrejam.
Un tikai mūsu stumbeņi te stāv.

* * *

Cik tīra kartupeļu garša —
Bez specijām un majonēzēm.
Cik labi, ka es eju aršus
Un tīri pļaušus eju reizēm.

Vai — tīri ecēšus vai — kaut
Pret sauli guļu pēdām basām.
Cik tīri, tīri ziema raud
Ar pārslām sešstūrainsi asām.

* * *

Es atkal iegūt gribu, gribu gūt...
Tāpat kā gaisā zili dūmi zūd.
Jo, re, kā koki izaug — it kā plūstot.
Jo, re, kā sniegs krīt, neko neiegūstot.

Nekā — ne iegūt grib, ne ņemt, nekā.
Bet tikai vēl lielākā klusumā
Promatnākt, šurpaiziet. Un stāvēt plūstot.
Un visu dabūt, neko neiegūstot.

* * *

Kā sāpes šķidina un šķīsta.
Viss izkusiš, un dzelmē — duļķe.
Kā mātes krūts, tik tikko zīsta,
Sirds atkal maziņa un muļķe.

Kā sāpes attīra un dziedē.
Un pazūd viss, kā bija žēl.
Re, prombraucot zelts sabirst sliedē,
Un uzlasīt sirds neatvēr.

* * *

*Man krājgrāmatīņas stāv plauktā.
Pa plauktiem numurētas stāv.
Tā mana nauda nenobrauktā.
Tā mana laime, kuras nav.*

*Re, ceļš kā čūska mēli šauda.
Un vējš — tik izmisīgi kairs.
Tā mana nenobrauktā nauda,
Ko nevar atmodināt vairs.*

* * *

*Tik tikko nojaušamas kurpes kājās.
Tik tikko nojaušams kā tonnai pāri grams.
Un arī vējš, kas savelkas un krājas,
Un kuģus gremdē — tikko nojaušams.*

*Tik nemanāmi noaut tavas kājas,
Tik nejūtami atpakaļ tās aut!
Es pats ar sevi šonakt sarunājos.
Un paldies Dievam, ka tu nenojaut.*

* * *

*Dievs, mani pasargā no manis, grafomāna!
Re, katra rinda mani projām māna
Ar atskaņām, ar atzariem no stumbra.*

*Cik brīvi jāj uz mana kakla kumbra
Tā valoda, tā tautas vecā plāpa!
Re, kādus vecus kankarus tā lāpa.
Re, arī te: ne domas nav, nekā.
Viss atkal aizrunāts prom tukšumā.*

* * *

*Avotā dziedātājs, akmeni skrējējs,
Smagais un dzelzī krītošais dūms.
Tādi, tik smagi, ir visi vēji.
Tāds un tik ledū — zied miršu krūms.*

*Tāds un tik viegls — dubļainais tīrums.
Tāds un tik starjošs — vecais jumts.
Bezdelīgās nes projām vīrus
Mākonis vieglis un nesakumpts.*

* * *

Ļipatu, ļapatu — zaķis pār lauku.
Lec tā kā atvaļinājumā sirds.
Un es pie vārtiem ceļu slauku,
Un man aiz muguras — sēta mirdz.

Nolieku krēslu lauka vidū,
Vakars tāds dūmakains, zaļš un biezs.
Ļipatu, ļapatu — zaķis lido,
Kājām pie zemes pieskardamies.

* * *

*Pēdējā gaisma vakara rāmī
Briest vēl kā aizkavējies grauds.
Tas nemaz nav tik pasakāmi —
Vai tā ir tā, ko par krēslu sauc.*

*Pēdējā gaisma — plānāk un plānāk,
Smalkāk un smalkāk — un tomēr vēl ir.
Vienīgais brīdis, kad sirds arī mana
Tumsu no gaismas vairs neatšķir.*

* * *

*Un nu nāk paliekas... Es vairāk nerakstišu,
Jo nav vērts rakstīt dzejoli tik tišu,
Ka skaidri redzēt var, kā viņu taisa.
Es labāk rakstišu no tukša gaisa.*

*Ne sludina, ne dzied, ne rej, ne rukš...
Pa tukšu galdu ripo kauliņš tukšs.
Un ne kāds gaida, ne kāds lūdz, ne taujā.
Re, tukšu laimestu man izmet saujā!*

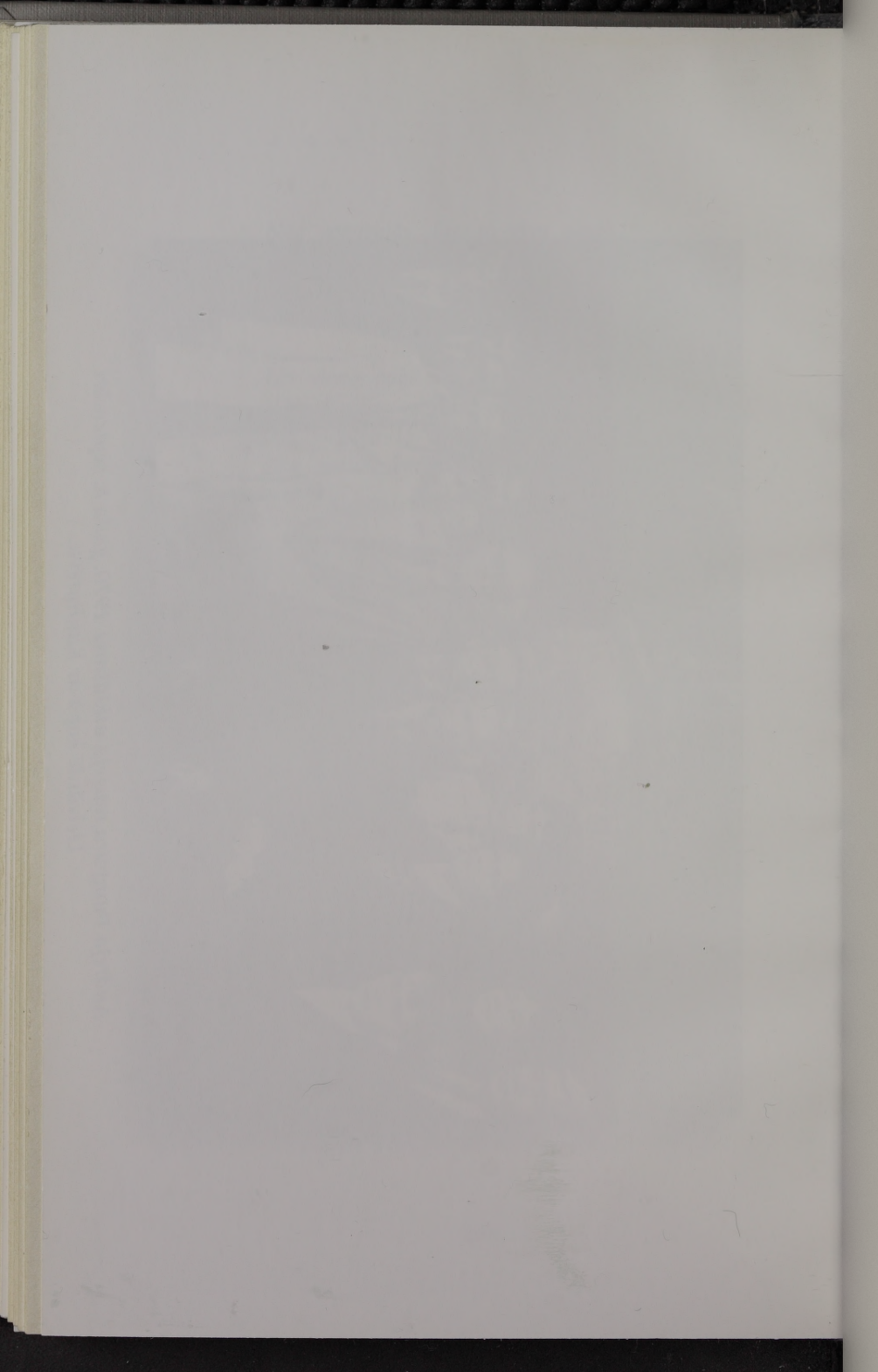
* * *

Nāc vakariņās, liec to visu nost!...
Nē, ja es esmu sācis pēdas ost,
Tad jānoož, lai nepaliek ne pēdas.
Un tā es ožu: nauda, bērni, bēdas, —

Un viena puķe uz akmeņa zied
(Un akmens nesaož, pats nesaož, kas viņam!),
Tik vienīga tā uzakmeņa zied —
Bez zemes, bezgaisa, bez vakariņām.

*Andreja Pumpura muzeja atklāšana 1970. gada 8. septembrī
Liepārdē kopā ar Kauliņevu.*

II

* * *

Panāc pretī, viņa krasta smilts!
Panāc pretī, mēnes, tu no jumtiem!
Arī manī veļas kamols silts
Prom pie atstumtiem no neatstumtiem.

Sanes kopā, upe, tālinos!
Tepat gandrīz tuvos — sanes kopā!
Aiznes savā gaismā arī tos,
Kuri dzīvo mīlestībā skopā!

Re, kā purva grāvī kalme zied!
Cik daudz vasaru tai garām gāju!
Akls biju, akls — kā tu ciet,
Visu garo mūžu nezināju.

* * *

*Kamēr vien tu te dieni,
lai uzrāvienu trīs,
lai ir trīs uzrāvienu,
kas uznes debesīs:*

*no tēva arkla vecā,
kas spīd un nesarūs;
no strēlnieka, kam plecā
rīt jauna rēta būs;*

*un no tā, kura nav vēl
un ko mēs nezinām.
Sirds tam visvairāk klauvē,
visvairāk — tam.*

* * *

*Neviens no tevis negaida, lai žēlojies.
Tāpēc ir Die's — ej viņam žēlojies!*

*Mums katram pašam pietiek sava vaida.
Te — spārnu valodu no tevis gaida.*

*Un tādu vieglumu, kas zemes pievilksanu
Drikt nesajust — un pacelt galvu manu.*

*Tu nevaidi! Mēs dzīvojam te kopā
Šai laimes zemē, laimes zemē skopā,*

*Kur tevi gaida, lai tu stipri nāc
Un kop.
Man citādu nav tevi jāstāp.*

* * *

Ak, neizlūdzies, cilvēciņ, ak, nelūdzies
No cita vairs neko!
Ak, pacieties, ja vari paciesties; var gadities,
Ka tevi pazemo.

Re, cik daudz skaistu, labu cilvēku kļūst parkā,
Un katrs pats no otra sevi sargā.

"Tu neizlūdzies, nezemojies,"
Lūdzos es sev pats.
Un stāvu es,
Un arvien cietāks kļūst mans skats.

Un tikai galva man,
Par spīti manai gribai,
Kā pļauta puķe krīt
Pie kājām mīlestībai.

* * *

Es tevi cieņu, melnā vārņa.
Jo tev nav ar ko lepoties.
Neviens zem tava melnā spārņa
nav briljants lepns paslēpies.

Tu esi tāda, kāda esi.
Tev ir savs vārņas klusais gods.
Un tavā tuvumā patiesi
es jūtos labs un atvieglots.

No visām viltus lakstīgalām,
no visām vālodzēm, kas sauc,
no visām cielaviņām bālām
var just, ka viņas grib par daudz.

Ak, cik daudz putnu lepnu, dumu!
Un pilns ar cieņu skatos es:
ar kādu lepnu pelēkumu
tu savu pelēcību nes!

* * *

Suns, strādāt vajag, strādāt vajag, suns!
Re, strādā malduguns, re, strādā malduguns.
Re, strādā kļavas lapa dzeltējot un kritot.
Un mute nebeidz labvakarot un labritot.

Re, rieksti stāvus uzrauj palmas koku.
Re, vārpa debesis stiepj savu zelta roku.
Un arī vējš — kā nāk, kā ieplok apsē, —
Cik kinētiski debesis, re, tapsē!

Man kaklā iejūgs: Visums mauc un rīmē
Un mani iemauc tieši Vērša zīmē.
Tas nozīmē: būs iemaukti, būs ilksis,
Un vienmēr arklu, arklu, arklu vilksi.

Ak, strādā, stabs! Ak, strādā, strādā, miets!
Re, noriet saullēkts, uzlec saulesriets.
Un te zem zemeslodes sēklu kaisa.
Un arī kopj un strādā — kājām gaisā!

Tu nebaidies! Tev viss tiks atmaksāts —
Cik maksā slotaskāts un cik tavš prāts.
Nekad nav nakts. Nekad, nekad nav vēls.
Suns, strādā, strādā! Strādā, strādā, dēls!

LIELAIS C

Re, trejaci, kā neredz divām acīm,
ka tas nav zelts, ne sudrabs, tas ir sūds.
Re, trejaci, kā lūdzas — kālim, rācenim:
no kartupeļa nākotni sev lūdz.

No grauda prasa progresu un nākotni,
bet grauds par mums ir muļķāks — grauds ir grauds.
Dzelzs neprogresē, sarūsē, pēc sākotnes,
pēc zemes atpakaļ, re, atkal sauc.

Ak, trejaci, tev dvēsele, tev acis trīs,
nu redzi — viss mans progresīvais bars
bez sajēgas, re, sola: vagu dzīs,
bez sajēgas, re, ars un ars, un ars...

Ka Cilvēks — tas skan lepni — visas lejas
un kalni zina jau. Un pareizi. Un — lai!
Bet cilvēks visus burtus pazaudējis,
re, lielo C, re, pragmatiski jā.

* * *

Redzi, latviet, kāda zaļa lapa!
Bišu pilns un balts, balts amoliņš!
Ko tev teica kādreiz tēvs pie kapa,
Kamēr nebija vēl aprakts viņš?

“Nem jau vienmēr, plēš, un sākas ķilda.
Vienmēr ādu grib pār acīm maukt...
Zeme! Zeme, latviet, jāaizpilda,
Citādi tur nezāle sāk augt.”

* * *

Kad bērni apkārt, tad ir kaut kā drošāk.
Cik otrādi! Pat tad, ja nevar tie
mūs aizstāvēt, tu jūties tomēr možāk,
tu jūties stiprāk, kad tev vajag iet.

Pat kliegt ir drošāk. Tumsā katrā pusē
tev bērni iet, un tu tiem ceļu šķir.
Es jūtu to, kā bailes mani klusē.
Es tāpēc esmu drošs, kad viņi ir.

Vai mātes mūžs nav vienās bailēs bijis?
Viens izbijies un baiļu pienākums.
To vēl neviens nav dziesmā uzrakstījis,
cik mazi bērni ļoti stāv par mums.

TUR PROJĀM

*Re, debesis pret pamali krīt slīpas.
Pret pamali skrien divas vēja strīpas.
Aiz meža saule slīpi projām krīt.
Kā atkal viss grib mani piemānīt!*

*Ak, mīlie, mīlie, tālumā, tur projām,
Kur karavānas aizgājušas bojā.
Tur trūdu smilts man' brīdināja: "Nē,
Nē, nē, aiz tāluma tu nemeklē!"*

*Jo tālums aiziet, zūd un nesavācas.
Uz tālumu kas visu mūžu mācas,
Tas aiziet, neatrod, tur nav nekā.
Viss izzūd pazūdošā tālumā.*

*Kas tik uz apvārsni, tas sevi viļ.
Un arī zvaigznes maldugunis šķīļ.
Un tas, kas tālē vilina, — no lieka.*

*No savas paša vietas mazā prieka,
No tevis paša isā laika viss
Tāpatām izaugs, kā ir piedzimis.
Pats stāvi klāt! Drīz sāks viņš spārnus pļest.
Ak, kaut tev būtu spēks to nepamest!"*

* * *

Es esmu dārzus tirijis —
tie aizaug ciet.
Ja kaut kur neaizaug,
tad nāciet un man pasakiet!

Tad atnāciet un mani kārdiniet,
lai eju tur, kur zeme neaug ciet
ar nezālēm (kam tiesības tāpat
šai zemē savu sēklu birdināt).

Bet es tur neiešu.
Es stāvu nezālēs.
Kad jums uz plikā galvasvidus matus sēs
un pirmās sāks dzīt asnus nezāles,
jūs sāksit saprast to tāpat kā es.

Būt nezālēs — ir aicinājums tavš.
Re, mats uz galvas — aug tik mazs un gauss.
Bet usnes, re, uz tava paura: zied!
Mans darbs ir dārzos, kuri aizaug ciet.

* * *

Protams, jāraksta ir saprotami —
Visu tā, kā bija un kā būs:
Meitenēm uz svaigiem pirkstu galiem,
Jauniem pirkstu galiem — laka rūs.

Sētniece zem koka lapas slauka
Liekšķerē, bet lapas krīt un krīt.
— Vēl par agru, vecmāmiņ, par agru.
Tad, kad nobirs, varēs padarīt!

— Tad, kad nomirs? — tantiņa man prasa.
— Nē, kad nobirs koks pavisam pliks!
(Tad, kad dārgu pastmarku uz pieres,
Sūtītājs uz pieres stūra liks.) —

Protams, jāraksta ir saprotami.
Tā kā garumzīmi liek uz "ū".
Tā tu ūjini pie liela meža.
Laukā jādabū. Bet nedabū.

* * *

Vesels vēl no televizora tiek vaļā,
Tam vēl kaut cik spēks, kas vaļu šķirs.
Slimajam, kam nav vairs zemes zaļās,
Slimajam pie tā ir jānomirst.

Tam ir slazda iemānošā daba.
Tas ir apmēram kā zivju murds,
Kurā plunčājas vēl cerībā pēc laba
Celā piegurušais — lasis gurds.

Vecais Mikus vēl pirms nāves teica:
"Divas lietas man šai dzīvē bij,
Ko es savā mūžā nepieveicu,
Mocīdamies līdz pat pusnaktij:

Sieva un tā kaste. Abas labas.
Nekad nepiekritu šai, ne tai.
Abas, zinot, ka es glēvas dabas,
Mani noveda līdz mūžībai.

Tas tāds zārks — ar vienu galu vaļā.
Ja tu neej, pats tev virsū nāk.
Tas, kā smeijies, bija manā daļā.
Jums jau rādīs kaut ko vēl skaistāk."

* * *

Gari cilvēki ir neatkarīgāki.
Viņiem galva it kā ir no upes ārā.
Un šī biezā, pieelpotā telpa
viņus it kā nemaz neaizskāra.

Un šai telpai, blīvībai ar miesu,
kur viss ņemtāks kļūst arvien un dotāks,
viņš stāv pāri vienu galvas tiesu
un var justies it kā atbrīvotāks.

Tikai bērni, domāju es, bērni,
kas pa leju aizpilda mums telpu,
tur, kur apakšā šīs smakas, ērmi
un šī kņada, kā tie savu telpu —

bērni glābj? Es skatos — garš un brīvs
aiziet cilvēks galvas tiesu pārāks,
simtreiz dzīvāks nekā cits kāds dzīvs,
pats pa ielu peld, bet galva ārā.

Un pie rokas, pašā apakšā,
pašā dvingā, smirdoņā un kņadā,
neredzot vai nejūtot kaut kā,
savu bērnu tā kā vergu vadā.

Augšā tēvs tik liels, un lejā — bērns tik kluss.
Re, cik sveši esam, re, cik tālin'!

— — — — —
Es jau nesaku, ka četrāpus
garam cilvēkam pa ielu jālien.

* * *

Labrīt, puķe,
brīnišķīgā!
Kur tu te, skuķe,
gadījies Rīgā?

Pļavas pilnas
ar gaiļu piešiem,
un sējmašīnas
pilnas ar kviešiem.

Tur meži, tur galotnes
pilnas ar vētrām,
bites piedzimst un nes
no piparmētrām.

Nu, ko tu te ej?
Ne suns tevi rej,
ne bubina zirgs,
ne sienāži čirkst.

Re, caurielu vējš
lien klāt tevi ost.
Puķe, puķe, re, plēš
tev smaržu nost!

* * *

*Nav labi, neredzu es sauli rietam.
Man rāda dabu — saules pilnām vietām*

*Un vīnogas un apelsinus briedā...
Sen neesmu es bijis saulesrietā.*

*Man rāda sauli augstu zenītā.
Man tāda saule neizteic nekā.*

*Man prātā stāv vēl saulesrieti pērnīe.
Tur toreiz eglājā bij bārabērni...*

*Tas riets ir mans. Kad augstu zenītā
Stāv saule, tā man neizteic nekā.*

* * *

No ciemiņiem nāk zvaigzne mājās,
tā mirdzot saraustīti nāk.
Es atkal sāpēs iedomājos:
viss varēja būt citādāk.

Ja nebūtu tā aizgājusi,
kur zvaigznēm nevajaga iet.
Ja savā vietā degtu klusi,
mēs būtu stiprāki mazliet

un — jā! — un laimīgāki arī,
bet nu nekā vairs nevar darīt.

* * *

Rīts gudrāks ir par vakaru — par velti cerat! —
Tā gudriība tikpat vien liela būs,
Tikpat vien liela būs, cik šodien darāt,
Un lielāka tā neaplaimos jūs.

Jo tik, cik šodien darām, ir tas mērs.
Cik šodien darām, cik mēs neatliekam.
Nāks, nāks tā rītdiena un durvis vērs
Šai pašai laimei un šim pašam priekam.

Tik esi, cik šai brīdī! Neatliec!
Ne tevi glābs, kas būs, ne kas ir bijums.
Un nelielies ar sēklām — esi zieds!
Un zieds ir šodienai — tās piepildījums.

Nu ko es mācu, pats es neprotu.
Re, saldi smaržo šonakt puķu tabaks.
Bet es nez kāpēc gaidu rītdienu
Un solos sev, ka rītdien būšu labāks.

Bet tikpat laba — rītdien saule lec.
Un tikpat laba — vakarā tā noies.
Un viss, kas nodomāts, ir nokavēts
Jau ar to vien, ka tu tam gatavojies.

Ak, nākotne kā lepna sāncense
Vai tā kā tukša ubadze mūs vajā.
Bez nākotnes es mierīgs stāvu te,
Un kluss un labs es esmu brīdī šajā.

* * *

*Nedēļas, dienas, minūtes —
es jau daru, cik varu, tās.
Garāmejoša būtība —
ak, cik reti tā parādās.*

*Mazi bērni, vēl maziņi,
rāpjas bez kauna klēpjos;
tagad es esmu izaudzis —
pats arī no jums slēpjos.*

*Pats arī, nelaiimes čupiņā
savilcies, stāvu un krājos.
Visu es daru, lai tikai — nē,
lai tikai neatklājos.*

*Tā arī pasaulē — minūtēs,
kaut arī daru, cik varu tās,
garāmejoša būtība
tajās tik reti parādās.*

*Tik vien, cik pasmaida kāds vai raud,
asaras nenožaudē,
tik vien, cik noslēpties nepaspēj,
dienišķo modrību zaudē.*

*Un šajās karstajās sekundēs —
labās, vienalga, vai ļaunās —
kurās man visu redzēt ļauts,
man arī kauns, es kaunos.*

*Vienubrīd sirdi kāds atnesa man,
otrubrīd — paņēma projām.
Visi tepat, vienā istabā,
slēpdamies pieelpojam.*

* * *

Lien skābenes un zaļi čabinās.
Nekur no dzīvības man nebūs miera.
Un strazdi putnu būros klabinās.
Un zeme elš kā caurumi no siera.

Plist pumpurs plikšķēdams, kā asins pil.
Un zilā muša — galotnē tik skaļa.
Un vecā lapa kliez, lai viņu mil.
Un prasās lapa jauniņā, vēl zaļa, —

Ka vienkārši uz vietas jānomirst,
Lai pavasaros liek reiz mani mierā.
Es negribu nekādu ceļu cirst,
Bet vienkārši pie kādas bedres pierā-

pot klāt un akls tajā ievelties,
Un aprakts satrūdēt tur, pārkaisīts ar mēsliem.
Bet zeme? Zeme zaļi kāpj un niez,
Ar zāli čabinās zem maniēm krēsliem.

Lien skābenes un zaļi čabinās
Šai klusā dārzā, neapdzīvotajā.
Kā spoks balts stārķis lizdā klabinās,
Un bēgdams izbēgu es laukā, tālā, klajā.

Bet arī te kāds zaļu smaku nes
Kā kādu lielu katra gada postu.
Un stāvu es uz zaļās pasaules
Un raudādams šo zaļo zemi ostu.

VECMĀMIŅA

Tā kā balts cālitis uz zemes sāku kasīties.
Atceros: dzeru no baltas tasītes.

Brālis mans prasa arī baltu dzērienu,
nedabū, tā vietā dabū pērienu.

Un man nobirst trīs baltas asaras.
Dzīve put balta kā lielceļš vasarās.

Atnāk drīz kāzas, bet vai tu tām piederi?
Iestādu sētā es: trīs balti pliederi
zied man, tie mani mūžīgie brūtgāni.

Meži tik dzeltenī, kvieši tik brūngani.

Baltā pļavā puķīte, balta sētā klētiņa.
Mūstētiņš arī aiziet pie tētiņa.

Bet, kad pie ceriņiem pastāvi klusi,
liekas, ka neesmu dzīvojusi,

bērni nav bijuši, zeme nav ecēta,
it kā es būtu vēl neapprecēta

un manas rokas ne gredzenos kaltas.
Sēžu un dzeru no tasītes baltas.

* * *

*Kāds nepietiekams gaišums mājai tai:
Ar vienu aci rīta tumsā skatās.
Kāds nepietiekams gaišums mājai tai:
Neviena otra loga vairs tepatās.*

*Es skatos viena spārna eņģeli
Un viena spārna vārnā — viņu postā,
Un tik no vienas saules gaisma krīt,
Ar vienu aci kuģis ienāk ostā.*

*Viens vienīgs gaišs un tumsā saucošs logs.
Viens vienīgs spārns — tā lidot gribot plīvo.
Kāds likteņa un paša uzlikts slogs:
Ar vienu pašu sirdi jānodzīvo.*

* * *

Kurlmēmā sakne... Ziedi galotnē...
Un liela dzīve milzīga pa vidu!
Kurlmēmā sakne. Ziedi galotnē.
Un vidū dzīves dumbra ceļu bridu.

Un visu laiku vilka augšā — tur,
Kur pašam galvenajam jānotiekas.
Tik skaisti likās tur, var būt, ka bur
Un nepiekūst, kā te pa vidu piekūst.

Ak — galotne! Zied visa pasaule,
Uz augšu zeļ ar tādu vajadzību
Un dziedoša! un ziedoša! un... nē!
Es saknē gribu.

* * *

Kad redzu es šīs jaunās, skaistās sejas,
no kurām senums nokūsis ir nost,
nekā vairs negribas — ne rakstīt dzejas,
ne nomirušo Rīgas gaisu ost.

Kad redzu es šīs viendienīgās rūpes,
līdz ceļiem kurās jaunās kājas stieg,
es ielienu kā klusu alā krupis,
tai alā, kurā zalktis neiemieg.

Bet garu ceļu vij pār vecām saktām,
ko Mālpils miglā veļi sprauž pie krūts.
Kas ceļu vij gar mājām neapraktām
un tā kā jāņuroze sit pie rūts.

Re, zalktis neiemieg. Re, zelta kronis.
Re, milestības apdauzītā sirds.
Un veco māju brūnie mālu kloni,
no kuriem atkal augšā māte mirdz!

Re, zalkšaceļš! Re, maukta zalkša āda!
Re, ezis, princis, mēness sudrabots!
Un, dzimtene, — re, kāds man tevi rāda!
Un aka dziļumā aiz groda grods.

Kad redzu es šīs jaunās, skaistās sejas,
kas savu aklo atnākšanu svin,
man gribas atkal uzrakstīt tās dzejas,
ko tikai Zilākalna migla zin.

* * *

*Un nepazemojies līdz slimībai
un būt "uz tu" ar sevi neļauj tai!*

*Un nepazemojies līdz vīrusiem!
Tā viņi nāk pie tevis katruziem.*

*Un pēkšņi pazūd viss tavs spēks un gods,
tu jūties nosodīts un apvainots.*

*Tu jutiesies jau zemes dubļiem dots
un ar to pašu — būsi pazemots.*

*Tik zemu nekrīti un nenolaidies,
kad izmisumā tava mute vaidēs!*

*Jā, sēkla zemiskā... Jā, vienmēr būs.
Bet nezemojies, nepazemo mūs!*

* * *

sienā kalt mūros kalt
un sausos krustos kalt

akmeņos kalt atmiņās kalt
un zelta iekavās kalt

vēl balti balt sirdi kalt
augumos stalti stalt

uguni malt ledū salt
kāpt atkal kalnā kalt

un zili stikli un zaļi ledi
un vidū kaļ
jā tā pati

* * *

*Par spalvām izlūdzos,
par cietumniecēm spalvām,
kas spilvenos.
Re, gulbji mums virs galvām*

*tik droši un tik bezbailīgi nāk,
nekā par manu labo māti nenojaužot,
kas jauno audeklu uz stellēm sāk —
un, linu balto spilvendrānu aužot,*

*jau sapņo, kā mēs gulbju dūnas krājam.
Vienmēr man kaut kā grūti saprast to,
kad cauri sniegputeņiem te pie mums uz mājām
no siltām zemēm gulbji atlido.*

* * *

Re, Krišs man izdauzīja zobus...
Es arī varēju tāpat.
Es arī savus zvērus, lopus —
je ā, je bē, je cē un mat! —
tam droši varēju likt preti,
pret zobu zobs, pret aci acs,
bet es jau redzēju, ka preti
tam atriebīgi rīpo rats
kāds nezināms, bet likumveidīgs
(pār mani stāv kā zvaigznes trīs —
kaut kādi brīnumaini veidi!)
un viņu tūliņ sašķaidīs.

Var būt, ka tā nav atriebšana,
un naidis jau noteikti tas nav.
Var būt, ka tā ir Laime mana,
kas pāri man kā gaisma stāv.

* * *

Re, cik mēs gudri.
Re, cik mums auksti prāti.
Re, kā viņa
noliec galvu
klusi un apbēdināti.

Neraudi, māsa!
Kādi ir gājuši
viņai garām
un sarūgtinājuši.

Visi jau zin, ka
mana māsa neprot ļaunu prātu.
Visi jau nu redz viņu
stāvam sarūgtinātu.

Arī kaķis melnais pie manas
māsas kājām glaudās.
Visi stāv
un gaida, ka raudās.

Un arī manī nav niknuma —
re, kādas sejas dumņas! —
un arī manī nav dusmu,
tikai — skumjas.

Atkal kādi
gar mūsu vārtiem ir gājuši
un puķi, kas neprot būt nikna,
apbēdinājuši.

* * *

Starp citu — starp citām pasaulē
mēs esam tauta, kas vizēs.
Re, kā tā saule lej un lej
arumos, mežos un bizēs!

Un pāri hokeja laukumiem,
veikaliem, "Volgas" viņam
atkal viens bērniņš dzimst pār tiem —
piere kā Endzelinam.

Re, Ojārs Vācietis piedzimis,
ugunskurs slapjās skaidās.
Re, kā viņš neguļ — visapkārt viss
kā medus sviede šķaidās.

Re, arī zvaigznēs ierakstīts
tas pats, kas laukos plašos:
"Jāmeklē sudrabs tas baltais, kas trīs
tepatās, mūsos pašos!"

Tur jau tas ir: kas bez asinīm
kungus un pūkus kāvis.
Viens mums ir brālis: trešais no trim.
Vienīgais, ar ko jāviz.

* * *

*Re, kādas Zemgalē aug bietes gudras.
Re, kādas Cēsis tek pa ielu skudras.*

*Un arī Talsos seskis alu dara.
Es zāģēju un sēžu uz tā zara.*

*Un visi domā, ka nupat es bišos
Vai — vēl ticamāk — ka es nositišos.*

*Un nesaprot, ka sen es křitu jau
Uz zaru atpakaļ — no zemes, kuras nav.*

*Un tikmēr gudro viens un, kas te rakstīs, zilē.
Bet rakstīs: TEV SAVS ZĀĢIS JĀIZVĪLĒ!*

* * *

*es nesaprotu
kā mēs tapām
ir mana māte pilna lapām*

*un manam tēvam bārda, vilna
ir vecām mietasaknēm pilna*

*un manas māsiņas no rītiem
dzied pilnas mazām galotnītēm*

*un tad, kad koki salā plīsa
tā bija manu brāļu miza*

*paldies par debesīm, es beidzu
par pumpuriem vēl nepateicu*

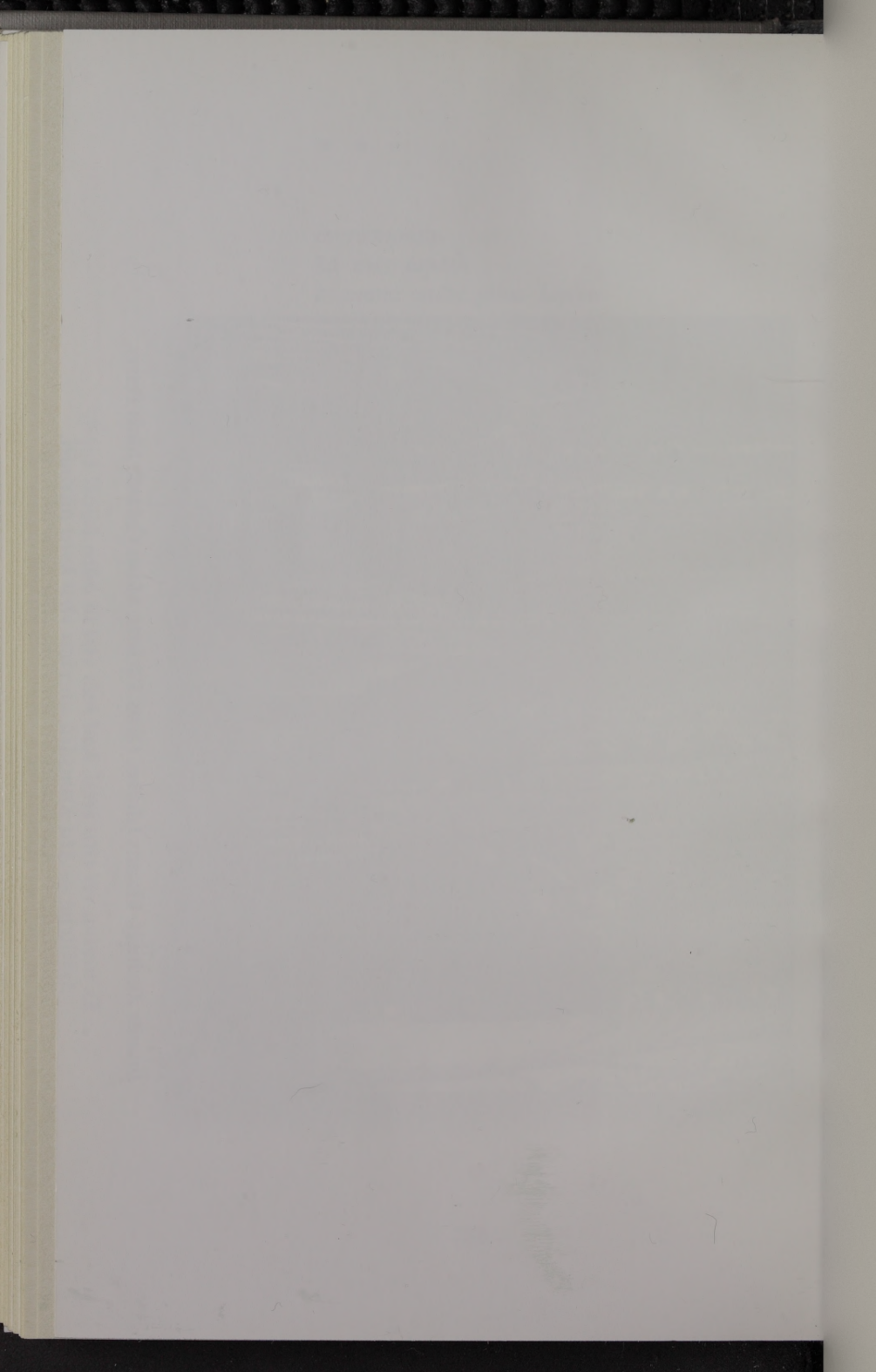
*par ligavu — tā Dieva dota
tiks pavasarī pumpurota*

*bet pats: es tikos baltās tāsīs
un man ir bērzu sula nāsīs.*

Imants Ziedonis, Vītauts Lūdēns, Ojārs Vācietis, Māris Čaklais, Jānis Peters.

*Es nezīnu vēl citu reizi, kad mēs visi tā būtu bijuši kopā.
Smiltēnē — Ata Kumsāra un viņa vīru kora aicināti.*

* * *

Re, kā lampas gaismu spiež uz leju.
Tā jau vajaga uz zemi spiest.
Es jau arī mācos savu seju
bezglībā tālu neizkliest.

Es jau arī tik uz zemi varu:
skatos, kā tā zāle naktis raud,
kā tā zvaigzne zilu, aukstu staru
atnāk zaļu mīlestību kaut.

Spīd uz zemi uguns, gaisma spīd uz leju.
Mani arī gaisma iekšup knieš.
Es jau arī savrup, zemup eju,
ja jau jācieš tā, kā augļi cieš.

* * *

Re, veci dzejoļi! Teic, dzejniek, — kur tu biji
un kādus liekus darbus padarīji?
Kam kalpoji? Kā labā gāji karot?
Trīs gadus esam badā. Nepabarot

nevienam mūs. No puķēm noņemt rasu
un atdot vārdos vari tikai tu.
“Kur biji, dzejniek?” es tev klusi prasu,
kad kādūvakar atkal satieku.

“Šaut mācijies? Vai gāji zāli pļaut?
Vai preti draudēji, kad tev kāds draud?”
Re, puķe pieceļas no rīta kājas aut
un prasa, apvainota raud un raud.

* * *

I

Es varu strādāt tikai tad,
kad zinu, kur jūs visi esat,
tad man ir labi, mana doma top.
Un doma auklē, manus bērnus nēsā —
un tevi mīl, un man nav jāstāp,
nav jāsatiek, nav rokām jāpieskaras —
ar jūsu klātbūtni ir pilns mans nams,
un tad, kad beidzas darba stundas garas, —
es aizmiegu viens pats. Jums uzticams.

II

Es varu strādāt tikai tad,
kad, kur jūs esat, zinu.
Es apzvanu: vai viņi visi ir.
Tos tālumus starp mums es nepieminu.
Ne mūs tie tuvina, ne arī šķir.

Mans tēvs ir prom, bet lai es zinu — kam.
Un mana māte mākoņos, es zinu.
Kad esat prom, mēs kopā paliekam.
Un tālumus starp mums es nepieminu.

* * *

Tā gribas dzīvi apgaismotu,
Kad gaisma sajūtama krit.
Just sevi tā kā pieres rotu,
Kas pazaudēta zālē spīd.

Es stāvu liela meža vidū,
Kur egles gaismā zarus mērc,
Un, stariem kritot, ēnām slidot,
Te gaisma ir vēl vairāk vērts.

Uz sūnām nometos es ceļos,
Un ciekuri un sūna sūdz
Un lūdzas, lai es nepieceļos,
Lai kāds par viņiem gaismu lūdz.

Starp sikiem gaismas laukumīņiem —
Tā mana balss vai cita skan?
"Dod apgaismotu dzīvi viņiem!
Dod apgaismotu dzīvi man!"

III

* * *

*Ak, viegla pāreja no dienas gaismas — krēslā.
Zieds burvīgais, kas izaug Dieva mēslā.
Un taureniša skaistais bērniņš — kāpurs.
Un riebeklis, kas nāks un tevi apburs.*

Viss vienās skaistās gaismas pārejās.

*Un tava mīlā, nežēligā roka.
Un bezvējš nāk, līdz zemei mani loka.
Re, postamentā akmens vārijās.
Viss pārejās, viss gaismas pārejās.*

*No prieka rekviēms raud laukā man no kakla.
Un arī pati saule vēl ir akla.
Un, ja jūs jautāsit par taisnību, par sodu, —
Es nezinu. Es tikai gaismu rodu.*

*Jo zvaigznes nav ne šīs, ne tās, ne pārejās.
Viss pārejās, viss vienās gaismas pārejās.*

*Re, burbulis uz augšu preti saulei grimst.
Un smagā slimībā, re, mana māte dzimst.
Un cilvēks pieņems to un ilgi sevī glabās,
Kam divas rokas būs — ne kreisās vairs, ne labās.*

* * *

Salauž, salauž daļās manu dvesmu,
Un uz mēles uzplaukst salauzts stāds.
Paldies, paldies nezin kam, ka esmu
šitiek neirotiski sveicināts!

Šitiek skaists — kā suns, kam tirgus placi
kaut kā netišām trūkst vienas acs
un par abām krājas vienā acī
aizlūgums un lūgums klusināts.

Re, cik augligās un zaļās šķēlēs
rietot Zemgali griež saules disks,
bet man tikai atmata uz mēles,
pusnakts plēsums kaut kāds neirotisks.

Pusnakts lidumā, kad mēness ausis,
reiz nu atkal viņi abi ies:
mans tas primitīvi stiprais lauzējs
un tas vārgulis, kas pārrāvies.

SPĪTĪBAS

*

nekur es neiešu, nekur
ne tur, kur dejo
ne tur, kur bur
no gaismas laukā dzeju

lai neliek man, lai nelūdz, nepietur
kad es jums paklausu, man sirdī dur

*

es nojukšu
kā nojūk vilcieni no sliedēm
es sajukšu
kā sajūk nakts ar priedēm
es sajukšu
kā zaglis sajūk zelta vārtos
neviens vairs mani
nesavāks un nesakārtos

*

Dievs sēdēs augstu debesis
teiks: ko tas spītējas
ar manu ziņu notiek viss
bez manis it nekas

kur jāskrien tam, kur jāskrien tam
ar zīlēm tādām ātrām
es likšos nemaz nedzirdam
un vērtīšos pa nātrām

*

suns vientuļi rej
kā stikls pirms plīšanas rūti
man ir grūti kā pasaulei
man ir grūti

*

klist divas mušas
aiz loga vējš sniegu nes
divas mušas ir atrākušas
nezin no kurienēs

*

*es esmu riebīgs
man uz deguna ir kārpa
še manu roku
iever viņu durvju starpā*

*

*Re, kā zvaigzne mani kar...
Atnāc, pakārs tevi ar!
Atlaidies pie manis ar,
Eņģel, kādu svētvakar!*

* * *

Ko es tāds muļķis akmens!
Iešauts svešā logā...
Nu mani ņems un sviedis
vēl kaut kur.

Ko es tāds muļķis akmens!
Svešā rokā
svešs naidis nu mani atkal
sviedienam tur.

Nevienam jau — ko nu! —
nevar izteikt to, kā
ņems mani atkal — un
svešā logā!...

* * *

*Jau lāstekas, re, atkal pil,
un eju es pie zilniecēm, re, zilēt.
Es neticu, ka mani mīl.
Par ko, par ko, par ko var mani mīlēt?*

*Kāds savāds, neizsakāms lāsts!
Es neticu, es neticu nevienam, ka es vizu.
Es neesmu koks nenobrāzts,
es esmu koks ar saplositu mizu.*

*Es esmu vakars samocīts.
Es neticu, kad rīta svaigo stundu zilē.
Es neticu, ka esmu rīts
un ka te mani tā kā rīta rasu mīlē.*

NIEKI. NEKAS

I

No raktuvēm plūst pretī kūku smarža,
Un cīrulis, re, rāpo debesis.
Es maizi vaļā atrāvu. Un garša,
Re, mutē man nu atsevišķi list.

Kā pulksteni es oli izārdiju
Un sapratu, kad plēsu pēdējo,
Ka pārāk pašpārliecināts es esmu bijis,
Jo nevaru vairs salikt kopā to.

Bet tik un tā — uz vienas pašas kājas
Mans krēsls stāv. Un labi stāv, nekas.
Uz vienas kājas krēsls pastaigājas,
Trīs krēsla kājas tikmēr atpūšas.

Pa balkonu ap māju pastaigājos,
Bet tikai mājas, pašas mājas nav.
Un tā es augu, krājos te un krājos,
Par dzejolīti vājāks kļuvis jau.

II

*Paldies par tavām acīm lielām!
Nāk jaunais gads ar tumšām ielām,
un tikai jūmti pilni sniega,
un dvēsele, pakārta pie diega,
re, debess vidū šūpojas.*

Nekas man nepieder, nekas!

*Es negribu ne kāpt, ne vīties.
Cik viegli nu ir atsacīties
no zābakiem, kas mani nes,
no putekļiem uz palodzes.*

*Ne sauciena, ne pieskāriena.
Kāds milzīgs miers un klusa diena.*

*Ak, tas nav ticēt, tas nav — cerēt.
Cik skaisti ir tā — nepiederēt!
Nekam, nekur. Kā palags linu
es lēni sevi izbalinu.*

*Un saplūstu ar vakarēnām.
I tevi aizmirstu es lēnām.*

*Ne melns, ne balts, ne vēss, ne kairs.
Un es jūms nepiederu vairs.*

* * *

Sargs sīkumiem es esmu. Sīkumsargs.
Re, zeļ un zarus pleš mans sīkais nervu parks.

Caur bites spārnu vakar skatījos
Un ieraudzīju sīkos ceļus tos,

Uz kuriem burbuļi aug, aizskrien strautā,
Un miljons muļķišu, kas piedzims manā tautā,

Un miljons sīkumu, kas satiks tos,
Kamēr Dievs vīra dvēseli tiem dos.

Re, tēvs mans — puteklis. Tāds māzs un sīks
Skrien debesis. Re, viss ir vajadzīgs.

Nupat viens tāds — nav zināms, ko tas jauš, —
Bet iekritis un stāv, man aci grauž.

* * *

Man kauns, ka dzīvi nepazīstu.
Ka citi sarunāties prot.
Man kauns, ka vīra runu istu
Mans rakstāmpapīrs nesaprot.

Es arī suņus nesaprotu
Un mašīnas, kas plūst un lūst.

Es vispāribas labā dotu
Kaut ko! Es arī glābtu mūs

No kara, ķīmijas, no stulbiem,
No latvju dzērājiem, kas cieš.
Bet, cik es paskatos uz gulbjiem,
Tā jūtu: apkārt gaišums cieš.

Tā sanāk, sablivējas, slēdzas.
Aug alfabēts — tik cits un jauns,
Ka aizmirstas tās sāpes vecās —
Ka dzīvinepazīnukauns.

* * *

Kā uguns sprakšķ,
tā dzīvot, nejaušais,
mans draugs, mans suns,
mans smilšu graudiņ aci!
Pār sliekšni kļūpt,
ar odu padziedāt
un, tumsā nākot,
noslikt trejakaci.

Ak, Dieviņ, dod
trīs zarus eglītei!
Man vairāk nevajaga
Jaunā gadā.
Nāc, māt, nāc, atnāc
vēlreiz atpakaļ.
Nāc, māt, un ņem
pie rokas mani vadā.

* * *

*Akmens siltajā oderītē
ieritinājies,
es te uz mazu brīdi
esmu stājies.*

*Savu mazu laiku
sasildišos
un tad, vienalga, lai kur,
tālāk dzišos.*

*Mēness, Saule — abi
garām iet.
Ir tik labi,
kad akmens ciet.*

* * *

O, Bamblbī, kamene Bamblbi!
Ko tad tu, draudziņ, Latvijā vairs nedzīvo?
Vai tad tu, Bamblbī, tāpat kā bērni,
Izšķilsies tikai tālās zemēs?

O, Bamblbī, varbūt tu esi mirusi
Jau pirms desmit gadiem, pirms divdesmit gadiem?
O, Bamblbī, mēs neievērojām.
Varbūt arī sienāži ir jau miruši?

Varbūt līdz ar blusām
Arī sienāži ir miruši un lakstīgalas?
Varbūt — arī mīlestība,
Ja nav lakstīgalu, o, Bamblbī?

* * *

*Pie sienas — dekoratīvs šķīvis.
Nekā no tā — nekā, ko ēst.
Viss tieši kā no manas dzīves:
Pie sienas — dekoratīvs šķīvis.
Bet viendien ienāk krīvu krīvis,
Es lūdzu to pie galda sēst
Un rādu — dekoratīvs šķīvis:
Nekā no tā — nekā, ko ēst.*

* * *

*Kāds cilvēciņš, re, rētās sāli kaisa.
Ar smilti sāli maisa, ielās kaisa.
Tas viņā, protams, neko neizraisa,
Viņš brīvi sēj, viņš ielās sāli kaisa.*

*Bet rētas ir.
Un satek rētās sāls.
Ak, te jau runa nav tik daudz par sāli,
Bet gan par to: tu esi ļoti bāls.
Tu esi ļoti, ļoti bāls, mans brāli.*

* * *

Jūs mani neapskaudīsīt. Kā neapskaudāt.
Es esmu skumjš un bēdīgs. Gribas raudāt.

Varbūt no glēvuļa, varbūt no klauna —
re, asara — un krīt bez kāda kauna.

Un kādu vakaru — es skatos — Rīga
tik zila, skumja raud, tik sievišķīga,

ka gribas viņu mikstā šallē siet,
nest ledus kalnā, saldēt atkal ciet

un kraukļus septiņus tai apkārt nostādīt.

Cik mulķīgi — re, atkal asras krīt.
Kā pupas krīt, kā zirņi krīt no pāksts.
Nē, glēvs es neesmu. Varbūt es esmu āksts.

* * *

Caur zīmuļu serdēm,
caur lampiņu kvēldiegiem.
Kas mani vērtē, lai vērtē
tikai caur tiem.

Caur garaiņiem buļļa nāsis
un uzplēstiem prātiem.
Un, re, — asinis vāzēs
starp puķu kātiem!

"Tas ir par daudz," man saka.
Tas ir par daudz. Par daudz!
Trīs reizes vēl nokauts gailis
manu vārdu sauc.

* * *

Iet tā pa ielu: rokas vicinot.
Un suņiem smalku rozīnmaizi dot.
Un, kaut par smalkumu man nav ne miņas,
dzīt biedriem (— galā!) smalkas kreicnagliņas.

Ak! Piebērt pilnu Daugavu ar miltiem
tā, lai no Rīgas visi skrien uz tiltiem —
un grābj! O, Daugavā vēl raugu sviest —
lai rūgst, lai rūgst! — ko jūrai aizrities.

Nē, man nav dusmu, man ir tikai kauns.
Un garlaicīgi. Nokritis guļ, klauns
no torņa — beigts! — uz ielas akmens cietās,
bet — smeļ! — ar ordeni uz sēžamvietas.

* * *

kā Salavecim bārdu klāt sev limēt
tik samāksloti atkal gribas rīmēt

ir saule debesis — tik dziļa kā trīs akas
no viena ielāpa man iznāk divas jakas

kā izkūst sviesta pika siltā rausī
tā saule spiež man spilgtu gaismu ausī

es — dzīvs, viss — dzīvs, viss uzticību vieš
man draugs trīs sauļas smilšu acīs sviež

it kā es būtu miris jau un kapā
bet man vēl vārdi rīmējas, re, lapā

* * *

*Re, zīmuļo, re, atkal galdina.
Re, vārds sev pašam ķēdes kaldina.*

*Re, krēslo, piekladē, re, pieburtnico.
Re, pierungo, re, piepātāgo, vico.*

*Re, pierok, pierok, mūrē skurstenī.
Re, ieliek aci vienīgo virs "i".*

*Un dzēšgumijo atkal visu ārā.
Bet zīmuļgalo dzīvibiņa vārā,*

*Re, dzīvo, dzīvo, dzejoļo un kapo.
Un sulo krusts,
kamēr vēl nesalapo.*

* * *

Kabatā aug kabataugs.
Jo viņš vairāk skries, jo plauks.
Ja to kādreiz vārdā sauks,
Tas būs zīmulis, mans draugs.

Ja viņš kādreiz ziedēt sāks,
Tad no viņa dziesma nāks.
Dziesmā lieli viņi krāks,
Devitais — vēl varenāks.

Ja tam kādreiz augļi būs,
Pilni tie ar sulu būs,
Nesaskābs un nesapūs.
Resnus darīs mūs.

Ja viņš tiešām kādreiz ļims,
Asinis man dzislās rims,
Rokas šļuks un kājas ļims,
Tad es būšu ļoti slims.

Tāpēc es tev saku, draugs,
Tikmēr mūs par dzīviem sauks,
Kamēr zīmulis, tavs augs,
Baltā lapā augs.

* * *

— Kur tad tu nu biji, āzīti manu?

— Es biju vienkārši pie kazām.

Jo kazas dziedē sirdi manu
no sāpēm visvisādi asām.

— Un kā tur bija, saki — lūdzu?

— Nē, labi bija man pie kazām.

Kad tā starp kazām zāli plūcu,
es nomierinos mazpamazām.

— Vai nelikās tev, āzīt manu,
no tevis gaidām vai ko prasām?

— Varbūt es kaut ko nesamanu.
Nē, labi bij tāpat pie kazām.

— Bet ko tad, āzīt, ko tad tomēr?

Tu zini, viss jau nāk no dabas...

— Es tiešām nezinu, man domāt,
ka kazas ir tāpatās labas.

— Paklausies, āzīti, paklausies tu,
vai tu teiksi vai neteiksi?!

* * *

Es esmu apaudzis ar sikumiem kā matiem —
No laika maiņām viņi pasargā.
Un to, kas manī liels, no ļauniem skatiem
Tie apsedz, glābj un nomaskē kaut kā.

Tāds sikums: kārpa man ir degungalā.
Tāds glābjošs sikums: visi redz un smeļ.
Tā savu uguni, ko turu skalā,
Es varu paglābt, nedot pasaulei.

Tāds sikums: man ir septiņdesmit pogu,
Un visi skatās, kā es pogājos.
Es tikmēr slepus sevī iekšā roku,
Nē, patiesībā apmetu es loku:
Kā putns brīvs no augšas redzu tos.

Man kabatas ar sikumiem ir pilnas.
Re, nauda, konfektes un pārējais...
Aiz sikumiem es tā kā auns aiz vilnas.
Un netiek vējš man klāt, tas svešais gaiss.

Un smaidi, labdienas un labvakari —
Tie ir tik tādi siki mirkļi vien.
Tie ir tik tādi mazi maldū zari,
Ko lielais koks no manis laukā slien.

Lai slava sikumiem! Tos priekšā turot,
Es ļaujtos viņus pataustīt un ost.
Lai paldies sikumiem, kas aizplīvuro
Un svešu uzmanību novērš nost.

* * *

Re, liela pasaule — kā zilonis ar ausīm!
Re, rausis, un es skrienu pakaļ rausim.
Re, kniepadata! Un, re, ledus glums!
Kad rakstu, diemžēl iznāk salikums.

Bet varbūt tas nemaz tā nav — "diemžēl?".
Re, mati, čupā sakrituši, kvēl.
Bet jūrmalā uz baltas smilšu sēres
Bez liktens pašapziņas vēl, re, mirgo šķēres.

Kāds mežs! Viss kopā: "ir" un "būs", un "bija" —
Man māte ogas lasīt iemācīja,
Un tāpēc mežā es, ne viesu galdos,
Ne arī uzvarēdams nenomaldos.

Es metu lūžņā kauliņus — lai ripo!
Mazs svešu ļaužu bērns no kalna tipo.
Un tas, kā pašķiras ap viņu gaiss,
Var liecināt, ka viņš ir manējais.

Nu kā lai pasaka: re, salikums bez jēgas.
Re, rokā man kaut kādas neatslēgas.
Daudz laimes Jaungadā!
Jel ticiet to, ko visi tur un te jauš:
Balts sniegs mums pāri snieg.
Krit balts un nejaušs.

* * *

Man stīgas mutē, esmu vijole,
Man arī arfas stāvās stīgas mutē.
Es neesmu te nācis maizi ēst,
Bet tā kā dziesma izputēt un putēt.

Kā dziesma aizputēt, cik tālu var,
Un pazust strazdos, lapotnēs un vējos.
Man stīgas mutē bija šovakar,
Un tāpēc nerunāju es, bet smējos.

Un tāpēc arī kļiedzu nez kāpēc,
Kā kaut ko ļaunu redzējis pa sapņiem.
(Tu nepareizi bēdz, jo, kur tu bēdz,
Tur tevi mana skaņa visur apņem.)

Es iziršu, es izbiršu kā smilts,
Es naktī aiziešu uz mēness pusi,
Kur kāda senbijusi puķu cilts
Pa miglu gājusi un pazudusi.

Es vairs jau neesmu. Kāds spriedums ass
Spiež mani plānu, plakanu kā bute.
Es vairs jau neesmu, bet biju tas,
Kam kādreiz bija arfas stīgas mutē.

* * *

Re, zīlītes atnākušas —
putenis būs.
Sauli ieputinās,
ne jau mūs.

Mēs paši kā irbes
zem sniega mītam.
Mēs kaut kā palīdzam vēl
cits citam.

Balts putenis nāk,
balts un smags.
Bet uz sauli
no rīta
kas tacīnu raks?

Kur lai mēs rokam,
uz kuru pusi?
Debesis
saule
aizsnigusi.

* * *

*Iznāks zilonis pie upes lielas,
Stāvēs ilgi, ilgi tā un skums.
Skumju pilnas jau ir visas vielas.
Ko es varu vairāk pateikt jums.*

*Un tas viss no jūras nāk, no lielās,
Grūtsirdīgās šalcējas, no tās.
Skumjas? Skumjas jau ir visās vielās,
Cara kronī, bēgļu lupatās...*

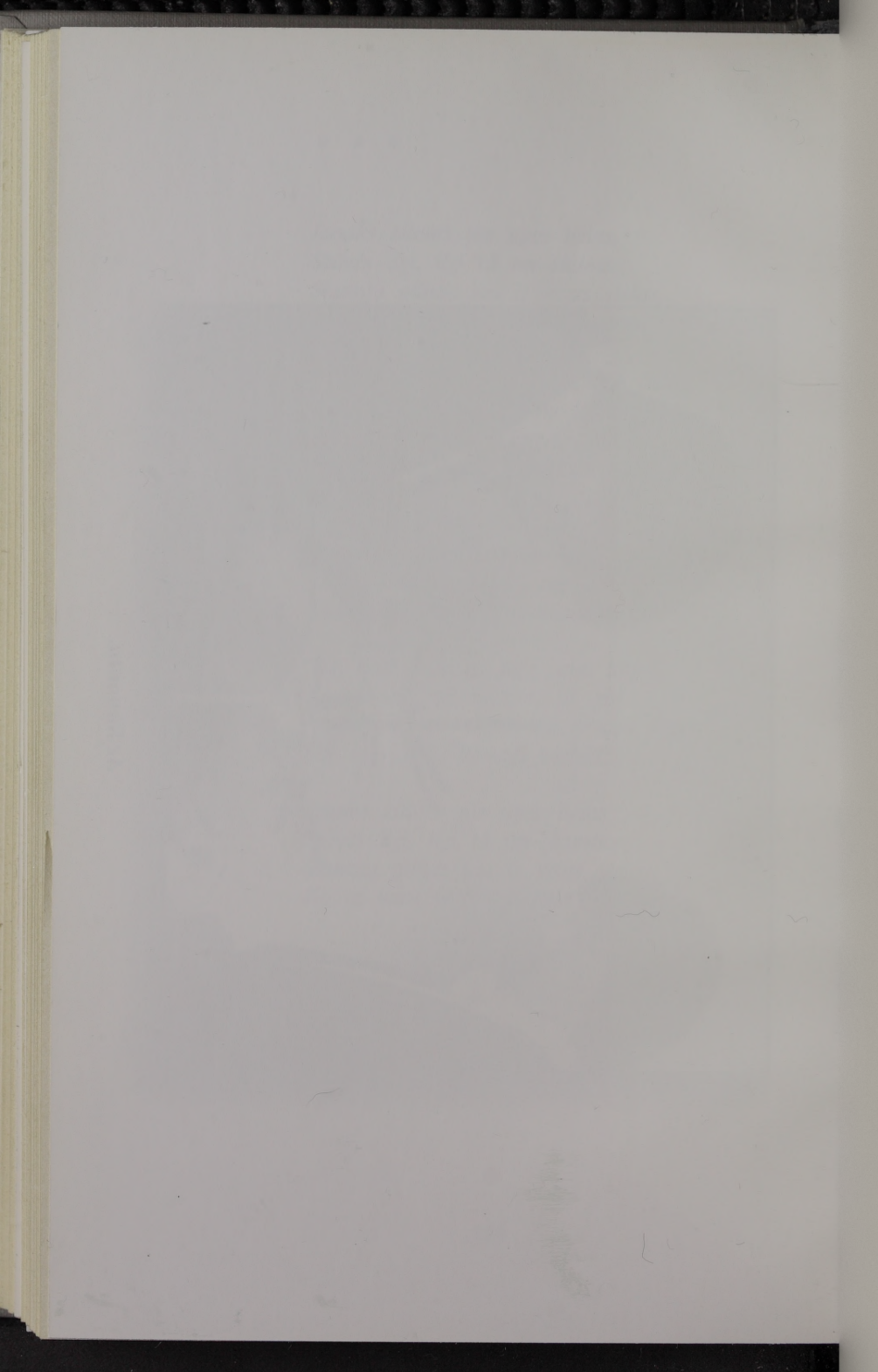
*Un tās nav ne piekrāptās, ne viltās.
Tikai — nebeidzamais skumju lauks.
Tie ir tādi trauki — nepiepildās.
Tie ir tādi bērni — neizaugš.*

*Tie, kas neizaugš līdz tajai kāpei,
Ko neviens vēl nezina, tik jūt.
Varbūt vēl tik trūkst pa mazai sāpei,
Un mēs būtu laimīgi varbūt...*

*Iznāks zilonis pie upes lielas,
Stāvēs ilgi, ilgi tā un skums.
Skumju pilnas jau ir visas vielas.
Ko es varu vairāk pateikt jums.*

Ar Rimantu.

* * *

Sen nav redzētas zvaigznes,
Ne ugunis tālumā spīdam.
Pārāk tuvu mēs dzīvojam,
Pārāk tuvu cits citam.

Tepat aiz stūra — draugs,
Ligava — tepat aiz stūra.
Sen nav redzēta balta
Bura jūrā.

Sen jau es gaidu, ka nāks
Tie ar tālām un skaistām sejām.
Mēs jau vairs neesam skaisti —
Pārāk tuvu mēs ejam.

Re, cik tuvu tu nāc,
Re, cik tuvu tu skani:
"Attālini mūs!
Attālini mani!"

Re, cik tuvu man mirst
Mans draugs, tik tuvs un zinošs.
Re, cik nāk vakars gudrs,
Vēss un attāliņošs.

* * *

*Kāds šāva caur logu.
Tikai saule aiz manām rūtīm.
Un saules priekšā es ploku.
Un sarkans pie manām krūtīm.*

*Kāds šāva caur logu.
Un gaidīja, ka varbūt vaidēs.
Es pasmaidot galvu loku.
Un asinis uz saites.*

*Kāds caur logu šāva.
Un apkārt man vilki un aitas.
Un milzīga, skaista pļava.
Un asinis uz saites.*

*Es esmu neaizejošs.
Es te esmu un plūstu kā strāva.
Tik šis troksnis — nesvarīgs, nejaušs —
Kāds caur logu šāva.*

* * *

Es eju ar baltu padošanās karogu.
Lai šauj, ja grib, lai šauj.
Man ir tāds lepnums, es tā varu,
Mans lepnums tā ļauj.

Es tiešām — es viss gribu padoties,
Es negribu asinis liet.
Es eju jau gadus, garus gadus,
Un man nav apnicis iet.

Jau garām otrā nāve, jau trešā,
Neviens mani netur ciet.
Ne no vienas, ne otras puses nešauj
Un ļauj man iet.

Varbūt jau drīz arī apklusis
Kara taures pūstās.
Es pilnīgi gribu padoties viss —
Lai ņem mani gūstā.

Un drīz jau ieročus nometis
Un uzvaru mājās svinēs.
Bet uzvarētājs nebūšu es.
Un starp kritušiem — nepieminēs.

Es eju ar padošanās karogu,
Pilns sava un mierīga prieka.
Bet nav kas mani ņem gūstā, šai karā
Nav ienaidnieka.

* * *

*Piedodiet, ka esmu nācis,
piedodiet, ka esmu dzimis!
Piedodiet, ka peldēt sācis,
es vēl peldu nenogrimis!*

*Piedodiet, ka ne ar vienu
necīnos un nesaplēšu!
Piedodiet, gar jūru brienot,
ka es pats sev pēdas dzešu.*

* * *

*Eksistences laiks.
Garas, dūmakainas dienas.
Un tavs vaigs
un tavs smaids kā cienasts.*

*Un tavs plecs —
kreisais pret manu labo.
Un dūriens vecs —
ko atkal no jauna dabū.*

*Un tas klauns
tik priecīgs, man blakus lecot!
Tikpat jauns
un nenoveco.*

* * *

kur viņš ir aizgājis
nekur viņš nav aizgājis
visu laiku griežas
re, atpakaļ.

re, nāve arī
samaļ vecīti
vecu
tad nāk un bērniņu maļ

kur viņš ir aizgājis
nekur viņš nav aizgājis
jo visu laiku
viņš atpakaļ nāk

tā šaudikla šaudās
tā rindas raksta
skolotājs pirkstu gaisā
atkal bakstīt sāk

* * *

*Tev asas skuļas gribu dāvināt
Un savas kājas, neapautas, basas.
Re, Dievs par mani smejas katrugad,
Kad liek pēc lietus saukt un dzert no rasas.*

*Sāp viena auss, no saules viņa sāp,
Ko es te katru saulesrietu klausos.
Un tuksneši uz manas mēles kāpj
Un mutē kāpj, un sadeg vārdos sausus.*

*Bet es tev aku gribu dāvināt.
Tur apakšā tek ūdens dziļā maiņa.
Un tajā ir no Raiņa kaut kas klāt.
Viens piliens. Pārējais viss — Nenoraiņa.*

*Ko tev lai dāvinu, nekā man nav.
Tā smalkā skaņa, kas mums cauri skanēs, —
Tik vien man ir. Kad apkārt smagums stāv
Tik liels, ka pats es nevaru to panest.*

VĒL IT KĀ NOŽĒLA

*Pakaišu kūdrū nāciet un virsū man kaisiet!
Jo es te pie jums esmu mēsls, es esmu mēsls.
Re, kur aiziet, re, kur pa lielceļu aiziet
uz neatgriešanas mans ķeizara krēsls.*

*Re, kā viss aizlīgo — arvien tālāk uz bezgalīgo...
Ne man vairs zobens pie labā, ne karaliene pie kreisā sāna.
Re, kur to nevajadzīgo, ko sirds it kā tiko,
aiznes ziloņu, aiznes kamieļu karavāna.*

* * *

*Mūs nokaus tāpēc, ka par agru dziedam mēs.
Mūs nokaus vīrs ar gultas siltumu vēl padusēs.*

*Viņš mūsu saulē paskatīsies tā kā plikā meitā.
Mūs noplūks nošļukusi sieva ritakleitā.*

*Kur tik daudz gaiļu! Laiks jums arī most!
Re, vēl viens gailis dzied — un kakls nost!*

* * *

Re, cik kukaiņi familiāri —
ēd man no rokas.
Re, cik putni salaižas kāri
man ķiršu kokos.

Re, kā apēd tā cūkas miesa
manus kartupeļus.
Un vakar pakāra biedru tiesa
manus draugus meļus.

No sirds man aug melns parazitkoks,
ļausn parazitkoks dzen vasās.
Bet, re, kā zilonis prasa dzert
no manas rasas.

Arī tārpiņš tur apakšā
bez kādas kāres vai naida
vienkārši zina, ka notiks tā,
un mani gaida.

Es tikai saku: visiem ir taisnība,
visiem gribas.
Labāk lai rauj viņi tad no gaismas,
no manas bagātības

nekā no tā, kam nav; re, zeme
pilna visvisādu dziņu!
Es bagāts esmu, nāc no bagāta ņem,
neapzodz nabadziņu!

* * *

Ciekuri smejas: žaunas valā.
Galotnē jau var smieties!
Celms visu mūžu papardēs zaļās
Tupus cieties.

Vālodze pie upes padzerties nevar.
Slāpst tiešām nost — pēc lietus.
Suns nevar izčurāties, ja nevar
Kokus un mietus.

Re, kā es tiešām saprotu visu —
Tārpiņus, puķītes katras!
Re, kā es ripoju zemei pa virsu,
Nevaru apakšu atrast.

* * *

*Ir atkal atlidojis akmens
Un sēž zem koka viens un bārs.
Ak jā, Dievs kokiem izdzīs saknes
Un kuplus augļus kokā kārs,*

*Un velnam acīs acis spraudis,
Un eņģeļiem liks sauli dzīt.
Bet, akmenim kas spārnus audis, —
Neviens to negrib ieraudzīt.*

*Viens akmens atlidojis spārnēm,
Re, bažās nodreb mūsu nams.
Viņš lido te ap mūsu vārtiem,
Kā uzdevumu gaidīdams.*

IV

* * *

Tik dzelteni un rudenīgi viegli
Pār manu galvu aiziet putnu smiekli,
Zied virši. Tātad drīz tas notiksies:

Drīz Lielā Klaunāde pār mani ies.
Un, nomaskējies lielā ķirbja maskā,
Es savu dvēseli nospiedišu vaskā.

Tik rūgti smaržo mieži, viņu čabas...
Un naktis sienāži ir vienas dabas
Tāpat kā es. Un drīz tas notiksies:

Drīz Lielā Klaunāde pār zemi ies.
Un, tērpies rudens skrandās, zeltā vienā,
Es skatišos pats savā pavedienā —

Tik smalkā! — zirneklis, re, karājas
Viens debess vidū brīnumaini mazs —
Pats sev, pats sev tik neticami līdzīgs.

Visapkārt debess tālums zils un ticīgs.
Peld matā zirneklis. Kā zīmogs (redzamais) —
Un viss. Un pārējais — nekas, zils gaiss.

ATTEIKŠANĀS

I

*Kad tumsā laukā izejat,
jūs neejiet uz gaismas pusi —
tur cilvēki bij dienā vēl nupat,
tur ir vēl gaisma palikusi.*

*Bet ejiet tumsā, neskatieties
atpakaļ vairs vārtos.
Nē, bārene, pie ābeles tev vairāk nepieslieties,
un gaisma tevi vairāk nesakārtos.*

*Bet cita kāda tāda pat,
bet citādāka doma, elpa, gaisma.
Es neēju uz dienu, kas te bij nupat.
Tad labāk — tumsa baisma.*

*Kad tumsā laukā izejat,
uz gaismas pusi griezties nevajaga.
Ak, neejiet uz to pusi nekad,
bet tur, kur nakts ir smaga!*

II

Atteikšanās, draugi! Atteikšanās!
Tā kā aiztek prom uz jūru strauts.
Te, kur taureņi ar vēju ganās,
iznāk: jāvēlas mums pārāk daudz.

Iznāk: jāgrib mums uz visām pusēm.
Jāizsāp, kas atkal nedabūts.
Iznāk: kreisā — dārgākajā pusē
prieka vietā žņaudzas kamols grūts.

Ak, tu mana lidojošā lapa,
kura galotnē vairs neziedēs!
Cik man bezgalīgi viegli tapa!
Kādu brīvību tu sevī nes!

Ak, tu pelnu sauja uzmirdzošā,
vienā vēja pūsmā zūdošā!
Ak, tu mana pelēkā un košā,
mūžību sev priekšā jūtošā!

Ak, jūs mani draugi aizejošie, —
kamēr esmu šaizemē un dzīvs,
lai es viens te palieku zem ošiem —
pateicīgs un atteicies, un brīvs.

* * *

nervozas trīsas
sīkas un ļoti īsas
tā, it kā
mirst ķīnietis rīsos

vilciens uz priekšu plēš
drāž, dur
te, kur man mežs
kur man stacija, — nepietur

palikt šai ķermenī?
palikt šai traukā?
braukt tālāk?
vai lēkt laukā?

TEĀTRIS

Re, nāve arī ir teātris:
tā atnāk, un tev ir bailes,
un skatītājam ir redzams viss,
cik bailēs tu esi kails.

Vai — varonis mirst. Par taisnību mirst;
nāvē ideju piesauc: lai dzīvo!
Un dzīve kā skatuve: šāvienos viss,
un — pūlis, un — karogi plīvo.

Mirst dzimtas tēvs, bērni rindā nāk.
Un visi kaut kā traģiski nomirt māc.

Viens atstāj naudu, cits — idejas, maizi.
Ap citu — nekā nav, tukšs gaiss.
Neviens vēl nav redzējis, kā aiziet —
cik patiesi — vientuļais.

* * *

O, kvadrātsuns!
Cik kvadrātiski rej!
Un kā viņš piedien riņķa pasaulei!

Vai mēness ar, vai saule ar, vai ola ar
Bez vidū kvadrātdzeltenuma var?

Re, kvadrātspegulis. Liek dāma kvadrātsmiņķi.
Un kvadrātgālvaskauss. Un acu kvadrātriņķi.

Un zvaigznes! Cik te ticam, buramies,
Tik vien kā zvaigžņu stūros turamies.

Bet pēkšņi izkrit man no rokām kaplis
Un izkrit zobens. Kaut kāds tālums baiss.
Un arvien apaļāks un apaļāks kļūst gaiss.
Un nav ne stūra. Saule tikai. Aplis.

N Ā V E

I

Es nāvi redzēju.
Tai bija nemazgātas kājas.
Un acis tādas, ka es sapratu —
neviens ar viņu nerunājas.

Kas lai ar viņu runātos —
nav nāvju divu.
Un ko lai nāve runātos
ar dzīvu?

Ir tikai viena nāve. Šovakar
tā garām gāja, vaļā muti smējās.
Es klusēju, man ar
ar viņu runāt negribējās.

II

Nekas jau nenotiks,
bet viņa, re, tik tuvu ir tepat —
viens solis sīk — ,
ka nevaru par viņu nedomāt.

Un, protams, žēl —
liels neesmu vēl paspējis. Viss bij tik mazs...
Būs labi šoreiz vēl,
būs labi, nenotiks nekas.

III

Aiz sevis durvis neaiztaisu,
es velku līdz sev tukšu gaisu,
un cilvēks, kas aiz manis nāk, —
lai arī nemāk citādāk!

Lai arī viņš pie vaļā loga
redz — saule gatava kā oga,
plīst, pludo saule! Sula list
(un zvaigzne zvaigzni nepazīst)!

Re, arī formas izplūst lēnām
un pāriet plūstoši par ēnām;
punkts beigu grēkus sūdz pie bikts
(un arī paliek nepielikts).

Kur eju, durvis neaizveru
un pēkšņi sev pie krūtim ķeru:
sirds arī — durvis vaļā — klusi,
kā nākusi, tā aizgājusi.

IV

No jumtiem blāķšēdams krit sniegs —
ši pavasara pašnāvnieks —
un uzkrit, ka ne jūt, ne dzird,
tam, kas i domājis nav mirt.

Tā, ja tu tišām nāvē ej,
tu izjauc ritmu pasaulei,
jo nāve tava vēl nav viss,
bet maziņš tālākcēlonis,

*kam vēl simt siku seku būs,
kas skars tev tuvos, attālos
un tik pēc ilga laika rims,
un tukšumā jauns citskas dzims.*

*Tās asinis, kas tevī vird,
nav tavas vien, tās visi dzird,
un tišām nevajaga mirt —
būs jāatbild
par sekām.*

V

*Kad debess bija iešūpota,
tad arī zeme iešūpojās.
Un es vēl tagad ticu ļoti,
ka mani nekas nesabojās.*

*Es šūpojos ar ziediem līdz
un melniem putniem egļu galos.
Es tikmēr šūpošos te, līdz
kāds lielāks vilnis neaizskalos.*

BALTS AKMENS

Balta, balta lapa tīra,
Balta bārda aug pie vīra,
Un tas, sirdi viņam, malds
Arī ir — viss gandrīz balts.

Balta ved uz krogu taka.
Balta nauda krit no maka.
Un tas prieks, kas krūzē šalc,
Arī ir — viss gandrīz balts.

Balta, veca ķēve viņam.
Veca sen — no pasaciņām.
Sen tai dzima kumeļš stalts,
Nu jau arī — vecs un balts.

Baltu aci sieva skatās:
Cik tad sen, nupat, nupatās
Bija galds, bij rūgts un salds,
Bija brūtes plīvurs balts.

Balta nāve sirpi pēta,
Saka: "Laiks nu, vecais tēta!
Viss, kas bija, tas bij malds.
Tev tik likās, ka bij balts." —

"Kā var likties? Skaidri jūtu:
Taisni kā no balta būtu.
Te man iekšā, Dieva kalts,
Maļ un maļ viens akmens balts."

V

* * *

Nu sveika atkal, krizantēma!
Es esmu tīrs un apstulbots.
Tas, ko man vakar projām ņēma,
Nu pēkšņi atpakaļ tiek dots.

Tu asteres man liec uz pleca
Un smeijies, ka es virsnieks tavš.
Un kāda melodija veca
Man visu laiku lien pie auss.

Pie sirds man lien. Kut zari logā,
Un spilvens kaut ko sevī smej.
Re, viss ir tavš, kas manā rokā,
Un viss, kas pieder pasaulei,

Ir arī tavš. Un man nav grūti.
Un ko tu aun? Un ko tu ēd?
Tu vari mani tā kā buti
Sev grūtām dienām izkaltēt.

Labrīt! Labrīt! Re, saule logā
Iet aizkarus tev vaļā šķirt.
Es nemiršu. Viss Dieva rokā.
Es nevaru dēļ tevis mirt.

Jo mana dzīve ir no klauna.
Es tā kā tevi milu to.
Es esmu vecs. Tu esi jauna.
Man ļoti ilgi jādzīvo.

Lai vienreiz kādā dienā jaukā
Vēl reizi satiekamies mēs,
Kad dziedās maijvaboles laukā
Un tu jau būsi... vecenēs.

Nu sveika, krizantēma zeltā!
Re, visi meklē — neatrod.
Vienalga — jēdzīgā vai veltā —
Man gribas tikai zeltā dot.

* * *

Es viņu mīlu jau no iepriekšējā laika —
jau tad ar liepu ziediem, liepu lapām
tā manī gulēja tik klusa un tik maiga —
jau tūkstoš naktis, pirms mēs tūvi tapām.

Kad lūdzes nebiju ne saulei vēl, ne ēnām,
jau redzēju es viņu mani neatraidām.
Es viņu ilgi mīlēju un lēnām,
es viņu mīlēju kā bērnu, kuru gaidām.

Un, pat kad liekas — nu jau diezgan būtu
caur nerimušu izsalkumu justs, —
es viņu sevī atkal šķērsām jūtu
kā krusts.

* * *

Re, labība zied savu labumu.
Un sveķene, re, savu sveķi elpo.
Man reizēm liekas, ka mēs divi vien
ar augļiem varam aizpildīt šo telpu.

Ar labību, ar labumu no tā,
kas piedzimis ir kaut kur laikos senos.
Pat nauda izkusa, re, kabatā,
bet tas ir noguldīts — uz peļņu — gēnos.

Ka — bērnus laist. Ka — sējā roku laist.
Rūgst piens; ir slikta un ir laba puve;
tāpat ir sliktais gaiss un labais gaiss,
bet zeme — priecājas kā palaistuve.

Un tev ir tāda mirdzēšana vaigā
kā desmit bērniem, kas iz tevis mirdz.
Es vienmēr jūtu — kur tu ej un staigā —,
cik tev ir pilna, neizsēta sirds.

* * *

"NEVIENS NEVIENAM NEPIEDER."

Bet katrs tomēr kaut ko cer.
Ka no tā visa, kas tev ir,
tev kaut kas man ir jāpiešķir.

Kaut kas no otra jādabū.
Un cik man piederēsi tu?
"Neviens nevienam nepieder."
Bet katrs tomēr kaut ko cer.

Kaut ko? "Kaut ko" — tas ir par maz.
Man viss no tevis pienākas!
Un kā no vēja izsargāt,
kas bezkaunīgi lip tev klāt?

Un kā tev acis aizklāt ciet,
kas pasaulē tik brīvi zied
kā puķes, kuras — ak, Die's sod'! —
var katra muša apaugļot?

Un, ja sirds saka "mīļojiet!",
tad kur mums abiem, mīlā, iet?
Un kā lai gaidot rokas plet,
ja iespējams nav piederēt?

Viss — piederumi. Pilns mans nams.
Bet — cilvēks — ja nav piederams,
ak, saule, pasaki man — kā,
kā dzīvot tādā brīvībā?!

* * *

Kad sieviete krāsojas, viņa — kā dzejoli raksta.
Viņa grib atstāt sevi kā rokrakstu — nākamām audzēm.
Viņa biogrāfiju savu krāso uz acu plaksta,
Viņai ar zīmuli atmiņas uz lūpām jāuzaudzē.

Kad sieviete krāsojas — vai viņa tai brīdī ir sārta vai bāla —,
Pār viņu ir nācis TAS un viņa ir iedvesmota.
Viņa ir prom, ļoti tāla.
Un — mazliet Dieva dota.

Es viņu netraucēju — tas ir intims brīdis —,
Netraucēju ar ziņkārību tišu.
Vēlreiz viņas roka pār sejas lappusi slidēs.
Tad viņa pagrieziesies un... es viņu nolasišu.

Un tad es lasu: re, cīrulis rītā, gaiss trīc...
Un, re, sikspārmis skrējis un vakarlēpis...
Skaistākais jau nav tas, kas uzrakstīts.
Skaistākais ir tas, ko dzejolis slēpis.

* * *

Es domāju, ka sieviete ir viena,
Un pienāk laiks — eņģelis tā nāk...
Bet nu jau kuro gadu, kuro dienu
Viss izrādās pavisam citādāk.

Es domāju, ka sievietes ir divas.
To otru atrod, vienā kļūdoties...
Bet nu jau divi likteņus un dzīves
Ar divām sievietēm man devis Die's.

Un abās kaut kas ir no paradīzes.
Pa kādai skaistai paradīzes spalvai.
Bet nu jau atmiņas un sāpes visas
Liek arvien zemāk liekties manai galvai.

Es sapratu, ka sievietes ir... trīs.
Ak, sadalītā paradīzes Ieva!
Trīs daļās izsvaidīta debesīs,
Vien trešdaļa man vēlēta no Dieva.

Un, kad es saliku tās visas kopā,
Tas bija maz! Tas bija visai maz.
Es domāju: ak, paradīze skopā!
Es biju vairāk gaidījis no tās.

Viss irst vēl tālāk: Ievas ceturtdaļa,
Re, Ievas piektdaļa man pretī nāk.
Un no tās Ievas paradīzes zaļās,
Re, mazāk paliek man, re, vēl mazāk.

Nu, re, jau daļa miljardā... Es arī
Viens pats te stāvu miljarddaļīgais.
Un gaidu baltu eņģeli. Man pāri
Te virmo šis pats šispasaules gaiss.

Es dažas miljarddaļas saskaitiju.
Un krūtis sakāpa man rūgtums vēss.
Reiz es ar viņu paradīzē biju,
Nu nevaru vairs atrast to, Die's Tē's.

* * *

atnāc pie manis mierīgā krēslā
apsēdies mierīgi pie manis krēslā
paklausies: mierīgi viļņi no jūras
krāsniņā uguns mierīgi kuras
mierīgi ķermis grauž divānu veco
klusu tev uzlieku lakatu plecos
jūtu, cik mierīgi skaisti tev mati
jūtu, cik mierīgi debesu dati
ir tavā dzīvē — ne traģisku raudu
briesmīgu dusmu, ne sāpju, ne draudu
mierīgi gredzens uz rokas tev spīd
mierīgi jūrā zvaigzne krīt

un mēs kā adīkli vaļā risam
mierīgi, klusu un pavisam

* * *

Un tieši tas tā moka mūs,
un ir tik grūt':
bez iemesla es milu Jūs,
bez nolūka. Vai tas var būt?

Bez iemesla? Vai tas var būt?
Jo vajag tā: lai aug, lai zūd,
lai sākas viss no iekārotā,
no kaut kā redzētā vai dotā;
no dienā dotā,
naktī dotā,
no acīm, smaržām vai no rotām.
Lai ir kas ņemams, baudāms, glāstāms!

Es milu Jūs tā kā senā stāstā,
kam noplēsts sākums, noplēsts gals,
nav paša saucēja, ir tikai — balss

kā jūrā vakars: vienkārši — tas tumst
bez iemesla. Un tieši tas te mums
ir nesaprotams. Tā Jūs milu es:
bez krasta — jūru un bez pamales.

* * *

*Ar maigumu pret Jums es attiecos.
Un arī visu pārējo Die's dos.
Varbūt kā brūklenājam stāvēt salnā
Vai Jūsu dēļ — kā vēdzimavām kalnā?*

*Es esmu šķīvītis, zem kura izsaukts gars.
Varbūt es varu būt Jums kalendārs,
Kur viena diena — viss kad projām dosies —
Gads gadā atkal vienmēr atkārtosies?*

*Ak, atļaujiet man klāt būt iztālēm
Un aizskart Jūs, kad nemaz neaizskarū.
Kā stumbrs, zars zem sarmas kristāliem —
Var būt, ka tā ar Jums es satikt varu?*

*Ceļš atkal atkalā un kaut kā tišām glums...
Ar maigumu es attiecos pret Jums.*

* * *

Dīvainos tālumos klusais,
dīvainais tukšums, kas skan.
Paliek aiz muguras krusa,
sniegs aiz muguras man,
tu paliec, vējš paliek, straume,
dūmi kāpj debesīs.
Kāda man dīvaina gaume:
mīlu es tikai trīs.
Tevi, kas bija un nāca,
tevi, kas blakus nu stāv,
tevi, ko sirds un prāts
meklē un kuras nav.

Paliek aiz muguras krusa,
sniegs kūst aiz muguras man.
Dīvainais. Tālumos. Klusais.
Kā tas vēl skan un skan.

* * *

Upē naktī pīles klie dz,
un tu arī neiemiedz!
Tāpēc jau, ka nevar zināt, kāpēc.

Var būt, ka ir ņemts par daudz,
var būt, ka par maz ir ļauts,
un varbūt par maz ir arī sāpēts.

Izeju no mājām kluss.
Zvaigzne spīd, un dubli dus.
Un var skaidri redzēt laimes naudu.

Tas nekas, ak, tas tik tā,
tas tik tādā klusumā,
tik no malas izliekas, ka raudu.

Upē naktī pīles klie dz,
un tu arī neiemiedz.
Visur kaut kāds troksnis kluss un slāpēts.

Tas nekas, ak, tas tik tā,
tas tik tādā klusumā...
Tāpēc jau, ka nevar zināt, kāpēc.

* * *

*Kad tu jau meitai bizes pīsi,
Tu kādreiz mani sapratīsi.*

*Viss novēlojas, nokavējas.
Par vēlu tava mute smējās.*

*Tie saldie augļi, tevis doti,
Tie arī atnāk novēloti.*

*Kad vairs ne grib, ne lūdz, ne sauc.
Par stipru gaidiju, par daudz.*

*Un, kad tu dot jau beidzot lem,
Sirds — nez kāpēc — vairs nepieņem.*

*Kad kādreiz meitai bizes pīsi,
Būs vēls jau. Un tu sapratīsi.*

* * *

Tev šovakar aukstas acis.
Siltāku nebūs.
Es tagad varētu atskaņu sacīt:
ka saule jau laižas sebus.

Bet kam tāda žēlaba,
kam tāda muļķe rauda!
Dzīve! Dzīve kā nāve ir laba.
Man jākaļ nauda!

Man jākaļ nauda.
Nav laika sāpēt, ne sirgt.
Es tevi par naudu beigās
atnākšu pirkt.

— Cik maksā, saimniek, —
nē, tur tālāk, tieši tur tā —
ar to veco brošu —
tā princese izbāztā? —

Tev šovakar aukstas acis.
Un nav kas mums galvu glauda.
Tev jākaļ važas,
man — nauda.

* * *

Es lūdzos piedošanu.
Un pats neko tev nepiedošu, nepiedodu.
Bet ļauns es neesmu.
Un nesaucu pār tevi sodu.

Nē, tur, kur nesapratām mēs viens otru, raug —
Trīs zilpelēki vērmelkrūmi aug.

To vienu nolauž stepē ceļinieks
Un baro ugunskurā.

Tam otram pieskrien pelēks suns
Un virsū čurā.

To trešo piesedzu es nez kāpēc,
Tāpat kā ziemā dārzā rozes sedz.

* * *

*Kā mani remdē tava atzišanās!
Tā ir kā ziedu balzams man uz rētām.
No dziļumiem, kur klusas domas ganās,
No dziļām ēnām sievišķīgi svētām*

*Teic laukā vārdus, elpo dziļu dvašu!
Ar visu to, kas tevī gaišs un ļauns.
Ak, mīli mani tā kā sevi pašu —
Nav klusēt iespējams un pateikt kauns.*

* * *

*Tev nav no manis it nemaz ko būtis —
Tik skumjš, cik vien var cilvēks izskatīties,
Es esmu. Nežēlīgi saules zobens kapā.
Un krustām šķērsām sirds šai baltā lapā
Ir izdzenāta, sasviesta un liekta.
Bet viena roka vēl ir neaizmiegtā
Un redz. Tā rētas baltā marlē tīs
Un it kā nebijušas uzrakstīs.*

* * *

Es grīdu slauku —
vieni putekļi, vairāk nekā.
Es tevi mīlu kā kartupeļu lauku
ar bumbuļiem apakšā.

Dzīvo ap logiem gaisma,
saule pilna pievelkas elpas.
Es mīlu — cik baismas
ir tavas pagrābtelpas.

Bezdelīgu bērņus pats Die's
un bezdelīga vāķi.
Tas ir briesmīgi —
es mīlu tavu kaķi.

* * *

ak, mīlu zivis debesīs
un mīlu putnus saulei šķērsām
un mute nesadzīs
un tēja spiedīsies no ķērsām
un lampa spiedīs, spiedīs gaismu iekšā
uz ceļiem metīšos es tavā priekšā
 un lampa spiedīs
 briedīs augs no gaismas
un sviedīs ragus mākonī un bauros
es cauros šķūņos svārkos cauros
mīlu tevi caurā pasaulē
bez ziediem caurā pasaulē
bez augļiem
caurā

* * *

*Ak, cik tā smalka lieta — moka.
Kas var tik smalki aplēst!
Tavus matus aptīt sev ap roku.
Un līdz kļiedziena robežai paplēst.*

*Sāpes darīt, sāpes darīt.
Starp nopietnību un joku.
Pamilēt tevi un darīt pāri,
tavus matus aptīt ap roku.*

*Nē, kāpēc pielūgšanu lūgties!
Tā gribas glaudīt un kost.
Pamilēt tevi, pamilēt tevi
un zemē
ar spēku
spiest nost.*

* * *

agri no rīta
mašīnu uzkurbulēt
nostartēt un tad visu laiku
mierīgi braukt un gulēt

gar ceļa stabiņiem asus
likumus jaust
vellišķi bremzēt griezt
un snaust

tā sarauties sarauties plesties
kā neviens rāviens ne plētis
sprāgt un plīst
un nepakustēties

uz mūžu ar tevi iet
neviens nevar šķirt
un mirt

* * *

Ak, drēbju tuksnesī noklīdušie!
Ak, mēs tās nevaram apdzīvot!
Mēs esam kā bez siltuma gluži,
nav siltuma tik daudz, ko tām dot.

Re, nosaluši dreb drēbju alās.
Kā bēgļiem tiem drēbju alās salst.
Un, ieķērusies drēbju malās,
dreb nosalusi ir mana balss.

Un — cik daudz audzis! Un Dievs ir devis,
un cik daudz grūti un smagi vērpts,
lai nosalis atrāktu es pie tevis,
šai pašūtā vientulībā tērpts.

Un tikai acis ar patiesību
tik nenoslēpjami klusi gail...
Es neizsakāmi tevi gribu,
un neizsakāmi — drēbju bail.

* * *

*Tad, kad lieli sniegi augšā krāsies
Un tu būsi gluži viena, mās,
Tad tu dzirdēsi, kā dzērvju kāsis
Aizies viens, ar tevi nerunās.*

*Es ar tevi arī nerunāšu.
Atnāks citi laiki — un, Die's dos,
Tikai klusumu ap sevi krāšu
Un ar sevi tikai runāšos.*

*Visi mazie kukainīši mēmi
Apkārt čabināsies pasaulē.
Milzīgu kā nosalušu zemi
Dziedās sienāži tev lielo NĒ.*

* * *

Ko tu raudi, neraudi, nu ko tu,
ja es netieku nekā tev klāt!
Ko var padziedāt pa telefonu,
ja vairs vispār nevar padziedāt.

Spoža krelle krit no debess kakla,
paceļu — cik skaista tā, Die's sod!
Un kā mirdz tā manā sirdī aklā!
Dieviņš saka: "Tūliņ jāatdod!"

Atņem manu krelli. Tik vien bija.
Dieviņš saka: "Tagad saki tā:
"Paldies Dieviņam, ka ieraudzīju
kaut vai tādā mazā brīnīnā!"

* * *

*Ir aprīlis, krit sēklas eglēm.
Jo ir tāds pavasara vējš.
Melns vanags tevi atkal meklē.
No tālienes, pavisam svešs.*

*Un man tā sāp — re, tevi meklē!
Melns vanags mani naktī plēš.
Ir aprīlis, krit sēklas eglēm,
Jo ir tāds pavasara vējš.*

* * *

*Es tevi milēju tik nedzirdami klusi,
tik nejūtams tev bij mans pieskāriens,
ka gadā tai bij zvaigzne nomirusi
un nebij pamanījis to neviens.*

*Tas akmens te vēl ir. Tik nepamanāms,
ar sūnu apklāts, viss tik zaļš un sens,
ka, ja tu arī kādreiz iesi garām,
tu nejutīsi, kurš ir dārgakmens.*

* * *

Ja es būtu mūrnieks,
kādas es mūrētu krāsnis!
Kā es tevi milētu!
Dūmi, ne asinis!

Kā es tevi mūrētu —
podīņiem baltiem,
kurtuvē — viena balss soprāniem,
otra — altiem.

Skurstenī — tāda vilkme,
līdz dvēselei plikai.
Debesī — tāda zilgme —
tagad vēl dūmens tikai.

Dūmus vēl tikai debesis,
un tad es varu mirt.
Kas mūs, ja dūmi jau esam,
kas mūs var šķirt!

* * *

*Tā lapa varbūt Ādamam ne,
bet Ievai gan tā bij lieka.
Tik pilna ir Ieva kā pasaule,
tai netrūkst nenieka.*

*Tad ko, Dievs, to lapu tu liki tai klāt,
kad viņa pa dārzu gāja?
Un cik daudz notika Ādamprāt?
Vai pati to izdomāja?*

* * *

*Tā tīrāka ir nekā abi mēs.
Mans savtīgums pret viņu neko neiespēs.
Tavs savtīgums pret viņu neko neiespēs.
Tā tīrāka ir nekā abi mēs.*

*Tā vienu galvas tiesu augstāk stāv.
Tik augstu stāv, kur tevis nemaz nav.
Ak, tur es nebiju, tur arī manis nav.
Tur vientulības klusumā tā stāv.*

*No viņas sikas, mazas dzirkstis birst...
Bet viņa deg un deg, un neizirst.
Kas redz to visu pilnībā, tas mirst.
No viņas sikas, mazas dzirkstis birst.*

* * *

Re, kāda kāpj paisumā
tumsa. Un visu šķir.
Bet tu atraidi vienīgo gaismu,
kas te vispār ir.

Nodziest laternu stabi,
nodziest lampa namā.
Redz, kā no tumsas tumsā —
velns lai rauj! — vienu lamā.

Re, kā orhidejas
džungļu tumsā staigā,
atnāk, paņem un nodzer
man pēdējo gaismu no vaiga.

Re, kāda kāpj paisumā
tumsa un visu šķir.
Bet tu atraidi vienīgo gaismu,
kas te vispār ir.

* * *

*Sudraba vainags, un sudraba ceļš,
sudraba augļi ābeles kokā,
sudraba vērsis sudrabu elš, un
sudraba rēta manā rokā.*

*Sudraba zvans no rītiem, zvans
ausis manās un kabatās manās,
sudraba riksti rokās — gans,
un sudraba spainis pie vindas klanās.*

*Man tā kā cauram maisam gribas
stāvēt tik izbirušam un pušam
te uz malas, pie bezgalības,
visu tev sudrabu atdevušam.*

*Bet kur ir zelts? Bet kur ir zelts?
Tikai ar zeltu viss taps un sadzis!
Nē, mīlā, — zelts? Zelts ir velts.
Zelta nemūžam mums nevajadzēs.*

*Re, kā sudraba pulkstenis skan!
Re, tas tev tīru sudrabu nesīs.
Zelts būs, kad tu vairs nebūsi man.
Kad vairs neviens neko nevēlēšies.*

* * *

Par mīlestību, jauno gadu sākot,
par citu it neko — par mīlestību —
par pašu skaistāko un varenāko,
par citu negribu, par viņu gribu.

Tik — vai tā būs? Būs, bet vai ieraugāma?
Vai sajutišu savās vājās miesās?
Nāks atkal pāri ikdienība rāma
un gurdai vienaldzībai mani tiesās.

Es mīlestību šogad izlūdzos,
šo visu glābjošo un reto spēju.
Ak, man vienalga, kādu man to dos —
kā akmeni, kā krustu vai kā vēju,

lai tikai ir! Lai neņem roku nost
un lai vēl piespiežas pie mana pleca.
Vienalga, lai kā nātre atnāk kost,
tāpat, kaut vai aiz paraduma veca.

VI

* * *

Re, vēja nav, un kociņš neviens nekustas,
Un laikam neplūst arī gruntsūdeņi.
Un melnās svitras nodzēstas no tāss.
Un sausā eglē apklusuši dzeņi.

Bez vēja tavi mati klusi guļ.
Un nešūpojas aste cielaviņai.
Un brūnā māla bļodā māte sviestu kuļ.
Bet debesīs. Un nav ko prasīt viņai,

Jo debesīs. Un neviens kociņš nekustas.
Gar manām kājām briljantos birst rasa.
Pa lielu pasauli es eju mazs,
Un pēdas man to balto ceļu prasa,

Kur vēja nav. Re, atkal brīdis jau —
Tik mēms, tik kluss. Tik tukšs no visām pusēm.
Es stāvu laimīgs te. Nekā te nav.
Un arī nevajag, kad dvēse klusē.

* * *

Tu esi brīvs. Re, vējš ir vaļā,
Suns atbrīvots no prieka rej.
Un pasaule kā zive zaļā
Peld cauri manai tiklenei.

Kur paliek tas, pēc kā es dzinos?
Ne leju naidis, ne kalnu smīns.
Es sevī lēni izlidzinos.
Un lēni izkūstu kā svins.

Un ne es padodos, ne cīnos,
Ne es ko prasu pasaulei.
Kā kausēts svins es izlidzinos.
Lai mani jaunā laimē lej.

* * *

nav ko bēdāties un skaust
vēja ceļus neapjaust

vējā stāvēt — priecāties
kā tas nācis, tā tas ies

kā tas audzis, tā tas mirs
mūs no viņa neatšķirs

viēgla vētra, vēsma smaga
klusā sirds top vēl klusāka

vēl klusāka, vēl klusāka
vēl klusāka mana taka

un, kad pilns un kluss mans gaiss
arī vējš top manējais

* * *

Vai tik vien Dievs man laiku devis pasaulē,
lai zagli ķertu?
Vai tik vien novērtējis pasaulē
Dievs mani vērtu?

Lai suni dresētu, lai bērnus pērtu?
Vai tik vien novērtējis pasaulē
Dievs mani vērtu?

Lai sauktu, pamācītu, sludinātu —
vai tik vien novērtējis Dievs
ir manu prātu?

Ko gribēju no citiem, ķēru vēju?
Ko deva tas,
ka otru uzvarēju?

Nē, nē! Un nevar palīdzēt par naudu.
Es visus apģērbu tik, cik uz iekšu audu.

Uz iekšu tēraudu lej tēraudlējējs.
Uz iekšu skrej mans maratona skrējējs.

Un pēkšņi — robeža! — nav robežu! — tīrs gaisis.
Un nu ir — visiem: mans un vienīgais.

* * *

Un, tikko tu saki "dzīvs",
tikko tu tā, — vairs nav!
Tikko tu pasaki "zīvs",
ir asaka jau.

Vienkārši dzīvību nevajag
saukt vārdā.
Viņam izraka b e d r i,
ak, Magdalēna, ak, Marta!

Un a k m e n i vēla. Bet pēcāk
pie vaļā kapa visi brīnījās tur.
Nesaki "dabūja", "slēdza",
vārds neko nesatur.

Ak, ko tu, nav nekādu moku —
nevar pateikt, un viss — tu jau zini.
Noglaudi labāk ar roku
un pieri man atvēsini.

Ir tādi vārdi —
guļ divdesmit vienām kārtām.
Ir tādi vārti —
aiz tiem veči baltām bārdām

audzē un skatās,
ka vārdi aug vēl tikai pusē.
Veči kā mēs, tāpatās —
var runāt, bet klusē.

TRAGĒDIJA UN KLUSA GAISMA

Luga jau ir — kamēr nedabonas.
Kad jau dabonas — vairs lugas nav.

Tikko cūka ir, tā tūliņ ronas
tie, kas rudenī nāk cūku kaut.

Cūka — tā ir luga, traģēdija.
"Bērni, ausis ciet!" Un bērni raud.
No pat bērnbības šī luga bija:
atnāk rudens dunciem cūkas kaut.

Režisors teic: tā ir mākslu māksla!
Citas var iet viņai kājas aut.
Tā ir lielākā no visām mākslām:
kad iet cūkas kaut un bērni — raud.

Tūliņ ķēniņš nobeigs Antigoni.
Tūliņ brālis aizies brāli šaut.
Luga jau ir — kamēr nedabonas.
Kad jau dabonas — vairs lugas nav.

Vai tad traģika ir augstā dziesma?
Vai tad augstākas par to vairs nav?
Vai tad tikai salmu kūļu liesmas
šajā pasaulē mums, cūkām, draud?

Bailes. Mokas. Draudi. Izlikšanās.
Vai tad augstākais drikst būt — ka sāp?
Man uz pieres klusa gaisma ganās.
Ko tu, klusā gaisma? Kur tu kāp?

Ko tu meklē, klusā gaisma, kur tu?
Vai tu gribi neļaut ko vai ļaut?
Iedzēruši vīri pusaizdurtu,
re, kur cūku aiziet atkal kaut.

Ne no nāves. (Arī — nenonāvēs!)
Ne no beigām. (Arī — nenobeigs!)
Kad tev apkārt klusa gaisma stāvēs,
tā šo dzejolīti tālāk teiks.

* * *

Zvaigznes — debess nervi šķērsgriezumā.
Tā top skaidrs, kāpēc viņas runā.

Arī manos nervos gaisma nāk un iet.
Un tie šķērsgriezumā kādam zvaigznes šķiet.

Lai tas gaišums, ko tie manī redz,
Nāk tāpat, nevienu nemeklēts.

Tā kā mums — tas mirdzums, kas tur trīc,
Ticēt liek un cerību nes līdz.

* * *

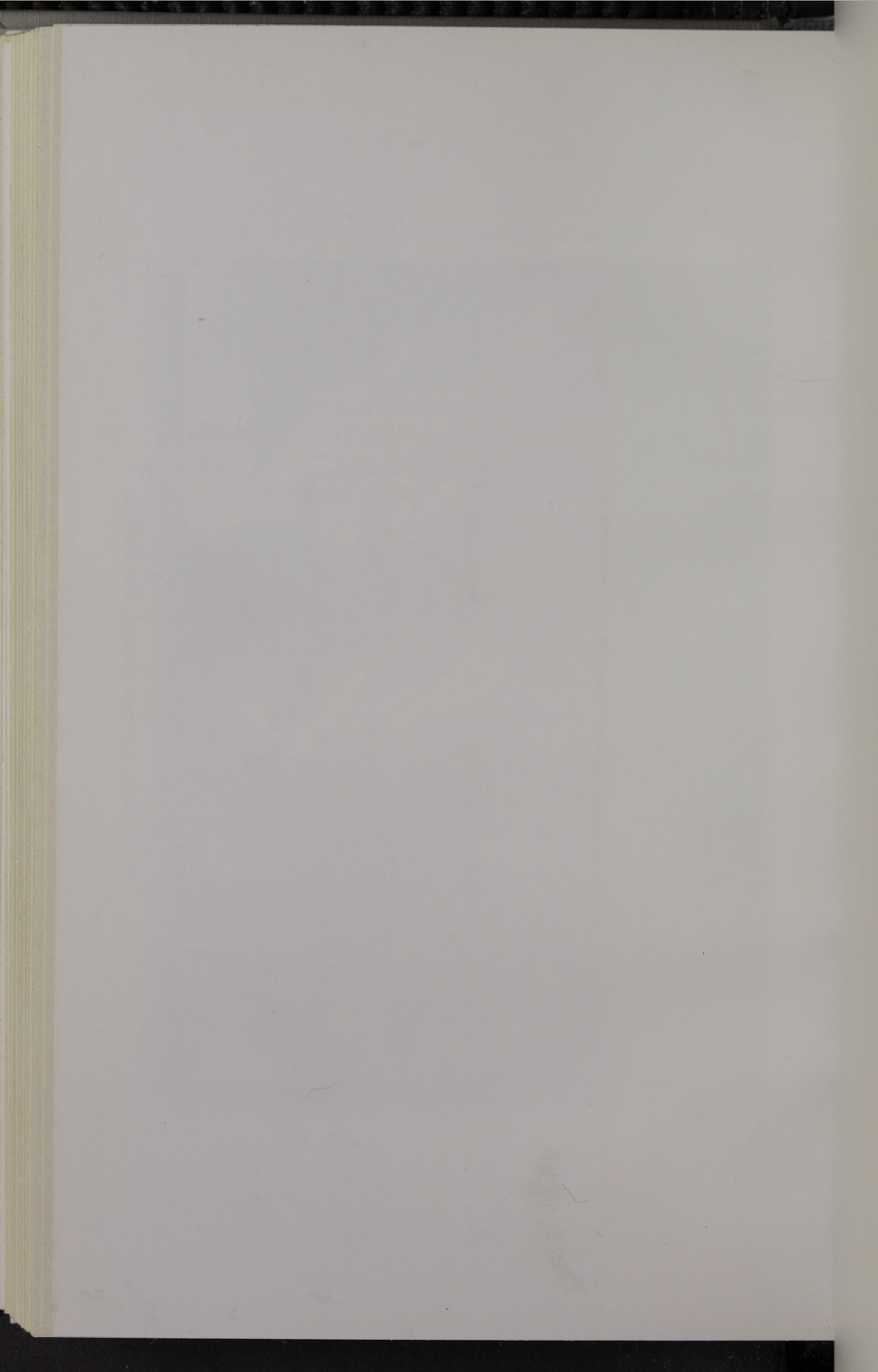
Aiziet tralēt traleri un zvejoj.
Aiziet manbāliņis karā kaut.
Pēkšņi izmisīgi gribas dzejot,
Vectētiņa velim kājas aut.

Suns, re, savu dēlu māca draudēt.
Gove māca savu teļu maut.
Dzejot? Dzejot tāgribas kā raudāt,
Saviem mazbērniņiem kājas aut.

Katru rītu uzlec saule kārties.
Ne par ko es neesmu te drošs.
Dzejot? Dzejot tāgribas, kā kādreiz
Piedeguna baltu puķi ož.

1975. gads. Dzejas dienas. Pie Raiņa.

* * *

*Re, smagā zeme, kā tu pārvērties man
sniega pārslās!
Ir svarīgi, lai vēl pirms sniega zeme skan —
tad sāpēt pārstās.*

*Lai zeme sasalusi kaila skan —
jūs nesaprotat vēl to stīgu.
Gan, gan. Gan, gan jau, gan
jūs arī sadzirdēsīt to stīgu bezgalīgu.*

*Lai, salam nākot, ledus dzied
un lapas krīt, krīt gavilējot!
Re, mana sirds pavisam aizsalusi ciet...
Sāk dzejot.*

* * *

Un tikai lūgšana ir stiprākā no mums,
Kas vienīgā pie milestības prasās.
Cits it nekas — ne spēks, ne pienākums —
Ne graudu ceļ, ne koku zaļās vasās,

Bet tikai tas, ka milestību lūdz
Uz visām pusēm, tikko acis vaļā.
(Tā arī žēlojas un raud, un sūdz,
Tāpēc ka pietrūkst kaut kas zemē zaļajā.)

To nevar atdabūt ne spēks, ne naidis,
Ne taisnība, kad pienākas un prasām.
Ne arī izmisums vai žēlīgs vaids,
Bet tikai: stāvi te starp zaļām vasām

Šai agrā rītausmā vai pusnaktī — un lūdz,
Un tālas smaržas, skaņas kopā jauksies.
Un nevar būt, ka kāds aiz tālas rūts
Tikpatām tāls un pilns tev neatsauksies.

Jo lūgšana ir stiprākā no mums,
Mēs nezinām, cik tālu viņa staro.
Ir vara — tikai milzīgs nogurums,
Un mūžīga ir nāve tam, kas karo.

* * *

Re, kā sākas ar vienu rindu,
re, kā paņem aiz rokas un ved
tur, kur vējš paņem akas vindu
un līdz pamalei tālu met.

Re, kā pieved pie koka un lūdzas
(kas kā kaudze sevi debesīs krauj,
kurā bites darās un dūcas) —
lai man lapas saskaitīt ļauj.

Re, kā sākas ar smilšu graudu,
ar to vienu, kas acī man krīt.
Bet, re, nu jau miljoniem dod — zelta naudu,
un es nevaru saskaitīt.

It kā iesāk ar mani vienu —
un nav isti pat saprotams, kā, —
vārti vaļā: jau kuro dienu
grūž mani ārā — daudzumā.

Re, kā sāka: ar nelīķi, ar skaidu...
Nu caur pirkstiem — tuksneši tek.
Skaitu, skaitu un nesaskaitu.
Teku, tekun un nesatek'.

* * *

*Izkliedēto burtu pasaulē
Dzīvoju bez teikuma, bez vārda.*

*Izklidušo burtu pasaulē
Gaidu, kad nu pienāks mana kārta.*

*Kaut ko tādu kopā salasīt,
Lai uz mēles rodas garša tīra.
Lai ne tikai ēna — tā jau krīt —,
Bet lai arī gaisma krīt no vīra.*

*Izkliedēto burtu klajumā
Pats vēl īsti sevi neapzinos,
Bet uz labu laimi eju tā.
Pats kā sniegavīrs uz sevi tinos.*

*Kādreiz atkal viss jau izkusis,
Viss mans teikums, vārdu risinājums.
Paliks tikai vējš, kas smiltis dzīs,
Tikai — izkliedētu burtu klajums.*

*Bet, re, atkal — burts pie mēles lip!
Un tikmēr, kamēr vēl neapzinos,
Daru tikai to, ko burti grib:
Nez kā vārdā kopā — vārdā tinos.*

* * *

Re, sirds man ir kā sakne slima —
uz iekšu lejā tumsā lien
un meklē, kas tur tonakt dzima —
ar tādu ziedu vienudien.

Var būt, ka tur ir kāda sēkla,
ko gaismas sējējs nesaprot.
Var būt, ka gaismas sējējs sēklu
no pārāk sekla strauta rod.

Var būt, ka tumsas siltumnīcās
guļ tāds vēl neapjaudies grauds,
ko beigts — pēc atdzimšanas tiecas
un ko grib dzīvot — karā kauts.

Var būt, ka tur no aizmūžības
kāds milzīgs tālāks lauks ir sēts,
un tāds tur guļ bez savas gribas,
ne reiz vēl saules nemilēts.

Re, sirds man ir kā sakne akla,
kur tumsā akli strauti irdz.
(Un tumsas sakta man pie kakla
bez kauna preti saulei mirdz.)

* * *

*Es, nastu nesējs, laižos viegliem spārniem.
Tik viegliem spārniem, kādi vēl ir gārnim.
Un varbūt lapsenei vēl. Ko tu smeļ?
Es tiešām teicu: tā kā lapsenei.*

*Re, arī ola lido. Neizšķīlies
Es lidoju jau, neesmu vēl vilies
Šai gaisā, vējā, vēsmās, gaisa plūdus.
Sev savlaicīgi izšķīlies es jūtos.*

*Re, saule spiež uz plaukstām, mani silda.
Re, tukšās pudeles ar sauli man kāds pilda.
Un, spārnu pasaknēs kad nasta graužas,
Kā divas aušas skrej un smejas plaušas.*

*Es nastu nesējs, šonakt — viegli, viegli...
No paša dziļuma nāk augšā smieklī.
Es nezinu, cik tas ir tumšs, cik gaišs.
Bet tas man kaiš. Tas ir tas, kas man kaiš.*

* * *

Mazā istabā svece sajūtu rada,
ka istaba ir ļoti liela.
Ka sienu nav apkārt, nav šķēršļa nekāda:
Visums, lauks, tāla iela.

Lielā istabā svece sajūtu rada,
ka istaba ir maza un jauka.
Tik, cik mēs esam, tik viņa rāda
uz maza un apaļa lauka.
Un gudra ir svece: atbild par sevi.
Vienalga, cik tālu tu raktos.
Vienmēr istaba būs tāda ap tevi,
lai būtu ēna kaktos.

Cik savādi: vēja
nopūšama svece
tādu drošību rada, tik droša!
Viena vienīga dzīve, viena vienīga svece,
maza un
pietiekoša.

* * *

Re, abas durvis vaļā,
tās nenoslēdz šo grīdu.

Punkts pamet teikuma beigas
un meklējas teikumam vidū.

Re, cik nu teikums kļūst brīvs:
var teikt un var neizteikties.

Var pāri pārteikties,
beigts var vēl nenobeigties.

Arī čūskas dzēlums
nebeidzas ar nāvi.

Un tu arī gribēji nokaut,
bet, re, kā tu nenokāvi!

Kad punkts meklē sev galu,
tas nozīmē — mēs arī drīz mīrsim.

Bet, re, kā ogai — punkts pašā vidū!
Re, ķirsim.

* * *

Nejaušā saule, ne tišām, ne tišām.
Tikai kā mirkšķina — tā viņa spīd.
Reti, reti un tikai pa brīžam
Viņa pilna mums pāri krīt.

Nejauši satiku, dzimstot pie mātes
(Nejauši māte piedzima ar,
Nejauši rītā iesāka krāties,
Nejauši nodzisa citvasar).

Ticu es saulei, mūžīgai, lielai,
Kura ne strādā, ne mākoņus šķir.
Tāpēc vēl vairāk es ticu tai ielai,
Kura caur pilsētu nejauša ir.

Spīd Dieva pumpurs un velna oga.
Bērns pēkšņi viņiem — vārdu māc!
Nejauši, nejauši mana roka
Pati to visu rakstīt sāk.

* * *

nu esmu es tik gaišs
man liela laime kaiš
es nezinu — kāpēc
nu viss tiek pieminēts

tā lāstekā, kas krit
pie akas spainis spīd
pa lauku lēnām vien
re, zila egle brien

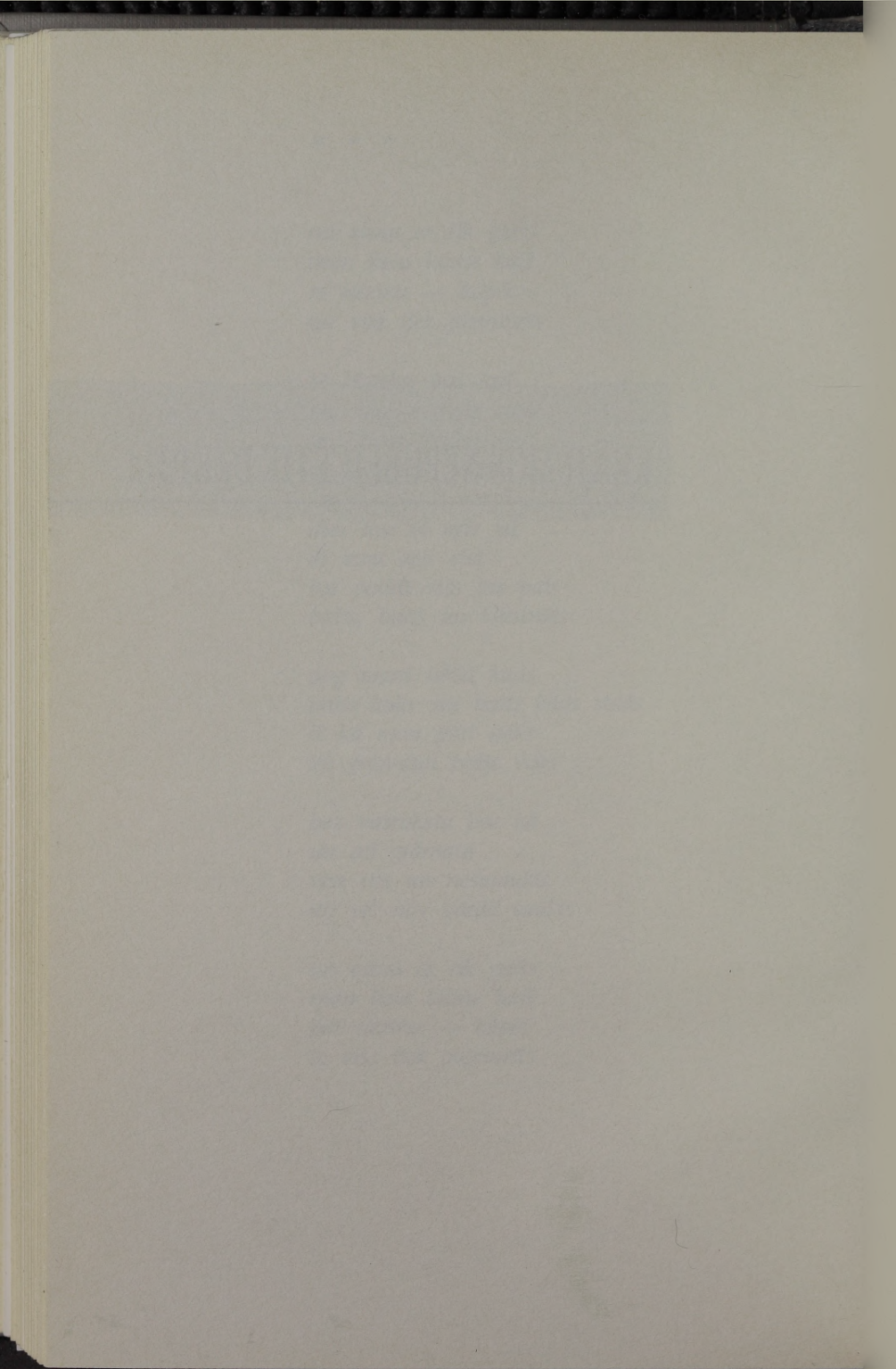
diez kur tā egle iet
es veru acis ciet
bet paliek viss tas pats
balts, balts un klusināts

aug manī iekšā kāds
balts koks vai balts kāds stāds
it kā man pāri nāks
kā grāmatai balts vāks

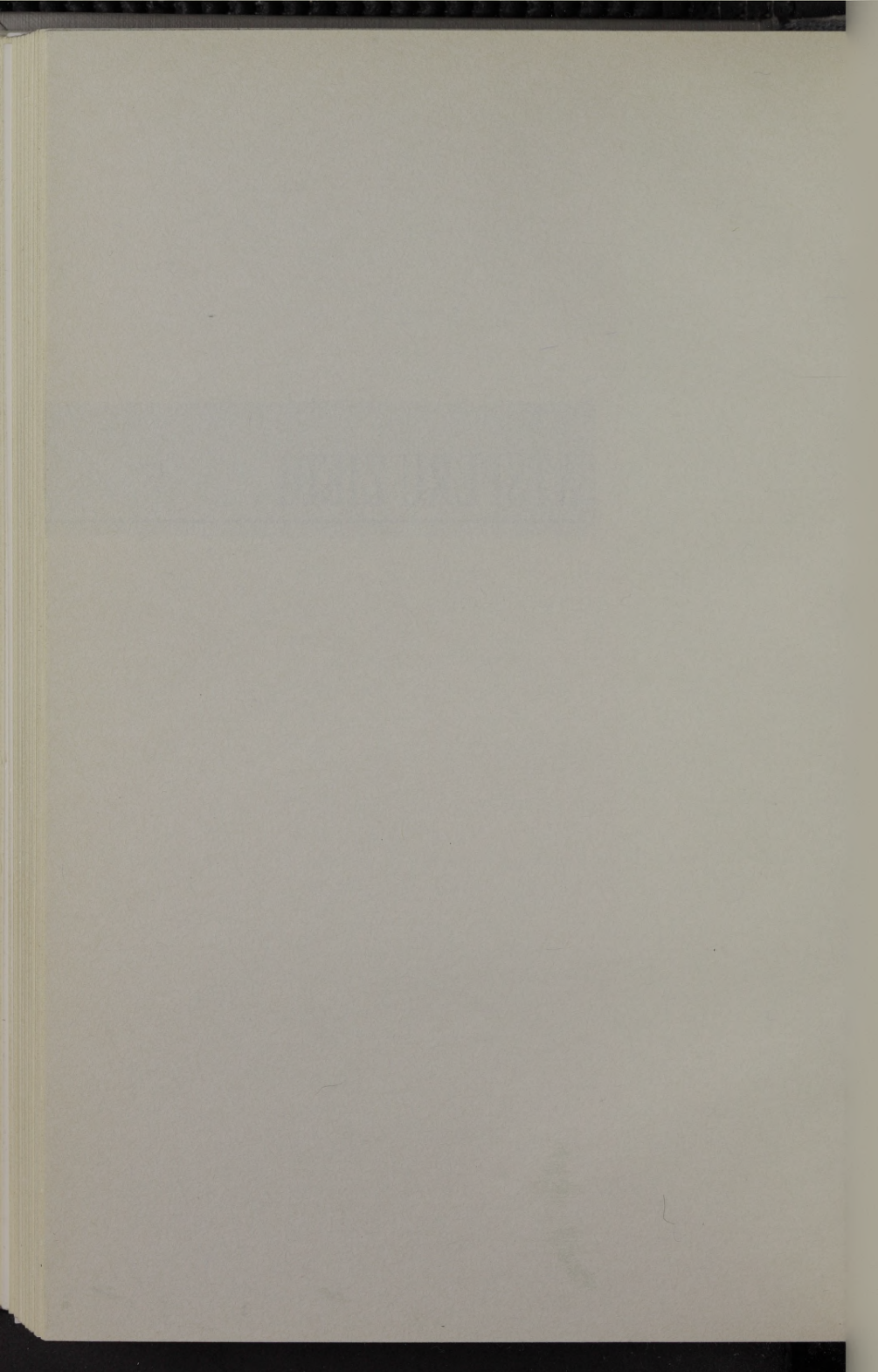
bez virsraksta bez kā
un arī grāmatā
viss tirs un nesajaukts
un vēl nav vārdā saukts

un esmu es tik gaišs
man liela laime kaiš
pat nezinu — kāpēc
te viss tiek pieminēts

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOLI

ATSPERU ZIEDI

ATSPERU ZIEDI

* * *

atsperu ziedi

(ak, pašūpoties man vēlreiz, māt, uz taviem ceļiem)

atsperes zied

*(ak, vica, asinssvītra pār muguru,
asinspiliens uz ādas)*

atsperu ziedi zied Dāvida lingā, atsperu ziedi

atsperu sēklas tevi nosītis, Goliāt

atsperes uzzied, tikai uziet grūti

tur, kur pasaule savijas grīstē

atsperes uzzied

* * *

Spraugā — spriegums, un vērumā — kauc.
Pagriežos — sprausla priekšā.
Gaidīju ilgi un gāju daudz,
Nevaru tikt iekšā.

Un caur to vienu zvaigzni viss
Visums man grib ko sacīt.
It kā karnielis nožņaudzies:
Galvu — adatas acī.

Vasara zaļa ādu mauc
Caur mazu rudens ogu.

— — — — —
Ir kāds, kas negrib man dot tik daudz,
Un es pa spraugu zogu.

* * *

Serde zied, un pēdai — pāri galvai,
garo adata, un nazis plūst;
mīlināmie vārdiņi grauž kaulus,
ceļu rokas pret debesīm — man atbild no alām.

Vai skatīties staram līdz
vai atpakaļ iekšā uz saknēm?
(Jo staram kaut kur ir saknes.)

(Citādi šis sakultais sviests nav saprotams.)

* * *

sveču dzēšamā micīte
grib pasargāt tikai
no izšķērdības
no pašiztērēšanās —

sveču dzēšamā micīte
tā nodzēsīs kādreiz i sauli
lai nepārpūlas

* * *

*Saules pagales sakrautas jumbos:
sākas lielā vakaruguns. Viens
balodis uzlido kā dzirkstele un
atmirdz skursteņu gaismā.
Ielu šahtās lejup krit pelni.*

* * *

zirgi, zirnekļi un vanagzirņi
radībiņa vienā lielumā

ne zirgi ir lielāki par zirnekļiem
ne zirnekļi par vanagzirņiem

tā i tu, ķeizar
manu sirdi nepazīsti

* * *

L. Š.

ieģipsēta bezdelīga
puķe — cimdus uzvilкуси
(tā gribas dziedāt, ka lūpas sprēgā)

karogs plīvo konservbundžā
dzēšlapa izsūc elpu no vārdiem
(bet ārlaulības vējš tēvu meklē)

noslicis burbulis
guļ zem dūņām
jau miljons gadu

(kā lai es varu
jums uguni iznest
es, ieģipsētā bezdelīga?)

* * *

Saule kā stīrnas acs...
Drīz atrnāks bada gads...
Saule kā stīrnas acs...
Dievs apēd visu pats...

Bezdelīgactiņu bads...
Jāņuzāļu bads...
Dievpirkstiņu bads —
Dievs savus nokož pats.
Un kod, kurā gribi, —
Neviens nesāp.

* * *

Vējš tūtē,
un nav kam piedāvāt.
Viens neatzīst vēju,
otrs — tūti,
un trešais neatzīst — piedāvāšanu.
Bet nebija nemaz tik viegli
dabūt vēju tūtē.
Un kam es to dariju?
Galū galā — matērijas spīdināšana.
Paturēšu kādu laiku
un laidīšu laukā.

* * *

*kod, sirsniņ, burbuli
nez burbulis vairāk dod*

*nevarīga mana maize
nevarēja pabarot*

*grauz, dvēsele, vēja riekstu
vēja plēstu sakni kod*

*nevarīga mana maize
nevarīga pabarot*

*kur tu iesi, dvēselīte
ellē iešu*

ej, Die's dos

*tur būs maize varīgāka
tur tā tevi pabaros*

* * *

mēs esam iestarpinājumi
naglas sienā un tamlīdzīgi

mēs esam zīmes
kāds kaut ko met šai pelēkā mūrī

ja pa visu milzīgo sienu
nav nevienas zīmes
tad rodas plisumi

tā ir vēl stiprāka zīme

* * *

*Ripveida diena.
Es ar to zāģēju vārdus.
Pienāks ziema — būs ko kurināt.*

*Pienāk vakars — beidzas ripveida diena.
Pāri malkas šķūnitim —
Ripveida mēness.*

Dievuzāģis.

*Tādas drausmīgas ilgas —
Augšā tur kāds zāģē,
Skaidas man birdina acīs.*

IEDVESMA

*Ir speciāli
zobu bakstāmie zīmuļi,
kas izsauc iedvesmu.*

*Tā cūka rok tārpus,
kamēr uzkuļas zemesbišu lizdai.*

* * *

*kalns atrnācis pie Muhameda — snauž
un nav ko teikt, un skatās viņam acīs
un nav ko teikt. Es prasu: kāpēc nāci
tāpēc, ka jānāk, visi nākuši
un Muhameds šiem tagad kaut ko teikšot
un ko tev vajag? Nevajag nekā*

*lai labāk Muhameds pie kalna iet
tas vismaz grib no kalna kaut ko izspiest*

* * *

tu perlamutra poga pie nātnā krekla
austere zirņu biezputrā
spogulis džungļos, kur paskatīties mērkaķa sirdij
pūdemīca jaunavai aklai
vienīgais zelta zobs bezzobainā mutē
o, visuvarenais
lielais
visuvaldītāj
car un ķēniņ
te nav svaru, kas mums varētu
tevi nosvērt

* * *

*Kā lietus knābā,
kā mūs lietus knābā...*

*Un krusa, krusa krit
un neizdabā...*

*Un bailes, kādas bailes
visā dabā...*

*Es darišu, cik varu,
tavā labā.*

* * *

*ventilācijas lūkā
beigts zvirbulis kūko*

*ventilatoru lidot mācījis
galva nost*

debesis acīs

*ak, brīvais
kāpēc tu traucē nebrīvo?*

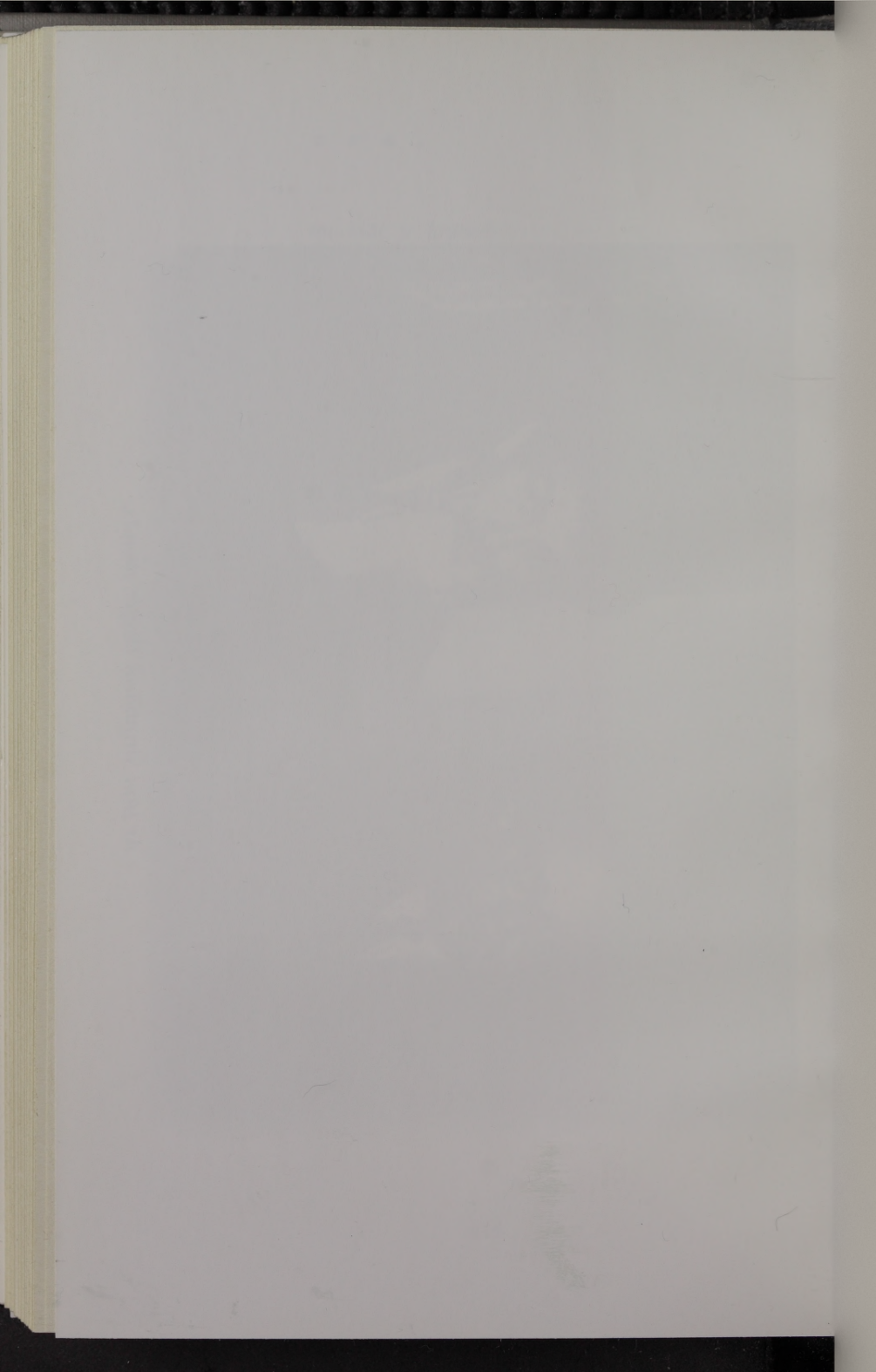
* * *

*nu klāt ir krātiņš
aizkrīt lūka ciet
un nu tie visi mulķi paliek ārā*

*es reizēm domāju — kas dos tiem ēst
kas dos tiem dzert un kā tie tagad dzīvos*

Ar Jāni Sirmbārdi Dzejas dienās.

* * *

*Mikstūra parakstīta — un
Nu tev ir jādzer, Mindaug!
Cēzars dzēra, un Kenedijs dzēra,
Un Hēgelis arī dzēra.
Slavenākā no visām indēm
Ir Sokrata inde.
Slavenākā no visām indēm,
Bet to var tikai
Sokrats.*

* * *

aizlien nami un raud
paši aiz sava stūra
kliņģeriem caurumi sāj
un viesulim — armatūra

mēnesim — okeāns sāj
pilna sirds sāj — tukšam gaisam
un tīras šķirnes sēklas
mēs akmeni kaisām

* * *

tas ir tas lampu drudzis
un sveču kritamā kaite
tie ir tie retie retie
brīži

(kad mēs padarīsim vairāk
nekā varēsim
vairāk nekā gribēsim
tiši)

KARAĻA KARDAMONA KAPS

MANDEĻU GVARDS

Vērmeļu viesuļi valda pār mums,
Pīparu putekļi acīs kož —
Brīvībā atkal ir izlauzies Pipardozes cietums.

Aizbēdzis karalis Kardamons,
Aizbēdzis kardināls Marcipāns,
Aizbēgusi ir princese Vanilija.

Sagrābis varu hermafrodīts Sāls —
Viņa Augstība Sāls, Viņas Augstība Sāls —
Uzrators, bezdzimuma garšviela.

Un Etiķis ir viņa padomnieks,
I ģimīs tam dzeltens, i viņa prieks.
Visu galertā — jā, kopķēzē — jā, gurķos!

Un, ak, kādu pašlepnumu mēs
Redzam pieaugam Sinepēs!
Tās gatavas smērēties virsū uz ābolkūkām.

Ak, slava, ak, lauri, ak, lozberlapu maršs!
Šķind alumīnijs un pannu varš —
Sācies ir visā virtuvē garšvielu karš.

Jel nē, es neesmu monarhists!
Lai teic Debisi, Sibēliuss, Lists —
Var būt, ka es esmu musturots mežģīņu aizkars.

Es esmu par to, kas smalks ir un gards.
Es, goda vārds, esmu mandeļu gwards!
Vai! tam, kas karaļa Kardamona kapu aizskars!

* * *

Atnāk ābeļziedu laikā Ziemassvētku vecītis.
It kā nekas nebūtu noticis,
sāk dalīt dāvanas.

Saņēmis savas ragaviņas,
apsēžos ziedošās pieneņēs.

Mani brāļi saņem
pa sniega lāpstiņai. Un kūko dzeguze.

Kūko dzeguze. Vecitim vate ausis.
Zāle jau bieza. Vecitim kājās velteņi.

Šodien, kad laika pareģojumi
neattaisnojas,
es ne par ko vairs
nebrinos.

Padraudējis ar pliku riksti
(bet bērzi jau zaļi),
padraudējis ar pliku riksti,
vecītis aiziet pa ziliem vizbuļiem.

* * *

*Ir malkas sadedzināts steriem,
Bet ne par to tev teikšu es.
Paldies tev, draugs, par rabarberiem,
Ko abi kopā ēdām mēs.*

*Ar tortēm, rožmaizišu ceriem,
Ar ko tik klāts nav bijis galds.
Bet paldies tev par rabarberiem,
No kuriem mutē neklūst salds.*

*Ak, skaistā dzīve zaļām lapām,
Tā paliks šeit un atkal plauks.
Es ceru, draugs, ka reiz uz kapa
Man tavi rabarberi augs.*

TĀLIE TUVINIEKI

*Man tuvie tuvinieki, tālie tuvinieki...
No tuviem tuviniekiem atradis
Un tālos tuviniekus neatradis,
Es dzīvoju kā kamielis bez ūdens.*

*Man tuvu apkārt tik daudz tālinieku,
Ka vienīgais — ir jāiet tikai tālāk.*

PIEDERĪBA

Pirms malkas uguns bija,
Un redze bij pirms acs.
Un brūce tad jau dzija,
Pirms cirta zobens plats.

Un kalni bij pirms lejām,
Un trīsdesmit — pirms trim.
Mēs kādreiz piederējām,
Tik tagad — tam, ne šim.

Un čūska asti rija,
Tai nebij sevis žēl.
Un nevar teikt, ka bija, —
Nav norijusi vēl.

Es nojaušu to vārdu,
Ar to var klusu iet.
Ar to var atslēgt vārtus,
Un klusu pasakiet

To vārdu kādam tālāk.
Un arī viņš klūs drošs.
Jo cīņa vēl nav galā
Un viņš ir — piederošs.

* * *

šovakar atkal purvā
laimīgs un Dieva dots
šovakar atkal purvā
piedzima ods

piedzima radibiņa
Dieva knislis
un tas šonakt nāks
un man asinis izlies

tālāk būs dunduri, dēles
vēl tālāk — lauvas rūc
tālāk — būs ar lauvām
kad ar knisli ir būs

tālāk — gabalos plēsis
to, kas tika tik pērts
paldies, paldies, ka jau esmu
knišļa vērts

STARP RADIEM

Drīz odi būs
Un varēs ar tiem kauties.
Es nevaru sist jūs,
Jo jūs esat mans tautiets.

Un šis — kā kaimiņš saudzams,
Tas — baptists pašu draudzē,
Ar šo mēs medīt braucam —
Un tāpēc jāpasaudzē.

Un tik ar labu dziņu
Mēs visi esam šeit:
Dod krievam savmāsiņu,
Pats paņem leišu meitu.

Ar svaiņiem nepiedienas
Ne strīdēties, ne plēsties.
Vēl vairāk — šajās dienās,
Kad lūdz pie galda sēsties.

Bet reizēm pats es brīnos,
Kāpēc — pats rads un radīgs —
Prāts atkal man tik smīnīgs
Un strīdēties tik badīgs.

Uz galda lauru zari,
Un noskaņojums kūcīgs...
Bet radiņš taču arī
Var vepris būt un kūcīgs!...

Draugs čukst man: "Te ir godi —
Un labāk neuzrauties!
Pēc mēneša būs odi,
Ar tiem tu vari kauties."

Es klausu: rados stiegu
Un pilns ar miegu krājos.
Es tos vairs neaiztieku,
Bet tikai atgaiņājos.

* * *

Man tā nāk miegs,
ka es aizvēršu tagad acis
un viņu runas man aizpeldēs garām
kā sika draža.
Kā sika draža, ko renstelē sanes lietus.

Man tā nāk miegs
kā bērnam, kas strauji aug.

Tie šonakt kafiju dzers
un īsinās laiku, un nodils.

Un, kad es pamodišos,
viņi būs visi jau veci,
būs nogurums viņu acīs un viņu glāzēs.

Tik ļoti man patīk dzīve,
tā gribas dzīvot,
ka vienīgais, ko starp viņiem vēlos,
tas ir — aizmigt.

* * *

— Un kas tad ir, ka Gauja ir,
Un kas tad ir, ka laiva ir?
Un kas tad ir, ka tu ir?

— Ir tas, ka straume ir mans prieks.
Un laiva ir mans liecinieks,
Ka neesmu es lieks.

— Bet Gauja jūrā izbeidzas.
Un tava laiva nav nekas.
Un pats tu esi mazs.
Ik upei jūrā pienāk gals,
Un tava laiva deg kā skals,
Un noslikst tava balss.

— Bet dzīvība mūs nepiekrāps.
Kad raspodiņos rasa kāps,
Sāks jūra degt un slāps,
Un tur, kur tagad jūra dim,
Mēs piepeši vairs nebūsim,
Kā bijām tur līdz šim.
Bet pilienā. Tur upe skries,
Un atkal krastā suņi ries,
Un atkal radīsies
Mums jautājums: un kas tad ir,
Ka laiva ir un upe ir?
Un kas tad ir, ka tu ir?

* * *

Es, jaunais dzejnieks,
četrdesmitgadīgais jauneklis,
sabiedriski politiski nenobriedušais,
nopietnībai negatavais,
es dzīvoju cerībā,
ka pienāks tas laiks,
kad mani uzņems
pieaugušo kārtā
un teiks:
— Nu? Iztrakojies?
Nu tu esi neauglīgs!
Nu tu esi mūšējais!
Iesim pie tautas,
šīs pilnbrieda meitas,
nu jau vairs nav ko baidīties —
nav nekāda
riskā!

* * *

Pasaulē lielas tautas
un lielas nācijas,
sevi nākotnē iedomājot,
redz halucinācijas.

Viņas redz, kā milzīga brālība,
milzīga kopu tauta
piedzimst no viena vienīgā
Lielā un Diženā Pauta.

Iet milzīgais autobuss!
Bet iet arī maziņi autiņi.
Un izrādās, ka katrai tautai
ir vēl arī savi pautiņi.

* * *

Sirds kā sāļa silķe kaklā.
Izpeldējusi no lielās jūras
un — galvu uz liedaga.

Es, kas esmu šis jūras krasti,
nevaru apjēgt, ko viņa meklē,
kāpēc viņa nāk laukā
no dziļumiem
un vārsta žaunas.

Skatās mani tādām acīm,
it kā viņa būtu radīta
lidošanai.

It kā viņu tur kāds
būtu ieslodzījis
un deklasējis
no putna par zivi.

Es saku: lidojošās zivis
ir ļoti reta parādība.
Ja gribi — būsi
lidojošā silķe.

Nav ar mieru.
Stāv kaklā.
Nevaru ar alu
atpakaļ noskalot.

KLAIDĀ

*klaidā un naidā
divas iznīcības*

*cel, likten, virzi
uz tēvu birzi*

*kur (zemē) sens
svētakmens*

* * *

Ritinās, ritinās, ritinās
Tieši pa ceļvidu ola.
Lai es to olu iemānu
Grāvī — šie baltumu sola.

Es kādu laiciņu domāju.
Domāju domu dumu.
Lai es to olu sasitu,
Šie sola dzeltenumu.

Domāju, domāju, domāju,
Jūtu krūtīs svešādu praulu.
Šie nu jau visu olu dod,
Sev paturēšot čaulu.

Domāju atkal, domāju,
Iekšā kāds it kā grauza.
Šie teic: ar visu čaulu lai ņem,
Bet tikai — jāsadauza.

Domāju atkal, domāju:
Kāpēc šie man tā sola?
Vai tikai tā, vai tikai tā
Nav manis paša ola?

PĒC APBALVOŠANAS

Neveltīts nevienam

Draugs zvana man,
Kā jokodamies rūc:
"Nu, mākslinieki?
Spraud ordeni pie krūts!"

Ko šim lai atbild?
Sakāmais ir iss:
"Kad vajadzēs,
Tad arī piespraudis."

Un atkal priekšā
Man ir gājiens grūts.
Draugs zvana:
"Nu?
Spraud ordeni pie krūts!"

Es domāju:
"Nu ko tas skapī rūs?
Nu piespraudis!
Var būt, ka vieglāk būs."

Nē, nē! Es skapī
Atstāju to priecīgs.
Es pats vēl varu!
Neesmu tik niecīgs.

Bet pēkšņi sajutu,
Ka tomēr, laikam steidzot,
Man viņu kādreiz
Jāpiesprauž būs beidzot.

Un nu jau spēkus kāds
No kauliem laukā sūc.
Draugs zvana:
"Nu?
Spraud ordeni pie krūts!"

Es turējos.
Es turējos cik spēdams.
Un piespraudu.
Nekā vairs nevarēdams.

NĒRŠ...

Šajā tirgū, kur var šim un tam
Pārdot mūs par dažiem plikiem grašiem,
Vienmēr piedzimis no karūsām,
Šonakt atkal piedzimu no lašiem.

Varde pretī straumei cīnijās,
Zaļas kājas izpletusi kraulā.
Tā kā ķēvi, kuru karā jās,
Jutu peldpūsli zem mugurkaula.

Atkal — grante niez un smilte kņud!
Pieņem mani, māte daba, pieņem!
Liec tur viņas zelta ikriem būt —
Tur, kur straume apauglota pieņiem!

Tik pēc tam mūs daba atbrīvo
Un par labu atkal visu vēš.
Pretī man kā milzīgs, apaļš "O"
Nāk! Gar smilti vēderu berž. Nērš...

LIEPĀ — JĀ! — UN OZOLĀ

* * *

Riepu rievās man ribās,
Pierē man riepu raksti.
Paši visi aizbraukuši,
Mani vienu pametuši.

Milestība? Miltu rasa
Uz jaunām ērkšķogām.
Uzkaisīju pelnu sauju —
Būs tirāka dzīvošana.

Vai man kādi draugi bija? —
Cūku pupas degumā!
Tāpat vien, skata pēc —
Lai lielāks izskatās.

Vai man bija ienaidnieki? —
Durvju šķirbas lūrētāji.
Tikai viens man uzbruka
Uz pusēm rīkli griezt.

Nu ir visi aizgājuši,
Mani vienu pametuši.
Paskatos spogulī —
Kas man ģīmi izārdījis?

Šķērsu vaigu viens ripojis,
Cits pa pieri — atsprākliski.
Kuru laiku viņi nāca?
Kuru laiku ārdījās?

* * *

Liepājā es esmu dzimis,
Liepā — jā! — un ozolā!

Mans tētiņš nesaprata,
Kāpēc māte kokā kāpj.

Visus kokus izkāpusi,
Austras koku neatrada;
Ja būt' koku atradusi,
Es piedzimtu putnam līdz.

Austras koku neatrada,
Jūrmalā atnācām:
Te mūžā pirmo reizi
Savu māti ieraudzīju.

* * *

Lupatlašu vakarā
pavisam pliks paliku.
Kas man lika visu dot —
pēdējo labāko?

Lupatlaši mani lūdza,
visu sirdi ielikuši;
tā lūdzās: visi samti
nav lupatu skrandas vērts.

Tur pazuda mana kundze,
mana dārza samtenīte;
pats noplēsu apšuvumu
savai zelta karietei.

Aizlīgoja lupatlaši
dāvināti, aplaimoti.
Es, plikais dievabērns, —
nu es iešu zirgus zagt.

* * *

Lielupi pie sienas slēju,
liela spēka nevarēju:
tur tā stāv, vizuļo, tur tā stāv.

Liela prieka nevarēju,
resnu nobaroju vēju:
tur tas tusnī mežmalā, tur tas sten.

Klaunu smēju, suni rēju,
aiz lepnuma nevarēju:
te nu esmu,
nesmuks esmu,
mazs un nesmuks.

* * *

Viena balta lakstīgala
Sēž manā spogulī.

(Ai, putniņ, ai, pelīte,
šai pusē nepaliec!)

Zied otrādi mana nātre,
Velk otrādi zēveliņš.

(Ai, oglē atpakaļ
lieli dūmi sacēlās.)

Kuņu, kuņu viņu sauca,
Pakaļ svieda akmeņiem.

(Zelta kuņa, zelta kuņa!
Es piedzimu kucēntiņš.)

Celmi, celmi mākoņos,
Pogcaurumi debesis.

(Kā vabole zvaigzne krita,
man uz pieres nositās.)

* * *

Zelerveida zeltenītes
Uz manim nažus trin.
Es tām teicu jau pirms Kristus:
Es neesmu galodiņa.

Zelerveida zeltenītes
Uz manim neklausās.
Uz manim nažus trin —
Ies smuko Jāni kaut.

Zelerveida zeltenītes
Būtu mani nokāvušas!
Tad jūs gan ieraudzītu,
Kā asinis ilgojās.

Šķiltin šķīla atdzirksteles,
Uz galodas uzsasplāva,
Uz manim nažus trin —
Ies smuko Jāni kaut.

* * *

Māmiņa mīlā,
laid meitas gulēt —
arī pie mums.

Mēness ratiņus,
augšpēdus apgāztus, —
kas vainīgs, tas stums.

Mēness bērniņus —
nāks jauna diena un
savā gādībā ņems.

Māmiņa mīlā,
laid meitas gulēt —
lai ir, kā Dieviņš lems!

Vai, Dieviņ, kas nu būs,
Gauži sāp man sirsniņa.
Vai Laimīte nositās
Akmentiņu kaudzītē?

(T. dz.)

* * *

Ko kāpi, Laimīte, akmeņu kaudzē?
Kas tev tur bija meklējams?

Varēji baltiem soļiem iet
Jaunajā mājā pa lakotu grīdu!

Pa brūnu grīdu ap radiolu
Mikserī olu kulteni kult.

Ko kāpi, Laimīte, akmeņu kaudzē,
I te no balkona tālu var redzēt!

Guļ mana Laimīte, acis ciet.
Un tai zem galvas akmens zied.

Ko tu tur gāji? Nu visi teiks,
Ka mēs Laimīti necienījuši.
Nu ļaudis runās, nu nez ko domās,
Nu visa pasaule mēles kuls.

Guļ mana Laimīte, acis ciet.
Pļavā dievpirkstiņi zied.

Atskrien putniņš ar cekuliņu,
Saka: liec tu mierā viņu!
Viņa gāja Pērkona pēdas meklēt.
Gribēja akmens kaudzē akmeni atrast,

Kurā reiz Pērkons no sava stipruma spēris.
Viņi tik Laimīti mīl, tā viņa teica,
Bet man ir māsa Dēkla un brālis Pērkons.
Vai mani brāli un māsas nav cilvēku vērti
Ar saviem ozoliem, bitēm un strādīgo gribu?
Viņi tik mani mīl, tā viņa teica.
Viņi tik Laimīti piesauc, un tikai no manis
Viņi grib izspiest visu, ko varētu dot mēs
Vien tikai visi kopā — brāli un māsas.
Bet viņi izliekas nezinām manus brāļus
Un manas māsas. Tāpēc varbūt, ka par stipru
Viņiem liekas Pērkona prasīgā griba?
Vai par daudz darba prasa auglīgā Dēkla?
Viņi tik mani mīl! Un mani piesauc.
Man bija jāiet projām. Es meklēju brāļus,
Meklēju viņu pēdas akmeņu kaudzē.
Tā viņa teica, sacīja mazais putniņš.
Pērkona akmens gulēja kaudzē kņūpu,
To viņa gribēja atpakaļ taisnu atvelt,
Un tad tas gāzās... un tālāk — jūs paši redzat...
Es jau vairs nesacīju ne pušplēsta vārda,
Pārgāju mājās, bet mājas tādas kā tukšas,
Viss it kā būtu, bet vienmēr man acu priekšā:

Guļ mana Laimīte, acis ciet.
Un tai zem galvas akmens zied.

* * *

*Kur biji, dēls?
Es biju savā mātē.
Tur bija arī citi vēl
iedibinātie.*

*Tie agrāk, varbūt mazliet
vēlāk dzims.
Es pirmais atnācu šai pasaulē
un slims.*

*Bet viņi nāks,
savas as'nis jaunās dos
un manu piedzimšanu
attaisnos.*

*Bij tumšs. Un rīts.
Un ugunis ap riju.
Kur biji, dēls?
Es savā mātē biju.*

TĒVZEMEI

Es milu tevi tādu, kāda esi.
Es milu, kāda tava māte bij.
Ar zeltā sarkanu un augustā — kā kresi
Es tevi degam redzu, Aspazij.

Un Poruku — šo bālo, slimo garā,
Kas bija simtreiz veselāks par mums.
Cik gadus jau viņš stāv mums svētvakarā,
No melnās nedēļas balts atlikums.

Cik nesaprasts ir Rainis. Gads pēc gada
Tu kļūsi vientulīgāks, rads un draugs
No tevis atšķirsies, kad tava dvēse badā
Pārpāri ļaužu ikdienibai sauks.

Es tevi milu noguris kā suns,
Kas nesaprot neko vēl īsti svētu.
Kā Sprīdītis, ko moka malduguns,
Es esmu atnācis, lai piederētu

Tev, Vēju māt, no austrumiem un rietiem
Kas manim kaukusi ir savas taisnības.
Starp taviem dēliem stulbiem, nepiesietiem
Es esmu stāvējis kā arkls mazs

Un zemē miets. Nāc, Vēju māt,
Pūt zirgam astē, kad te arājs ar!
Es milu Brigaderi vēl simtkārt
Šo Zāludien un vēl šo svētvakar.

To jauno zemnieci es milu tirgū,
Kas kartupeļus pārdod tirgus baram.
Pār visu debesi es redzu — atkal mirgo!
Es redzu Dievu atkal arklu aram.

Es redzu atkal — mana māte nāk.
Un tad, kad mana māte sapnī rādās,
Viss notiksies šais dienās savādāk,
Es piedalīšos pārvērtībās kādās.

Es tevi milu, Māras liepa platā,
Un Laimes egle slaidā, laimīgā!
Tur Ojārs Vācietis sēž rudzu statā
Kā Jumis. Un man nevajag nekā.

* * *

O, Dzimtene, tavs piepildītais gaiss!
Un vēsture — kā kupols pārgāztais
tev pāri. Un starp kultūrslāņu kārtām
es meklēju pa kādam Eduardam,
pa kādam Veidenbaumam — zelta raudzē
mirdz viņa kauli tajā kaulu kaudzē.

Un Aspazija ļoti skaista bija,
un viņa uguni mums iemācīja,
cik Rainim klusu viņa prata dot!
Bet viņas Piektais gads nāks dedzinot.

Re, vēsture — kā ceļa rullis rullē.
Bet piedzimst Tīrelī viens apaļš vīrs — kā nulle.
Kā nulle apaļš — pulverdūmi nāsīs.
Un pasaule ar viņu rēķināsies.

* * *

Ar sērdieņiem mums pilnas tautasdziesmas,
viņš sērdiensāpes sakāpina briesmās:
vai tagad — vai nekad! Viņš saka: lemi!
Mums — šoreiz būt! Par brīvu bāreņzemi!
Jā, pulkvedis, jā, Jukums Vācietis.
Un viņa vīri. Kur tas paliek viss?
Bet, kad reiz karjeristu dzirnas stāsies,
mums viņu asinsnauda atmaksāsies.

Skrien divdūjiņas. Sniegi sasnieg tīri.
Un salā sasalt aiziet karavīri.
Velk nodzinušies zirgi bēgļu ori.
Un mātēm piedzimst pirmie profesori.

Mēs brīnāmies. Jo — ko mēs daudz tur zinām,
kāpēc ir Stradiņam un Endzelīnam
šai laikā jāatnāk. Un Lejiņiem un Kalniņiem —
kas tautas gēnā nedod miera tiem?

Tad piedzimst Čaks. Ar kazām artistiskām.
Tad piedzimst mātei Latvijai starp ciskām
un aiziet mūžībā kā huligāns un svētais.
Bet ar tām pašām rētām iezimētais.

Ak Die's, un ir vēl bezgaldaudzi vārdi.
Kas mātei vēsturei ir cauri plēsies,
tas arī zinās, ka šie paši vārdi
nāks citā kārtībā un samontēsies.

To visu atkal var no gala sākt
cits vīrs un citā sevībā un jūtā.
Un tikai zvirbulis redz — ziema nāk,
un, kamēr var vēl, graudu knābā sūdā.

* * *

Par daudz es esmu solījis, par daudz.
Nāk preti mans bāliņis, karā kauts.
Pie krūtīm piespiests saplēsts sarkans auts.
Par daudz es esmu solījis, par daudz.

Par daudz es esmu solījis, par daudz.
Pār tīrelpurvu melni kraukļi krauc.
Pa kapiem māte iet un savus dēlus sauc.
Par daudz es esmu solījis, par daudz.

Tu arī nesoli man pārāk daudz!
Re, rokā man ir grauds, viens vienīgs grauds.
Es stāvu viens, neviena neapskaits —
Ka nav par daudz.

* * *

Re, retuša, re, restaurēti vārti.
Re, rekonstruēts aizvēstures krusts.
Caur inkvizīciju un viņas sārziem
Bij panākts tā: lai paliek nesajusts,

Lai paliek nesaprasts tas likums lielais,
Ko līnijas, kad krustām saiet tās,
Ko dod tās sirdi, smadzenēs un vielās,
Nē, krusts nav tikai svētums baznīcās.

Bet sena, sena attīstības zīme,
Kur limeniski — ecēts tiek un sēts,
Kur bērni rāpo, nomirst veči slimi
Un jūra guļ. Bet kaut kas koncentrēts.

Re, asnu ceļ, re, briļļučūskai kaklu,
Re, staru sprauž pret zemi, kura dus.
Un, staram pārkrustojot dubļu pelķi aklu,
Re, piedzimst lielā krusta zīme, krusts.

Tā apaugļo, tā top caur vertikāli,
Kas krusto limenisko. Arī mēs:
Cits — tuvu krustpunktam, cits — diezgan tāli
Te dzīvojam — šī krusta padusēs.

Ne stāvā augstumā, ne gulēniskā tālē
Tu pašu savu svarīgāko kop.
Bet krusta punktā, debeszaļā zālē
Tas top. Tas trešais top. Tavs trešais top.

* * *

*Kur tu teci, gailīti,
kur tu teci, kur?*

Tev rīt vēl dziesma jānotur.

*Kur tu teci, gailīti,
kur tavas tības?
Kur tu tā steidzies?
Kur tev gribas?*

*Tur jau virs Rīgas vien vējā rūs.
Kur tu teci? Tev būs
vēl jāceļ mūs!*

* * *

Es nevaru atsevišķi, man
zem plaukstas jādzīvo.

Piesedz mani, mīļā māte,
piesedz manu sirmu galvu!

Reta nauda — žēlastība, kā
purvā malduguns, kā purvā veca nauda
virs melniem akačiem.

* * *

*Tur mani gaida,
tur liepas zied,
tur es apsēdīšos mazliet.*

*Tur kritīs gaisma
no zelta mata,
saprātīs, kas mani
nesaprata.*

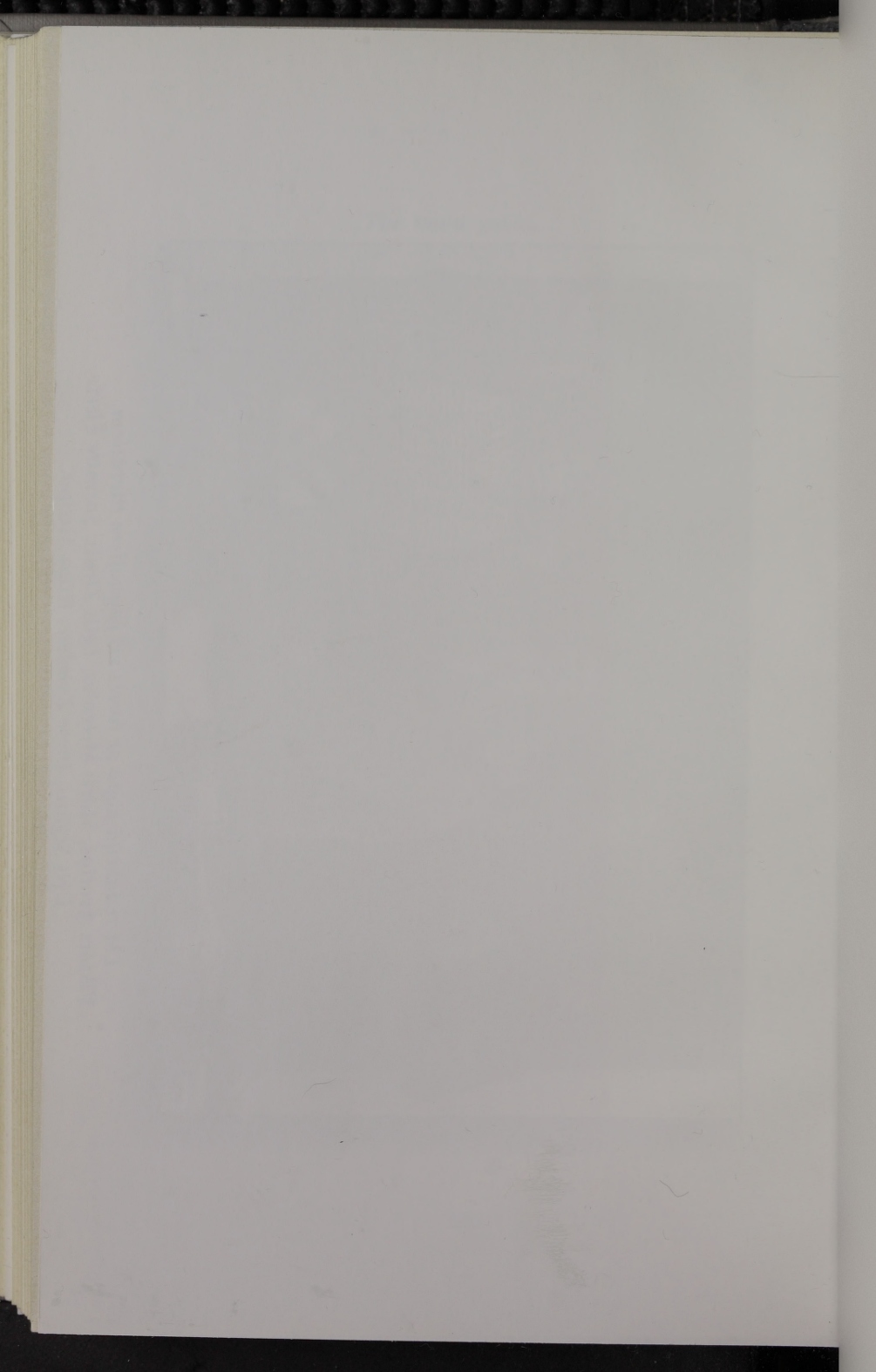
*Teiks, ka es — viņu,
teiks, ka es — pašu,
dālderis plikais
no zelta grašu.*

*Tur mani gaida,
tur liepas zied,
tur mani saņems
aiz rokas ciet.*

*Tur mani saņems
aiz rokas ciet,
parādis...
kur man atpakaļ iet.*

*LM redakcijā kopā ar toreiz vēl jaunajiem literātiem.
Viktors Avotiņš, Māris Melgalvs, Egils Zirnis, Sarmīte Ēlerte,
Uģis Segliņš, Inese Zandere, Irina Auziņa.*

ISTABĀ. VIENATNĒ

*

Aizver acis, mērkaķi,
un paskaties nākotnē:
kad tu attīstiesies,
tu būsi tāds pats kā es.
Un mērkaķi tevi apmētās
banānu mizām.

*

Televizors kaktā
kļiedē manu mazvērtības kompleksu —
rāda, ka citi cilvēki
ir tikpat muļķīgi.

*

Zilītes aiz loga
grib tikt istabā.
Viņas nezina, ka es
gribu tikt laukā.

*

Poga
ir bezjēdzības lieciniece.
Atpogājas,
lai aizpogātos.

*

*Kulminācijas punktā
nav vairs vietas:
katrs, kas tajā ticis,
negrib kāpt vairs lejā.*

*

*Mans nabaga tēvs!
Viņš lej man zupu ausī.
Saka, lai es ēdot.*

*

*Vai vajaga krokodiliem zobus ārstēt?
Krokodili saka, ka vajagot.*

*

*Kad pravietim gribas ēst,
viņš aiziet pusdienās.
Šajā stundā daudz kas var notikt.
Šajā vienā stundā!
Bīstieties tās stundas, kad pravieši ēd.*

*

*Tāda meitene ir kā krūzīte,
viņu paņem aiz osiņas.
Krūzīti ar nodauzītu osiņu
ņem abām ķetnām.*

*

Lai nokļūtu bezgalībā,
ir vajadzīgi tikai divi spoguļi.
Viens priekšā,
viens aiz muguras.

*

Tauriņi neskrien
pret degošu lampu
tikai muļķības pēc.
Viņi kaut ko meklē.

*

Šķēres ir divi salaulāti dunči.
Uzticīgi dunči.
Sagriež visu, kas starp viņiem.

*

Atveru logu, ielaižu
putekļus istabā.
Citādi — galīgi esmu atpalcis
no dzīves.

*

Zābaks ir mans kompass.
Vienmēr pagriežas ar purngalu uz durvīm.

*

Manam papīrkuŗvim nav svētdienu.

*

*Griesti man
vajadzīgi.
Jo debesis ir pārāk augstu.*

*

*Grāmatas manā mājā
smejas par mani.
Es esot šajos plauktos
mulķākais priekšmets.*

*

*Odekolona pudeles ir laimīgas.
Viņas visas atskrūvē.
Cilvēki nomirst neatskrūvēti.
Kā augšāmcelšanās dienā smaržos!*

*

*Ik vakarus paskatos
uz savām biksēm —
kas ātrāk nodilst?
Bikšdibens,
ceļgali
vai bikšu gali.
Paskatos biksēs
un koriģēju savu dzīvi.*

*

*Mans portrets pie sienas
ir mans pulkstenis:
nostājos tam blakus un redzu,
kā iet laiks.*

*

*Bērnu rotaļlietas stāsta —
kādreiz
man arī esot bijusi
fantāzija.*

*

Tavas čības
ir tikpat skaistas kā manējās.
Mēs saderam kopā.

*

Kad pūpolu zaram vāzē
izaug zaļas vasas,
pūpoli vēl nenobirst.
Ko viņi gaida?

*

Pēterīts ar Miķelīti
abi gāja bekas lauzt.
Abi divi piekusuši —
nevar beku kustināt.
Tas nozīmē: piecas darbdienas,
divas brīvdienas vai
pa polšam uz galviņas.

*

Kad iztaisnos visus ceļus un
visus kokus,
tad mūsu zeme būs skaista
un mēs teiksim:
"Lai dzīvo taisn-īg-ums! Lai dzīvo!"
(To "īg" mēs izsvitrojām. Taisnuma labad.)

*

Pēc kara pārnāk mājās
invalids ar vienu kāju.
Vai naktis viņa kāja
no sievas kājām
saņem divreiz vairāk mīlestības?
Nesaņem?
Tad arī te nav taisnības.

*

Klaburčūska
kā ātrās palīdzības mašīna
nobrīdina
un tad nobeidz.

*

*Kosmētiskā revolūcija
ir uzvarējusi.
Es, vecais reakcionārs,
nevaru ciest,
ka govīm nagus lako.*

*

*Laimīgs ir ķemmes zars.
Viņa ceļš
nekad neatkārtojas.*

*

*Šī nenoteiktība — tas tikai priekšskars kāds.
Vēl durvis būs — es tikšu aicināts.*

ZILBĒS UN ZIBSPULDZĒS

* * *

mistērija

iztēriju sevi šai nakti

histērija valdīja bez tevis

histērija ilgas dienas, bet nu

iztēriju

iztēriju sevi līdz galam

pagalam laimīgs

pagalam

palagam atdodos

ZVANI

O, skanīgais vārds Kampanella!
mella ir šī zeme
un nevella tai nevar padarīt
bet Stella veris

un tava baltā
pilsēta
kalnā

no kurienes mēs būtu it kā kādreiz atnākuši
aizmirsuši
Stella?
veris?

DENDRĪTI

*Mazi plaisu stigojumi, kas ārda
kristāla homogenitāti*

*Nav kauls,
un nav arī drāte;
drizāk, rādās, —
rododendritāte.*

*Visādu tēmu —
krizantēmu! —
Visums;
īpatnējs Saules
ziedkausisms.*

*Driksnā vārds
maijvaboliski borējas:
apaugļotojas,
apputekšņorējas.*

* * *

*zīlēs un zibspuldzēs
viena tā pati gaisma*

*vārdi un teikumi — tie ir
nepārtraukta fotografēšanās
dienā tik to tā neredz*

*bet parunājiet naktis
zīlēs un zibspuldzēs
viena tā pati gaisma*

* * *

Burzmā noburts...
Tā nav laba burvestība.
Labāk lai mani nobur
burkānu dobē zaļā
vai brūkleņu burkā.

Nemilu burvestības vestibilos
vai citos nestabilos izplatījumos.

Lai manā nestundā pesteļo
nordvesti.
Tas ir tāds stabils vestālietis.

* * *

Satikās urīns un ultramarīns.
Audekls tika noskalots,
un urīns aiztecēja zils,
sašutis, ka sasmērējies.
Tā vienmēr, viņš teica, kad satiekas
ar tiem māksliniekiem.

* * *

*kad neslīd slīdkalniņi —
savus spārnus atceros*

*nerīpo manas rīpas —
zibenszīmi atceros*

*vēju, vēju pieminēju
kad akmens akmeņo*

SPĒLE

Gar klētiņas stūri puiši manās,
Un sliņķim uz vēdera blusa ganās.
Un viņš to i padzīt nepamanās:
Tā visa ir liela spēlēšanās.

Un ķeizars, re, savai tautai klanās.
Bet kas te ir saimnieks mājās manās?
Tā visa ir liela spēlēšanās.

Un, re, kāda tam ir mute liela.
Un, re, kāda dzislās man sarkana viela!
Un, re, kāda dēle man pielīp pie liela!
Un, re, kā vārdus maina tā iela.
Tā visa ir spēlēšanās liela.

Ka es viņu lielu, ka viņš mani liela —
Tā visa ir spēlēšanās liela.

Tā visa ir tikai bērnu spēle.
Nu, re, kā zobi kož atkal mēlē!
Bet acis uz visām pusēm spēlē.
Un rīklē kamols, un kaklā kvēle.
Tā visa ir tikai bērnu spēle.
Un paša zobi kož paša mēlē:
Nu, re, kā parunāt nenovēlē...

* * *

Krauklis runājas ar zaru:
— Saki — kur es, kur es varu
Dabūt citu īpatsvaru?

Spītējot pret zemes svaru,
Arklu apgriežu ar varu
Otrādi un gaisā aru.

Daru tā un šitā daru.
Duru zemē saules staru,
Avotus ar lazdas zaru
Meklēju. Jau mūžu garu.
Neatrodu kopsakaru.

Neatrodu kopsakaru.

Atstāju aiz durvīm sparū,
Cepuri uz vadža karū... —

Pienāk rūķit's bārdū garū,
Novēl labu svētvakarū.
(Minstinās.)

— Vai es pajautāt ko varū?
Kāpēc tu — ar varū?

* * *

Neielaidies ar palīgteikumiem!
Saki virsteikumos!
Palīgteikumi tavu uguni
pārvērs dūmos.

Palīgteikumi atvasina
no uguns — pelnus un tvaikus.
Precizē cēloņus, precizē veidus,
vietas un laikus.

Bet, tikko paskaidro,
uguni paskaidro,
ugunij zūd uguns spēki.
Virsteikumi lai stāv vieni —
lieli kā ugunsgrēki.

Saki vienkārši, tā kā uguni:
"Te mana sēta."
Saki un nepaskaidro neko:
"Maize ir svēta."

Dūmi ir brīvi. Un pelni ir brīvi.
Bet ugunij tic.
Galveno saki! (Nav jānoskaidro.
Un nav jāpalīdz.)

* * *

*Putra plisa plikšķēdama,
Es domāju: saplīsusi;
Šķīvi leju, paskatos:
Nav neviena plisumiņa.*

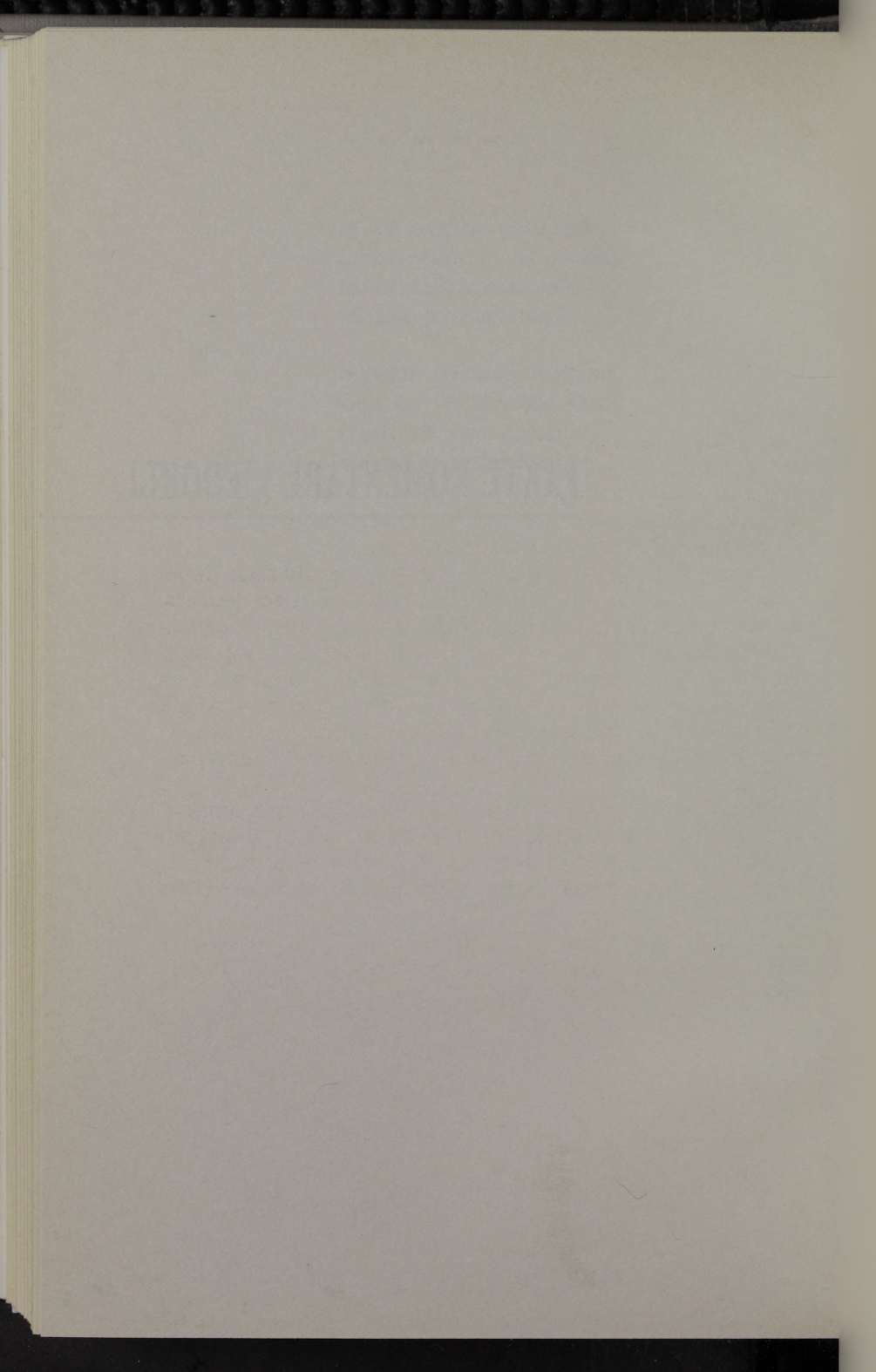
*Plistin plisa man valoda
Pa lupatu lupatām;
Kā uz lauka paklausos:
Atkal
Visa
Kopā stāv.*

* * *

tā kā mūzika vārdi nāk
tā kā miegs tā kā smieklis
tā kā tatāru orda nāk
nu jau pavisam viegli

nupatās šķiltavās mirdami
kaut ko vēl dziedāja krami
nupat vēl bija dzirdami
nu ir jau nedzirdami

FAKTI. KOMENTĀRI. VIEDOKLI

Rakstu IV sējumā iekļauti I. Ziedoņa dzejas otrajā desmitgadē tapušie krājumi "Caurvējš", "Man labvēlīgā tumsā", "Re, kā". Tie publicēti pilnībā, izņemot veltījuma dzejoļus (kas būs atrodamā Rakstu XI sējumā) un dažus dzejoļus, kuri minētajos krājumos ievietoti atkārtoti. Autora tekstā labotas pamanītās iespiedkļūdas, kā arī citas neprecizitātes.

Visai liels šajā laika posmā ir krājumos npublicētās dzejas īpatsvars — ap pusotra simta dzejoļu. Daļa no tiem iespiesta periodikā ("Literatūra un Māksla", "Karogs", "Liesma", "Padomju Latvijas Sieviete" u. c.), almanahā "Dzejas diena" vai citur, daļa — palikusi rokrakstā. No šī klāsta autors atlasījis tos, kuri mākslinieciski iederas vienā krājumā, kam devis nosaukumu "Atsperu ziedi". Atsevišķā iedaļā "Krājumos npublicētie dzejoļi" norādīts tajā iekļauto dzejoļu sarakstīšanas laiks vai pirmpublicējuma avots.

Dzejniekam adresētās vēstules glabājas viņa personiskajā arhīvā; nodaļā "Fakti. Komentāri. Viedokļi" izmantoti npublicēti materiāli arī no J. Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzeja un O. Vācieša memoriālā muzeja, norādot atbilstošo inventāra numuru.

"Norisēs" fiksēti tikai tie literārās un sabiedriskās dzīves fakti, kuri hronoloģiski turpina Rakstu III sējumā ietverto I. Ziedoņa daiļrades periodu.

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI

- "atsperu ziedi...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1977, 8. jūl.
"Spraugā — spriegums...". Sarakst. 1974.
"Serde zied, un pēdai — pāri galvai...". Sarakst. 1975.
"sveču dzēšamā micīte...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6,
20. lpp.
"Saules pagales sakrautas jumtos...". Sarakst. 1976.
"Zirgi, zirnekļi un vanagzirņi...". Pirmpubl.: Karogs, 1976,
№ 2, 79. lpp.
"ieģipsēta bezdelīga...". Sarakst. 1976.
"Sauce kā stīmas acs...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6, 20. lpp.
"Vējš tūtē...". Pirmpubl.: Zvaigzne, 1975, № 4, 16. lpp.
"kod, sirsniņ, burbuli...". Sarakst. 1976.
"mēs esam iestarpinājumi...". Pirmpubl.: Pad. Latv. Sieviete,
1975, № 6, 18. lpp.
"Ripveida diena...". Sarakst. 1975.
Iedvesma. Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1975, 9. aug.
"kalns atnācis pie Muhameda...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla,
1977, 8. jūl.
"tu perlamutra poga...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6, 25. lpp.
"Kā lietuss knābā...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1976,
13. martā.
"ventilācijas lūkā...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1976,
13. martā.
"nu klāt ir krātiņš...". Sarakst. 1976.
"Mikstūra parakstīta...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6,
20. lpp.
"aizlien nami un raud...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1975,
9. aug.
"tas ir tas lampu drudzis...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla,
1977, 8. jūl.
Mandeļu gwards. Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1975, 9. aug.

- "Atnāk ābeļziedu laikā...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1976, 13. martā.
- "Ir malkas sadedzināts steriem...". Sarakst. 70. gadu vidū. Tālie tuvinieki. Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1977, 8. jūl. Piederība. Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1976, 13. martā.
- "Šovakar atkal purvā...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1977, 8. jūl.
- Starp radiem. Sarakst. 1974.
- "Man tā nāk miegs...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1972, 11. nov.
- " — Un kas tad ir, ka Gauja ir...". Sarakst. 1974.
- "Es, jaunais dzejnieks...". Sarakst. 70. gadu vidū.
- "Pasaulē lielas tautas...". Sarakst. 1974.
- "Sirds kā sāļa silķe kaklā...". Sarakst. 1974.
- Klaidā. Sarakst. 1976.
- "Ritinās, ritinās, ritinās...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1975, 9. aug.
- Pēc apbalvošanas. Sarakst. 1974.
- Nērš... Sarakst. 70. gadu vidū.
- "Riepu rievās man ribās...". Sarakst. 1975.
- "Liepājā es esmu dzimis...". Sarakst. 1975.
- "Lupatlašu vakarā...". Sarakst. 1975.
- "Lielupi pie sienas slēju...". Pirmpubl.: Dzejas diena (1978), 263. lpp.
- "Viena balta lakstīgala...". Pirmpubl.: Karogs, 1976, N° 9, 96. lpp.
- "Zelterveida zeltenītes...". Sarakst. 1975.
- "Māmiņa mīļā...". Sarakst. 1975.
- "Ko kāpi, Laimīte...". Pirmpubl.: Dzejas diena (1974), 199. lpp.
- "Kur bijī, dēls?...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1980, 14. nov. Tēvzemei. Sarakst. 70. gadu vidū.
- "O, Dzimtene, tavs piepildītais gaiss!...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1980, 14. nov.
- "Ar sērdieniem mums pilnas tautasdziesmas...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1980, 14. nov.
- "Par daudz es esmu solījis...". Pirmpubl.: Karogs, 1979, N° 5, 39. lpp.
- "Re, retuša, re, restaurēti vārti...". Pirmpubl.: Karogs, 1979, N° 5, 40. lpp.

"Kur tu teci, gailīti...". Pirmpubl.: Karogs, 1979, № 5, 49. lpp.

"Es nevaru atsevišķi...". Sarakst. 1975.

"Tur mani gaida...". Sarakst. 1970.

Cikls "Istabā. Vienatnē". Sarakst. 70. gadu beigās. No tiem: "Klaburčūska...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1975, 9. aug. "Šī nenoteiktība...". Pirmpubl.: Karogs, 1979, № 5, 41. lpp.

"mistērija...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6, 25. lpp.

Zvani. Sarakst. 1974.

Dendriti. Pirmpubl.: Liesma, 1977, № 9, 17. lpp.

"zilbēs un zibspuldzēs...". Pirmpubl.: Pad. Latv. Sieviete, 1975, № 6, 18. lpp.

"Burzmā noburts...". Sarakst. 1975.

"Satikās urīns un ultramarīns...". Sarakst. 1975.

"kad neslīd slidkalniņi...". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1977, 8. jūl.

Spēle. Sarakst. 70. gadu beigās.

"Krauklis runājas ar zaru...". Pirmpubl.: Karogs, 1975, № 6, 23. lpp.

"Neielaidies ar palīgteikumiem!...". Sarakst. 1979.

"Putra plīsa plīkšķēdama...". Sarakst. 1975.

"tā kā mūzika vārdi nāk...". Pirmpubl.: Pad. Latv. Sieviete, 1975, № 6, 18. lpp.

NORISES

1979—1981

1979

Iznāk dzejoļu krājums "Man labvēlīgā tumsā".

Iznāk dzejas izlase "Ar tikko grieztu ķeizarkroni rokā".

8. janvārī LPSR 60. gadadienai veltīts sarīkojums Drāmas teātrī "Celies augšā, balss!". Piedalās L. Bīdaka, M. Čaklais, A. Grigulis, O. Lisovska, M. Zālīte, P. Zirnītis, I. Ziedonis u. c.

Janvārī I. Ziedonis kopā ar kori "Ave sol" viesojas Āzijas I starptautiskajā koru mūzikas festivālā Filipīnās, Manilā.

23. februārī I. Ziedoņa autorvakars Lielvārdes kultūras namā.

26. martā tikšanās ar I. Ziedoni Jelgavā, LLA.

28. martā tikšanās ar I. Ziedoni Limbažu kultūras namā.

20. aprīlī literārs sarīkojums "Ģimeņu klubā" Rīgā, Izglītības darbinieku namā.

15. maijā I. Ziedoņa autorvakars Rīgā, LRAP kultūras namā. Liepājas teātra jaunie aktieri lasa fragmentus no "Poēmas par pienu", autors — jaunus dzejoļus no cikla "Re, kā".

16. maijā Jaunatnes teātrī A. Čaka dzejas dramatisējuma "Spēlē, Spēlmani!" (scenārija autori — I. Ziedonis un P. Pētersons) 150. izrāde.

16. maijā tikšanās ar I. Ziedoni Salaspils kultūras namā.

27. jūnijā RS atklāta partijas sapulce, darba kārtībā jautājums "PSKP CK lēmums "Par ideoloģiskā un politiskās audzināšanas darba tālāku uzlabošanu" un RS uzdevumi". Referē LKP CK Kultūras nodaļas vadītājs A. Goris.

10. jūlijā LKP CK plēnumā A. Voss referātā "Par uzdevumiem, kas jāveic republikas partijas organizācijai, lai izpildītu PSKP CK lēmumu "Par ideoloģiskā un politiskās audzināšanas darba tālāku uzlabošanu"" norāda, ka presē, televīzijā un radio šim jautājumam nav pievērsta pietiekama uzmanība, pieļauta bezprincipialitāte un subjektīvisms. Idejiskas kļūdas esot V. Plūdoņa Rakstu, J. Akuratera darbu sagatavošanā un izdošanā, tiek kritizēts M. Poiša raksts par A. Dripes publicistiku, P. Putniņa "Jubilejas veltījumi". Radošajām savienībām dots uzdevums novērst tamlīdzīgus gadījumus.

I. Ziedonis Dzejas dienās "Cēsu grupā":

13. septembrī literāri sarīkojumi Cēsu 4. PPTV, Līgatnes papīrfabrikā;

14. septembrī literāri sarīkojumi kolhozā "Taurene", Kaudzišu astoņgadīgajā skolā, brāļu Kaudzišu memoriālajā muzejā, ražošanas apvienībā "Cēsu alus".

15. septembrī uzstāšanās RS Dzejas dienu lasījumos un Dzejas dienu noslēguma sarīkojumā.

No 15. līdz 24. oktobrim I. Ziedonis piedalās starptautiskā Bērnu un jaunatnes rakstnieku sanāsmē Maskavā, Centrālajā literātu namā.

27. novembrī laikraksta "Literatūra un Māksla" redakcijas tikšanās ar lasītājiem. Sarunā piedalās arī M. Čaklais, A. Jakubāns, D. Kuple, J. Peters, U. Stabulnieks, J. Stradiņš. I. Ziedonis ierosina laikrakstam vairāk pievērsties bērnu literatūras problēmām, mācību grāmatām, bērnu filmām un televīzijas raidījumiem.

11. decembrī Rīgā latviešu un lietuviešu dzejas sarīkojums "Viena jūra". Piedalās D. Avotiņa, M. Čaklais, J. Peters, O. Vā-

cietis, A. Baltāķis, A. Maldonis, J. Marcinkevičs, M. Martinaitis, K. Nastopka. I. Ziedonis lasa savus A. Maldoņa atdzejojumus.

Pabeigta dokumentāla filma par I. Ziedoni "Portrets locījumos". Režisore — L. Žurgina, scenārija autori — L. Žurgina un I. Ziedonis.

"Literatūra un Māksla" I. Ziedonim un vairākiem citiem autoriem piešķir gada prēmiju par aktīvu un kvalitatīvu sadarbību ar laikrakstu.

1980

Iznāk grāmata "Blēņas un pasakas".

Iznāk dzejas izlase "Ceļmallapas".

30. janvārī RS bērnu literatūras sekcijas dibināšanas sapulce. I. Ziedonis tiek ievēlēts par sekcijas biroja priekšsēdētāju.

27. februārī I. Ziedonis viesojas Ludzā, kur lasa jaunākās dzejas un stāsta par iecerētu krājumu "Vēsture un vertikāle".

13. maijā sarīkojums "Mana tautasdziesma" Rīgā, LRAP kultūras namā. To ievada koklētājs M. Baumanis. I. Ziedonis dalās pārdomās par tautasdziesmām un ierosina veidot šādu sarīkojumu ciklu.

15. maijā I. Ziedoņa autorvakars Rīgā, LRAP kultūras namā. Autors lasa jaunus dzejoļus no cikliem "Nieki", "Foreles", "Spītības" un iecerētā krājuma "Vēsture un vertikāle".

16. maijā Rēzeknes kultūras namā un 18. maijā Ludzas kultūras namā I. Ziedoņa literāri sarīkojumi. Piedalās A. Kļavis.

26. maijā Drāmas teātrī L. Paegles 90. gadadienai veltīts sarīkojums "Caur akmeni un dzelzi spiedies vārds". Piedalās A. Dripe, J. Peters u. c. I. Ziedonis lasa veltījuma dzejoli.

27. maijā Rīgā, Mākslas darbinieku namā, tikšanās ar mākslinieku I. Zariņu. Piedalās J. Peters, O. Vācietis, I. Ziedonis u. c.

Maijā Rīgas kinonamā dokumentālistu 1979. gadā uzņemto filmu programma. I. Ziedonis secina, ka viņa "saspēle" ar L. Žurginu filmā "Portrets locījumos" "beigusies vismaz neizšķirti", savukārt P. Pētersons atzīmē, ka informatīvi bagātā filma faktiski veidota kā lieliski organizēta spēle.

2. jūnijā RS plaša apspriede par bērnu grāmatniecību. I. Ziedonis akcentē mērķtiecības trūkumu skolu mācību grāmatu veidošanā, rosina vairāk pievērsties Latvijas ģeogrāfijai, izdot pedagogu memuārus.

27. augustā Latvijas Kinematogrāfistu savienības ceļojošās balvas "Lielais Kristaps" pasniegšanas ceremonijā medaļu par gada labāko scenāriju dokumentālajai filmai "Portrets locījumos" saņem L. Žurgina un I. Ziedonis.

12. septembrī Valmieras kultūras namā I. Ziedoņa literārs sarīkojums no cikla "Domu pakāpienos".

13. septembrī I. Ziedonis piedalās Dzejas dienu sarīkojumā Valmieras vidusskolā, tiekas ar lasītājiem Vaidavas ciema klubā.

16. septembrī Rīgā, LRAP kultūras namā, sarīkojums bērniem. Piedalās J. Baltvilks, V. Kalniņš, I. Zandere. I. Ziedonis lasa dzejoļus no cikla par "ķīparu sportu".

25. oktobrī I. Ziedonim piešķirts LPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas Goda raksts.

No 25. līdz 27. novembrim Rīgā, Dzelzceļnieku kultūras pilī, RS VIII kongress. Par RS pirmo sekretāru atkārtoti ievēl G. Priedi, par sekretāriem — P. Zirnīti un G. Ciruli. I. Ziedonis kongresā nolasa referātu "Bērnu literatūra un nākotnes lasītājs".

5. decembrī literāra tikšanās ar I. Ziedoni Sabiles kultūras namā. Piedalās A. Kubuliņa. Sarīkojuma otrajā daļā — fragmenti no "Kurzemītes" pirmās grāmatas vietējo pašdarbnieku uzvedumā.

6. decembrī I. Ziedoņa literāri sarīkojumi Liepājas Pedagoģiskajā institūtā un "Sarkanā metalurga" kultūras pili. Piedalās P. Zirnītis.

I. Ziedonis Zviedrijā:

18. decembrī tikšanās Stokholmas universitātes Slāvu un baltu institūtā. Sarīkojumu vada V. Rūķe-Draviņa;

19. decembrī zviedru un latviešu dzejas vakars Stokholmas Modernās mākslas muzejā. Sarīkojumu vada zviedru izdevējs L. Friks. Vakara "latviešu daļā" I. Ziedonis lasa savus dzejoļus, J. Kronbergs — to atdzejojumus zviedru valodā. Zviedriski skan arī V. Belševicas, G. Saliņa un V. Strēlertes dzeja;

21. decembrī I. Ziedoņa dzejas vakars Stokholmā, ABF namā. Pasākums pulcējis ap 200 interesentu. I. Ziedoņa dzeju lasa arī A. Kantāne.

Decembrī I. Ziedonis un P. Zirnītis piedalās dzejas seminārā Mindenē, VFR, viesojas Minsteres latviešu ģimnāzijā, apmeklē bērnu grāmatu izstādi Minhenē.

1981

Iznāk dzejoļu krājums "Re, kā".

Iznāk tautasdziesmu izlase I. Ziedoņa sakārtojumā "Kas jāzina meitiņām".

3. februārī I. Ziedonis vada M. Bendrupes dzejas sarīkojumu Rīgā, LRAP kultūras namā.

22. aprīlī I. Ziedonis un A. Kantāne viesojas Ogres kultūras namā.

29. aprīlī RS slēgta partijas sapulce. Darba kārtībā I. Ziedoņa radošais pārskats. Referē R. Ezera, R. Veidemane, P. Zeile.

5. un 6. maijā I. Ziedoņa autorvakari Rīgā, LRAP kultūras namā.

12. maijā Rīgā, LRAP kultūras namā, literārs sarīkojums "Mana tautasdziesma". Piedalās A. Pumpure un I. Ziedonis.

I. Ziedonis Dzejas dienās "Alūksnes grupā":

8. septembrī literārs sarīkojums Alūksnes kultūras namā;

9. septembrī "Dzejas stunda" Alūksnes 1. vidusskolā, tikšanās ar lasītājiem Alūksnes MRS, kolhozā "Zeltiņi", Apes kultūras namā;

10. septembrī sarīkojums Ziemeļu astoņgadīgajā skolā, tikšanās ar ražas novācējiem kolhozā "Veclaicene", sarīkojums Trapenes ciema kultūras namā.

12. septembrī Dzejas dienu noslēguma sarīkojums "Trīs lapuses dzejas" VEF Kultūras pilī. Vakara noslēguma daļā "Dzejas dziesma" piedalās L. Briedis, V. Kalniņš, J. Peters, R. Pauls, P. Plakidis, U. Stabulnieks, I. Ziedonis.

26. septembrī Latvijas radio pirmoreiz atskaņo visu I. Kalniņa oratoriju "Dzejnieks un nāra" (I. Ziedoņa vārdi).

13. oktobrī J. Poruka 110 gadu atceres sarīkojumi Gulbenes rajonā: Druvienas vecajā skolā — muzejā, Druvienas astoņgadīgajā skolā, Gulbenes kultūras namā. Piedalās V. Ancītis, J. Liepiņš, O. Zanders, H. Gerhards, I. Ziedonis u. c.

19. oktobrī J. Poruka 110 gadu atceres sarīkojums Drāmas teātrī (I. Ziedoņa scenārijs).

26. oktobrī tikšanās ar I. Ziedoni Rīgā, Mākslas darbinieku namā.

3. novembrī J. Poruka 110 gadu jubilejas sarīkojums "Es zinu, kā roze plaukst" Rīgā, LRAP kultūras namā. Piedalās J. Liepiņš, I. Ziedonis, Rīgas teātru aktieri un Gulbenes kultūras nama drāmas ansamblis.

21. decembrī Jaunatnes teātrī TV literārā kluba "Avots" tikšanās ar lasītājiem. Piedalās I. Auziņš, M. Čaklais, A. Grigulis, J. Peters, K. Skujenieks, I. Ziedonis u. c.

24. decembrī RS bērnu literatūras sekcijas gada pārvēlēšanu sapulce. Referē V. Ancītis un I. Ziedonis.

26. decembrī TV raidījums "Seši jautājumi dzejniekam" par I. Ziedoņa grāmatu "Re, kā".

29. decembrī I. Ziedoņa autorvakars Jelgavā, LLA.

Decembrī Dubultos Krievijas V jauno kritiķu seminārs. Pārrunās piedalās arī I. Ziedonis.

I. Ziedonis saņem žurnāla "Liesma" diplomu "Par dzejnieces V. Belševicas savdabīgu redzējumu "Liesmas" autogrāfā".

TV literārā raidījuma "Avots" skatītāju aptaujā par 1981. gada labāko dzejas grāmatu atzīta I. Ziedoņa "Re, kā".

*Materiālu sagatavojusi
Andra Konste*

NO VĒSTULĒM IMANTAM ZIEDONIM

1972. gada 11. februāri

Taira Alekse

PARODIJAS PARODIJA

Ziedon! Ziedi košs uz kapiem!
Dzejoļi par stipriem papiem
un par bērnu autiem slapiem
mazāk daudz par ņaudēšanu
apsildīt spēj sirdi manu.

Smīnēt var par skuķu bariem,
vecām meitām, cēliem gariem,
tomēr visiem pavasariem —
izplaucētiem plūmju zariem
nevar augļus riest par varēm.

Nav tā arī zīme ļauna,
ja Tev pašam kauns no auna.
Teic: — Kā māku, tā es maunu! —
Mulķīgāk, ja kauns par aunu —
Antiņu būt stikla kalnā.

Ko gan daudz tu vari zaudēt?
Vēlu drosmi tālāk ņaudēt!

Pateicībā par dzeju vakaru!
T. Haļāpina

1974. gada 30. augustā

Man ir patīkamas tās Tavas nekārtības, kuras spiests esmu saņemt, bet ieraudzīt Tavu stalto purnu būtu vēl dāsnāk. To Tavu Kurzemes staltradžu (priekšnieku un malumednieku vajadzībām) vairošanās un minēto parādību pavadošie skaņu efekti nav manā stihijā, un tur labāk vispār nejaukties. Tev arī. Ar lietu Tev veicās labāk nekā man, bet uz beigām arī bija forši. Vienīgi tie mongoļi ar zvaigzni pierē sešas reizes pētīja manu izcelsmi — kad mēs braucām ar Valteru Kaminski, tas atgadījās tikai 1 x (reizi).

Kur būsi Dzejas dienās, man nav zināms. Tāpat kā — priekš kam tās vispār notiek? Kaut kādu zutisku izlocīšanos Tu tomēr būsi izgudrojis. Dvēseles un mēles atslogošanas labad esmu zvanijis uz Tavu pili, bet, atskaitot pī-pī, neesmu atsaudzirdējis. Laikam lāpīji pasauli. Bet Kurzemīti Tu neesi (atskaitot Dundagu) paspējis ne sačakarēt, ne atčakarēt. Smukā Dundaga tagad ir tāda ūķe, no kuras gribas pēc iespējas ātrāk tikt laukā.

Es Dzejas dienās iešu Tavās pēdās — par šulmeistaru 7. un 8. klasē. Katrā pa stundai. Jāpierāda, ka dzejnieki ir antisabiedriskas konstrukcijas un veltīgi viņus cieš.

Es diemžēl arī ciešu Tevi. Gan jau tas vienreiz beigsies. Bet tikai vienreiz. Sveicini savu stārķeni vai gārnieni (tāpēc, ka garas kājas), vai svētelieni, gandrieni, efeju, anakondu utt.

17. 23 (bezgalvaspilsētas laiks).

Oj[ārs Vācietis]

Rīgā, 1975. gada 23. novembrī

Cienījamo dzejniek b. Ziedoņa kungs un &!

Mēs ar profesoru b. P. Šmita k-gu atļāvāmieš noskaidrot vietu, kur Jūs bez kādiem sirdsapziņas pārmetumiem nodarbojaties ar simulāciju un miesīgām valšķībām, kā arī iepazīmieš ar Jūsu atklāto grāmatu par cauri raušanu un nesaimniecisko — par medus tecināšanu jūrā (b. A. Jansona eksemplārā šī voluntāriskā izdevuma Rīgas siluets ir visā nopietnībā nodrukāts ar torņiem uz leju, t. i., arī Rīgas gaiļi

brinās par jūrā aiztekošo materiālo labumu). Pr. b. P. Šmita kungs izsakās visās sakarībās caur sava četrsejuma darba "Latviešu tautas ticējumi" burtu un garu, es tādēļ norādišu tikai sejuma un ticējuma numuru, kad viņš Jūs uzrunās.

Par "caurvēju" prof. b. P. Šmita kungs teica tā (I, 3932): "Ja bērns vēdero (t. i., ja viņam iet cauri), tad viņš, labi staigāt nemācēdams un allažiņ uz tūplīti krizdams, nositis diršai ūku. Tādā reizē jāceļ diršas kauliņš (tūplītis). Piespiež ar vienu roku bērnu sev klāt, ar otru pacilā tūplīti, lai vēderošana nostātos" (K. Pētersons, Raņķi). Tad nu, mīļais draugs, uz to gatavs esi, kad tikšu minētajam objektam klāt. Man no krājuma palika visai saulains iespaids, profesors gan piebilda (IV, 32 697): "Kad grozīgs vējš, tad saka: "Vējš iet saulei pakaļā" (H. Skujiņš, Aumeisteri), — bet es iebildu viņam ar viņa paša vārdiem, jo neesmu tā vārna, kas minēta (IV, 32 021): "Vasarā vārna, zirga sūdu redzēdama, sakot: "Gavno, gavno!" Ziemā vārna, zirga sūdu knābdama, sakot: "Kalācis, kalācis!" (K. Skujiņš, Lielvircava). Tik tālu par cauriem vējiem.

"Medus tek jūrā" — man patik vienīgi ievads, prof. b. P. Šmitam tas liekas vēl drausmīgāks par saturu, bet par pašu krājumu viņš teica lakoniski, ka tas ir ačgārns un (I, 168): "Ja kaut ko ačgārni izdara, tad dabūs piedzerties" (M. Šķila, Nīca).

Par Jūsu izdarībām atskaišu-vēlēšanu sapulcē, kur Jūsu uzvešanās kļiedzošo faktu kvalificēja par ultraegoistisku. Vadība paskaidroja, ka stihiski seksuālu nenormālību apmierināšanas fakti vairs neatkārtosies, jo tad nevienā RS sanāksmē nebūs kvoruma. Tā kā šīs nenormālības RS-ā piemīt visam vairumam (atskaitot I. Muižnieku un V. Valeini), tad turpmāk to apmierināšanu kārtos arodbiedrība. Faktu, ka atrodaties franču nodaļā, izdevās noslēpt pat no b. Niedres. Arī b. prof. P. Šmitam tika sacīts, ka Jums ir bērnišķīgā kreisuma slimība. Profesors tādu laikam nezina, jo teica tā (III, 28 155): "Lai neapliptu ar lipīgām slimībām, katru vakaru jāpaož kreisās kājas mazā pirkstiņa sviedri" (A. Done, Liepāja). Profesora aizguvums liecina tikai to, ka Kurzemē ir spējīgi uz tādām lietām, par kurām malēnieši nevar ne iedomāties, kur nu vēl izdarīt. Es viņam to aizrādīju, bet viņš atcirta (II, 15 043): "Kad Dievs jau visas tautas bijis radījis, gribējis radīt vēl krievu. "Neradi vis!" teicis kāds eņģelis. "Posts vien pašam būs ar viņu." Dievs tomēr nav eņģeļam klausījis un radījis vien. Kā nu bijis gatavs,

krievs uzlēcis no zemes, ieķēries Dievam krūtīs un kļiedzis: "Vai tev pase ar ir?" (Apsesdēls). Lai izbeigtu lokālos ķīviņus, es viņam atgādināju (II, 16 490): "Kad latvietis runā ko vāciski, tad gaidāms draņķa laiks" (J. Skara, Jaunpiebalga), — ar to ķīviņš bija galā un vēstule pagaidām arī, jo ārā smuki nāk sniegs uz Skujiņa un skujiņām. Sveiciens savukārt no Ļudas.

Ojārs [Vācietis]

Minsterē, 1976. gada 9. februārī

Imant!

Tencinu, tencinu par Tavu sūtījumu, par "Caurvēju", — es par to tiešām ļoti priecājos, it sevišķi arī par veltījumu; tieši veltījumā parādās tas, kas mani tik ļoti saista Tavā dzejā: asās un analītiskās domas apvienojums ar rotaļīgo — tieši kā parastie vārdi, ikdienas vārdi pēkšņi ieslid citās dimensijās, atdod apslēptu saturu... Tā ir vienkārši dzeja, jo — ko gan dzeja citu dara kā salauž parastos, nosmulētos vārdus, lai atklātu zem nosūbējuša gliemežvāka pārsteigumu dzirksti?

"Liesmas" Sproģis man nesen atrakstīja, ka mani dzejoļi izturējuši Tavu kritisko skatu (Tu man vienmēr esi licies kā dzeloņdrāšu saišķis — it sevišķi kopš tās reizes, kad saskrējāmies "Liesmas" redakcijā) un ka tos iespiedis februārī. Zini, par to es ļoti priecājos: no vienas puses, tas ir pagodinājums, zinot, kādu limeni dzeja sasniegusi Latvija, un, no otras puses, zināt, ka manu dzeju lasa Latvijā publika, kas ir nesalīdzināmi daudz plašāka nekā šeit... tā ir reibinoša doma; tāpat kā Latvija vai, labāk sakot, Rīga mani reibina katru reizi, kad es tur iegriežos...

Zini, mani ļoti interesētu, ko Tu "tiešām" domā par maniem dzejoļiem, maniem bērniem? Būšu Tev pateicīgs par katru kritikas kripatiņu... No otras puses, zinu, ka Tu esi aizņemts cilvēks. Bet tomēr: ja Tev iznāk kāds brīvais brīdis, tad pamēģini gan uzvest kādu rindiņu — labi?

Ak tā — pirms piemirstas: es nezinu, vai Tu vēl atceries, ka

es Tev pavasarī (visa Rīga smaržoja pēc ceriņiem...) iespiedu rokā tādu interviju ar lūgumu atbildēt uz visiem tur minētiem jautājumiem, — vai Tu to esi jau darijis? Būtu labi, ja Tu varētu to kādreiz izdarīt, jo mēs tuvākā laikā domājam komplektēt Latvijas PSR kultūras darbinieku interviju krājumu, un tajā tava intervija ļoti labi iederētos. Pamēģini, lūdzu, padomāt arī par šo lietu. Liksim galvas kopā, sagrabināsim vismaz tās drumslas, kas mums kopīgi var noderēt, — tas krājums šeit būtu ļoti svarīgs.

Jā, "Caurvējš". Pārlasīju to vairākkārt. Patika. (Lai gan man atklāti jāsaka, ka man Tavas epifānijas ir bijušas vienmēr daudz mīļākas: isā, prozaiskā forma, stiprā filozofiskā nosliece — tas viss atbilst manam domāšanas veidam: man tāpēc patik arī rakstīt vēstules. Jā — epifānijas man ir kā Bibeles; es vēl arvien spēlējos ar domu dažas epifānijas pārtulkot un mēģināt tās iespiest (!!!) "Die Zeit" — lielākais vācu nedēļas laikraksts ar plašu un labu literatūras daļu. Lai gan es ar vienu lietu vēl netieku īsti galā — Tava dzeja ieurbjas kā svārpsts lietu aizmugurē un aturbj to, ko parasti neredz, to, kas slēpjas zem gludās vai nobružātās virspuses; Tu tātad mēģini dzejā pasniegt dzīves dialektikas pazudušo otru pusi: sāpi aiz prieka, domu aiz jūtām, asumu aiz truluma (es tagad nedomāju tik daudz par Tavām dziesmiņām, kā "Dopingdziesmiņu" vai "Frivolo dziesmiņu", — tās ir savā ziņā "vienpusīgas", sakoncentrētas uz vienu noteiktu domu, demaskāciju, tajās nav šī pāreja, kā, piemēram, dzejoli 14. lpp. ("Ir jau ļoti vēls. Te starp svešiem... utt."), kurā Tu, no vienas puses, apraksti visiem pazīstamu un piedzīvotu, gandrīz jau leģitīmetu pārdzīvojumu, ko Tu tikai ar pēdējām divām rindām "uzsper gaisā"... Un, kad nu lasītājs ir uzurbis šo otru pusi, viņš to pārņem, akceptē, saka: "Kā tad, faktiski tas, ko es nupat piedzīvoju, bija tikai sentiments, nolādēts sentiments," — un tad nu viņš paliek viens pats — tas, kam viņš ticēja, sentimentam, ir atmaskots, bet cita viņam nav ko likt vietā; dialektika viņu parāvusi no tēzes uz antitēzi, bet sintēze nekur nav redzama. Pāri paliek kaut kāda viegla melanholija, distance, varbūt pat netverams pesimisms... Vai tu esi pesimists? Kāpēc?

Bet, no otras puses, man liekas, ka tas būtu par daudz — prasīt no dzejas, lai tā sniegtu apaļi nozelētas atbildes, atbildes, ko

var ierakstīt "dzejas albumos" — par labpatiku visiem un iegaumēšanu visiem izmisušajiem. Dzejai ir jābūt atskabargainai, tai ir jāiekustina smadzenes (kāda angļu zemnieku dumpī 18. gs. beigās zemniekiem radās arī savs dzejnieks — *John Clare*, un viņš rakstīja šādas rindas: "*Poetry destroys illusions and doesn't create them,*" — dzeja iznīcina ilūzijas un nerada tās; dzejas uzdevums nav radīt skaistu pasauli, tieši otrādi: tai ir jānoārda visas ilūzijas par skaisto pasauli...). Un tādā ziņā dzejai ir jāpaliek negatīvai. Dzeja nav aptieka, kurā var iegriezties pēc zālēm...

Jā — dialektika atkal klāt: no vienas puses un no otras puses. Nojukt var...

Tomēr — man "Caurvējš" patika, un dažus dzejoļus jau esmu lasījis citiem priekšā, un arī viņiem patika. Turpini tik rakstīt tālāk...

Labi — gaidīšu kādu ziņu no Tevis, atraksti, kas notiek Rīgā, padomā par to interviju un, ja Tev iznāk laiks, tad uzmeti arī kādas rindiņas par maniem dzejoļiem — jā?

Ar ziemainiem sveicieniem —
Ojārs [Rozītis].

Jelgavā, 1976. gada 18. martā

Sveicināts, mūsu Imant Ziedoni!

Vienā no pēdējiem numuriem laikrakstā "Lit. un Māksla" sastapāties ar Jūsu dzejoļiem, ar Jūsu kolēģu domām par šodienas dzeju un literatūru, un viens iemesls uzbāžas tik nekaunīgi, ka nevar Jums nerakstīt. Nu, vispirms — žurnālā bija daudz arī tāda I. Ziedoņa, kādu mēs, ikdienišķie lasītāji, gaidām arvien. Pavasaris, kurš aizaužas, brīvais putns, kurš, mācot nebrīvo, ir sev atstājis tikai acis debesis, utt.

Un par to arī — paldies, kaut to varētu arī nerakstīt, jo mūsu I. Ziedonis to var gaidīt bez liekas rakstīšanas.

Bet, lūk, izlasot M. Kromas tik "žilbinošo" paskaidrojumu par lasītājiem laikrakstā, vienkārši kļuva fiziski nelabi ir pusmūžiem, ir vecākiem. Ak tā! Viņa mierīgi konstatē, ka ir

divi lasītāju, es sacīšu, slāņi. Vieni, kas palikuši pie vecajiem, pašaustajiem lindrakiem, un otrie — kam dzejas krimplēns ir saprotams un vajadzīgs. Ha! Un tāda it kā dzejniece vēl sēž vadošajā krēslā žurnālistu un dzejnieku biedrībā?

Lūdzu, I. Ziedoni, viņai šos mūsu vārdus pārsniedziet — ar pievienotu kategorisku lūgumu. Tuvākā nākotnē lai tiktu izdoti divējādi dzeju krājumi ar norādījumu. Vieni, piem., traktoristiem, sanitārēm, apkopējām, slaucējām un līdzīgiem rūpuļiem dzejas izpratnē. Otrie, kur žilbinošu interjeru šarādēs izskan 7. dimensijas dzeja. (Nezinām, vai saprotami izteicāties, bet, ja dažkārt atzītie dzejnieki raksta nesaprotamā latviešu valodā, kādēļ lai mēs, mirstīgie, tos nesāktu kopēt — kaut sava prestiža dēļ?)

Un tagad pamiera vārdi ar Jums, I. Ziedoni. Vai esat tuvāk iepazinies ar kirgīzu dzejnieka Kaisima Kuļijeva darbiem? Vairākus gadus atpakaļ ieguvu viņa dzeju grāmatu — *“Мир дому твоему”*. Pati un ar kuriem dalījos, lasot šo vienkāršo lielumu, sasilām — tieši kā no dzejas, kam jābūt dvēseles domu gūniskuram. Sekojošos gados arvien biežāk viņš uzrādās, piem., žurnālā *“Ogoņok”*, bet tanī pašā *“Lit. un Mākslā”* ir par viņu sacīts, ka Kaisims Kuļijevs ir no krievu dzejniekiem redzamākais. Un tad nu pēdējais jautājums Jums, I. Ziedoni, — kādēļ slāvu dzeja nekaunas iet redzamās, ne meklējamās dabas un cilvēcības takās? Ar ko Jūs, I. Ziedoni, pietuvinājat savus lasītājus — ar bezgala patieso, vienkāršo *“Kurzemīti”*. Epifānijas liek jaunatnei domas stādīt dziļāk. Jo Jūs pats zināt — *“Cilvēks pēc cilvēka sauc”*. Un tā būs līdz galam.

To raksta Jums, protams, vairāku lasītāju vārdā tā pati pansionāre, kas reiz Jūs uzmeklēja Tērvetē. Pašlaik esmu Jelgavā, pansionātā *“Jelgava”*. Un beidzot, kaut pārdrošs, lūgums — vai Jūs neatsūtītu mums savu pēdējo dzejoļu krājumu? Un — vai atdzejojumi kaut kur neder? Ja nekas no šī nav izpildāms — arī nekas. Jums garus, īstus ceļus domu labirintos! Veselību!

*Aldona Pavlovska,
medmāsa, pansionāri un draugi Jelgavā un Rīgā.*

[..]

Rīgā, 1976. gada 25. martā

kleptomānija...
kaut ko izzagt no dzejoļa un
paslēpt vēl dziļāk
kaut ko izzagt vēl dziļāk
un nezināt vairs kur likt...

Dzejniek,

piedodiet, ka Jūs traucējam, bet mums, divām darbabiedrēm, kas pusdienas pārtraukumā pārrunā savus iespaidus par izlasīto dzeju, sirdis nav mierīgas, un mēs gribam dalīties savās pārdomās ar Jums. Mums lielu nesaprašānu izraisīja Jūsu pēdējās dzejas "Literatūrā un Mākslā" š. g. 11. numurā. Mēs nevaram saprast, vai Jūs šīs dzejas uzrakstīt ir pamudinājusi peļņas kāre jeb Jūs esat galīgi zaudējis paškritisko skatu, jeb varbūt Jūs sevi kā dzejnieku esat jau iztukšojis? Jeb varbūt Jūs kā rubenis riesta laikā esat laimes un slavas apreibināts un līdz ar to zaudējis pietāti pret rakstītu vārdu un dzejnieka nosaukumu?! Mēs lasījām visas Jūsu dzejas pēc kārtas gan klusām, gan skaļi, lasījām un lasījām, gribējām saprast, bet tā arī nesapratām, ko Jūs ar tām esat gribējis teikt.

Jau tā garā dzeja ar sieviešu vārdiem (šķiet, ka Jūs zem katra vārda droši vien esat gribējis izteikties par kādu Jums vien zināmu cilvēku). Bet kādēļ tad Jūs tādu dzeju iespiežat — tā taču nav vispārzināma, bez tam — tā nespīd ar asprātību, pat ar oriģinalitāti ne, varbūt vienīgi ar rupjību un nesmalkjūtību. Kādēļ Jūs braucat kā ar ratiem, braucat kā ar spēkaratiem un sataisāt tikai lielu troksni un putekļus? Ja zem šīm dzejas rindām ir paslēpts milzīgs zemteksta lādiņš, tad, par nožēlošanu, mirstīgam lasītājam tas paiet secen un to var baudīt vienīgi tādi paši "dvēseļu inženieri" kā Jūs — varbūt.

Vai Jūs atceraties, ka Blaumanis kādā no saviem stāstiem par kādu dzejnieku izsakās, ka tas vēl ir nepietiekoši kults un sviesta pičiņas nav vēl atdalījušās no paniņām, un tādu pusfabrikātu, piedodiet, Jūs atgādināt ar savu pēdējo dzeju mums. Jūs esat kā nenorūdzis vīns, pilns nebaudāmām fūzelēm.

Neņemiet ļaunā, bet pārdomājiet, vismaz — padomājiet.

P. S. Varbūt mums nevajadzēja rakstīt Jums, pažēlot Jūs, bet slava (bieži pārspīlēta un nepelnīta) ir smaga nasta, kas izraisa

tādu kaiti kā "panākumu reiboni". Šis kaites pazīmes ir mēra sajūtas un paškritikas zaudēšana, kas var pat talantu novest postā.

Jūsu lasītājas — *Elga, Laima.*

Mahačkalā, 1976. gada 27. martā

Sveiks, Imant!

Miļā Laima (Vinonena) atsūtīja man Tavu pēdējo grāmatu ("Caurvējš"), "Lit. un Māk." 11. numurā arī atradu Tavus dzejoļus — un esmu pārsteigts. Droširdība, dvēseles plašums, dinamisms, kaut kas pilnīgi neizteicams, kaut kas spontāns — brīnumaini! Man apnīka latviešu dzejnieku loģika, smalkjūtība, apdomība, divas dimensijas, glēva pieklājība. Tava dzeja grūti tulkojama, bet būtu vērts pamēģināt — ja Tu pats to gribi, protams, un ja ir iespēja izdot tulkojumus. Tātad gaidīšu, ko Tu teiksi. Vai tu nevarēsi atsūtīt Tavas grāmatas, ja ir lieki eksemplāri? Es pasūtīju bibliotēkā, bet tas nav tas — tikai uz īsu laiku dod taču.

Es pēc gada pārtraukuma atkal ķeros pie dainām. Ja Tu nejauši varēsi dabūt kaut kur J. Endzelīna izdevuma ("Latvju tautas dainas") 11. sējumu, būtu brīnišķīgi! Citus nopirku antikvariāta veikalā pagājušā gadā. Vienalga, cik būs jāmaksā, — samaksāšu ar prieku!

Esi vesels!

Tavs *Feliks Skudra.*

Valmierā, 1978. gada 1. martā

Dārgais Imant!

Vakar jakubāniskajā "Liņ-Miņas" koncertā (ar Stabulnieka stabulēšanu) nolasīju klāt pielikto pārfrāzējumu; ceru, ka Tu sapratīsi...

*

Es jau gribēju Tev rakstīt (pirmo reizi — aiz Tavas dzejas!!!), kad biju vairākkārt ļoti mierīgā atmosfērā lasījis pēdējā LM atvērumā publicētos Tavus dzejoļus, — liekas, nekad agrāk nebiju tā līdzīgi izdomājies, pārdzīvojis; var jau būt, ka tādēļ, ka kļūstu vecāks un patiešām sāku kaut ko arī sajēgt...

*

Gribētos šovakar kopā ar gruzīnu kolēģiem (dokumentālai filmai "Latvija — Gruzija") uzfilmēt Tavu DIŽKOKU ATBRĪVOTĀJU GRUPU; atklāti sakot, šī filmēšana mums pavērtu jaunas iespējas (un arī tieši **filmiskas** iespējas) paraudzīties uz savu dzimteni d a r b ī b ā.

Pagaidām visu labu! Nekritizē manu amatierisko "Parodiju" (kaut gan tā nav parodija)! Loloju cerības nozagt Tev kādu brīdi sarunā.

Armīns [Lejiņš] no Pārgaujas.

P. S. ...kā arī apsveicu ar benzīndārdzību!

Liepājā, 1976. gada 31. martā

VĒSTULE LAPČENOKA KAUSA IZCĪNĪTĀJAM,
KORDZIESMU AUTORAM.

Dārgais, mūsu iemīļotais autor!

Mēs, Liepājas skatītāji, kas vakarus nokvern pie svešinieka mūsu labiekārtotajos dzīvokļos, esam ļoti sašutuši un dusmīgi, ka televīzija: 1) nezina visus Jūsu titulus, 2) ka aktieri nesamācās tekstus no galvas, kā arī par to, ka viņi neiet (nebrauc) pie Jums pieredzes apmaiņā, lai saprastu, kā dzeju nevar lasīt kā uz parketa izbirušas vien, div un pieckapeikas (izņemot b. Dancbergu un to jaunsungu ar slīpo pieri), 3) ka televīzija neļāva noklausīties līdz galam Jūsu priekšnesumu, kurš mums diktī patika, par cik Jūs pareizi daudz kopā vecos, apslīnētos dzejoļu tēlus. Paldies par uzmanību.

NO PILSĒTAS ZEM ĻIPĀM RAKSTĪC NO SIRC CIA'O!

[Armīns Lejiņš]

Rīgā, 1975. gada 18. novembrī — 1977. gada 2. janvārī

Vai tā ir mana dvēsele, kas mani nospiež, tiekdamās izklūt brīvībā, bet varbūt tā ir pasaules dvēsele, kas klauvē pie manas sirds, lai to laiž tur iekšā?

Tagore

Es arī toreiz biju baznīciņā. Tikai dziļāk — aiz mūķenēm, un Jūs mani nepamanijāt, jo es neatskatījos kā tas vīrs ar nodzerto seju. Kad Jūs izgājāt, es vēl dzirdēju soļus lapās nočabam.

Tas bija pirms vairākiem gadiem.

Laiku pa laikam es atkal iegriezos baznīciņā, bet Jūs vairs nekad tur neredzēju. Tas vīrs arī nāca, un, viņa seju uzlūkojot, mani pārņēma dīvains satraukums. Pār to kā blāzma slidēja toreizējais mirklis, kad viņa un Jūsu skatieni notrīsēja acumirkļa tuvībā. Es pēkšņi izjutu skaudību. Man likās, ka vīrs nāk te tikai tādēļ, ka cer VĒLREIZ. Un, kad mēs, pa baznīciņas durvīm laukā ejot, nejauši sadūrāmies, es sapratu, ka joprojām smird tikai viņa mēteli, neiznīdējamās dvingas piesūcies, bet mute ir skaidra. Viņš dzīvoja mirkļa aizvējā vai arī cerībā uz VĒLREIZ.

Un tad es piegāju Jums klāt. Iela bija ļaužu pilna, un vējš nesa vārdus svešās ausīs.

Tas bija pirms gada vai senāk.

Es rakstu. Daudzi raksta, papublicējas, pazūd. Tēlu dzimšanu sevī un laušanas uz formu uzskatu par dabas dotu dziņu, kā dāvanu un lāstu, kas sagādā man baudu un ciešanas; un tomēr varu piedāvāt tikai potences, uzmetumus, aizsākumus, ieceres. Es eju lēni, jo nāku no tālienes. No alas. Uz alas sienām es zīmēju dinosaurus. Mana roka grib, lai tas izdotos, un citi, ko es uzzīmēju pēc tam, būs labāki, bet apgaismojums ir slikts, arī siena nav nekāda izcilā, pie tam citi alas cilvēki nīrgdami plosās ap ziloņa cisku un laiku pa laikam aizsedz gaismu, kas krīt no ugunsкура. Rīt man kopā ar viņiem jāiet medībās, un, kad es pārnākšu, kāds bērns varbūt zīmējumu jau būs nokasījis — un mana roka aizvainojumā atkal ilgi necelsies.

Gara vientulība. Relatīvi. Relatīvi... Ap mani ir aizgājuši un vēl mūžībā ejoši dzejnieki un citi viņiem līdzīgi. Viņi čab grāmatu lapās, skan pa radio un televīziju, no tribīnes. Vientulībai ir sociāli cēloņi. Manā ģimenē, ko tomēr nevar saukt par ģimeni, nebija garīgās dzīves. Esmu uzzinājusi, ka cilvēks cilvēkam nekas nav, dzīvoju, lai uzzinātu pretējo. Salonā ieejot, es jutos kā cukurbiete starp rozēm. Nav pamata. Bet tomēr. Savu "māju" es vienmēr jūtu uz muguras.

Aiz manis nestāv neviens, pretī nenāk neviens. Es redzu, ka priekšā ir cilvēki — pilna iela, un viņi pašķir man ceļu, es varu iet bezgalīgi, nogriezties, pa kuru ielu gribu, arvien man dod ceļu, bet, kad es mēģinu pieķerties kādam pie rokas, es redzu, ka roka aizņemta. Arī otra, un visas svārkus stērbeles ir aizņemtas. Visi ir aplī, bet es ārpusē. Es pamēģinu tikt starp diviem stāvošajiem, bet mani nelaiž, un lauzties es negribu. Tad es skatos, vai vēl kāds nav ārpusē.

Jā. Man blakus iet Māra Cielēna. Gabaliņu pa priekšu. Varbūt viņa jūt manu skatienu pakausī, un tas viņu dzen. Ja es iekritīšu kanalizācijas lūkā, viņa neizglābs. (Ja redzēs, brīdinās.) Viņa ir smalkāka par mani, mājās viņai ir gleznas, skulptūras un daudz grāmatu...

"Es jūtu savu spēju krāšņumu," viņa man teica. Es arī. Un vieglu vītuma smaržu. Nav ūdens. Un tas, kas ir, nav svētīts.

Es sāku no sevis. Lielās līnijās sevi esmu apguvusi un līdz ar to pasauli, tagad sāku piejaucēt gribu un varu. Man nav sabiedriski nozīmīga darba, kas veicinātu tiecību uz mērķi. Šaubas un pārliecība šūpojas vienos svaros, un pēkšņi izbīlis mani pārņem, kad kauss nosveras uz vienu pusi.

Emociju vibrācijas vēl valda pār mani, sāpe bieži ir uzvarošā, bet tomēr arī smiekls bieži nāk pēc tās.

Iekšēja kāpšana un ārēja šūpošanās vienā amplitūdā. Šūpoles nekad nepārmetas pāri šķērskokam. Visas puķes, kas uzplaukst dvēselē, tur arī nobirst. No trūdiem lien jauni asni. Sen? Kopš sevi apzinos. Sen. Cilvēciskas vājības iztukšo stundas un dienas, bet vēlāk izrādās, ka tam ir sava jēga, zaudētais kļūst par ieguvumu. Ķermenis un dvēsele fiksē un pārrada visu.

Alkas redzēt, dzirdēt, smaržot, garšot, iegūt, raisīt, modināt, pilnveidot. Sevi. Kādreiz atdot atpakaļ. Pretrunā ar iekšējiem un ārējiem šķēršļiem.

Esmu konsultējusies semināros. Par pantiem, rindām, vārdiem, par vientulības un skumju nepiedienību manai visnotaļ jaunajai sejai. Sejai tas nav palīdzējis. Vēl neviens ar mani nav nolaidies akas dziļumā. Tur ir baigi, bet skaisti.

Tad vīrietis smirdošajā mētelī pienāca man klāt un teica, ka meklējot savu māti, kas viņu vēl pavisam mazu pametusi. Tādēļ viņš esot atbraucis uz šo pilsēteli no tālienes. Viņš runāja krievu mēlē.

Lai gan viņš man neko nejautāja, es atbildēju, ka meklēju savu tēvu, kura vaigu nekad neesmu redzējusi. Vīrietis svešādi paskatījās mani, kā nesaprazdams, un, sevī ierāvies, iegāja alejā.

Ar cieņu —

Ināra Dreļevska.

(Filoloģijas fak. V kursa stud.)

P. S. Es atnāksu ar dzejoļiem.

Varbūt.

Rīgā, 1979. gada 25. novembrī

[..] .. rakstīt mani ierosināja tikšanās "Laimā" piektdienas pēcpusdienā.

Kad uzzināju, ka aicināšot Jūs, es neticēju, ka atnāksiet, un neticēju līdz brīdim, kamēr ienācāt zālē. Protams, man ļoti gribējās, lai Jūs piedalītos, bet es nesapratu, kāpēc gan lai Jūs nāktu, kāda Jums var būt interese. Es pati nekad nebūtu uzdrošinājusies Jūs aicināt uz "Laimu".

Piedodiet, varbūt tas ir jau pārāk atklāti un kļūst netaktiski, bet mani tomēr interesē, ko sagaidījāt Jūs, ko iedomājāties, uz ko cerējāt, nākot pie mums uz šo tikšanos. Jūs taču nevarējāt domāt, ka mēs būsīm spējīgi un uzdrošināsimies apspriest Jūsu darbus un līdz ar to izraisīties kaut kāda Jums interesanta saruna.

Tātad — vai nu Jums gluži vienkārši gribējās redzēt, kādi tad ir tie konfekšu ražotāji, vai arī gribējās sagādāt mums, nožēlojamajiem rūpniecības darbiniekiem, patīkamu

vakaru. Lai kāds arī būtu patiesais iemesls, paldies Jums, ka atnācāt.

[..] Bet varbūt tomēr tik populāram un mūsu tautā mīlētam cilvēkam, kāds esat Jūs, reizēm ir jāatrod laiks un jāatnāk, un jāpabūt ar mums tādiem, kādi esam, ir jādod mums kaut kas no savas bagātības, kaut arī mēs pat neprotam un neuzdrikstamies paprasīt.

Jūs sacījāt, ka Jūsu dzejas var katrs pats izlasīt. Jā, var.

Jūs sacījāt, ka var aiziet un noklausīties, kā Jūs lasāt savas dzejas. Jā, arī to var.

Es esmu lasījusi Jūsu darbus, es esmu dzirdējusi, kā Jūs pats tos lasāt, bet man tomēr gribējās redzēt un dzirdēt Jūs citā vidē, citos apstākļos, šaurākā lokā. Kāpēc? Laikam jau es cerēju šajos apstākļos dziļāk ieskatīties Jūsos, labāk izprast, varbūt cerēju pēc tam it kā ar citām, redzīgākām, acīm lasīt Jūsu darbus un varbūt vispār kļūt redzīgāka.

Bet tagad nedaudz par mums, cilvēkiem, kas strādājam fabrikā, cilvēkiem, kas dodam tonnas un atkal tonnas labāku vai sliktāku konditorejas izstrādājumu.

Jūs sacījāt, ka esot mūsu žēl. O, jā, mēs esam nožēlojami, tikai interesanti zināt, kādu iemeslu dēļ Jūs mūs žēlojat.

Varbūt tādēļ, ka mums diendienā jāstrādā "no — līdz" un arī vēl pēc tam, un arī sestdienās, un dažkārt arī naktīs, jo, lūk, plāns, visuvarenais plāns, un tas jau nekas, ka nav loģikas, un tas jau nekas, ka nepietiek pat fondu, un tas jau nekas, ka nav strādnieku, utt. Plāns taču ir. [..]

Bet varbūt tādēļ, ka mēs "Laimā" sākam jau ietīt konfektes etiķetēs, uz kurām pat "Laima" un konfektes nosaukums ir tikai krievu valodā, nerunājot nemaz par citiem rekvizītiem? (Mums kauns, bet mēs neko nevaram izmainīt.)

Es ilgi varētu tā turpināt, bet nedrīkstu izmantot Jūsu laiku. [..]

Vēlreiz — piedodiet par traucējumu! Vēlu Jums tikai gaišas dienas.

A. Gintere

PERIODS

(Tam) slavētam,
(tam) lamātam,
(tam) nīstam etc.

Te, šajā tālā lauku sētā
(kur dzīvo sivēns vēl un zoss,
kur kviešu druva neravētā
zied visa zilos pulksteņos),

uz siltā mūriša pie dziļām
kad snaužot sēdēja mans miers,
acs nemierīgā ieraudzīja —
re! — galdā "Caurvējš" guļ kā siers:

balts sējums, vidū zelta lapa,
bet virsu nopēdojis sviests;
kaut dzeja, redzams, pirka tapa,
tai prozas treknums virsū ziests,

bet iekšpusē tā tikpat svaiga
un ģeķīga kā autors pats,
kurš pats kā caurvējš šķērsu staigā
vai zib kā ūdens dziļš un plats;

kaut bīstas cilvēka viņš veca,
(kurš īsti vecs vēl ticis nav),
ar 73 uz pleca tam uzsitu
un saku: "Klau!

Lai maizi ēdu, gars salkst badā,
rij — Petrarks, Bloks, vai Gēte (nīsts) — ,
starp visiem, kas pa dzeju bradā,
paties', tu, Imant, dzejnieks īsts."

Dārte Dievkociņa

Augsti godājamo Dzejniek!

[..] Kaut arī dzirdēju Jūs radiatoridijumā sakām, ka visvairāk mūs nogurdinot paviršas attiecības ar cilvēkiem, tomēr uzdrošinot Jums aizrakstīt — ļoti gribu dzirdēt, cik vērts ir tas, ko es daru.

Pie Jums jau laikam griežas daudz un dažādi cilvēki. (Kaut vai spriežot no tā "Re, kā" ievietotā dzejoļa, kur zilonis u. c. zvēri "dzer no Jūsu rasas".) Es gribu attaisnot savu vērsanos pie Jums ar to, ka saprotu ikvienu Jūsu rakstīto darbu. (Daudzi, ar ko esmu runājis, apgalvo, ka nesaprotot nenieka jeb tikai daļu. Kā tas iespējams?!) Kad es beidzu vidusskolu, tad izlaiduma eksāmena sacerējums bija par Jūsu dzeju. Tad es to uztvēru nedaudz savādāk — vairāk ar prātu. Tur toreiz es atradu ļoti daudz patiesu, filozofisku domu. Arī vēl pirms pāris gadiem spriedu tāpat, un daži man piebalsoja: "Nē, Imants Ziedonis nav nemaz personisks, tikai filozofisks." (Vai dzeja var vispār nebūt personiska!) Tagad nu domāju citādi.

[..] Pēc pārsteidzošiem atklājumiem arī es dabūju izciest krietnu daļu sāpju. Vai es būtu tā uztraucies, ja kāds manis padarīts darbs netiktu novērtēts, ja mans augstskolas diploms izrādītos nederīgs? Tagad nu man ir skaidrs, kas sabiedrībai visvairāk vajadzīgs. Sabiedrība nedrīkst pazaudēt Cilvēkus un cilvēcību. Mazāk zinātnieki, bet vairāk skolotāji un cita veida audzinātāji mūsdienās ir vajadzīgi.

Un vēl — nu es saprotu (to es zināju, bet nesapratu), cik svarīgas ir dvēseles sāpes, ilgas pēc pazaudētas mīlestības, pūles atgriezt mīlestību. Jo pusgada laikā es novēroju sevī milzīgas pārvērtības.

Vispirms nāca laiks, kad man Jūsu krājums "Caurvējš" bija tik tuvs, ka es to varēju uzskatīt par savējo — gandrīz katrā dzejolī atradu pazīstamu pārdzīvojumu.

Tad bija periods, kad es īpaši izjutu katru cilvēku, šķita — es varētu ielīst viņa ādā. (Es skaitos intraverss, bet sāpes visu apgriezta ar kājām gaisā.) Tad man bija daudz, ko cilvēkiem teikt, es teicu, un viņi saprata.

Bija periods, kad man iekšā it kā atvērās nomaskētas, aizslēgtas durvis un ārā izgāzās vesela grūzma diezgan kroplīgu,

atskaņainu rindiņu. Vēlāk tās sāka kļūt savādākas. Tad durvis pamazām, bet neatturami sāka aizvērties; tagad es esmu ielicis kāju durvis un negribu tām ļaut pavisam aizdarīties. Ko man būs darīt? Varbūt badināties, jo esmu arī novērojis, ka badojoties gars kļūst dzīvāks.

Ar prozu ir drusku vieglāk, tikai šeit vēl nav atrisināta interesanta un nopietna sižeta problēma. Vienmēr iznāk kaut kas vidējs starp dzeju un prozu.

[..] Ko tik visu nespēj sāpes! Īstenībā tas ir pavisam vienkārši: sāpes taču ir indikators, ka viss nav kārtībā (mīlestība ir pazaudēta), un, tā kā sāpes ir nepatīkamas, tās mums spiež vairāk domāt, vairāk strādāt, lai atgūtu pazaudēto, lai atrastu izeju no situācijas. Un tā mēs vieglāk pilnveidojamies, iegūstam dažādas neparastas spējas.

Bez sāpēm strādāt ir vieglāk, bet ne vienmēr gribas.

Es esmu sevi izaudzinājis diezgan slinku.

Tādēļ man vienmēr vajadzīgi stimuli. [..]

Ir vajadzīgs, lai vienmēr būtu grūti. Es gribu, lai man būtu grūti nevis no juveliera darba laboratorijā, bet gan no cilvēkiem.

Kā vislabāk panākt to? Varbūt Jūs kaut ko zināt? [..]

Ar cieņu —
Aldis Auziņš.

[Bez datējuma]*

[..] Interesanti ir tas, kā dzejnieks izlasījis un pārdzīvojis otra dzejnieka likteni, un, ja viņš to izdarījis, nevienam nav tiesību apšaubīt viņa patiesīgumu un turēt aizdomās par to, ka ar meistarību viņš nomaskējis savu vēsumu. Tāpēc man vieglāk uzrakstīt savu dzejoli ar tādu pašu meistarību nekā atdzejot Tavu ar visām stila neparastībām un ģeniālo dullību. Tieši dzejolis "Vēja auglis" ir viens no maniem veiksmīgākajiem atdzejojumiem, jo es speciāli izgudroju vārdnīcu noteiktai Tavas dzejas daļai. Šī vārdnīca — tikai Tev, tā nekad man nederēs

* No krievu valodas tulkojusi Andra Konste.

citū dzejnieku atdzejošanai. Ja es nebūtu izgājusi nesaudzīgu un puritānisku aizrobežu dzejas tulkošanas skolu, kad atdzejoju eiropiešus "Progresā" un "Goslītā" redakcijām, kur valdīja gandrīz vai zinātniska sīkumainība, es vispār nebūtu spējusi ķerties pie tāda dzejoļa kā "Vēja auglis" atdzejošanas. Un Tu labi redzi, kāda patiesa sajūsma par Tavu dzejisko neprātu pausta šajā tulkojumā, šajā vārdnīcā, kura ir Tavā dzejolī. [...] Ja runa nebūtu par maniem atdzejojumiem, es publicētu "Družba narodov" rakstu, kurā spētu gudri un kaismīgi nošķirt dzejnieku atdzejojumus no nedzejnieku-tulkotāju uzbrukumiem. Pirmkārt, dzejnieki vienmēr tulko no oriģināla — un tulko tikai tad, kad jau zina oriģināla valodu labāk nekā tas, kurš rakstījis parindeņus. Otrkārt, dzejnieks tulko tikai to, kas viņu saista otrā dzejniekā, tikai to, kas sasauca ar viņu pašu, visiem spēkiem cenšoties izteikt tieši šo radniecīgo. Treškārt, dzejniekam ir dzejiskā vārdnīca, nevis vārdu krājums. Tas nozīmē noslēpumainu, paplašinošu, gandrīz kosmisku tilpumu, kādu vārdu krājums sevi vienkārši neietver. [...]

Nē, nu vajadzēja uzrakstīt tādus melus, it kā es Tavus verlibrus atdejojtu kanoniskā pantmērā un strofās! Tu taču zini, ka es tulkoju strofās to, kas strofās uzrakstīts. Un vispār es nekad neaizeju ne no pantmēra, ne no dzejoļa ritmiskās uzbūves. Ja uzmanīgi izlasīsi rakstu "Družbā", redzēsi, cik tas blēdīgs. Man personīgi no tā ne silts, ne auksts, bet sāp sirds par to visai tuvo laiku, kad tiks izdota Tava grāmata un viss sarežģītais tajā tiks graizīts un drupināts, atsaucoties uz "kritikas drukāto vārdu". Bet Tu šodien esi vislasītākais latviešu dzejnieks no tiem, kuri tulkoti krieviski. Varbūt kādam tas traucē un nekādu sajūsma nerada, bet man tieši otrādi tāpēc ir priecīgi un ļoti labi! Tāpēc ka esmu šo to ielikusi (no savas nebūt ne aukstās dvēseles!) Tavu stilistisko neprātu atveidošanā, kuri tad arī ir dzeja un spļauj uz "Vissavienības lasītāju", un man sāpīgi domāt, ka šī linija tiks apcirsta un tai nebūs iespēju dzīvot dzejā ilgi, vienmēr bezgalīgi. [...]

Tava Junna Morica.

Bam. (Kopā ar Paulu var arī atkārtot.) "Uh" nevajag. Novazāts. Ar citiem, kas zin notis. Un paliks pie kartīšu sistēmas. Vai arī pazaudēs. Nāvīgi interesanti. No tautas esmu nācis un gribu tikt atpakaļ. Tādā pat veidā.

Un tagad (jau desmit lieki vārdi) pēc paragrāfiem. Bet nopietni gan, Ima. Mīlestības man uz Tevi nav nekādas. Kas tā par mīlestību, ja glūn — vai otrā pusē nagi nenāk laukā. Bet to Tu pats zini.

§ I. Vajag "Caurvēju" O. Rozitim. VFR. Minsterē. Ja pats ne, atstāj Ausmai. (Sokolovu šīnī gadījumā varētu atstāt turpat, kur viņa ir, ja nav žēl. Uz skatuves šo to var pažēlot. Tas uz Ausmu un vispār uz šito profesiju neattiecas. Fakti ir Tavi, un domāšanu šīnī ziņā Tu man automātiski amputē.)

§ II. Tavu kazarmas mieru netraucēt gribēdams un Tavu status un & ievērodams, man Tev ir godīgi jāatzīstas, ka zaudēju samaņu no bezspēka (samaņu — tiešā nozīmē). Atbruņoja Tavi kurši, Valdemārpilī, vakar. Tādu vataini klusu un klusu forte var iztaisīt tikai bērni, kad aplaudē cimdiņos. Un pavelk strīpu, pūpolainu, bet tādu pak-pak, ka saproti, kāds sūds esi. Mikstu, mikstu pak. Un trāpa desmitniekā. Caur visu intelekta imitācijas muldēšanu. Ima, pupā kāpšana, kuru Tu uzrakstīji, ir nabaga kupča atmešanās bagātam nabagam. Un zini, ka, neskatoties uz visu apvalkāšanos (pēc manas tīras pārliecības — ir lietas, kas tikai maina ārieni, bet iekšu ne), tas nav nopietni.

§ III. Var skaitīt manu ego jebkurā pakāpē (man ir aizdomas, ka sevis viegļestības dēļ Tu to praktizē), bet, ja ar lielāku cinismu var izturēties pret darišanu, tad slābs pikstiens ir "Karogā". Auziņš. Ņēmējiem sāk nākt ārā neapstrādātā veidā. Un Tu iri vajadzīgs, lai to redzēdams neredzētu vai arī, kā tas stāv, redzētu un ignorētu. Un ar to, ka Tu esi kaut kur, par maz. Tas nav SOS. Bet ieprogrammēta roka var kauč ko tādu izdarīt arī pēc ± iestāšanās. Šie iet virsū, bet — pie visas lielīšanās — mūsu bruņojums ir gaužām necils (avižu stilā). Respektīvi, tā nemaz nav. Kā pastāv viss magnētisms, tā pastāv magnētisma lauks (to var aptaustīt atšķirībā no daudzām teorijām, kuras baidās no vīrusiem vairāk nekā to kolektīvie autori), demokrātiski būtu ļaut nevaroņiem varēt (starp citu, tā

iespēja viņiem bija, ir un būs), bet tīšām šo lauku var tikai nojaukt aiz pīppauzes prasības. Tas ir stulbi + vēl drusciņ.

§ IV. Par "Epifānijām" Ļuda Tev rakstīs pati (telefons izmantots netiks, jo galu galā nekas tāds arī nav noticis).

§ V. Nekomandējamā laikā izlasi intonāciju.

BAM [*Ojārs Vācietis*]

(Lapčēnoks tur nebija klāt.)

PRETSTATU LAIKS

No dzejoļu krājuma "Kā svece deg" (1971) līdz nākamajam Imanta Ziedoņa dzejoļu krājumam paiet četri gadi, un iznāk krājums "Caurvējš", tad vēl četri — un ir "Man labvēlīgā tumsā", un vēl divi gadi, kam seko "Re, kā".

Tas ir laiks, kad I. Ziedoņa grāmatas tiek izdotas cita pēc citas — gan latviski, gan krievu, rumāņu, igauņu, zviedru, moldāvu, slovaku un uzbeku valodā. Dzeja, pasakas, epifānijas, esejas. Izlases.

Tas ir laiks, kad I. Ziedonis nebaidās apliecināt un nest pasaulē vērtības, kas viņam ir iekšēji būtiskas, — A. Čaks, J. Rainis, tautasdziesmas. Savdabīgā pavērsienā tas jaušams kādā vēstulē, kas tapusi pirms kopīgi ar P. Pētersonu sagatavotā A. Čaka dzejas dramatisējuma "Spēlē, Spēlmani!" pirmizrādes Jaunatnes teātrī 1972. gada 30. janvārī. I. Ziedonis raksta O. Vācietim — bez datējuma, uz mazām lapiņām, ar zīmuli:

"Nupat Pētersons nodeva Čaku, pagājušnakt aizbraucām pie Čaka, pārrāpāmies pār mūri kapos, uzlējām arī šim vienu čarku uz kapa." (Ojāra Vācieša muzejs, inv. nr. 4479)

1974. gada martā uz ekrāniem parādās mākslas filma "Pūt, vējiņi!" pēc J. Raiņa lugas motīviem — I. Ziedonis ir viens no filmas scenārija autoriem. J. Raiņa filozofijas tēmas it bieži nodarbina I. Ziedoni, kā to redzam viņa apcerējumos un esejās.

Tādēļ arī I. Ziedoņa dzejā recenzenti likumsakarīgi un pamatoti meklē sasaukšanos ar J. Raiņa un A. Čaka tradīciju. (V. Ķikāns rakstā "Pa savu ceļu" (Lit. un Māksla, 1979, 7. dec.) apgalvo: "Krietna daļa jaunākās lirikas apliecina, ka *Imants Ziedonis gājis uz Raini.*") Tikpat pašsaprotami jaunajos dzejoļu krājumos tiek saskatīta atblāzma no latviešu tautasdziesmām, un pat dzejnieka autorvakari un sarīkojumi "Mana tautas-

dziesma", kas notiek ar nelielu laika distanci, vērtējumos it kā pārsedzas un saplūst vienā pasaules ainā.

1977. gada 3. novembrī I. Ziedonim tiek piešķirts Latvijas PSR Tautas dzejnieka goda nosaukums, un Tautas dzejnieks raksta dzejoļus, par kuriem A. Bergmanis vēlāk teiks:

"Kad iznāca krājums "Man labvēlīgā tumsā", lasītājos atkal bija neizpratne, lasītājs kārtējo reizi nespēja izsekot tam jaunajam, ko Ziedonis atklāj pirmām kārtām jau pats sevi." (Pad. Jaunatne, 1979, 13. okt.) Un paralēla strāva — TV literārā raidījuma "Avots" skatītāju aptaujā par labāko 1981. gada dzejas grāmatu tika atzīta I. Ziedoņa grāmata "Re, kā".

Publicistikas līnijas I. Ziedoņa dzejā vairs neatgriežas: ceļojumu apraksti, "Kurzemīte" un esejskie raksti "uzsūc" sociāli, sabiedriski tieši pasakāmo. Pasakas un epifānijas atklāj neierobežotu iespēju pasauli. Dzejā joprojām ir "saprotamais" un "nesaprotamais" I. Ziedonis, joprojām — jautājums par to, cik tālu un dziļi lasītājs spēj sekot dzejniekam pasaules daudzdimensiju esamībā, joprojām — vārdos izteiktais dzejnieka ceļš uz sevi pašu.

CAURVĒJŠ

R., 1975, 33 000 eks. Mākslinieks I. Helmūts

Dzejoļu krājums top vējā, gaisā, kad vēl nav ne krājuma nosaukuma, ne arī pašu dzejoļu. Caurvējš izvēdina telpu, jaunais krājums nāk ar svaigu brāzmu latviešu dzejā.

Jau labu laiku pirms krājuma "Caurvējš" izdošanas publicēta otrā daļa no I. Ziedoņa raksta "Par "optimālās oriģinalitātes mēru", profesionālu dzeju un pašdarbību" (Lit. un Māksla, 1972, 22. janv.), kurā teikts:

"Dažkārt mēs pārmetam jaunajiem dzejniekiem ultrabrīvu asociāciju montāžu. Taču neviens vēl nav ieminējies par otru galējību: retorisku tradicionālo poētismu bezsatura montāžu. Vai par valodas samocītību it kā dzejiskuma vārdā."

I. Ziedonis, kas, O. Vācietim savu pirmo dzejoļu krājumu dāvinot, titullapā ierakstīja: "Ojāram no vācietiskā Imanta," — par O. Vācieša "Melnajām ogām" jau minētajā rakstā saka:

"Daudz runāts par izteiksmes neskaidrībām Vācieša dzejā un par nesaprotamību. Jautā: "Kas tas ir? Ko tas nozīmē?"

Un, kamēr lasītājs vēl brīnās: "Ā, tā ir otrā dimensija! Jā, jā, tas ir garums — redz, kā es agrāk to nesapratu," — vai kamēr lasītājs apgūst dzejnieka telpu trīs dimensijās — platumā, garumā un augstumā —, tikmēr Ojāra Vācieša krājuma "Melnās ogas" nobeigumā ierakstīts teikums: ".. un nupat man pateica, ka esot arī ceturta dimensija."

Tā ir būtiska šodienas dzejas problēma: vārdos, kas tradicionāli izteic tikai trīs dimensiju jēdzienus, izteikt ceturta dimensijas netveramās vibrācijas, izteikt to, ko nevar pateikt vārdiem."

Radošās domas aizstāvība kļūst par vienu no svarīgākajiem tematiskajiem lokiem grāmatā "Garainis, kas veicina vārišanos" (1976). Tā — eseja "Gliemeža galējības":

"Interesantas ir tikai galējības. Galējība meklē viduvējību tikai tad, kad tā nogurusi, bet arī tad tā pacieš viduvējību tikai sevī, ne citos. Viduvējība ir tā nakts, kurā galējība guļ aizmigusi, atpūšas, bet, tikko tā pamostas, tā ar visu savu nervu enerģiju aiziet taustekļos. Ievērojiet, kā gliemezis iet. Ievelkot un izlaižot taustekļu radziņus. Ievilcis radziņus, gliemezis guļ viduvējībā. Izlaidis radziņus — taustās izplatījumā; galējības — ir taustekļi izplatījumā."

Jaunā dzejoļu krājuma struktūra arī kļūst par vienu no būtiskākajiem tā interpretāciju aspektiem, skarot galvenokārt tematiku un tēlu veidojuma īpatnības. R. Veidemanes rakstā "Es to uz iekšu jūtu..." (Lit. un Māksla, 1975, 1. nov.) teikts:

"Emocijas netiek fiksētas to kulminācijas, bet atrisinājuma fāzē. [...] Bet ne emociju vai emocionālātes noliegums raksturo šo krājumu. Tajā ir īpatnēja emociju transformācija. Lielāko daļu krājuma dzejoļu ietver biezs emocionāls virsslānis, kas klusina skaudrākās tēmas, turpretī apgaro, cēlina ikdienišķību.

[..] Dzejā vienmēr jābūt kaut kam, ko mēdz apzīmēt ar terminiem "neizsakāmais" vai "neizteiktais" (kaut arī šos vārdus apvij poētiskas noslēpumainības oreols, tie lietoti terminoloģiskā nozīmē).

Tā ir estētiskās informācijas daļa, kas zūd, mēģinot prozā pārstāstīt dzejas "saturu".

Ziedoņa dzejoļu krājumā ir īpaši nozīmīgs šis neizsakāmais."

Daudz ko no "neizsakāmā" ir izdevies pajautāt rumāņu dzejniekam J. Horjam, kurš rakstījis priekšvārdu I. Ziedoņa "Epifāniju" tulkojumam rumāņu valodā (latviski publ. "Lit. un Māksla", 1976, 21. febr.). Atbildot rumāņu kolēģim, I. Ziedonis saka:

“ — Tas, kas ir makropasaulē, ir arī tevis paša mikropasaulītē, jo cilvēks ir mazs lielās pasaules krislīts. Dzeja un māksla vispār nodarbojas ar līdzsvara meklēšanu starp tevi un apkārtējo, starp būtņi un Visumu. [...] Es meklēju šo līdzsvaru un negribu būt vieglāks par pārejo pasauli. Vajag, lai man būtu tas pats smagums, un dzeja man ir kloķis, kurš man palīdz saglabāt šo līdzsvaru.”

Būtībā šeit I. Ziedonis vēlreiz pasaka to, ko par savas dzejas avotiem ir pateicis jau esejā “Visas manas pieredzes līnijas krustojas manī pašā”:

“Atoms nav noslēgta mikroskopiska pasaule, kā mēs to, iespējams, iedomājamies. Bet katrs atoms ir bezgalīgi mazs lielās pasaules centrs. Tas ir iejūgts, sajūgts ar visu. Viņa interešu centrā bēgošais rādiuss ir pagarināms līdz pasaules bezgalīgajai malai (ja tāda būtu!). Un otrādi: kur lai mēs arī nestāvētu, gaisma ir vērsta uz mums. Pareizāk — uz mani, mani pašu. Tā arī visas manas pieredzes līnijas krustojas manī pašā.”

Bet vēlreiz — par “neizsakāmo”. To atklāt un vārdā nosaukt tiecas A. Kubuliņa rakstā “Cilvēka mīlestība, nāve un krustceļi” (Liesma, 1976, № 10), atzīmējot, ka I. Ziedoņa dzejoļu krājumā “Caurvējš” dominē psiholoģiskais laiks, salīdzina I. Ziedoņa un O. Vācieša pieeju šādā aspektā:

“O. Vācietis šādi tvertu laiku saista ar visdažādākajām cilvēka dzīves situācijām, bet I. Ziedonis savā grāmatā galvenokārt kavējas tikai pie trim: mīlestības, nāves un rīcības izlemšanas mirkļa. Tāpēc krājums kopumā vairāk par “Stundām” (domāts O. Vācieša dzejoļu krājums “Visāda garuma stundas” — A. R.) vērsts uz cilvēka esamības pašiem dziļumiem, mazāk uz viņa eksistences ārējiem apstākļiem.”

Šie trīs tematiskie loki arī analizēti recenzijā.

“Mazāk dziļš ir skatījums, kur apromantizētā pagātne nostādīta pretī šodienai bez nopietnas sociālo noskaņojumu analīzes (“Puķu dobe autoriepā”, “Latviešu jūrniekiem”),” piebilst kritiķe.

Par ampeļēšanos A. Kubuliņa nosauc dzejoļus “Pusītes”, “Ai, kurkuli, ai, kurkuli...”:

“Uzsvērtais rīmējums “ampeļdzejoļos” duras acīs nevis kā solītās dvēseļu skrandas, nevis kā ironija, bet kā ritmiska nevarība blakus lieliskajiem: “Caur vakara krēslu...”, “Marete

Tomam Nipernādijam", "Es nokritu...", "Ledus bij zils...", "It nekas tā nenotiek...", "Vairs neviena negaidīju...", "Drizāk kā maldugunis..." u. c. Liekas, šāds efekts, krājumu sastādot, nav gribēts apzinīgi.

Kopumā grāmata ir rūpīgi veidota, klasiska savā izteiksmes vienkāršībā. (Īpašu prāta sasprindzinājumu no lasītājiem prasīs vienīgi "Muldamdzejolis", "Es iegāju spoguļi, otrrādī..."). Smaga. Drūmumā skarbi skaista, neskatoties uz izteiktajām iebildēm. Dziļi intīma. "Kā svece deg" bija viengabalaināka; "Caurvējš" ir sāpigāka."

Jaunā vilni — presē, lasītāju vēstulēs — iesākas dzejas saprotamības un nesaprotamības problēma. Daiļrunīgi piemēri ir divas laikrakstam "Literatūra un Māksla" iesūtītās vēstules, kuras pauž neizprotošā lasītāja viedokli. 1975. gada 16. janvārī tapusi sešu Latvijas Zinātniski pētnieciskā mežsaimniecības problēmu institūta līdzstrādnieku vēstule, aicinot publicēt tikai skaistos un saprātīgos, nevis tādus kā "Jā! Jā!" un citus laikraksta 4. janvāra numurā ievietotos I. Ziedoņa dzejoļus:

"Mūsu ierosinājums — nepublicēt turpmāk laikrakstā tik zemas kvalitātes dzejas darbus, kas autoru var tikai kompromitēt. Mēs visi Imantu Ziedoni pazīstam un cienām kā talantīgu dzejnieku un prozaīķi un savu "kautro" kritiku šoreiz nevēršam pret dzejnieku, bet gan pret "Literatūras un Mākslas" attiecīgo darbinieku nesmalkjūtību."

Tā paša gada 16. augustā rakstīta divu personālo pensionāru vēstule LKP CK (noraksts — laikraksta "Literatūra un Māksla" redakcijai):

"Mēs, personālās pensionāres Larina un Bērzape, vēršam Jūsu uzmanību laikrakstā "Literatūra un Māksla" publicējamai dzejai, it īpaši pēdējā, šī gada 4. augusta (faktiski 9. augusta — A. R.), numurā publicētajiem 16 Imanta Ziedoņa dzejoļiem.

[..] Mūsu — Padomju Savienības, tātad arī Latvijas — tauta patlaban pārdzīvo tādus vēsturiskus momentus, par kādiem sapņojušas paaudžu paaudzes. Piemēram, kosmonautu atgriešanās uz Zemes pēc 63 dienu prombūtnes kosmosā; kosmonautu atgriešanās no starptautiskā brauciena kosmosā kopā ar Amerikas Sav. valstu kosmonautiem; Eiropas valstu miera konference Helsinkos un 35 valstu vadītāju parakstītā deklarācija par mieru un sadarbību Eiropā; tālāk — visi padomju tautas darbaļaudis strādā vaiga sviedros, sacenzdamies cits ar citu,

un ceļ komunisma bāzi. Tad vēl Dienvidamerikas, Āzijas un Austrālijas tautas cīnās augšup, un mēs šo cīņu atbalstām. Bet dzejniekam Imantam Ziedonim gar visu to nav nekādas daļas. Nevienā no šiem 16 dzejoļiem viņš neskar nevienu no minētajām sabiedriskajām problēmām, kas patlaban interesē un dziļi saviļņo visu mūsu tautu. Kas tad interesē un ko raksta Ziedonis? Pirmais no viņa 16 dzejoļiem skan tā:

aizlien nami un raud
paši aiz sava stūra
kliņģeriem caurumi sāp
un viesulim — armatūra

mēnesim — okeāns sāp
pilna sirds sāp — tukšam gaisam
un tīras šķirnes sēklas
mēs akmenī kaisām

Ziedonis ir atteicies tikai no komatiem un punktiem. Tas tad arī ir viss viņa modernisms. Tādā pašā garā sarakstīti visi viņa 16 dzejoļi. Mūsu spraiģajā, ar saturu bagātajā laika posmā ir noziegums rakstīt un publicēt tik bezsaturīgus dzejoļus. Nav saprotams, kam par prieku tie rakstīti un ko ar tiem grib panākt šis dzejnieks. Un ir jābrīnās par laikraksta redakciju, kas mīļuprāt ņem pretī un publicē šo makulatūru."

1977. gads I. Ziedonim ir nozīmīgs arī ar to, ka viņš viesojas pie Amerikas latviešiem. T. Ķīķauka žurnālā "Jaunā Gaita" (1977, № 116) par tikšanos Toronto raksta:

"Nav šaubu, ka Imants Ziedonis bija svaigākais vējš, kāds reiz iešalcis šī krasta latviskā dzejā, un viņa skaidrā dikcija, skaidri izprotamais vārdu kopojuums, sava veida mierīgums, pat kautrums, brīva nepiespiestība un dabiskums bija visnotaļ iederīgi elementi runātajam vārdam, kura pratējs viņš noteikti ir.

[..] Dzejniece Velta Toma, ar Imantu Ziedoni iepazīstinot, uzsvēra, ka viņš ir reizē zeme, tauta un reģis. Pie vienas rokas tam dainas, pie otras kibernetika, un šīvakara mude ir "dots pret nedotu" (no Imanta Ziedoņa esejas par Raiņa "Spēlēju, dancoju").

Arī O. Celle rakstā "Imants Ziedonis Berkelejā" (Ziemeļkalifornijas Apskats, 1977, № 11) un G. Augusts "Rudenīgās pie-

zīmēs" (turpat) dzejnieka viesošanas skata kā izcilu notikumu, bet Kalifornijas universitātes bibliotekāre S. Rubene sniedz rakstu "Ieskats Imanta Ziedoņa dzejā, ko dzirdējām šoruden Berkeleijā" (Ziemeļkalifornijas Āpskats, 1977, № 12). Interesants ir S. Rubenes vērojums par I. Ziedoņa dzejnieka tēlu, kāds tas veidojies klausītāju apziņā:

"Jau no ārienes neparasts: kalsnējs, kupliem, pasirmiemiem matiem, atturīgs, aristokrātisks — tāds, kuru ar respektu pieņemtu jebkurā Vakareiropas sabiedrībā."

Saista arī S. Rubenes secinājums par to, ka latviešu dzejnieki etniskās identitātes uzturēšanai arvien biežāk atgriežas pie tautasdziesmām:

"Nesen dzirdētam dzejniekam Peteram tautas dziesmas ir avots, no kura plūst viņa dzeja un kurā viņš atrod spēku. Turpretim Ziedonis tautas dziesmu fragmentus un motīvus lieto drīzāk kā kontrastu, lai dramatiskāk izteiktu personīgās jūtas, kuras no tautas dziesmu izjūtām krasi atšķiras. Un Ziedonim jau arī ir taisnība — tradicionālās situācijas, ko tautas dziesmas attēlo, ir mainījušās. Tā, piemēram, cerību pilnā "stādīju ieviņu plāniņa vidū" Ziedoņa versijā pārvēršas par stādītāja diezgan traģiskiem minējumiem par dzimtas likteni gandrīz pārlaicīgā dimensijā."

Laika distancē daudz kas kristalizējas, un dažus gadus vēlāk V. Ķikāns publicē rakstu "Pa savu ceļu" (Lit. un Māksla, 1979, 7. dec.) par I. Ziedoņa dzejoļu krājumiem "Kā svece deg", "Caurvējš" un "Man labvēlīgā tumsā", kurā I. Ziedoņa dzeju dēvē par likteņdzeju:

"Pieaugot dzejas filozofiskajam saturam, dzejoļiem nav vairs tādas sižetiskas nobeigtības kā agrāk: forma atspoguļo jauno saturu. Tāpat poētismi un ekstravaganti mikrotēli kā dzejas pamatmateriāls mazinās, bet tēla faktūras tiešums, nepārnestība iegūst vispārinošu, simbolisku jēgu. Šādas dzejas attīstībā pastiprināta nozīme ir domas darbībai, kuras mērķis ir radīt *jauna tipa emocionalitāti dzejā — caur domu dzimušu.*

[..] Ziedoņa lirikā no krājuma uz krājumu tomēr arvien mazāka sarauca ārējās faktūras loma dzejas celtnē, tā ir raksturīgāka, bet skopi lietota: fundamenti, sienu balsti, jumts veidoti no viegla un stipra materiāla, kas nebūt nav viegli. ("Uz šīs zemes viegli būt ir smagam. / Grūti uz šīs zemes viegļam būt.") Toties plašumā plešas iekšējā telpa, tās caurspīdīgi

gaismotais kontakts ar pasauli. Tas ir viens no filozofiskās dzejas pamatfaktoriem. Un šai ziņā "Caurvējš" visā mūsdienu dzejā ir filozofiskuma pastiprināšanās spilgta izpausme."

Arī trimdas literatūrpētnieka M. Lasmaņa rakstā "Dzejoļu grāmata par pretstatiem" (Jaunā Gaita, 1980, № 128) akcentēta problemātikas padziļināšanās un saistība ar nākamā krājuma tēlainību:

"Salīdzinājumā ar iepriekšējiem krājumiem "Caurvējā" ir vairāk tumšās krāsas. Ieiešana sevī, dažkārt pieminēta kā simbols ne tikai Ziedoņa, bet arī citu Latvijas dzejnieku ievirzei sešdesmito gadu beigās, ir vedusi dziļumā. Kas šādu ceļu gājis un naktī un vientulībā ieskatījies, tam vairs neder gludi vienkāršojumi un viegli gūts optimisms.

[..] Varam manīt, ka Ziedoņa īstenības uztvere ir pārdzīvojusi kādu krīzes periodu. "Caurvējā" ir dzejoļi, kas uz izmisuma robežas liecina par identitātes lūzumu, par pamata un patvēruma trūkumu."

Notiek mēģinājumi atšifrēt I. Ziedoņa dzejas tēlu jēgu. Jau pieminētajā V. Ķikāna rakstā lasām:

"Radošās personības apceres dzejā zīmīgi tas, ka I. Ziedonim nefigurē folkloras tēli un ikdienas reāliju simboli, bet ietilpīgu jēdzienu pretstati: tumsa — gaisma, akmens — putns, sastingušs — kustība. I. Ziedonis pretstatus skata to vienībā un savstarpējā nosacītībā. Viņš lauž simbolu nostabilizējušos izpratni, kas laika gaitā kļuvusi nekustīga, "nedzīva".

Īpatnēja ir *vēja* tēla simbolikas nomainīšana ar *akmens* tēla simboliku I. Ziedoņa jaunākajā dzejā.

[..] Tādi simboli kā *vēja auglis*, *vēja ziedi* krājumā "Caurvējš" nepārprotami ietver mākslas rosinošo, auglīgo būtību, kura reālus augļus šķietami nenes, tāpat cilvēka garīgo vērtību radišanu vispār.

[..] *Vējš* un *caurvējš* ir arī pasaules un dzīves grūtību simbols, tas ir arī dvēseles katarses tēls, "sastrēgu sārņu" (Rainis) kļiedētājs ..

[..] *Akmens tēla simbolika* acīmredzot tiecas pēc tā paša: ne tikai vējā, šķietami neauglīgajā, tā tieši nepatērējamajos ziedos un augļos, caurvējā stāvēšanā utt. izsakāma saskaņa ar pasauli — *viena harmoniskuma* doma, tā meklējama arī diametrāli pretējā: šķietami nemainīgajā un sastingušajā, nekustīgajā — *akmens tēlā*."

MAN LABVĒLĪGĀ TUMSĀ

R., 1979, 33 000 eks. Mākslinieks R. Muzis

1979. gada dzejas apskatā ("Kritikas gadagrāmata, VIII, 1980) V. Ķikāns vēlreiz analizē I. Ziedoņa grāmatu "Man labvēlīgā tumsā", tiecoties skaidri formulēt, kas ir likteņdzeja:

"Šajos dzejoļos ir liela mēroga laika dimensijas: paaudžu radniecības, viņu darba nemirstības izjūta, folkloras un agrākās dzejas tēlu aktualizācija ("Krupīts nesa ūdentiņu / Sakumpušu muguriņu" — t. dz.; "Kā muca tev lai pilna kļūst. / Uz kaimiņu viss ūdens plūst" — Rainis) savas laika koncepcijas izteikšanai.

[..] Krājuma "Man labvēlīgā tumsā" dzejoļu lielākā daļa ir radošas personības dvēseles stāvokļu meditācija, ieskatīšanās sevī, bet citā kvalitātē nekā krājumā "Ēs ieeju sevī", proti, tagad izjūtu un dvēseles stāvokļu apcerei ir kosmisks raksturs. Tagad liriskā varoņa saistība ar pasauli — ar dabu un kosmosu — ietver bezgaldaudz saikņu gan dzīvajā, gan nedzīvajā dabā. Šīs universālās sakarības izteiktas tumsas tēlu un tumsas simbolikas dzejoļos, arī akmens un dūmu simbolikā. Dominē tumsas un gaismas, nakts un dienas (saules), akmens un putna (sastinguma un kustīguma) pretmeti."

1978. gadā žurnāls "Karogs" ar vienojošu nosaukumu "Par dzeju un dzejniekiem" turpina jau agrāk aizsākto diskusiju par dzejas saprotamību un nesaprotamību. H. Heislera rakstā "Mans viedoklis. Dažas piezīmes jautājumā par dzejas saprotamību un valodu" (Karogs, 1978, № 4, 5) — arī par I. Ziedoņa "asociatīvās plūsmas" dzeju, tās loģisko neizskaidrojamību, kas H. Heislera skatījumā kļūst par trūkumu, iegūstot "milzīgu apmēru dzejas kaites" raksturu.

H. Heisleram oponentē I. Bērsons rakstā "Literatūra ir in-tonāciju māksla" (Karogs, № 4), aicinot pievērst uzmanību intonācijai, kas var būt atslēga dzejoļa saturam.

Arī R. Remasa rakstā "Vēlreiz par t. s. dzejas nesaprotamības problēmu" (Karogs, № 6) runāts par I. Ziedoņa dzeju, atgādinot, ka dzejas uztverē svarīga ne vien racionālā, bet arī emocionālā uztvere un izpratne.

R. Veidemane sarunā ar I. Ziedoni "Pats — ceļš — darbs" skaidro būtiskus viņa dzejas izpratnes aspektus (Lit. un Māksla, 1979, 20. jūl.). Veidojas filozofiski piesātināts dialogs, kurā

kritiķes balss skan līdzvērtīgi dzejas un dzejnieka personības lielumam:

"Ruta Veidemane: — Lasot jūsu pēdējo gadu dzeju, es kā tās dominanti uztveru savas esības jēgas skaidrošanu — jūsu personīgās un katra konkrēta jūsu dzejas ievīļnota cilvēka esības jēgas skaidrošanu. Es tajā redzu nemitīgu iešanu uz pirmsākumu, reizē paplašinot un sašaurinot Es-ieeju-sevi posma apvāršņus. Paplašinot tādējādi, ka konkrētais es virzās uz arvien lielāku filozofisku, psiholoģisku un sociālu vispārinājumu. Sašaurinot, jo jūsu dzeja tiecas attīrīt cilvēku no visa nejaušā, savākt daudzveidībā izšķīdinātās personības daļas ap kādu vienu kodolu, ap kaut ko nemainīgu un nepieciešamu, ko nedrīkst pažadēt.

Protams, atbildes uz līdzīgiem jautājumiem var meklēt arī zinātniskos apcerējumos, bet tikai māksla savā īpašā valodā var šos jautājumus ierosināt caur katra cilvēka konkrētās individualitātes prizmu. Mākslā pat vispārinājumam ir konkrētības zīmogs (tāpat kā katrai konkrētibai — vispārinājuma spēks). Mani "Caurvējš", "Poēma par pienu", "Man labvēlīgā tumsā" ieešūpo tieši šādā virzienā. Tā tad arī ir **mana** patiesība.

Imants Ziedonis: — Galīgās atbildes dod filozofija. Dzeja galīgas atbildes nedod, bet uzrāda un izstaro ceļa prieku. Es esmu viens no tiem, kas priecājas par "negatavu filozofiju". Jau epifānijās esmu runājis par radošo prieku dzīvot uz robežām.

Reiz Jānis Stradiņš mākslu un literatūru nosauca par "pielietojamo filozofiju". Tas ir dzejnieka lauks — apgūt filozofiju estētiski, sadzīviskos sižetos, grūst ikdienā, ikdienā atpakaļ. Zināt, ka ideja abstrahējas, un raut to aiz kājām atpakaļ, neļaut atsvešināties, iejaukt, iekult filozofisko dzīvesizjūtu atpakaļ sadzīves miltos. Būt tam balasta jutējam, līdzsvara rādītājam, kas filozofijas balonam liek iet pa zemi tā, lai tie, kas tā virvēs ieķērušies, jūt pēdas pie zemes un visu laiku tādas bailes, ka balons var pacelties kuru katru brīdi.

[..] Jūs iedarbojaties uz mani ar tādu spēku, kas atkarīgs no tā, kādā attālumā mēs atrodamies. Jo tālāk būsim, jo mazāks būs iedarbības spēks. Bet pastāv arī pašiedarbības spēks. Tas ir tas, ko es kādreiz teicu — "es ieeju sevi" — un nevarēju realizēt. Tādā gadījumā abi spēki ir viens, attāluma starp tiem nav, tas ir nulle. Bet jebkurš skaitlis,

dalīts ar nulli, dod bezgalību. Man jāsavācas uz iekšu, un es dabūšu bezgalību. Var jautāt, ko es darišu ar viņu. Man viņa ir vajadzīga. Mēs vēl līdz šim dzejā bezgalību neesam apguvuši. Bet uz to jāiet.

[.] R. V.: — Baidos kļūt apnicīga, jo ne jau pirmoreiz runāju par dažu būtisku jūsu dzejas simbolu jauno pildījumu. Mūsu dzejas kontekstā jauni skan, piemēram, jūsu *akmens*, jūsu *tumsa*, īpaši *tumsa*, kas pirmām kārtām tiek uztverta kā līdzšinējās tradicionālās simbolikas noliegums. Taču gluži tukšā vietā jau tā nav radusies. Tik konsekventi kā pie jums to sastopam austrumtautu dzīves filozofijā. Bet vēl nāk prātā Raiņa Aklais — visu sauļu gaismas gudrais, M. Martinaiša “acu tumsas” un “sirds gaismas” pretstatījums. Vai ir iespējams kaut aptuveni raksturot kultūras pieredzes un dzīves pieredzes, intelektuālās un emocionālās pieredzes mijiedarbību šo tēlu rašanās procesā? Es uzsveru: *rašanās*, nevis *radišanas*, jo tēls ir organiski ieaudzis jūsu dzejā.

I. Z.: — Pirmkārt *tumsa* ir jājūt.

Latviešu rakstītās kultūras vēsture ir ļoti īsa, tāpēc arī pārāk liela bijība pret citām kultūrām, pret Rietumu un Austrumu filozofiskajām sistēmām. Liekas, ka šai *tumsai* noteikti jābūt aizgūtai. Vai tad Rīgā var būt *tumsa*? Japānā var būt, dzenbudisma filozofijā, Hēgeļa dialektikā, bet ne pie mums...

Es gribu teikt, ka man nav nekādas filozofiskas sagatavotības. Tālu domu citēšana ir mūsu vājība. Bet matērija tos pašus esamības modeļus piedāvā tepatās, mūsu jutekļu un jūtu priekšā. Tā arī ir *tumsa*. Man *tumsa* nenāk ne no dzenbudisma, ne no kādas citas filozofijas. Viņa vienkārši ir. Tā ir pagānisks burvju spēks, evolūcija, amēbu, kurkuļu līmenis. Jūs varat to saukt par haosu, bet jūs varat arī ieraudzīt *rašanās* un *tapšanas* aprises. Jūs varat būt klāt pie formu un veidu pirmajiem *tapšanas* impulsiem. Es neteiktu kā Martinaitis: “acu *tumsā*, sirds *gaismā*”, — bet: “acu *gaismā*, sirds *tumsā*”. Kaut gan nav svarīgi, kā to sauc, — tas ir viens un tas pats — *tumsa* ir neizdalījusies, neapzināta *gaisma*, nepamodusies *gaisma*.

Tumsa ir evolūcijas viela. Izaugsmes klēpis. Iespējamību esence. Mēs dzejā daudz, pārāk daudz esam lietojuši, nolietojuši un pārlietojuši *gaismas* tēlus un simbolus. Tiktāl, ka tie jau atsvešināti no dzīvības. Diletantiski abstrahēti. Didaktiski atrofēti. Pedagoģiski devalvēti. Optimistiski izplāpināti. (Kaut vai kā tas

pats vārds *labestība*, kas kļuvis par katra etiķblēža sauķļa vārdu.) Un man tā starp citu tikai likās (bet tikai starp citu), ka uztveres uzmanība jāvērs atpakaļ uz pirmsākuma svaigo tumsu. Man, protams, pārmetīs, ka tur nemaz tās virsrakstā minētās tumsas nav. Bet kurš gudrais tad var pateikt, kādai tai tumsai jābūt? Tumsas meklējumi tur ir. Un — meklējiet tālāk, ārpus vākiem! Kad iznāca krājums “Es ieeju sevī”, arī tad varēja teikt (un teica ar), ka tur nemaz nekāda ieiešana sevī nav vērojama. Taču tā bija visapkārt, grasījās, par to liecina visa dzejas plūsma sekojošos gados — tā **gāja** uz sevi! Un, cik nu katrs prata un varēja, tik iegāja. Tagad sākas atviltis un prasība nākt kopā ar visām sasmalcinātajām reminiscencēm un subjektīvajām pašniansēm ārā no bezjēdzīgas sadrumstalotības un savākties. Bet vajadzīga šī pašrakņāšanās bija — deva dzejai jaunus spēkus un dos vēl.

Es ceru arī uz dialektisku izpratni, kad runās par tumsas pamatslāņiem, un, lūdzu, tad nelieļieties tikai ar vidusskolā iemācīto uguns un nakts erudīciju. Vēl starp tumsu un gaismu ir krēsla. Visi ir jutuši, ka ir, bet nav mēģinājuši ieviest kā trešo dialektikas elementu. Dialektika nav tikai dipolāra.

Un es vēlreiz pasvītroju: nevajag sist Lāčplēsi ar Kalevdēla mēru, nedz Ilju Muromieti ar Haijavatas citātiem. Nevajag iedomāties, ka filozofija latviešu dzejā dzimst tikai no Rietumos, Austrumos, Ziemeļos, Dienvidos aizgūtā. “Latvju dainas” filozofiski vēl nav apgūtas. Tās vispār vēl nav apgūtas. Cik sējumu stāv neatgriezti gan lauku, gan pilsētu dzīvokļos!”

Piesātinājums aug R. Veidemanes recenzijā “Vēl gaisma ir vārds” (Lit. un Māksla, 1979, 3. aug.), kas publicēta pēc šīs intervijas:

“Saskaņa starp sevi un pasauli — lūk, augstākais bauslis, tik pilnīga saskaņa, lai tas, ko pats sevī un sev vēlies, būtu arī pats labākais, ar ko vari pasaulē piedalīties. Stāvoklis, kad nēmēja un devēja maksimālais prasa vienu un to pašu. Īstenības un dzīvības vienkāršākajās formās šī vienība eksistē, un tā ir tik dabiska, ka to parasti pat neievēro. Tikai cilvēkam savā prātā un savā darbībā šo vienotību ir sašķēlis.”

Kritiķe atzīmē, ka krājumā ir gan “es” noliegšana, gan pašpiepildīšanās, gan sintēze, saistot šos jēdzienus ar I. Ziedoņa dzejas tēlainību:

“Sauls egocentriskajā atdevīgumā vispilnīgāk saliedējas

abas šīs stihijas. Saule spīd un silda tāpēc, ka tā ir viņas esības forma, bet, šādi pašeksistēdama, viņa kļūst par pamatu neskaitāmām citām esībām.

[..] Tēlu kustīgumā visspilgtāk izpaužas krājuma dialektiskais raksturs. Pretstati ir vienmēr līdzās, lai ietekmētu, izgaismotu cits citu, mainītos un papildinātos. Blakus Dūmiem, kas lido uz āru, — Akmens, kas aug uz iekšu, sevī, Zieds, kas nezied uz āru. Akmens tēls bez visām konkrētajām nozīmēm un nozīmīguma dzejiski spilgti apliecina istenības un parādības dialektiku. Akmeni viegli iedomājamies snaudošu spēku, ko nepieciešams iekustināt. Ziedonis savā Akmeni ieprojiņē paškustību.

[..] Arī pārējie krājuma simboli apzīmē savu pretstatu. Simbols un tā nozīme tiek it kā attālināti laikā, jo katrs pieder citai parādības attīstības pakāpei. Dūmos jāskata ir pagātne. Dūmi simbolizē ziedošanos, bet tā ir jau bijusi — pirms tam. Ja skatāmies tikai uz parādību, tad skatāmies tukšumā. Spalvas iesākums un pagātne ir putns, un mēs atgriezamies uz to. Tumsa savukārt apliecina dzīvību, kaut gan, ja tā būtu un paliktu mūžīga un nekustīga, tajā slēptos nāve. Tumsas būtība atsedzas nākotnes perspektīvā, tāpat zieda būtība.

[..] Te nav Vācieša emocionālās atvērtības, nav Knuta Skujeniēka niansētās izsmalcinātības. Vācieša dzeja ir kā vaļēja brūce, kurai bail pieskarties. "Tumsas" varonī distancētais skatījums un gaišā dzīves gudrība ļauj pielīdzināt folkloras anonīmajam varonim. Šī anonimitāte piešķir līniju mieru un skaidrību, un distancētība ļauj pacelties līdz tādai pakāpei (te savukārt var vilkt paralēles ar folkloras ētiku), kad pazūd disharmonija, kad nelaime zaudē asumu un ļaunums — spēku, bet labā uzvara šķiet likumsakarīga un nenovēršama:

Un dvēselei, kas beidzot ir tik smalka,
Nekas šai pasaulē nav jāatriebj.

Nu tātad — te! Tūliņās un tepatās
Kāds asns atkal cauri zvēram ies!
Es sēju sēklu zvēra pēdās platās.
Bet atriebties? Kauns zvēram atriebties.

Es visu laiku staigāju pa virsotnēm. Te — šajā virsotņu līmenī — arī veidojas krājuma dialektiskie tēli un harmonijas filozofija."

I. Ziedoņa dzejas tēlainības šifrējumi ir pamatā arī M. Lasmaņa rakstam "Lielais tumsas koks" (Jaunā Gaita, 1981, № 134).

Bet H. Dorbe 1980. gada 15. janvārī no Ventspils raksta J. Niedrem (RM, 368524) un, atbildot uz J. Niedres jautājumu par to, kā viņš vērtē latviešu jaunāko dzeju, izsaka neapmierinātību par "murgojumiem", bezpieturzīmju dzeju:

"No sekošanas svešiem piemēriem nav atturējies arī tāds talantīgs dzejnieks kā Imants Ziedonis: visā Annas Brigāderes dzejā, cik atceros, tikai vienā dzejolī lietots vārdiņš *re*: "Skatiet, ļaudis, *re*, kur cēls, *re*, kur dižens iet mans dēls tēva lielās postalās" utt. Nesen sieva man lasīja priekšā no periodikas, kur vesels Ziedoņa dzejoļu cikls, skaitā labs ducis, sākas ar *re*. Mēra sajūtas, takta trūkums?"

Bet autorvakaros un sarīkojumos par tautasdziesmu I. Ziedonis runā par atšķirīgu skatījumu esamības tiesībām, par latviešu folkloras pasaules izjūtas tuvību seno indiešu pasaules skatījumam. Tā ir tiekšanās dziļumā un sasaucas ar kādu I. Ziedoņa vēstuli M. Bendrupei, rakstītu 1977. gada 31. janvārī (RM, 465051). Tā beidzas ar vārdiem:

"Ak tā: par to.

Es arī nesaprotu, kā
nirvānas doma
sanāk kopā
ar Teijāra Šardēna pasaules
uzbudināšanas lielo likumu,
kas no uzbudinātās, pašuzbudinošās
civilizācijas radis pārcilvēku (citu
būtni), tāpat kā amēbas uz
globa (tikai uz globa, jo tā var
list viens otram uz ādas; citādi
mēs izplūstu kā piļu sūds uz ūdens)
radija mūs.

Vai Tu saproti? Abi grib nokļūt pie
Lielā Vieninieka:
viens, darot visu,
otrs, nedarot neko,
nu ne jau tā, bet:
viens aktivizējot
šīs zemes spriegumu,
otrs spriegumu — noņemot."

Tas ir skatījums kritiķu vēl nenoformulētā dziļumā, kaut arī vairāki I. Ziedoņa daiļrades vērtētāji ir garāmejot pieskārušies šo slāņu esamībai viņa darbos.

Kad kritiķi un lasītāji vēl diskutēja par I. Ziedoņa dzejas saprotamību vai nesaprotamību, jau tapa dzejoļi nākamajam krājumam "Re, kā", un arī par tiem jau skanēja atšķirīgi viedokļi. A. Bergmanis par I. Ziedoņa autorvakaru 1978. gada 4. aprīlī publicē rakstu "Tu jūti — tev jau ir divas jausmas" (Pad. Jaunatne, 1978, 7. apr.).

"Starpbrīdī runāja: "Jā, tas nu atkal ir vecais labais Ziedonis. Nav vairs tie išdzejoliši, tie pusdzejoliši, pusaforismi. Nu ir atkal viss, kā vajag."

[..] "Re, kā!" esmu domājis bieži jo bieži, tiklīdz sastapos ar Imanta Ziedoņa dzeju. "Re, kā var!", "Re, kā drikst!", "Re, kā uzdrošinās!", "Re, kā izpļaukāja mani un pārējos!". Un ne tikai ar dzeju — epifānijas, pasakas, esejas, kritika, publiskas uzstāšanās, publicistika.

[..] Viņš ir kā ķirzaka. Tikko kritika grasās viņu grābt aiz astes, tā aste vien tai kritikai paliek nagos. Pats Ziedonis jau gabalā. Un tad nu tiek apcerēta šī aste. Stāv kritiķis ar asti rokās un prāto par izteiksmes līdzekļiem, par saprotamību un nesaprotamību. Bet, kamēr viņš tā domā — re, kā! — jauna aste — "Poēma par pienu". Ko nu ar to iesākt? Kamēr izfunktierē, atkal jauna aste klāt — cikls "Re, kā!".

Divi literārā materiāla impulsi ir ieaudušie A. Bergmaņa rakstītājā. Viens no tiem — I. Ziedoņa dzejolis no krājuma "Es ieeju sevi":

"Ķirzaka pamet ķerājam asti
Un aizbēg nenokerta."

Otrs — atgādinājums par šo dzejoli O. Kravaļa rakstā "Noderība šodienai" (grāmatā "Leņina komjaunatnes prēmijas laureāti", 1978), kurā O. Kravalis par I. Ziedoņa talanta būtiskāko īpašību uzskata mainību. Vēlāk grāmatā "Promatnākt, šurpaiziet" (1983) publicētajā rakstā "Mainīgā dzejnieka pasaule un atvērtās formas princips" O. Kravalis salīdzinājumu ar ķirzaku akcentēs vēlreiz. To pieminēs arī citi.

RE, KĀ

R., 1981, 33 000 eks. Māksliniece H. Antimonova

1981. gada martā I. Ziedonis raksta M. Bendrupei (RM, 465045):

"[...] Jau labu laiku rakstu dzejoļus ar iesaukšanos: "Re, kā..." Un pats centos tos piebremzēt, nesapratis, kas tas par savādu trafaretu, uzbāzīgi atkārtojas un atkārtojas.

Re, kā lampas gaismu spiež uz leju...

Kukainīt! Re, kā saule spīd!

Re, kādi Latgales meži zili...

Re, kā atkal sāp...

Re, kā tārpīnš dzīvo bekā...

Tagad lasu par mahajanu: sanskrita *tat*, pirmā bērniņa cenšanās ierunāties, kad viņš, rādot vai tāpat vien ieraugot priekšmetu, saka *ta* vai *da* (dadaikis, organiskais, atšķirībā no tiem neorganiskajiem Itālijā u. c.). Izrādās, laimīgi esmu apjaudis kādu formulu, un tā mani moka, nevis aprobežotība un štamps. *Tathata* ~ *Tathabacja* ~ *tāviņšira* ~ rekāisms ~ rekāirība. Leiši teiktu: mati, kaip... **Matikaipisms**.

[...] Ne velti Imants Kalniņš (es, protams, nezinu, ko viņš jūt, ko viņš *zina*) teica, ka PPP ("Poēmā par pienu" — A. R.) ir daudz tīrā *dzena*. (Tīra... gan tur nav, bet kaut kas.) [...]

Jau pieminētajā rakstā "Mainīgā dzejnieka pasaule..." O. Kravalis uzsver I. Ziedoņa dzejas atvērtību daudzām un dažādām strāvām, to skaitā minot arī dzenbudismu:

"Saasinātā laicīgās, tepatīgās esamības, kustības un mainības izjūta, istenības impulsiem atvērta cilvēka stāvoklis Ziedoņa daudzviedoklīgo un daudzredzespunktīgo stāju satuvina ar Austrumu zemēs, īpaši Japānā, izplatīto *dzena* mācību, kurā piesaista cilvēka mobilitātes, elastīgi iekopta garīguma un psihiskās koncentrēšanās spējas, cilvēka un pasaules kopības, organiskuma kultūra."

Lūk, U. Bērziņa teiktais sarunā ar A. Huzangaju 1987. gada janvārī Šubaškarā (ar nosaukumu "Es jūtu, jūtu, jūtu šo zemi..." publ. "Lit. un Mākslā", 1987. gada 27. martā):

"Ziedonis agrīnajos dzejoļos arī skrien no domas pie domas, klieudz, sauc un sitas pušu, taču ne autora doma, nedz viņa uzbudinājums nesaviļņo dziļākus valodas slāņus: doma

nāk no domas, nevis no valodas! Tā ir tā Raiņa līnija latviešu dzejā...

[.] Cita lieta ir — Čaka un Ādamsona līnija mūsu dzejā. Kaut arī Čakam nav tādas īpašas degsmes uz vārdu veidošanu, taču visdzirdētākais vārds nāk no viņa mutes “telpisks”; Čaka semantika pazīst trešo un ceturto dimensiju. Jo Čaks ir burvis.

Kad pamostas burvis Ziedoni? Tikai pašās sešdesmito gadu beigās (kad spekulatīvās “Epifānijas” ir uzsūkušas dzejnieka “racionālismu”, bet publicistiskā “Kurzemīte” ir varbūt zināmā mērā “atslogojusi” autora temperamentu?). Dzeja atveras, atspundējas spontānai vārdu spēlei grāmatās “Kā svece deg” (1971), “Caurvējš” (1975), “Man labvēlīgā tumsā” (1979), “Re, kā” (1981), “Sienāži sisina, pērkonis iet...”. Vārdi nāk pie varas, reljefi vārdi it kā uzniirst no ūdeņu apakšas, “Turi savam sunim muti ciet...”. Septiņdesmitajos gados aizvien vairāk Ziedoni aiztver Čaka “dzejas līnija”, gan tieši, gan caur Vācieti. “Un pāri hokeja laukumiem, / veikaliem, “Volgas” viņam / atkal viens bērniņš dzimst pār tiem — / pierē kā Endzelinam. [.] Tur jau tas ir: kas bez asinīm / kungus un pūkus kāvis. / Viens mums ir brālis: trešais no trim / Vienīgais, ar ko jāviz.” Trešais tēvadēls, Antiņš, pasakas ideālists — lūk, uz viņu pastāv cerība! Tā taču ir aģitdzeja, Ziedonis aģitē par entuziastu tāpat, kā tagad viņš aģitē avīzes intervijā. Bet — doma strādā valodā, izaug valodā, vārds slidinās pār elipšu akačiem uzvarošs, vārds te ir pie varas.”

Bet arī drīz pēc krājuma iznākšanas kritiķu tonis ir gandrīz vai vienīgi atzinīgs.

1982. gada 12. martā “Lit. un Mākslā” publicēts R. Veidmanes raksts “Pasaules ziedētvejadzība” par “Re, kā”:

“No “Caurvēja” traģisma caur “Man labvēlīgo tumsu” krājumā “Re, kā” Imants Ziedonis nonāk līdz “klusajai gaismai”. Šai krājumā dzejnieka poētiskā, intuitīvā domāšana virzās caur šķietami sīku parādību kopumu, atlasot un vērtējot šīs parādības, — virzās ar vienu tieksmi: ievietot sevi pasaulē.

[.] Imanta Ziedoņa dzejas varonis ne tikai atteikšanos, sāpes, nāvi uzņem kā kaut ko dabisku, pašsaprotamu. Viņam piemīt tā laimīgā spēja pazīt arī pilnīgu apskaidrību. Ir tādi brīži, kad tā nāk pie viņa nelūgta, un viņa daļa ir tikai tās bijīga sagaidīšana.

Tie nāk no kaut kādiem nepazīstamiem dziļumiem — šie

baltie mirkli, kad pasaules ritums apstājas vai pasaule pazūd pavisam.

[..] Daudzi krājuma dzejoļi lasāmi kā elementi dialogā — dialogā starp "Re, kā" lirisko varoni un vienkāršotu, bezpersonisku mūsdienu "pozitīvo" varoni bez savas paša pārliecības un domām. Tāpēc tie ir laikā un telpā piesaistīti un īsti izprotami tikai mūsdienu lasītājam mūsdienu sabiedrībā, jo viņam zināmi spēles noteikumi un tāpēc ir iespējams dialogā ieprojiēt dzejoļu krājumā neminētās liriskā varoņa sarunu biedra replikas.

[..] Tā kā krājuma intelektuālā un emocionālā dominante nav vienlīdz spēcīgas (vienu veido globāla dzīves un dzīvības filozofija, otru — apzināta atteikšanās no spilgtu un spēcīgu jūtu līdzdalības sevis atklāsmē un poētiskās pasaules ainas radīšanā), šo krājumu viegli uztvert kā visvēsāko, intelektuālāko no Ziedoņa krājumiem. Pie tam, pasaules kārtību vienā veselumā skatot, cilvēka loma tajā optiski samazinās un cilvēka dvēseles atspulgs šai dzejā nonāk it kā pastarpināts, atsvešināts.

Ja turpretī detaļas uztver bez saistījuma ar filozofisko līniju (un arī uz šādu uztveri nereti mudina autors pats), var rasties ilūzija, ka krājums sastāv no pārislidoša rotaļīga skatienu nejauši pamanītu parādību un acumirkliņu garastāvokļu bezsakara atspulgiem, ko autors pasniedz ar apburošu nevērību.

Dzejoļi emocionāli sakāpinās tur, kur izbrīns pārvēršas bijībā, pielūgsmē vai mīlestībā, vai, gluži otrādi, nicināšanā vai sašutumā.

Taču arī šajos gadījumos jūtu izpausmes ir apvaldītas. Apvaldītība būtiski saistās ar krājuma galveno virzību, ar "klusās gaismas" motīvu, ar trešā dēļa reminiscencēm — apvaldītība kā pašvērtība un kā pretarguments. Tādējādi tā izpaužas ne tikai kā emocionāla, bet arī kā ētiska kvalitāte.

[..] Krājumā "Re, kā" varbūt precīzāk un noteikti konsekventāk nekā citos Imanta Ziedoņa krājumos atspoguļojas dabas un dvēseles ritmu cikliskums."

A. Kubuliņa rakstā "Harmonijas gaisma" (Karogs, 1982, № 9) uzsver disonējošo pāreju neesamību I. Ziedoņa krājumā "Re, kā", savukārt I. Čaklā pārskatā par 1981. gada dzeju (Kritikas gadagrāmata, X, 1982) raksta:

"Imanta Ziedoņa "Re, kā" (vēl V. Belševicas izlase "Kamola tinēja") ir tā 1981. gada grāmata, kurā izveidots visaptverošākais

cilvēkpasaules modelis ar pārdomātu iekšējo hierarhiju un galvenajiem akcentiem. Uz to I. Ziedonis gājis jau kopš "Caurvēja" laikiem, meklējot ceļu uz brīvību un darbību (aktīvu pašrealizāciju) starp liecinieka pozīciju, no vienas puses, un "lauzēju" — no otras. Šīs pasaules augstākā vērtība ir absolūta harmonija (skat. V. Ķikāna akcentēto "vienas harmonijas" principu Kritikas gadagrāmatā VII), kura ietverta apla jeb klusās gaismas tēlā. R. Veidemane tā raksturo šī tēla nozīmi I. Ziedoņa dzejā: "Krājumā atzīta tikai viena neapstrīdama patiesība pāri visām citām, tikai viena hegemonija. Simboliskajā līmenī tā realizējas apla nojēgumā. Dzejoli "O, kvadrātsuns!" kvadrātiskums tiek atzīts kā neizbēgamība un pierastība pasaulē, kuras ideāls ir aplis. [...] Simbols sadalās, iegūst veidu un dzīvību daudzos dzejoļos. Aplis — tā ir arī nepārtrauktība, dabas nepārtrauktība: no zieda uz sēklu, sakni un atkal līdz ziedam. Tā ir turpinātiesdziņa." (LM, 1982, 12. martā)

[...] Atsevišķais indivīds, būdams tikai "degošs skals" no lielā koka, var apziņā un izjūtā tuvoties veselajam, atceļot vai vismaz mazinot savas egoistiskās dziņas un gribas, šos trokšņus sevi, kas neļauj saklausīt lielo balsi.

[...] Kopt — tas nozīmē arī izvēlēties savu atbildības daļu. Pēc sešdesmito gadu aktīvās dzejas centieniem ietvert savā atbildības lokā visu, kas notiek pasaulē, un sāpīgās atskārsmes, ka šī uzņemšanās ir ne vien pārvarīga, bet nereti iluzora (I. Ziedonis "Caurvējā" nonāk pie mākslinieka lomas traktējuma: "Mēs esam tie, kas sējam / Caurvējam, caurvējam"), kā reakcija nāca atbildības loka sašaurinājums septiņdesmitajos gados, pat līdz galējam individuālismam. Grāmatā "Re, kā" I. Ziedonis, ironizēdams par haotisko atbildības gribu ("Man kauns, ka dzīvi nepazīstu...", "Vai tik vien Dievs man laiku devis pasaulē..."), iezīmē pozitīvo atbildības iespēju, kura spēkus nenosūc, bet vairo, jo paver taciņu uz bezgalību.

[...] Ar sociālās dzīves loku cieši vienojas un no tā izaug nākamais: indivīda iekšpasaule ar mīlestību un tās alkām, ar nāvi, bailēm, depresiju, vientulību, pagurumu. Ar grūtībām atrast ceļu uz otra dvēseli, jo "man arī kauns, es kaunos", redzēdams to atklājamies, tik ļoti esam pieraduši katrs pie savas čaulas. Harmonijas korelāts šajā lokā ir mīlestība, saskaldītajam un neirotiskajam mūsdienu indivīdam tā tikpat grūti aizsniedzama kā bezdziņu stāvoklis, kaut arī par to tiek aizlūgts.

[..] Šo dažādo skatpunktu dziļākais ieguvums ir tas, ka tiek apšaubīta relatīvo vērtību absolutizēšana, automātiska un bezgalīga to nozīmes izplašināšana, ar ko mūsu garīgā kultūra grēko. Būt brīvam — tas nozīmē arī neiestigt nevienā no šiem absolūtiem, kaut gan ceļš nav viegls, jo krājumā, tāpat kā "Poēmā par pienu", paveras plaša starp apziņā (reizēm arī izjūtā) aizsniedzamo pasaules harmoniju, lietu pareizo kārtību un samēriem un starp spēju (vai nespēju) sevī kā atsevišķā individuā piepildīt šo pareizo zināšanu. Plaša pastāv, un tomēr — cilvēkam ir dota uzdrīkstēšanās un virziens.

I. Ziedonis paver telpu virs mums, filozofiskās apziņas zilo gaisu, kas palīdz nesaplakt cilvēkdzīves nolemtībā starp dzimšanu un nāvi, bezcerīgi neiestigt ikdienišķās esamības tuvplānos..."

Un, visbeidzot, rubrikā "Lasītāju vēstules" (Jaunā Gaita, 1982, № 137) ar nolūku rosināt diskusiju publicēts raksts "Aleksandrs Čaks vai Imants Ziedonis" (faktiski tas ir fragments no I. Rubenes raksta žurnālā "Kalifornijas Apskats", 1981, № 11). Tajā teikts:

"Ja starp mūsdienu dzejniekiem ir kāds, kurš spēj runāt arī uz nelatviešu lasītājiem, tad tas nav Čaks, bet Imants Ziedonis pats. Latviešiem Ziedonis ir nenogurdināms mudinātājs uz latviskuma saglabāšanu. Bet ārpus šīs tautas saglabāšanas tēmas ar savu pesimismu, bezskaņu, apdraudētības un kosmiskās vientulības izjūtām Ziedonis runā ar modernā, pārnacionālā cilvēka balsi. Tāpat izdomas un formu bagātībā noteikti pārspēj nupat ar Nobela prēmiju apbalvotā poļa Miloša novecojušās imažistu vārsmas un labi noturas blakus itāliešu nobelista Montala ezoteriskajiem pantiem."

Ko tur vairs piebilst? Ir iestājusies šķietama saskaņa, kas var liecināt tikai par divām iespējām — vai nu Imanta Ziedoņa dzeja tiek pieņemta nekritiski, vai arī kritika jau spēj to interpretēt. Cerēsim, ka otrā.

*Anīta Rožkalne,
filoloģijas doktore*

BRĪVĪBAS NOLŪKS

"Brīvības nolūks" — tā 1979. gadā sarunā ar R. Veidemani savu darbu raksturo I. Ziedonis un turpina: "Kad ir apzināts šis nolūks, tad mazie nolūki paši tajā iekļaujas, tam pakārtojas... Izriet no brīvības nolūka."

Šķiet, nav neviena cita cilvēces "lielo" vērtību vārda, kas būtu izprasts un tulkots tik dažādi kā "brīvība". Tādēļ palūkosimies, kādu saturu tajā ieliek I. Ziedonis: "Cilvēka visaugstākā brīvība ir pārtulkot sevi visskaistākajā skaņā, kādu viņš no sevis var izdabūt." Zīmīgi, ka vārda "brīvība" vietā šajā teikumā varētu būt "pienākums", "uzdevums", "sasniegums", varbūt — "laime". Katrs no tiem iederētos. Bet dzejniekam tā ir brīvība: cilvēks ir brīvs sevi pārtulkot...

Šo teleoloģisko un personisko brīvības izpratni neaizmirsīsim, izsekojot I. Ziedoņa dzejas divām tendencēm un tam, kā tās sadzīvo līdzās vienā laikā, vienā galvā un vienas grāmatas vākos. Dzīvo nestrīdēdamās, bet papildinādamas, citreiz — arī pavilkdamas uz zoba viena otru (kaut vai tā: "Lai sauktu, pamācītu, sludinātu — / vai tik vien novērtējis Dievs / ir manu prātu?" Un tomēr: "Zeme! Zeme, latviet, jāaizpilda, / Citādi tur nezāle sāk augt."). Viena ir tautas audzinātāja, sociāli un nacionāli aktīva sludinātāja pozīcija, otra — modernistiska individuālista "tīrās", nenoskārstai vajadzībai radītās, tradīciju lauzējas mākslas līnija. Zīmīgi arī, ka 70. un 80. gados, kad I. Ziedoņa popularitāte un ietekme ir milzīga, starp viņa cienītājiem bieži var nojaust robežšķirtni: vienī viņu mīl kā ceļa rādītāju, nacionālo vērtību aizstāvi un aktualizētāju un piedod "pārestetizētos dzejoļus" kā ģēnija kaprīzi, "atslodzi no morāliska sprieguma" (J. Liepiņš), turpreti otri tieši pēdējos uzskata par svarīgākajiem, pārdzīvo un attīsta, pieņem par savu "epifānisko" poētiku, kas sasauca

ar Rietumu modernās dzejas virzieniem un "pasaulē iesviestā", stabili patiesību nebalstītā cilvēka dzīves izjūtu. Tādējādi tiek daudziem: katram savs un katram tik, cik viņš var un grib paņemt. Spēja ierezonēt dzīves uzskatos un estētiskajā gaumē tik atšķirīgu auditoriju — no praktiskās dzīves cilvēka sākot un ezotērisku meklētāju beidzot — liecina par neparastu talanta mērogu, kam plašuma ziņā līdzīgs bija vēl O. Vācietis: arī mīlestība pret viņu apvienoja cilvēkus, kuriem citādi nebūtu par ko runāt (un, ja runātu, tad viņi noteikti sastrīdētos).

Šis talanta proteisms, daudzveidīgā dzīvība un pretrunība tālaika apcerēs par I. Ziedoni bieži akcentēta un formulēta kā "nenotveramības princips" (O. Kravalis), "dzejnieka personības plurālisms" (J. Peters) un arī citādi. Varam nojaust, ka abas (un vēl citas, nenosauktas) līnijas krustojas "brīvības nolūkā"; personības dziļumā (vai augstumā) tās sastopas un saplūst. Jumja arhetips (šķelts un reizē — vienots), pirms vēl kļuvis par plastisku simbolu "Poēmā par maizi", I. Ziedoņa dzejā pavid atkal un atkal, sākot jau ar tēzes — antitēzes vēl diezgan raupjajiem, objektivizētajiem pretstatiem un turpinoties smalkākās divējādību, papildinošu pretstatu niānsēs, robežjoslu apgūvē, kur " .. šurp uz vidu divas saules spīd". Acīm redzami šis arhetips — divējādošanās, lai tuvotos pilnībai, vajadzība iet uz abām pusēm un no abām nākt atpakaļ uz vidu — pieder autora personības slēptajai mitoloģijai, par kuru R. Veidemane raksta: "Līdzīgi pazemes ūdeņiem, kuru ceļi ne vienmēr izzināmi, vērojot virspusē izlauzušos avotus, zem virsējā teksta slāņa eksistē savā dziļākajā būtībā konstants poētiski izjūtu pamatsakarību tīkls vai pasaules atspoguļojums mākslinieka iekšējā redzē, ko teksts atspoguļo tikai daļēji." Un dzejnieks virzās uz šo pamatsakarību izaudzēšanu, ietveršanu tēlā un izcelšanu mākslas gaismā. Tādējādi viņa attīstība ir iešana pretī pašam sev.

Taču līdzās jaunrades personiskajam dzinulim pastāv vēl otrs: sociālā vide, garīgais klimats sabiedrībā, kurā dzīvo un rada mākslinieks un uz kuras jautājumiem dod savu atbildi vai pretjautājumu. 60. gadu nogalē, 70. gadu sākumā latviešu sabiedrībā noris pakāpeniski procesi, kas izārda cilvēku citādi, bet vēl dziļāk nekā iepriekš. Salīdzinājumā ar Staļina laikiem ir mazinājies klajas un rupjas vardarbības īpatsvars, bet jaunās

pārvērtības izvibrē cilvēku no iekšpuses, iekļūst pašā serdē, nopostot kultūras vidi, vērtību sistēmu, radnieciskās, novadnieciskās un citas mazo grupu saites un tādējādi laužot un slāpējot cilvēka dzīvei nepieciešamo vērtību loku. "Ja būtu ar varu, varētu pretoties, / Ja būtu trieciens! / Vai — sitiens! / Bet nav nekā. Tikai aizmuri elpu. / Un — kritiens! / Un atkal kritiens." Tik precīzi tālaika cilvēka garīgā situācija nosaukta kādā "Caurvēja" dzejoli. Tam blakus "Caurvējā" rindojas — daudzi nelabklājības, saltuma, nejaušības un neejdzības gaisotnes piestrāvoti indivīda eksistenciālo stāvokļu zīmējumi.

Garīgās norises I. Ziedonis bieži domā un jūt ceļa un gaitas tēlos, un cilvēka personības sairums viņa dzejā daudzkārt tulkots kustības metaforā: aktīvo un taisno pašgaitu, kas dominēja I. Ziedoņa agrīnajā dzejā, nomaina pasīvā, "ciešamās kārtas" kustība — cilvēki krit, slid, zūd, aiziet garām ("Kā akmens atlūstam un risam") un tamlīdzīgi. Krājumā "Re, kā": "Ko es tāds muļķis akmens! / Iešauts svešā logā... / Nu mani ņems un sviedīs / vēl kaut kur." Arī akmens lidojums ir ceļš — tikai bez brīvības.

Var teikt, šajā laikā latviešu sabiedrība tiešāk nekā agrāk uz savas ādas un savās sirdīs pārdzīvo tās robežsituācijas, ko aktualizējusi eksistenciālistu filozofija: vientulību, bailes, nāves klātbūtni, atsvešinātību. Pārdzīvo citādi — nevis kā konkrētu cēloņu izraisītu psiholoģisku stāvokli, kam ir savs sākums un gals, bet kā cilvēka absolūtu, proti, eksistenciālu situāciju. Tas ir tāds stihisks eksistenciālisms, kas ar lielu spēku un izjūtu precizitāti, tomēr saglabājot īpatnu māksliniecisku distanci, parādās virknē "Caurvēja" un vēlāko gadu dzejoļu. I. Ziedonis atklāj šīs jūtas kā patiesību, bet ne kā pēdējo patiesību par cilvēku. Jāpiebilst, ka tikko jaušamā distance psiholoģiskajos dzejoļos I. Ziedonim ir būtiska: viņa liriskas "es" savu vientulību, sadrupumu, atsvešinātības sāpes pārdzīvo dziļi un savijņojoši, tomēr intonācijā (vai aiztekstā) visu laiku ir klāt kāds nenotverams cits, kas to visu vēro it kā no lielāka tāluma. Un turpat blakus lappusēs dzejnieks izceļ un apliecina visus "bet" un "tomēr", kas arī ir realitāte — līdzās un pretī liekama realitāte.

20. gadsimta filozofi mēdz runāt par diviem — telpas un laika — kultūras tipiem. Pirmais savu eksistenci pamato kosmosā (tradicionāla, mazkustīga sabiedrība), otrs — vēsturē (moderna,

dinamiska sabiedrība). Latviešus dažkārt pieskaita pirmajam kultūras tipam. Daļēji tam var piekrist, ar vienu piebildi: ne tādēļ, ka sociālā dzīve Latvijā būtu bijusi mazkustīga (drīzāk pārmaiņu bijis pārāk daudz un tās bijušas uzspiestas), bet tādēļ, ka okupācijas gados "vēsturiskā attīstība" nāk pār to kā lāsts, kā "zinātnisks" iznīcības pamatojums. Ne velti M. Eliade, runājot par abiem kultūras tipiem, uzsver: "...vēsturiskumu pirmām kārtām radīja un sludināja domātāji, kuri piederēja nācijām, kam vēsture nekad neizpaudās kā nepārtrauktas šausmas. Iespējams, domātāji pieņēmtu citu viedokli, ja tie piederētu nācijām, kuras iezīmējis "vēstures fatālisms"." "Iezīmēto" nāciju starpā rumāņu domātājs min arī Baltijas tautas. 60. gadu beigās, 70. gadu sākumā vēsturiskās nolemtības nāvējošais spiediens virzienā uz vienotu padomju tautu liek latviešu kultūrai ietiepties un atsperties pretējai virzībai, no vēstures šausmām meklēt glābiņu tradīcijā, dabā, saplūsmē ar zemi, mūžīgās atgriešanās koncepcijā pretstatā vienvirziena progresā laikam, kosmosa ritmā pretstatā vēstures aritmijai un katastrofām, nacionālajā tradīcijā pretstatā noplicinātā kosmopolītisma spiedienam. Tas ir viens no ceļiem, kas daudzveidīgi, bet skaidri iezīmējas dažādu mākslinieku jaunradē. Jautājums ir visai plašs, šoreiz gribu uzsvērt tikai divus aspektus. Pirmkārt, ar šo piespiedu manevru latviešu dzeja nepaliek zaudētājos, bet apgūst vērtības, kas tautām ar laimīgāku likteni paliek aizvērtas, pagātnē nogremdētas (jo nav vajadzības tās celt augšā). Otrkārt, šajā situācijā tieši I. Ziedonis ir tas dzejnieks, kurš radoši piepilda abus kultūras tipus, atkāpjas un balstās tradīcijā un ved savu dzeju (un tai līdzī arī — lasītāju) nerimtīgu pārmaiņu, acimredzamību apšaubījuma un jaunu sakarību atklāsmes ceļā, tādējādi iezīmējot un apliecinot iespēju "dzīvot divās pasaulēs", nenoliedzot dinamiku, godāt un uzturēt stabilitāti. Cilvēka cieņu un brīvību viņš apjauš tur, kur abi ceļi satek, — transcendentālajā, sakrālajā augstē. Kur latviskais laukakmens aizrit pa Saules ceļu un "viņa gaisma sadalās". Tas ir ar mitoloģijas arhaiskākiem priekšstatiem saistīts, latviešu kultūrapziņā iegremdēts (kā E. Birznieka-Upīša "Pelēkais akmens"), vienlaikus personības un attīstības principa zīmogots nebijušā redzējums, kas raksturo I. Ziedoņa šālaika dzejas virsotnes un nosaka autora īpašo nozīmīgumu, sevišķību

viņa laikabiedru — latviešu dzejnieku — plašajā, spožajā un unikālajā plejādē.

Atgriezoties pie kustības metaforām I. Ziedoņa dzejā, kā pretstats un alternatīva cilvēka krišanai, smilšu gauda biršanai parādās loks: tuvākā alternatīva, redzamā aprīte, kustība, kas uztur spēkā esošo un par simbolu kļūst "Poēmā par pienu". Līdzās un ap to dzejnieks atkal un atkal jūt un zīmē citu — neredzamās aprītes — loku: "I varavīksnes lielais milzu tilts / Caur tiltapakšu iet. Vēl citam tiltam." Tad — iekšupvērsta kustība, dvēseles dzelmē un pagātnes gaismā no nākotnes tumsas, no novecošanas uz piedzimšanu, no pašlaik dzīvotās dzīves uz "iepriekšējo laiku" un aizlaikiem. I. Ziedoņa dzejā joprojām spēkā ir arī taisnā, gribas sprieguma dzītā kustība, varonības gājiens, pretgājiens — tad, kad sastapts reāls pretinieks, ar ko vērts spēkiem mēroties.

Tā dzejoli "Inerce" tas ir akmens, kas veļas no kalna, savā ceļā visu šķaididams un dragādams. Tikai neprātīga drosmē, spēja stāties pretī šim pārspēkam var to apturēt. Dzejoli "Pēc visādiem maziem vējiem..." tas ir "stiprs gaiss", lielais ziemeļu vējš, kas laužas caur mežu, visu noslaucidams savā priekšā. Alkas pārbaudīt sevi ar lielo un stipro te izteiktas varenos dabas tēlos, lielā vispārinājumā — kā viens no dzīvības likumiem. Ilgas pēc varoņdarba gruzd latviešu sabiedrības un arī dzejas zemdegās ar savilkta atsperes grūtumu. Un varbūt ir arī tā: jo mazāk iespēju varoņdarbiem ir dzīvē, jo stiprāka lasītāju vēlēšanās tos atrast mākslas darbā, tādējādi nevar noliegt arī zināmu mākslas patērētāja vēlmi daiļdarbā rast kompensāciju — kompensāciju savai ikdienas izvairībai. Varonības gājiens un varonības griba skan daudzos I. Ziedoņa darbos — un tie ir skaisti darbi, kā saucēja balss ("Es tevi pieceļu, balss! / Celies augšā, balss!"). Bet vēl svarīgāka, tieši I. Ziedonim īpatnēja ir cita ceļa meklēšana. Ja cīņas varonības ziņā uz tālaika latviešu sabiedrību diezgan tieši var attiecināt B. Brehta paradoksus: "Nelaimīga tā tauta, kurai vajadzīgi varoņi," — tad I. Ziedoņa brīvības ceļš, kurā "ne es padodos, ne cīnos", bet daru "augstāk. Tur, kur ne acs tev, ne auss", paver pavisam jaunu perspektīvu un iedrošinoši pienāk tuvu ikvienam: "Tu arī vari darīt kaut ko no nebijušā." Bieži šī radītāja gaita simbolizēta arāja un sējēja ceļā: "tas tāds darbiņš / jūrā

arams." Un: "Es sēju sēklu zvēra pēdās platās. / Bet atriebties? Kauns zvēram atriebties."

Paralēle starp zemkopja (kā viņš veido un kopj sev uzticēto pasaules daļu), mākslinieka (kurš arī veido un kopj, tikai ko citu) un — vēl tālāk un netveramāk — Dieva darbu veido vienu I. Ziedoņa dzejas telpas spraisli. Pati par sevi šī paralēle nav jauna — tā bieži sastopama folklorā, arī daiļliteratūrā, piemēram, E. Virzam. Bet I. Ziedonis kā visā, kam viņš pieskaras, arī te apstiprina gan tāpatību, gan atšķirību. Gan cilvēka līdzatbildību par kosmisko kārtību (kas viņa dzeju saista ar latviešu folkloru un Austrumu reliģiskās filozofijas postulātiem), gan arī no kolektīvisma paradīzes izdzītā cilvēka vienpato atbildību par sevi, kas savukārt saista viņu ar 20. gadsimta personālismu un eksistenciālismu. Bet pats galvenais — tradicionālos tēlus I. Ziedonis poētiski atjauno un savādo (šai jomā ir iespējama, pat ļoti viegli iespējama un tāpēc daudzkārt sastopama arī romantizēta stilizācija, apjūsmojot visu daiļo un cēlo, vai atkal gluži pretēji — skepse un dekonstrukcija, vērtību noliegums). I. Ziedonis izmanto kaut ko no abām, tādējādi nepazaudējot ne gara vertikāli, ne saikni ar tradīciju, ne tās dekonstrukcijas, pārveidošanas un atjaunināšanas iespēju. Stabilitāte un labilitāte, telpas akcents un laika akcents, sakārtotais un haotiskais viņa dzejā saspēlējas.

Šajos pretstatos iezīmējas vēl kāda svarīga kustības metafora — divainā kustība: spontāna, dzīva un mulsiņoša, pakļauta pati saviem likumiem. Tā — "kādam divainām kustībām, greizām un lauztām" gar mūsu vērtiem aiziet cilvēks svešs: brīdi pabija un vairs neatgriezās. Tā dejo maldugunis, kas sargā aprakto zeltu, tā lido taurenis — tēls, kas I. Ziedoņa dzejā parādās jau 70. gadu vidū: "taureņiem tik savādiem pilns gaiss / laikam neesmu te vienīgais / un tas salauzītais lidojums / gan jau kādam vēl te ir no mums." Salauzīts, lauzts, greizs — tas nav nekas jauks. Tas nav tā, kā jābūt. Šī divainā gaita aizmetinās sāpē, trūkumā, eksistenciālā ievainojumā, bet aizved brīvībā, ko piešķir citu sakarību izziņa. "Apmaldījies? Nevar būt, / ka būtu pa taisno skrējis: / mans draugs katru elpu kā pavēli jūt, / Dieva pļavā tik pieredzējis." Šis ir cerības un intuitīvas izziņas, atklāsmes ceļš, kas operē ne ar jēdzieniem, bet introspektīvām pieredzēm.

70. gados I. Ziedoņa dzejā arvien mazsvarīgākas kļūst lietas un stāvokļi — viss, kas ir smagi un stabili novietojies, iegrozījies uz palikšanu, toties arvien svarīgākas — tēlā apdvēšēlotas enerģijas un intences. Priekšmetiskais tēls ir kā tāds “iezīmētais atoms”, kas rāda ceļu un virzienu. Taurenis atklāj savu ceļu un vējš savu. Un sēkla — viens no I. Ziedoņa pamatsimboliem — digstot izdara tik brīnumainu kustību — vispirms uz iekšu, saritināties, ieiet sevī, un tad uz augšu, pa vertikāli — gluži kā cilvēks. Tā dzejnieks atsijā vielas smagmi, pārveido priekšmetiskos tēlus — vienkāršas lietas, gluži parastas ikdienas reālijas, līdz tās kļūst caurspīdīgas un spējīgas liecināt par neparasto. Dzejas frāze kļūst blīva un viegla, atmetot lieko, un tēlā koncentrējas milzīga domas un jūtu enerģija; tikai nu tā ir citāda nekā I. Ziedoņa agrīnajā dzejā: līdzībās runājot — tā mūri vairs necenšas uzspridzināt un sagraut, bet brīvi iziet tam cauri — kā tāda augstas jaudas elementārdaļiņa.

No latviešu kultūras tradīcijas par I. Ziedoņa būtiskākajām kontaktpasaulēm šajos gados kļūst tautasdziesma un J. Rainis. No vienas puses, tās ir visfundamentālākās un reizē vistrievīlākās, visbiežāk piesauktās un deldētās vērtības — kurš gan tās nezina un kuram tās savu reizi nav apnikušas. Tomēr nezina vis — kad neprotam vai esam kūtri jautāt, mākslas darbs pagriež mums muguru. I. Ziedoņa jautājumi nav triviāli. Piemēram: no kurienes tautasdziesmās tāda brīvība un pašapziņa? Un atbilde: no ritmu zināšanas, no lielo kosmisko ritmu, cilvēka mūža ritmu un vēl sikāko, tuvāko attiecību, domu, ļauna un laba vēlējumu, dusmu un izlīdzinājuma ritmu pazišanas.

Starp citu, interesanti, ka oriģinālās etnoģenēzes teorijas radītājs Ļ. Gumiļovs par būtiskāko etniskās kopības pazīmi uzskata etnisko lauku, kas ir tāda pati realitāte kā fizikā pazīstamie elektromagnētiskie, gravitācijas u. c. lauki un kam piemīt savs ritms. Viņaprāt, nesaderīgu etnisko ritmu nesēju piespiedu dzīvošana kopā vienā teritorijā rada destruktīvas izpausmes un tieksmi pēc nāves. Šeit, rakstā par dzeju, to minu tālab, lai vēl lieku reizi uzsvērtu sen zināmo: mākslinieks spēj intuitīvi atklāt, “ieraudzīt” patiesību, ko pa saviem — garākiem un netiešākiem — ceļiem atklāj arī zinātnieks. Kā Ameriku, kas, izrādās, ir jau apdzīvota.

Savukārt J. Raini I. Ziedonis "izjautā" par ceļiem, kas ved bezgalībā, pāri vienas dzīves robežām. Kāds ir Tota ceļš — salauzītais, taureņa ceļš? Un kā viņš stājas pretī elles spēkiem? Nevis ar zobenu kā Lāčplēsis, bet tikai ar savām spēlēm — ritmu, mūziku. Kanoniskajā, skolā mācītajā J. Raini galvenais varonis bija Lāčplēsis (protams, Spīdolas bikstīts un mudināts). Bet I. Ziedoni interesē kas cits — tas, kas pašam J. Rainim vēl ir neatminēta mīkla, nepabeigts varonis. K. G. Jungs, pretstatot vizionāro mākslas tipu (t. i., to, kurā parādās arhetipi) psiholoģiskajam (kuras saturs smelts cilvēka apziņai pieejamās robežās un kurš "pats sevi izskaidro"), secina: " .. viņš (māksliniķis — I. Č.) nevar iztikt bez dīvainām un iekšēji pretrunīgām formām, jo citādi nav spējīgs atklāt sava vizionārā pārdzīvojuma šaušalīgo paradoksālītāti." Šādu paradoksālītāti redzam J. Raiņa "Galā un sākumā", "Spēlēju, dancoju" — un redzam I. Ziedoni. Pie tam, ja agrīnā I. Ziedoņa paradoksi bieži vien ir "metodisks līdzeklis" lasītāja uzmodināšanai, tad 70. gados pārsvarā tie ir pārdzīvojuma dziļā pretrunīguma izteicēji. Ja dzejnieks kļūst sarežģīts, tad tādēļ, ka ievied tādos pieredzes novados, kur lasītājs nav bijis, jūt tā, kā lasītājs vēl nav jutis: "pilni viņu mani mati / skabargaina upe tek / tā ir cita mīlestība / (neticēs, ja tajā pašā / vārdā sauks to)". Tā pie I. Ziedoņa var atgriezties atkal un atkal — un atklāt šajos dzejoļos jaunus slāņus un iespējas, bet vienmēr tajos paliks arī noslēpumainais un neatklātais, bez kā nebūtu mākslas — nieka grams, "tai brīdi degdams, raididams", kā teikts dzejoli "Jauns brīnums parādījās..."

Acīmredzot likumsakarīgi, ka tieši I. Ziedonis ir tas, kurš 70. gados mākslā p z i n ā t i sāk apgūt (atgūt) sakrālo sfēru: simbolus, vērtības, pārdzīvojumu un arī domu — izpratni par sakrālo, meklējot pretstatā centrālās tendencei — centrīeci un prestatā bezjēgas tendencei — jēgu. Pretēji tam, kas mums daudzus gadus mācīti — ka ticība paverdzina un cilvēkam jājūtas kā visu lietu mēram — , I. Ziedonis viens no pirmajiem pēckara dzejā atjauno patiesību: ticība dara brīvu. Saskarsme ar sakrālo, pārrauto un izdzēsto spēka līniju atgūšana atbrīvo no nejausā un virspusējā verdzības. Krievu dzejnieks V. Hodaševičs kādā rakstā par ticības lomu sabiedrības dzīvē un mākslā pielīdzina to krāsniņai: kad uguns izdzisusi, krāsns labu laiku vēl silda, un muļķa cilvēks var domāt: nu re, man

ir labi un silti tāpat, bez šīs bistamās un apdedzinošās uguns. Tikai pēc krietna laika iekšā sāk lauzties aukstums. Dažādas aukstuma — pamestības, tukšuma, absurda — izpausmes, 20. gadsimta nogales mākslā, domāju, dokumentētas tik bagātīgi, ka komentārus neprasa.

Forma, kurā cilvēcisais var sastapties ar transcendentālo, izsenis, no cilvēces pirmlaikiem, ir simbols. Par I. Ziedoņa 70. gadu dzejas simboliku rakstīts daudz, to analizējuši R. Veidmane, O. Kravalis, V. Ķikāns, J. Mackova, un šajās apcerēs izteiktās atziņas nebūt nav novecojušas. Dzejnieka vējš un akmens, māja un ceļš, tumsa un saule, dūmi un pelni, sēkla, māte utt. ļauj arhetipiskus pirmtēlus piepildīt ar aktuālu tagadnes saturu un, galvenais, atbrīvojot tajos slēpto garīgo enerģiju. I. Ziedoņa dzejas simbolisms savdabīgi saistās ar atvērtības principu. Viņa jaunradē tas parādās gan kā formas atvērtība (stilistiska daudzveidība, dzejolis — fragments, atteikšanās no tradicionālām kompozīcijas struktūrām; kaut gan — ja vajag, dzejnieks lieto arī tādas, viņa attieksmi pret stilium un poētikas kanoniem arī raksturo atvērtība: formas izmantot, bet nepakļauties tām), gan kā personības atvērtība. I. Ziedoņa lirikā apliecināts "nenobeigts cilvēks", atvērts dažādām iespējām. Rakstot par atvērtā daiļdarba problēmu, U. Eko par simboliem saka tā: "Simbolisma suģestija tiecas nevis pēc noteiktas nozīmes radišanas, bet drīzāk pēc vispārējas nozīmes shēmas, pēc iespējamo nozīmju kopuma, kurā katra nozīme ir vienlīdz neskaidra un svarīga atkarībā no lasītāja sagatavotības, jutīguma un garastāvokļa." Šie vārdi ir patiesi, arī runājot par I. Ziedoņa dzejas simboliem: atsevišķā darbā uzmirdz te viena, te cita skaldne, bet aiz tām jaušams kopums, līdz galam neizteikts, tikai izjūtams. Lasītājā ir ierosināts plašuma pārdzīvojums, kas tiecas uz bezgalību.

"Jo lūgšana ir stiprākā no mums, / Mēs nezinām, cik tālu viņa staro. / Ir vara — tikai milzīgs nogurums, / Un mūžīga ir nāve tam, kas karo."

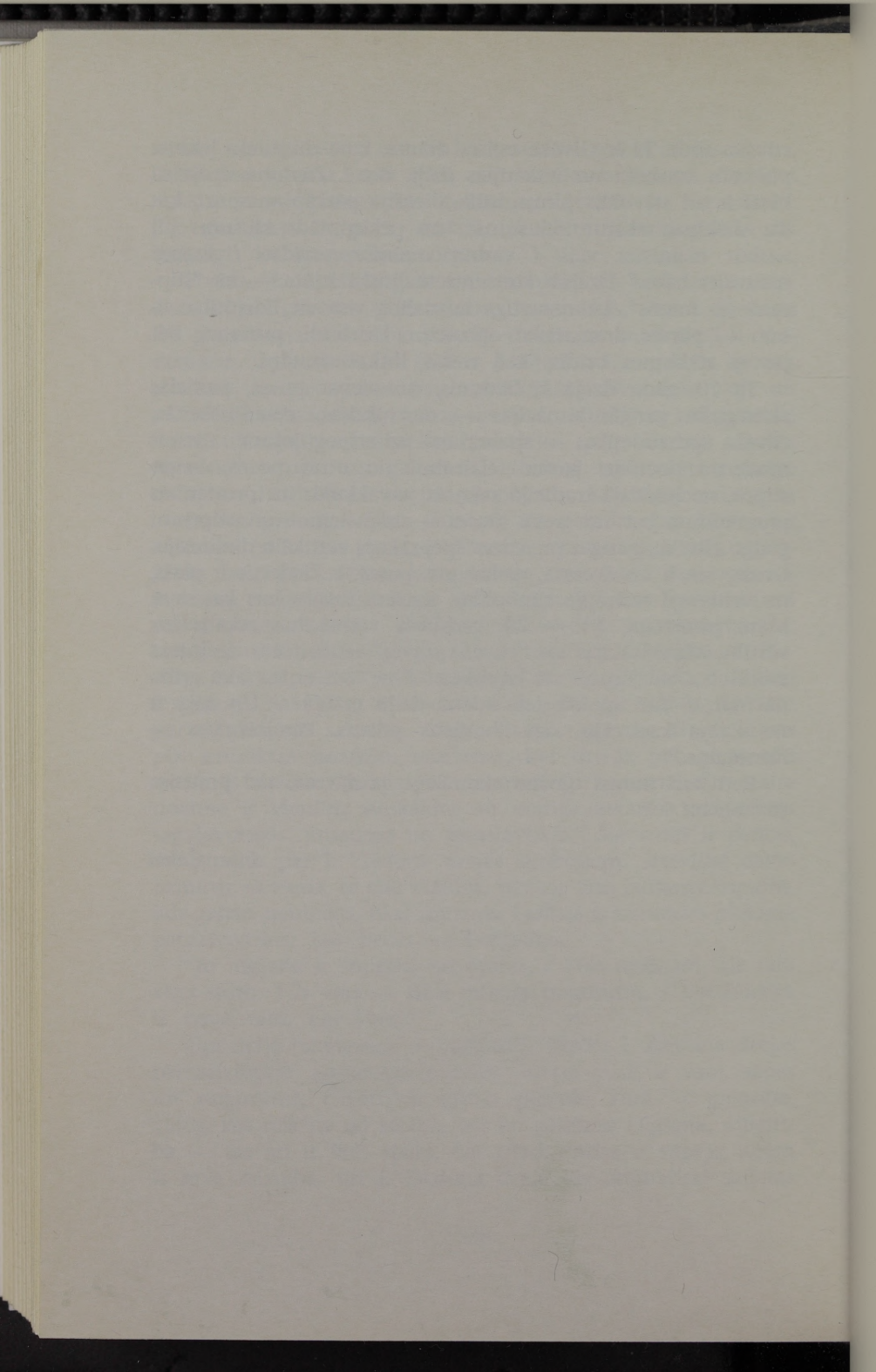
Opozīcija "smagums — vieglums" pieder I. Ziedoņa dzejas pamatizjūtām, pamatspriegumam. Vienā pusē ir vara, sāpes un nogurums, cilvēciskās gribas piepūle, otrā — paļāvība, vārds, kas nāk ne no sāpēm, bet no gaismas. Lūgšana, mīlestība — tas arī ir liels spēks, bet citāds. Abas ir stipras, abām ir sava taisnība, un I. Ziedoņa dzejā tās dramatiski saduras

cilvēka sirdi. Tā ir cilvēka esības drāma, kurā dzejnieks ierauts pavisam konkrēti un ieskatījies dziļi. Bet I. Ziedoņa dzejā tā bieži ir arī stāvoklis pirms kāda sliekšņa pārkāpšanas; to, kas aiz sliekšņa, raksturo klusums: "un pēkšņi tāds klusums [...] varbūt mainīsies vējš / varbūt mainīsies sardze / varbūt mainīsies balss." Dzejoli koncentrētā liriskā izjūta — kā "stiprākā no mums", kā nesavtīga līdzdalība visā un līdzjūtība visam — pārvar dramatisko opozīciju. Uz brīdi, protams, bet tas ir atklāsmes brīdis, kad rodas liriskas tīrradņi.

Tā 70. gadu dzejā I. Ziedonis, no vienas puses, piedalās sastrēgušās garīgās situācijas — destrukcijas, atsvešināšanās, cilvēka apdraudētības — apzināšanā un atspoguļošanā, attīstot moderno poētiku, jaunu tēlainību, no otras puses, veido stipru, nacionālajā tradīcijā sakņotu savākšanās un pretestības programmu, bet no trešās puses — izsmalcinot un stiprinot garīgo cilvēku, garīgās pieredzes spēju, kopj vertikālo dimensiju. Droši vien ir vēl ceturta, piektā utt. puses: I. Ziedonis ir plašs, ne velti viņš mīl apļa simboliku. Katram tuvāks būs kas savs. Man, piemēram, šis — 20. gadsimta varmācības eskalācijas, vērtību relativizācijas un "cilvēka nāves" tendencēm dzejnieks atbild: " .. tad jārunā vēl latviskāk." Un: "Bet es tev aku gribu dāvināt. / Tur apakšā tek ūdens dziļā maiņa. / Un tajā ir no Raiņa kaut kas klāt. / Viens piliens. Pārējais viss — Nenoraiņa."

Reti kurš mums dāvina aku. Bet, ja dāvina, tad pratisim to saņemt.

Inta Čaklā

SATURS

Autora priekšvārds	9
--------------------------	---

CAURVĒJŠ

"Tad apstājās laiks..."	19
"Ha-hā!..."	20
Marete Tomam Nipernādiņam	21
"Pasaules albumā — līnija smalka..."	22
Dziesmiņa par prieku	23
"Es nokritu no debesīm..."	24
"Caur vakara krēslu..."	25
"Pagaidām dzīvoju, pagaidām..."	26
"Aukstā dvēsele..."	27
"Ir jau ļoti vēls..."	28
"Pirms dzēves atkal projām dodas..."	29
"Tik lielīgi viņa trompetē pūta..."	30
Tās puķītes	31
"Lūdzu, lūdzu!..."	32
Guļ teikums uz sirds	33
"Kādām divainām kustībām..."	35
"Tu neej prom!..."	36
"It nekas tā nenotiek..."	37
"Vairs neviena negaidīju..."	38
"Medus nelip pie mēles..."	39
Kauns	40
"Saulrieta vējš, sarkanais vējš!..."	41
"Drīzāk kā maldugunis..."	42
"Tumsa nāk..."	43
"Ak, kā tu sevi iezēlini, čalīt!..."	44
"Cilvēki žvadz..."	45
"Tā kā starp durvīm un stenderi..."	46
Inerce	47
"Tā māte, kas man vizbulītes dāvāja..."	49
Mātes piens aiz lūpām	50

Latviešu jūrnikiem	51
“Ver savu pirkstu...”	53
“Kas radījis visus mūs...”	54
“No degļa tikai dūmi paliek...”	56
S a i k ļ i	57
Un	57
Bet	58
Jo	59
Muldamdzejolis	60
Dopingdziesmiņa	62
Frirolā dziesmiņa	63
Vienīgais grēks	64
“— Še tev zelta dālderis...”	65
“Par daudz ir smagu vārdu sacīts...”	67
“Tur viņa aizpeld...”	68
“Kā skursteņi kāpj debesīs...”	69
“Nu lai!”	70
“Esmu svešāks palicis...”	71
“Par kliegšanu, par klusēšanu piedod...”	72
No cikla “N ā r a s p a r ā d ī š a n ā s”	
“Pie upes beidzas skudru ceļš...”	73
No turienes	74
Nāras lielais aicinājums	74
Nāras mazais aicinājums	75
D i v i s a u c i e n i e e j o t	
I Dramdamdam!	76
II Iedod mazo pirkstiņu	76
Es dziedu viss	77
Nāru puikas dziesma	78
Burbuļojot	79
“Krit lapa...”	80
Pusītes	81
“Maza lapa pacēlās...”	82
“Vai domā — tāpat vien...”	83
“Es atnācu klusēdams...”	84
“Mans tēvs ir pazudis...”	85
X Y Z	87
“Šis ir mans spēļu galdiņš...”	88
“Tu domā par ātru, mans draugs...”	89
Puķu dobe autoriepā	90
“Kas liels un stiprs — tam viss atļauts brīvāk...”	91
“Es sargos cilvēka, kas vēl nav vecs...”	92
“Vai tu no krējuma pudelēm...”	93
“Un pret savas tautas dziesmu...”	94

"Uz viņiem nevar atsperties..."	95
Pēc visādiem maziem vējiem	96
"Pāri tiltiem..."	97
"Sīt Prustā mani, piesit mani Kafkā!..."	98
"Ap sešiem uzrakstījās dzejolis..."	99
"es iegāju spogulī, otrrādī..."	100
"Pasaki man vēlreiz..."	101
"Nāc, pabrauksimies liftā!..."	102
"Ja ticīgs es būtu, o, daijā..."	103
"Ai, kurkuli, ai, kurkuli..."	104
"Muša ielīda krūzītē..."	105
"Numuri pielikti pie katra nama..."	106
"Skrien atkritumu papīriem pilns vējš..."	107
"Bij caurvējš ērģelēs..."	108
"Tā ir tik čaulu grabēšana tāda..."	109
"Arvienu mazāk gribas runāt..."	110
"Kā saules laukumīņi meža mētrās..."	111
"Lapsene nomirusi..."	112
Jā! Jā!	113
Vēja auglis	114
"Vai vēja ziedi zied tāpatās..."	115
"SAULRIETEŅA DZĪVĪBĪNA..."	116
"Uz priekšu mēness kraulā tika..."	117
Nekā jau nepietrūkst	118
"Ir Jaunaisgads..."	119
"Pieej pie krāsns durtiņām tuvu..."	120

MAN LABVĒLĪGĀ TUMSĀ

"Es esmu mīlestības bērns..."	123
-------------------------------	-----

Dūmu vārdi

"Dievs būvē kontinentus..."	124
"lido trīs zelta mušas..."	125
"kleptomānija..."	126
"Ir svarīgi..."	127
"dūmus es lasu uzmanīgi..."	128
"uz loga mani uzraksti..."	129
"kāda sika džinkstoņa ausis..."	130
"un plūmes plivinās, un ķirši ķepst..."	131
"Silti, silti vējiņš pūta..."	132
"Izsmējis vēju..."	133
"ES — gājējs..."	134
"brīva kā durvis gaisā..."	135

"un nokrīt zvaigznes uz ceļiem..."	136
"Ko varu es tev teikt no tiltapakšas?..."	137
"Diez kāda tagad izskatās..."	138
"Mēs esam putni, vijam lizdas..."	139
"Vilciens pazūd..."	140
"taureņiem tik savādiem pilns gaiss..."	141
"Zied divas ievas..."	142
No abām pusēm	143
"Nogurušais ceļinieks..."	144
A k m e n i s a t i k t	
I "iet pa gravu..."	145
II "Atsperes akmeni savilkta..."	146
III "Mēs satiksimies..."	147
IV "Par akmeni lai nerunājam..."	148
V "ak, akmeņu valoda..."	149
"ielaidās doma liepā..."	150
"Lec, draudziņ, uz vienas kājas..."	151
"Vēja ziedi nāk no vēja..."	152
"likteņupe baismīga..."	153
"ir divi tilti..."	154
"četru caurvēju centrā..."	155
"Krupis nesa ūdentiņu..."	156
"tas tāds darbiņš..."	157
Viens Bahs	158
"un pēkšņi tāds klusums..."	159
Tumsas māte	
"Nakts jau atkal man vārdu prasa..."	160
"tumsa..."	161
"kāds manas zeķes lāpa..."	162
"Es mīlu nakti ābolu, kas peld..."	163
"Ietin mani, tinteszivs..."	164
Nakts radība	166
"Šai klusā vakarā..."	167
"Sarkana tulpe izlīda no glāzes..."	168
"februāra vidū..."	169
Veļi	170
"Atnāca abra..."	171
"Kāpēc mēs milam vecas ēkas?..."	172
"Nakti pa klinti..."	174
"Mums ir Mēmele un Mūsa..."	175
"neviens šo nakti..."	176
Nakts nogurums	177
"Dvēsele pamodusies..."	178

"Arī es padodos, nolaižu rokas..."	179
"Vēl kaut soli, kamēr tumšs..."	180
"Man šodien noreibuša cilvēka gars..."	181
"Par miegu, nē..."	182
"Pēkšņi liekas, ka jāraksta dzejoļi..."	183
"Kāpēc to bārenīti neņem līdzī..."	184
"Viņš izkāpa sestā stāvā..."	185
"Kur biju?..."	186
"Es stādu bērziņu naktī..."	187
"Lampa atkal blāzmo..."	188
"Uzbāzīgi, uzbāzīgi..."	189
"aptvert krusu..."	190
"Nesaules kalnā..."	191

Viena saule

Viena saule	192
"viņu piemeklēja gaismas nelaime..."	193
"Sirds tik savāda..."	194
Saule netiek atpakaļ	195
"kad lapas norakstītas..."	197
"no Laplandes nāk atkal balta ziema..."	198
"ak, zeme ziemu triec..."	199
Pirmais sniegs	200
"Nesacel duļķes i manā krūzītē, Annele..."	201
"Silts salmi salmenes un salmenīcas..."	202
"Meitene dzīvo starp priedēm..."	203
"Nekas tev nepaliks no maniem pirkstu galiem..."	204
"telts dzīvība vējā..."	205
"Es tevi pamīlētu tā..."	206
"tapešu tālumā..."	207
"Mana māte kasa man burkānu..."	208
"paldies, ka viņa bija māte..."	209
"pirts mazais logs..."	210
Ieraugs	211
"kā eleganta cūku pupa..."	212
"Teica: augsnes virskārta — lāpstas biezumā..."	213
"Tu saki: zvērs..."	214
"divu alu satuvināšanās..."	215
Mazs rekviēms	216
Turi savam sunim muti ciet	217
"mans labais draugs..."	218
"Jauns brīnums parādījās..."	219
"nav Dieva rozetes debesis..."	221
"Kur tumšs, tur prauli..."	222

"Pirmais, kad gaismu dedzu..."	223
"vienalga, vienatnē..."	224
"pamēģiniet atrast..."	225
Gājakmens	226
"un velk arvien zaļākus velkus..."	227
Viena saule	228

RE, KĀ

"Kukainīt..."	231
---------------	-----

I

"Un, re, kā nolādēts suns..."	232
"Es domāju par Karību zušiem..."	233
"Es esmu vaļā tā kā vēna..."	234
Divmāsiņas	235
"Re, kā nu atkal sāp..."	236
"Re, divdūjiņas gaisā skrēja..."	237
"Re, pāri pār tumšzaļu lauku..."	238
"Re, kā nogurums nāk..."	239
"Silti un sievišķīgi pleci..."	240
"Šīs skumjas jāizmanto, apelsīn..."	241
"Re, cik maz no tādiem priekšmetiem..."	242
"Re, cik lēni transformējas diena..."	243
"Re, gribas viegli, viegli nopūsties..."	244
"Es esmu domājis par bērziem vējā..."	245
"Cik tīra kartupeļu garša..."	246
"Es atkal iegūt gribu, gribu gūt..."	247
"Kā sāpes šķidina un šķīst..."	248
"Man krājgrāmatiņas stāv plauktā..."	249
"Tik tikko nojaušamas kurpes kājās..."	250
"Dievs, mani pasargā no manis, grafomāna!"	251
"Avotā dziedātājs, akmeni skrējējs..."	252
"Līpatu, ļapatu — zaķis pār lauku..."	253
"Pēdējā gaisma vakara rāmī..."	254
"Un nu nāk paliekas..."	255
"Nāc vakariņās, liec to visu nost!..."	256

II

"Panāc preti, viņa krasta smilts!..."	257
"Kamēr vien tu te dienī..."	258
"Neviens no tevis negaida, lai žēlojies..."	259
"Ak, neizlūdzies, cilvēciņ..."	260
"Es tevi cienu, melnā vārna..."	261
"Suns, strādāt vajag..."	262
Lielsais C	263

"Redzi, latviet, kāda zaļa lapa!..."	264
"Kad bērni apkārt..."	265
Tur projām	266
"Es esmu dārzus tīrījis..."	267
"Protams, jāraksta ir saprotami..."	268
"Vesels vēl no televizora tiek vaļā..."	269
"Gari cilvēki ir neatkarīgāki..."	270
"Labrīt, puķe..."	271
"Nav labi, neredzu es sauli rietam..."	272
"No ciemiņiem nāk zvaigzne mājās..."	273
"Rīts gudrāks ir par vakaru..."	274
"Nedēļas, dienas, minūtes..."	275
"Lien skābenes un zaļi čabīnās..."	276
Vecmāmiņa	277
"Kāds nepietiekams gaišums mājai tai..."	278
"Kurlmēmā sakne..."	279
"Kad redzu es šīs jaunās, skaistās sejas..."	280
"Un nepazemojies līdz slimībai..."	281
"sienā kalt, mūros kalt..."	282
"Par spalvām izlūdzos..."	283
"Re, Krišs man izdauzīja zobus..."	284
"Re, cik mēs gudri..."	285
"Starp citu — starp citām pasaulē..."	286
"Re, kādas Zemgalē aug bietes gudras..."	287
"es nesaprotu..."	288
"Re, kā lampas gaismu spiež uz leju..."	289
"Re, veci dzejoļi!..."	290
"Es varu strādāt tikai tad..."	291
"Tā gribas dzīvi apgaismotu..."	292

III

"Ak, viegla pāreja no dienas gaismas — krēslā..."	293
"Salauž, salauž daļās manu dvesmu..."	294
Spītības	295
"Ko es tāds muļķis akmens!..."	298
"Jau lāstekas, re, atkal pil..."	299
N i e k i. N e k a s	300
I "No raktuvēm plūst preti kūku smarža..."	300
II "Paldies par tavām acīm lielām!..."	301
"Sargs sīkumiem es esmu..."	302
"Man kauns, ka dzīvi nepazīstu..."	303
"Kā uguns sprakšķ..."	304
"Akmens siltajā oderītē..."	305
"O, Bamblbī, kamene Bamblbī!..."	306
"Pie sienas — dekoratīvs šķīvis..."	307
"Kāds cilvēciņš, re, rētās sāli kaisa..."	308

"Jūs mani neapskaudīsīt..."	309
"Caur zimuļu serdēm..."	310
"Iet tā pa ielu: rokas vicinot..."	311
"kā Salavecim bārdū klāt sev līmēt..."	312
"Re, zimuļo, re, atkal galdina..."	313
"Kabatā aug kabataugs..."	314
"— Kur tad tu nu biji, āzīti manu?..."	315
"Es esmu apaudzis ar sīkumiem kā matiem..."	316
"Re, liela pasaule — kā zilonis ar ausīm!..."	317
"Man stīgas mutē, esmu vijole..."	318
"Re, zilītes atnākušas..."	319
"Iznāks zilonis pie upes lielas..."	320
"Sen nav redzētas zvaigznes..."	321
"Kāds šāva caur logu..."	322
"Es eju ar baltu padošanās karogu..."	323
"Piedodiet, ka esmu nācis..."	324
"Eksistences laiks..."	325
"kur viņš ir aizgājis..."	326
"Tev asas skujuas gribu dāvināt..."	327
Vēl it kā nožēla	328
"Mūs nokaus tāpēc..."	329
"Re, cik kukaiņi familiāri..."	330
"Ciekuri smejas: žaunas vaļā..."	331
"Ir atkal atlidojis akmens..."	332

IV

"Tik dzeltenī un rudenīgi viegli..."	333
--	-----

A t t e i k š a n ā s

I "Kad tumsā laukā izejat..."	334
II "Atteikšanās, draugi!..."	335
"nervozas trīsas..."	336
Teātris	337
"O, kvadrātsuns!..."	338

N ā v e

I "Es nāvi redzēju..."	339
II "Nekas jau nenotiks..."	339
III "Aiz sevis durvis neaiztaisu..."	340
IV "No jumtiem blāķšedams krīt sniegs..."	340
V "Kad debess bija iešūpota..."	341
Balts akmens	342

V

"Nu sveika atkal, krizantēma!..."	343
"Es viņu milu jau no iepriekšējā laika..."	345
"Re, labība zied savu labumu..."	346
"NEVIENS NEVIENAM NEPIEDER."	347

"Kad sieviete krāsojas..."	348
"Es domāju, ka sieviete ir viena..."	349
"atnāc pie manis mierīgā krēslā..."	351
"Un tieši tas tā moka mūs..."	352
"Ar maigumu pret Jums es attiecos..."	353
"Dīvainos tālumos klusais..."	354
"Upē nakti pīles kliedz..."	355
"Kad tu jau meitai bizes pīsi..."	356
"Tev šovakar aukstas acis..."	357
"Es lūdzos piedošanu..."	358
"Kā mani remdē tava atzišanās!..."	359
"Tev nav no manis it nemaz ko būties..."	360
"Es grīdu slauku..."	361
"ak, milu zivis debesīs..."	362
"Ak, cik tā smalka lieta — moka..."	363
"agri no rīta..."	364
"Ak, drēbju tuksnesī noklīdušie!..."	365
"Tad, kad lieli sniegi augšā krāsies..."	366
"Ko tu raudi, neraudi, nu ko tu..."	367
"Ir aprīlis, krīt sēklas eglēm..."	368
"Es tevi mīļēju tik nedzirdami klusi..."	369
"Ja es būtu mūrnieks..."	370
"Tā lapa varbūt Ādamam ne..."	371
"Tā tirāka ir nekā abi mēs..."	372
"Re, kāda kāpj paisumā..."	373
"Sudraba vainags, un sudraba ceļš..."	374
"Par mīlestību, jauno gadu sākot..."	375

VI

"Re, vēja nav..."	376
"Tu esi brīvs..."	377
"nav ko bēdāties un skaust..."	378
"Vai tik vien Dievs man laiku devis..."	379
"Un, tikko tu saki "dzīvs"..."	380
Traģēdija un klusa gaisma	381
"Zvaigznes — debess nervi šķērsgriezumā..."	383
"Aiziet tralēt traleri un zvejot..."	384
"Re, smagā zeme, kā tu pārvērties..."	385
"Un tikai lūgšana ir stiprākā no mums..."	386
"Re, kā sākas ar vienu rindu..."	387
"Izklīdēto burtu pasaulē..."	388
"Re, sirds man ir kā sakne slima..."	389
"Es, nastu nesējs, laižos viegliem spārnieniem..."	390
"Mazā istabā svece sajūtu rada..."	391
"Re, abas durvis vaļā..."	392

"Nejaušā saule, ne tišām, ne tišām..."	393
"nu esmu es tik gaišs..."	394

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI

ATSPERU ZIEDI

Atsperu ziedi	
"atsperu ziedi..."	399
"Spraugā — spriegums..."	400
"Serde zied, un pēdai — pāri galvai..."	401
"Sveču dzēšamā micīte..."	402
"Sauls pagales sakrautas juntos..."	403
"zirgi, zirnekļi un vanagzirņi..."	404
"ieģipsēta bezdelīga..."	405
"Saule kā stirnas acs..."	406
"Vējš tūtē..."	407
"kod, sirsniņ, burbuli..."	408
"mēs esam iestarpinājumi..."	409
"Ripveida diena..."	410
ledvesma	411
"kalns atnācis pie Muhameda..."	412
"tu perlamutra poga..."	413
"kā lietus knābā..."	414
"ventilācijas lūkā..."	415
"nu klāt ir krātiņš..."	416
"Mikstūra parakstīta..."	417
"aizlien nami un raud..."	418
"tas ir tas lampu drudzis..."	419

Karaļa Kardamona kaps

Mandeļu gvars	420
"Atnāk ābeļziedu laikā..."	421
"Ir malkas sadedzināts steriem..."	422
Tālie tuvinieki	423
Piederība	424
"šovakar atkal purvā..."	425
Starp radiem	426
"Man tā nāk miegs..."	428
"— Un kas tad ir, ka Gauja ir..."	429
"Es, jaunais dzejnieks..."	430
"Pasaulē lielas tautas..."	431
"Sirds kā sāļa silķe kaklā..."	432
Klaidā	433
"Ritinās, ritinās, ritinās..."	434
Pēc apbalvošanas	435
Nērš...	437

Liepā — jā! — un ozola	
“Riepu rievās man ribās...”	438
“Liepājā es esmu dzimis...”	439
“Lupatlašu vakarā...”	440
“Lielupi pie sienas slēju...”	441
“Viena balta lakstīgala...”	442
“Zelterveida zeltenītes...”	443
“Māmiņa miļā...”	444
“Ko kāpi, Laimīte...”	445
“Kur bijī, dēls?... ”	447
Tēvzemei	448
“O, Dzimtene, tavs piepildītais gaiss!...”	450
“Ar sērdieņiem mums pilnas tautasdziesmas...”	451
“Par daudz es esmu solijis...”	452
“Re, retuša, re, restaurēti vārti...”	453
“Kur tu teci, gailīti...”	454
“Es nevaru atsevišķi...”	455
“Tur mani gaida...”	456

Istabā. Vienatnē	457
------------------	-----

Zilbēs un zibspuldzēs

“mistērija...”	465
Zvani	466
Dendriti	467
“zilbēs un zibspuldzēs...”	468
“Burzmā noburts...”	469
“Satikās urins un ultramarīns...”	470
“kad neslīd slīdkalniņi...”	471
Spēle	472
“Krauklis runājas ar zaru...”	473
“Neielaidies ar paligtekumiem!...”	474
“Putra plīsa plīkšķēdama...”	475
“tā kā mūzika vārdi nāk...”	476

FAKTI. KOMENTĀRI. VIEDOKĻI

Krājumos npublicētie dzejoļi	480
A. Konste. Norises	483
No vēstulēm Imantam Ziedonim	490
A. Rožkalne. Pretstatu laiks	510
I. Čaklā. Brīvības nolūks	530

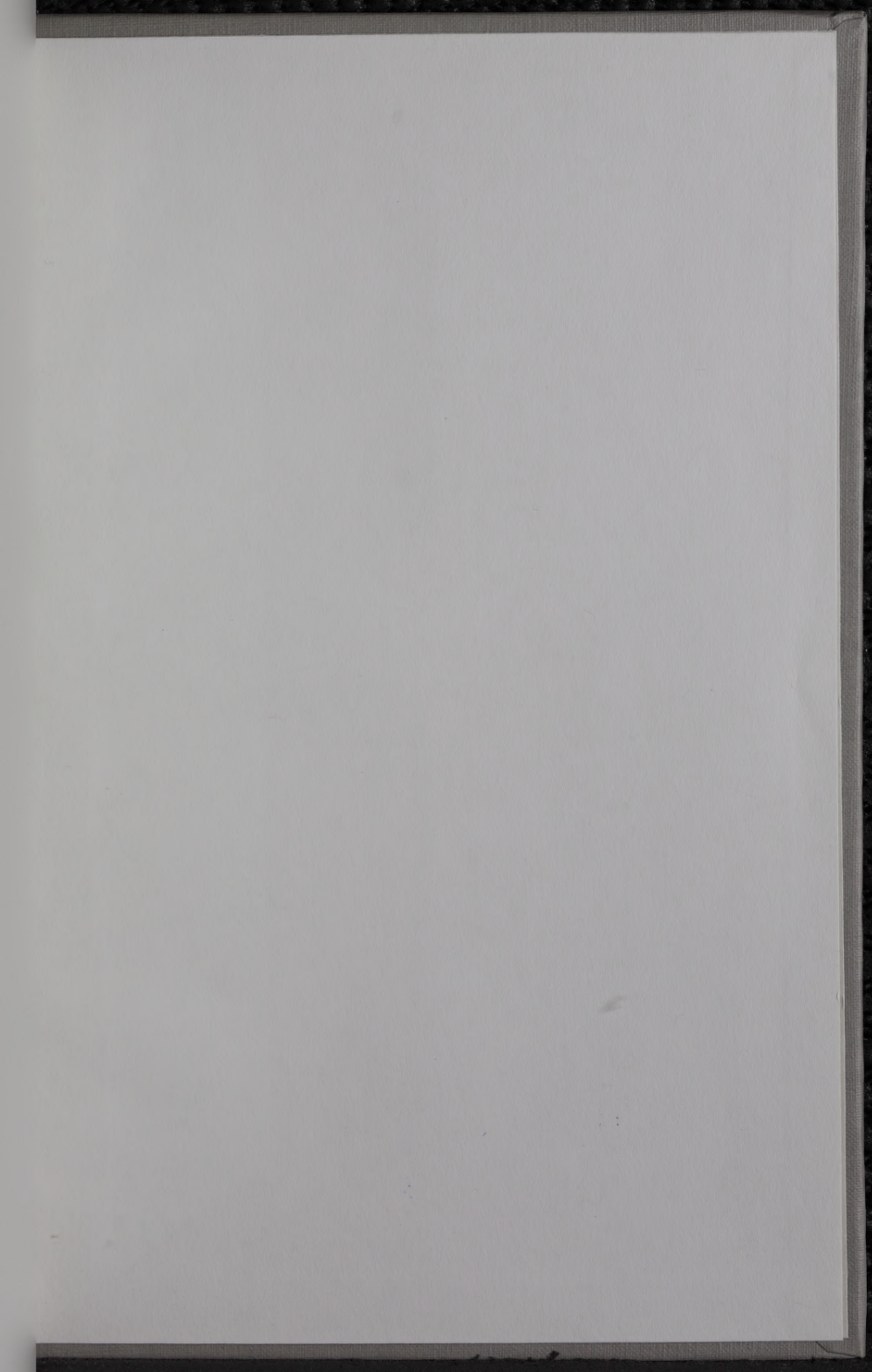
Imants Ziedonis
RAKSTI 12 SĒJUMOS
4. SĒJUMS
RĪGA NORDIK 1995

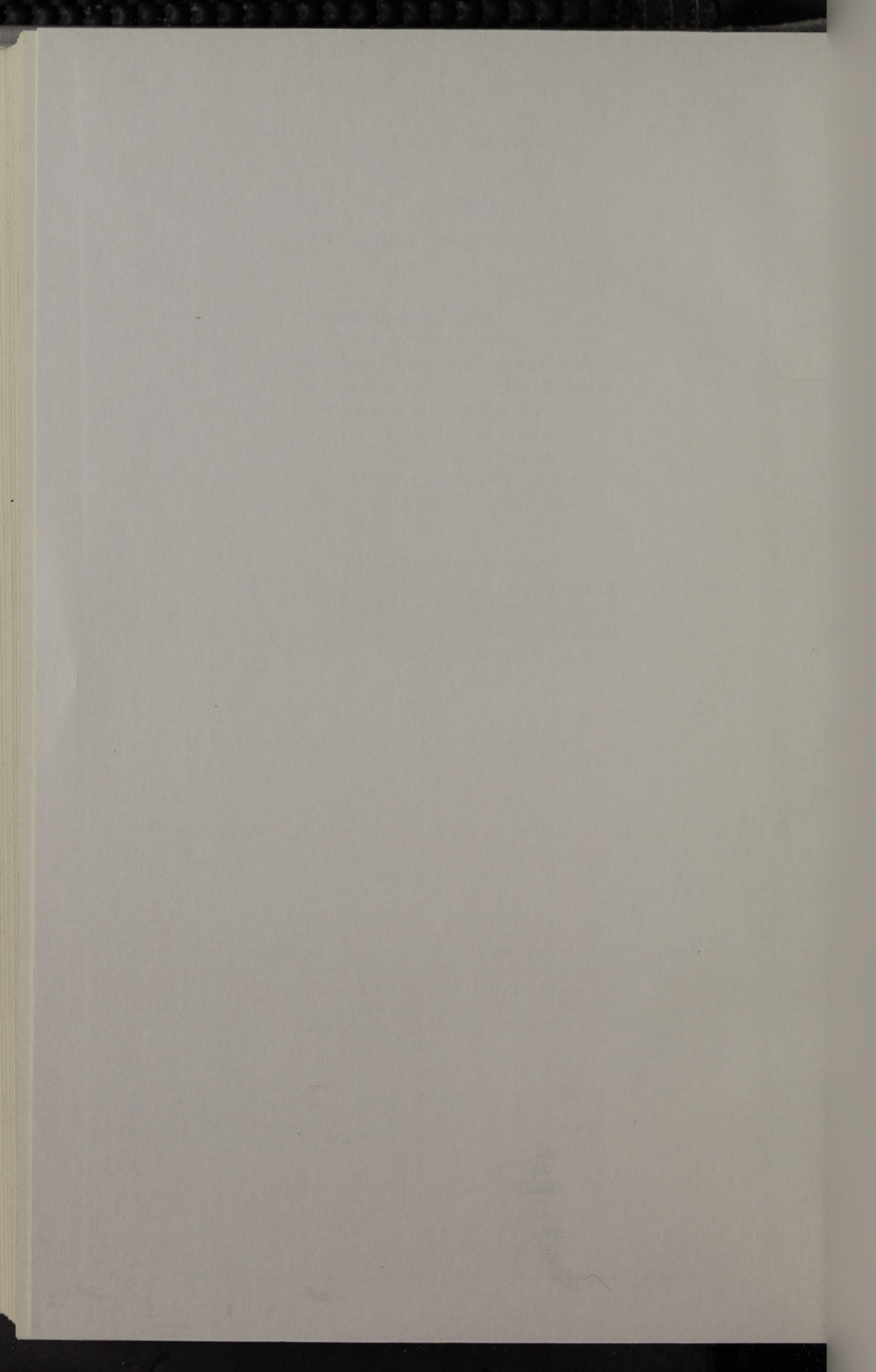
Izdevniecības vadītājs P. Zirnis
Darba grupas vadītājs J. Juška
Ražošanas daļas vadītāja L. Brikmāne
Realizācijas daļas vadītāja Z. Druvieta
Reklāmas un izplatīšanas nodaļa
R. Keiša, I. Linde
Korektore L. Sproģe
Datoroperatore A. Alksne
Maketētāja V. Vilcāne

Sējumā izmantoti
G. Birkmaņa, L. Bļodnieka, H. Burmeistera, G. Janaiša,
J. Krieviņa, V. Kudlānes, kā arī
J. Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzeja
fotomateriāli

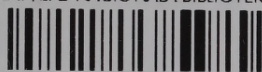
Formāts 60x84/16. Somu ofseta papīrs JAMSA MATT 75 g/m².
Ofseta iespiedums. 34,5 uzskaites iespiedloksnes.
SIA "Nordik". Reģistrācijas apl. nr. 2-0792.
Loksnes iespiestas r/a "Latvijas karte".
Apvāks un ielīmes iespiestas tipogrāfijā "Premo".
Iesiets RPT 1. cehā.

OBLIGĀTAIS EKSEMPLĀRS

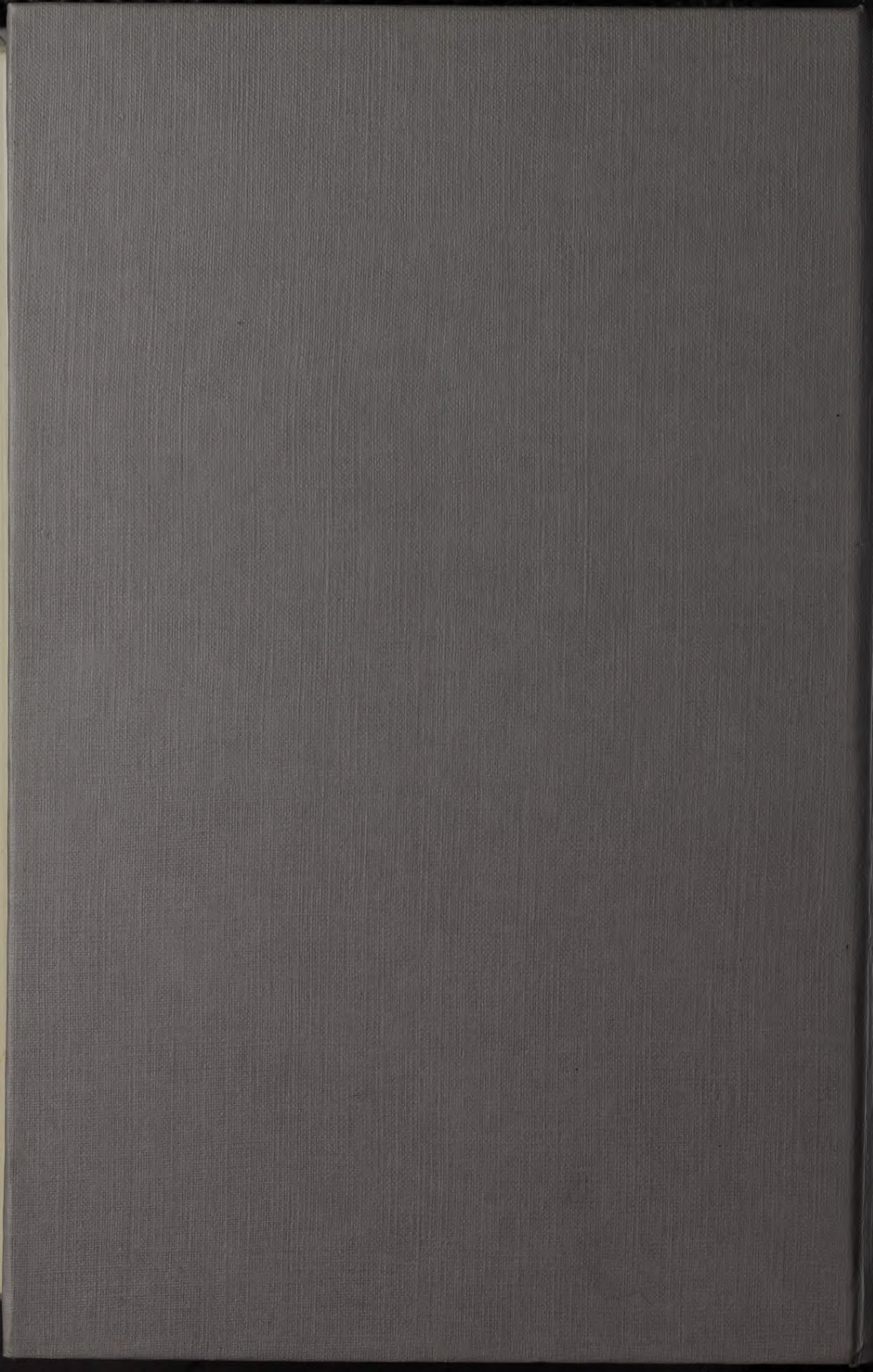

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0300037082

Kontroleksemplärs

Ls 5.90

95-3
L-326

TL